Ioan Toderiță

Războiul lui Puf

Părinților mei,
Elisabeta şi Andone

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
TODERIŢĂ, IOAN
Războiul lui Puf / Ioan Toderiţă. - Galaţi : Axis Libri, 2010
ISBN 978-606-92191-7-1

821.135.1-32

Str. Mihai Bravu, nr. 16, Galaţi, 800208
Tel: +40 236 411037; Fax: +40 236 311060
E-mail: axislibri@gmail.com, axislibri@bvau.ro

Ioan Toderiță

Războiul lui Puf

2010

Capitolul 1

Vezi, mă, de muiere, n-o da rusului de pomană!

Noaptea, cea din cer coborâtă, pândea cu ochi de ucigaş satul. Amurgul o purtase de mână din pădurea Gârboavele ca pe un orb ascultător şi, grăbit să-şi însoţească soarele în alte zări, o părăsi pe creasta dealului Iepureni. Astfel, privind dintr-un zarzăr al viei lui Drăguşan, noaptea întuneca cu orbire depărtarea lacului care sfârşea în Prut, în dealurile Basarabiei. Lacul, se auzea sub pământ, cum sufla în oglinda din carnea lui pâlpâirea stelelor, ca-n lumânări pentru cei morţi.

O râpă cât un pârâu fără izvor, cât o crăpătură în coasta de lut a Iepurenilor, a-luneca în cascade line pe coama unui cal murg, purtat de căpăstru de un om negru, întunecând umbrele unor trupuri arhaice în rădăcina viilor din Tărtăcuţa.

În dreapta scufundării acestor umbre, stâna lui Ciupitu priveghea moartea Soarelui, cu behăit de oaie albă spre fântânile verzi din gura unei alte râpi, mai lată în umeri şi mai adâncă în vii, râpa lui Necoară.

Călăreţul, descălecat, ce luneca pe trepte de el ştiute, în falia râpii mici, din

cumpăna apelor secate ale Tărtăcuței, avea ochii aprinşi să vadă, să audă, să scormone adâncirea lui şi a calului în satul care începea în tâmpele lui, în afara minții lui, undeva în glezne, undeva într-un scâncet de copil nebotezat. Uitase de stână, de strigătele ciobanilor care băteau oile în strungă pentru a le mulge, uitase de sine în nisipurile acestui drum subpământean. Se trezi biciuit - în această uitare - de crengi de salcâm, de lemnul câinelui, de mărar sălbatec şi cânepă, de trandafiri altoiți cu măceşi, cândva, la începutul lumii. Era înalt călărețul, în această călătorie sub lună, aşa descălecat sub mămăliga ei mereu aburindă, mereu muşcată de un câine astral, flămând în nopțile de ceară şi fum şi uitare omenească.

Nu-şi amintea când răsărise luna, când se oprise să vadă răsăritul ei, cu ochii în lacrimi, cu obrazul zgâriat, cu fruntea încărunțită de gânduri la pândă. Calul trăda neliniştea călărețului, opintindu-şi în nări un nechezat blând. Omul îl scărpină pe bot ca să-i oprească simțirea altui cal. Din josul râpii, de unde o fi fost gura ei, venea, trudită de suiş, o umbră, un cap mare într-un trup de pitic, un om posibil, urmat de un cal alb uriaş. Calul strălucea

atât de tare că argintul lunii turnat în albul lui făcea nevăzută ființa omului ce-l purtase aici, omului care se străduia să vorbească şoptit celui de piatră, celui stauar, din calea lui.

- Mă nenorocitule!, ți-am spus să fie murg, nu bălan!

- Lasă, că o să-ți placă! L-am prins doar pe ăsta, care s-a ascuns de ruşi în râpă.

- Da, n-au plecat?

- Au mai rămas în sat cam vreo zece. Arată ca dracu', spânzurați în pepese-uri, cu pantalonii largi în tur, cu cămăşile lor scurte pe dinafară.

Se opri, înspăimântat de cât vorbise. Argintul lunii topise repede cuvintele vorbărețului şi hoțului de cai; fluturi sonori în urechi ciulite să plesnească.

În gura râpii, de unde venise hoțul infim - numai ochi înfundați în țeastă, se auzi o rafală de armă automată.

- S-au îmbătat!, şuşoti hoțul de cai, încă posedat de imaginea armatei lui Stalin, din mintea lui.

- Şi, nemții?

Întrebarea îl lovi în moalele capului pe ascultător. Nu se aştepta să-i fie pusă de banditul din întunecimea râpii prea puțin argintată ca să oglindească un om rău;

omul înarmat până în dinți, dintre calul murg-moldav şi calul alb-ucrainian. Țiaşda, fiul cel mare al lui Teteia, hoțul cunoscător de cai buni de furat, de cai de război, îşi opri suflarea: „Treaba asta a nemților risipiți în sat, nu-i a lui. Dacă ciripeşti, mă nalangâtă mare, o mierleşti! Ion Brânză îți va scormoni măruntaiele!“, auzea el în suflarea-i oprită ca-ntr-o fântână secată, care, uneori, era mintea lui, auzea el ecoul amenințării lui Ion Mândru, starostele satului, sfătuitorul lui în vremea acelui război lung cât dracu', de la apus până la răsărit şi dincolo de răsărit, cât brâul pământului pe gura Soarelui.

„De nemți, ne ocupăm noi, bătrânii, ca să le arătăm că românii de la Mărăşeşti n-au murit! Că noi n-am vrut nici războiu' ăsta, nici pe cel de atunci, când tânăr şi prost cum eram, omoram nemții cu falã!“ „Păi! îți ştergi din păcatul uciderii taților, salvându-le fiii de ruşi, acum? De ce nu-i laşi pe ruşi să-i omoare, că le-a călcat țara cu glonțu' pe țeavă în carne de om nevinovat?“ „Mă, Mitică a Ilenei, nu-s eu făcătorul acestui păcat de a te război cu alții, nici Dumnezeu, care să judece cum se plăteşte păcatul gândit de unii şi făcut de cei care nu gândesc! Ce, mie mi-a fost

uşor să trag cu ochii deschişi la Mărăşeşti, în tații lor? Războaiele se câştigă cu iertare omenească, nu cu praf de puşcă pus la rădăcina neamurilor!“ „Ei, vorbe, tată Mândrule! Războaiele se câştigă de cei care ne cumpără viața cu bani. Uite!, eu vând o mitralieră, aruncată din mâini de neamț împuşcat la marginea şanțului, acolo sub gardu’ lui Mitu şi Cac’ Sat. Doamne!, cum stăteau nemții împuşcați în ma-lu’ care înalță casele lor spre cer! Parcă ne zâmbeau de dincolo, cu vorbe şoptite pe ochi: Noi am vrut să cucerim lumea, cu voi prieteni, da, ăştia, care ne-au luat viața, ce vor?” Parcă, tată Mândrule, tot satu’ auzise vorbele astea! Stăteau cu ochii în crăpăturile gardului nostru de stuf şi plângeau, de parcă ar fi murit frații mei mai mici, ori mai mari, pe care tata-i făcuse cu femei necunoscute într-un pelerinaj la Sfântul Mormânt, ori într-o călătorie păgână, din mintea lui!“. „Mă tată!, nu-ți mai trudi amintirile cu suferința morții lor! În război, moartea e aşa de vicleană, că-i lucru mare s-o păcăleşti. Uite!, îmi dau eu seama, acum, că ascunzându-i pe nemți din calea rusului îi fac în ciudă morții“…

- Bă!, unde sunt nemții?, se răsti Puf la hoțul ce adormise în oasele capului cu păr

țepos, în ochii unui om care visa, cu orbite prea mari pentru visare omenească.

- În via lui Slădescu.

Puf privi în stânga râpii. Ştia că via boierului pomenit de Țiaşda, de hoțul calului alb, sfârşea acolo unde privea. Cimitirul era îngrădit cu grijă de via lui Slădescu.

Un nor îşi puse palma pe ochii lunii şi îl lăsă fără gânduri pe Puf. Simțea, între scursura viei lui Slădescu şi copitele cailor, vorbele nerostite a morților-vii din cimitir, un fel de vorbe bilingve: Das ist junker, ăsta-i tânăr, Johan, Ioan. Puf îl apucă de gură pe Țiaşda, chiar în clipa vorbirii lui sâsâite. Țiaşda se uită la mâna dreaptă a lui Puf cu ochi de mort trezit din somn. Degetele acelei mâini erau de aramă coclită, de pământ scormonit proaspăt, aşa încleştate pe mânerul cuțitului de la brâu.

Apoi, cât să spui „ăsta-mi taie gâtu!“, în trei timpi, cuțitul sări din teacă.

Țiaşda îl auzi cum se înfipsese înfundat într-un piept de om nevăzut, din capul lui. Un scâncet de copil amuți valea râpii într-o tăcere de piatră. Se desluşi un fel de „Bit tvoi materi!“, în gura celui înjunghiat.

Puf îşi smulse mâna stângă din gura lui Țiaşda.

- Mă, când furi cai, omoară-le stăpânul!

Țiaşda se întoarse spre zvârlitura cuțitului lui Puf, ca să-l caute pe cel înjunghiat.

- Lasă-l acolo!, îi ordonă Puf.

Parcă nu-i dădea pace curiozitatea şi atât cât ochii mortului sclipiră spre el căută căpăstrul calului bălan în picioarele lui. Nu-l găsi sub uitătura de peşte a „rusului“ cu față de var stins, cu chipiu răsturnat în moalele capului. Calul îl izbi pe hoț, cu botul lui cărnos, răscolind strâmtimea râpii cu o răsucire de trup în aer, cu copitele cățărate pe lună.

Țiaşda căzu în pelinul cald, plin de măceşi uscați, în iarna dinaintea acelei primăveri, mulțumit că nu fusese călcat în copite.

Puf nu-şi clinti statuia din murgul lui. Mai avea în mâna dreaptă „fuga cuțitului“ în întunecimea nefericitului necunoscut. Îşi pipăi chimirul, teaca goală a cuțitului, pielea „şerparului“ cu bani şi gândurile care-l făcuseră fiară. Clipa de spaimă ce tremura îl ademenea să-şi gândească o întoarcere triumfală din instinctele aducătoare de moarte.

- Ia stai, mă Puf!, îi strigă lui Țiaşda, acolo în durerea țepilor lui, bine înfipți în fund omenesc. Țiaşda, îi vorbi:

- Ăsta-i calu' lui! Ăsta-i calu' lu' Alexandru' Purcaru!…

Făcu ochii mari pe sub copitele calului. Văzu, pe un zâmbet senin a lunii în râpă, ochii prietenului său din copilărie. Ochii râdeau, aşa cum făceau de fiecare dată când, în fugă după o fată, la horă, unul se împiedica ca să-l lase pe celălalt să o prindă.

Puf ştia că Alexandru' era mare iubitor de cai, ştia că numai el putea să-şi ademenească „iapa în moarte".

„Mortu" apucă gâtul „calului" şi, cu o săritură a trupului bine înfăşurată pe coama lui, dispăru în gura râpii. Țiaşda îşi numără spinii din fund, bombănind la fiecare smulgere de „țăp". Puf începu să râdă ca un apucat.

- Mă!, tu furi cai de la alți hoți de cai?, îl mustră între două sughițuri de râs negustorul de cai pe „hoțu'" prostit de înfățişarea rusească a lui Alexandru Purcaru. Cum de n-ai ştiut a cui era calu'?

- Păi!, ruşii erau la crâşmă. De unde să ştiu cine-i rus, cine-i român? Că, aşa afumați de țuică, tare mai seamănă oamenii între ei! Că, cu ce sunt îmbrăcați,

Dumnezeu îi ştie! Neamțu', cu haine de român. Românu' cu haine de rus...

Puf trecu, potolit de râs, pe sub lună, în umbra piticului Țiaşda.

Scormoni cu gheare de şoim îmblânzit nisipul râpii încă uscat de înserare, încă proaspăt înfiorat de fuga calului pe fundul ei. Îşi găsi cuțitul în nisip, neînsângerat, cu vârful bont, cu lama teşită, cenuşie. Zâmbi. Țiaşda se feri din calea lui. Îndrăzni totuşi să-i vorbească şoptit.

- Măcar de-o pâine, că nu mai avem din ce trăi…

Puf se făcu nevăzut spre calul murg. Umbra lui vorbi blândă, împăcată cu sine.

- Ia, mă!…

Palma care ținuse de gură calul, se desprinse din cal cu trei degete numai, cu o monedă de argint clipind des între ele. Țiaşda luă „jăraticul" înspăimântat, din palma cu trei degete. Ştia că Puf fusese împuşcat în palmă, atunci, Doamne! cum s-a-ntors roata, atunci, când îl apucase de gât pe neamțul ce-i ruşinase nevasta.

- Mâine seară…

- Mâine, nene Puf!, pe râpa lui Ciucă pe coasta viei lui Drăguşan.

- Bine. Şi ascunde-ți muierea de rus, de vederea rusului.

- Ei!

- Ei?

- Păi, da, că-i place, futu-i crucea ei!…

Puf dispăru pe o cărare din fundul râpii, pe una din cărările ei costale. „Să fi suit râpa în via lui Slădescu?, ori în via lui Bulearcă?“, îşi frământă aluatul minții lui de hoț prost: Marin a lui Țiaşda. Auzi din cer:

„Vezi, mă, de muiere, n-o da rusului de pomană!“

Capitolul 2.

Că şi tu, şi eu, suntem în război cu lumea asta împuțită ...

Țiaşda era prea trudit de azvârlitura gândurilor în carnea trupului lui, unor gânduri lilieci în peştera râpii lui Bulearcă, în râpa-talcioc, de cai furați de la cei care nu iubeau caii în marşul lor spre moartea mondială şi vânduți celor iubitori de viață înşelătoare.

Mintea lui avea clipe de odihnă hedonică, clipe de lungă satisfacție. Îşi aminti cum erau cei doi cai albi în gura pădurii de plopi, în nara fumegândă a lacului din preajma pădurii. Îi vedea cum păşteau înfrățiți de păscut. „Ce puteau, Doamne!, să pască doi cai albi într-o

câmpie mlăştinoasă, nisipoasă, lutoasă, aşa cum se adulmecau în coame, cu nechezat blând?". Nu ştia pe care să-l aleagă. Ar fi fost prea îndrăzneață hotărârea de ai fura pe amândoi. Ştia că „unu'", cel mai puțin alb, era iapă, dar înserarea nu-l ajută să-l distingă în ochi, văruind cu sânge şi cenuşă suflarea pădurii suspendată pe lac. Noroc de „calul" ales. Nu-şi smulse „prada", apucându-i căpăstru ca să n-o facă îndărătnică. Aluneca, în pas cu ea, prin pădure, pe un domeniu ştiut de animal, ştiut de omul înspăimântat de furtul lui. „Sper să fie calul rusului!" - îşi trudea Țiaşda umbra în carnea nopții de apă, de plopi drepți ca lumânările stins-aprinse pentru morți într-o biserică părăsită de oameni.

Luna nu răsărise. „Lumânările" erau cenuşii şi luminau cu evlavie omul târât de instinct pe un drum cunoscut la lumina zilei, pe o potecă-şarpe ondulată în nisip, la lumina zilei. Pădurea creştea în rădăcini scorburoase, din alte rădăcini împletite pe scoici şi stârvuri, şi mâluri nisipoase.

„Doamne!, cum seamănă sălciile din pădurea asta cu sălciile din malurile Prutului! Parcă s-au adunat la sfat, aici, să

judece un nou hotar al neamului românesc!“, se gânduri Țiaşda, cât mintea lui putea să gândurească, în noaptea hoției lui nevrednice.

Îl auzea, între două sclipiri de minte, între două iluminări cerebrale, pe Puf: „Mă, Marine! urechea ta, cea fără sfârc, să o pui pe Drumul Basarabenilor, ca pe o ventuză, că aşa vei şti când vin ruşii în sat. Ei au spart granița, acolo la Cotu' Prutului. Din Cotu' Prutului, curg tunurile lor şi caii lor şi puştile lor şi cizmele lor împuțite şi „izmenele lor cârpite-n cur“. „De unde ştii tu cum arată rusu' ăsta, care va veni, nene Iacob?“, „Ştiu, mă!, fiindcă pe bunicii lor i-am văzut la Mărăşeşti, mă, Marin a lui Teteia!, mă, om cu nume de mămăligă acră mestecată în gingii!“

Țiaşda îl ascultă pe drumul şarpelui unsuros, din mintea lui, pe urma unui gând îndoielnic. Fără voie, îşi rezemă urechea de întâiul plop, urechea fără carne, care se răzbuna, astfel, cu ascultare în lemn, pe cea stângă, ascultătoare în aer.

„Nu-i nici dracu' pe pământ!“, află Marin Țiaşda, fiul lui Teteia din râpa fântânilor.

Îşi vedea nevasta în poartă. Cum îşi încrunta ea şuvițele pe frunte să-l caute în pădurea Cuhalmului, peste furcile

fântânilor din picioarele ei, peste calea ferată ce ținea „porcăroaia“, apă stătută a cozii lacului Brateş, dincolo de sat. „Parcă-i aşteaptă muierea asta a mea pe comuniştii săraci a lui Stalin să le mărturisească sărăcia ei!“

Țiaşda călcă scurt, cu ultimul gând la femeia lui, pe urmele şarpelui nisipos de altă dată: un dragon de pământ cleios, vălătucit în tălpile lui şi ale „iepei“. Vâsli încă o dată, cu brațele făcute vâsle, în ceața deasă şi grea dintre plopi. Ştia că „dragonul“ nu-i decât un dig ridicat de oameni, ca să taie Cuhalmul în două cu căruța: din sud în nord, din ochii lacului în coada lui, fără să-l rănească, fără să rănească - la vedere - stârvurile de capre şi porci din coasta lui răsăriteană, aşa, prin lemn de plop şi urzică, prin măruntaie de rădăcini de stuf, botezate „coşcan“, prin lătrat de câine şi clopot spart în frunze - bani mărunți, la o crâşmă cu danii. Se împiedică de un boț de ridicătură. Ar fi vrut să înjure, aşa, cu gâtul sucit de călcătura strâmbă: „’Mnezeii mă-tii de muiere! Ştia, auzise, nu ştia de la cine, că Maria lui, cârlionțată în floace, trăieşte cu moş Plămădeală. Se scărpină cu stânga în cap, în părul lui de sârmă năclăită, ca să uite: „Dacă nu stau

dracului acasă măcar o zi şi-o noapte s-o satur, să-i fac un plod!“ Şi iar striga cineva la el din plopii minții lui rătăciți înaintea „iepei“ furate, în vertebrele dragonului adormit din rădăcina apelor: „Să furi tu armăsaru’ jandarmului? Dă-l în pi...da mă-sii, că l-a furat şi el de la nemții care fug de ruşi!“ „Mă, ți-aş da una peste gură, da nu eşti mai aproape!“… „Cine? Cine mă strigă?“, se cutremură hoțul de cai suri, acolo în scăfârlia lui mustrătoare. Îşi desfăcu pleoapele în ceață până să-i plesnească ochii. În urma „iepei“ venea armăsarul, mai alb decât fusese acolo unde îl lăsase. Ştia că o să-l urmeze, cum şi el o urmase pe Maria lui la cununia lor, apoi în casa din malurile satului surpate în fântâni, apoi în crăpăturile înfometate ale gurii şi ale cărnii lui de om veşnic flămând.

Îşi ciuli urechea fără „toartă“ înspre Basarabia, măturând cu auzul pulberea ceții din plopi, dintre plopi. Apa lacului se prăvălea cu muget de bou pe Grindul Mare, acolo unde el şi alții ştiau că-i Drumul Basarabenilor. Prin acest muget, înapoi purtat pe ape, vedea hoțul de cai o ar-mată desculță, înfometată, biciuită spre răsărit. „Îs săraci, mă tată, lipiți pământului!“, îi povestise cândva moş

Drăguşan, cel care rămăsese fără o bucată de plămân la Mărăşeşti. „Şi, apoi, neamțu' i-o sărăcit de tot, cu războiu' lor". „Da, ei au vrut să-i facă fericiți, moş Costică! Le dădea maşini de arat, de prăşit, de…". „Pe dracu, fără brațe, mă băiete!, maşina… Cu brațele se seamănă, se prăşeşte, se descrețeşte pământu' din buruieni, şi, şi mai cu seamă, cu mintea ta, nu a altuia, cu ochinca ta, nu cu puşca în bătaia inimii!…". „Ei, moş Costică, n-ai auzit că Europa trebuie mărită, lărgită, de la Berlin până la Moscova?" „Eu-ro…, eu scuip pe Europa lui Hitler, că aşa au vrut şi atunci în 'şaisprezece!"

Țiaşda uită de cele auzite pe Grindu' Mare. Fugi de claca vorbelor minții lui. Păşi pe dig. „Cine mi-a dat cizmele ăstea? A, da! Le-am furat din picioarele neamțului pe care l-au îngropat în chiler!" Îi venea să şi le scoată din pulpe, din oasele picioarelor şi, desculț, cum vedea el oastea înfometată a ruşilor în Grindu' Mare, să fugă în brațele Mariei lui din poartă: „Fă, Marie, am scăpat de povara ultimei hoții, cizmelor neamțului. Iată, vin curat la tine, ca un Iisus înainte de răstignire! Vin să mă lepăd de boala asta de care m-am molipsit, în războiul ăsta, la care eu, fără urechea dreaptă, nu m-am

bătut cu rusu' pentru întregirea neamului, cum voia generalu'…“ „Ce-ți veni, mă!, să te bați cu a lui Purcică?“ „Pentru tine, fă, ai uitat?“ „Ai fi fost şi tu erou ca… ca ciungu' Gheorghe, ca orbu' Misăilă!“ „Ce pofte ai, săraca de tine, de tiiinee!...“

Glonțu' îi trecu parcă prin cap. Ceața plesni şi ea ca gheața pe lac într-o noapte de iarnă geroasă. Plopul din calea lui ricoşă ecoul glonțului în propria-i carne. Văzu cum plumbul glonțului sfârâia în coaja plopului. Caii împerechiați o clipă, în clipa unui nechezat stins, tresăriră, ciulind urechile.

Țiaşda se trânti la pământ, în silă, acolo în coama „dragonului“ de mâl uscat. Îl văzu mai aproape decât era, printre urzici şi pălămidă, pe Ion Brânză.

- Mă, mă golane!, te aştept de un veac.

Țiaşda ştia că nu-i de glumit cu Brânză, cu Ion Brânză. Vorbi cu gura în pământ.

- Da, i-am aşteptat să pască…

- Ce să pască, mă țipirig? Te aştept de un ceas…

„Veacu' s-a făcut ceas, deci şi omu-i mai bun“, îşi zise Țiaşda şi se ridică în coate, apoi, în genunchi, în inelele vertebrelor lui ascunse de cojoc, hoț nevătămat. „Mi-am murdărit pantalonii!“,

se căzni Țiaşda să-şi gândească ridicarea pe dig. „Care pantaloni?“, strigă la el cineva din spatele minții lui ori din făurirea minții lui. „Ai neamțului. Ai…“

- Ai să mă scoți din răbdări, mă Marin a lui Teteia, şi, odată, ți-oi opri glonțu' în scăfârlie!

- Dar, bădiță! nu-i uşor. Sunt albi şi numai noaptea îi poate acoperi. Că, ştii matale, fără acoperire…

- Lasă, mă, gargara!... Că tu n-ai făcut armată! Acoperirea de care te plângi tu, e fusta nevesti-tii pe pulpe…

Marin Țiaşda simți veninul vorbelor unchiului său Ion Brânză, mai adânc decât spaima glonțului îi pătrunse în inimă, mai umilitor decât țărâna din hainele lui de neamț-român îi scămoşa înfățişarea.

- Stoi, tvoi materi!, se auzi în pădure, dinspre coada pădurii muiată în lac.

Ion Brânză dispăru într-un plop, prin plop, în cenuşa ceților înserării.

Văzu mai întâi o gură larg deschisă pe nişte dinți mari, albi. Apoi, o cască mare ca un ceaun tras pe o căpățână teşită, pe ochii mici a unui câine în călduri.

Privirea omului cu vorbe neomeneşti: „tvoi materi“, ce-l străpungea pe hoțul de cai îmbrăcat în haine de neamț mort, în

haine de ofițer neamț, se înroşi, gata să plesnească sub fruntea cât o felie de mămăligă aburindă.

Țiaşda nu-şi clinti statuia pe soclul înălțării lui în ruşinea trăită o clipă mai înainte.

Visă chiar la aceea ruşine-a scufundării în țărână moale, în carne şi în os, vindecătoare de glonț, de glonț şuierat în timpane. Când uitarea îl curățase de orice umilire, se auzi un lătrat de câine între el şi „rus”.

Lătratul scurmă liniştea plopilor, trupurilor lor înalte şi indiferente, frunzele lor mărunțiş-azvârlit la un popas cu ectenii în drumul unui mort viu spre groapa cerului. Lătratul stârni în mintea lui Țiaş-da mirosul de apă stătută şi mirosul de „mort proaspăt“, al pădurii din jurul lui. Prin acest miros îl văzu pe rusul, urât mirositor şi el, văzu saltul câinelui pe rus. Arma automată, cea ațintită înainte de salt spre el, se descărcă în aer cu un oftat lung, risipitor, înfundat. Arma sări din brațele celui care-l amenințase cu „stoi, tvoi materi!“, în mâinile altui om, răsărit în întunericul tulburat de „moartea armei fără gloanțe“. Era Ion Brânză.

- Şi zi, mă Bratule!, ai vrut să ne omori în chip de rus? De unde paştili mă-tii ai găsit arma asta şi izmenele astea?

- Păi!, de la de-alde Chirilă.

- De la Chirilă?

- Da, că ei l-au prins pe Ioan din Cahul, o rudă de-a lor din vremea Basarabiei Noastre şi l-au ascuns în…

- Minte!, îl repezi Marin Țiaşda. Minte, bădiță Ioane!, se odihni el într-un cot, apoi, căutându-i fața lui Ion Brânză, se odihni în ochi sclipitori de cuțite îngemănate.

- I-auzi, mă Bratia!, mă frate de curvă rusească!

- Voia să-mi fure caii, bădiță! Asta voia.

- Da, ce-s caii tăi, mă, Iftenie Marin!, mă eftenie de duminică de post!, îndrăzni „fratele“ cu nume „stilizat“, Bratia, Bratu, „stilizat“ de o migrație slavă-profană, peste Prut, după moartea lui Petru Rareş şi a urmaşilor lui, stăpâni pe hotarul Ismailului şi a Cetății Albe, stăpâni pe osemintele neamului românesc, înrădăcinate în stepa Ucrainei, până la Nistru.

Țiaşda-Marin-Iftenie, înghiți, cu mărul lui Adam bine plimbat în beregată, gata să se mustre pentru fapta lui de a fi fost

hoț de cai şi în noaptea asta cu lună târzie pe cer, numai bună de ascuns urme de om în buzele înspumate ale lacului Brateş, în cotloanele nopții din Cuhalm. Deodată, vorbi:

- Da, mă!, nume de rus travestit. Tot ce-i alb e al meu: caii slobozi din malu' bălții, din gura râpii, toți caii de călărie, de tras tunu', de neamț, de rus, de român fără căpătâi, sunt ai mei. Eu nu-i fur ca tine. Eu doar îi îndemn să-mi țină pasul în pădure ca nimeni să nu-i vadă, să nu-i înhame la războaie tâmpite…

Ion Brânză uită să-i mângâie scăfârlia rusului Bratu. Rămăsese cu brațul ridicat pe ochii lui vicleni, scârbit parcă de gândul lovirii acelor ochi cu un pumn prea curat. Îi plăcuse ultimele vorbe ale hoțului de cai, Iftenie, ale nepotului Țiaşda „Războaie tâmpite!”, ăsta nu-i prost, ăsta-i seamănă lu' Cătană! Doamne, de n-o fi fost şi cumnatu' ăsta al meu, şi el, rus!“. Se auzi strigând la „rus“:

- Fugi în pizda mă-tii!, că-ți tai gâtu' de te mai prind în pădure.

„Bratia“ o zbughi prin scorbura văzduhului târâtor, între plopi. Uită arma rusească la picioarele lui Brânză, de frică, din poftă de viață.

- Ia automatu'!, îl îndemnă unchiul pe nepotul Țiaşda. Că şi eu şi tu suntem în război cu lumea asta împuțită!

Capitolul 3

- Unde-i neamțu', măi Marine?

Podurile care legau „vălătucii" digurilor din Cuhalm sunau în copitele cailor ca nişte clopote dogite, ca nişte butoaie goale de stejar, rostogolite în piatră.

Ion Brânză număra paşii omului ce trăgeau caii în ochii lui, aşa cum numeri bătăile inimii unei păsări ce-ți stă în palmă. Îşi ciuli urechile, mai mult, când un foc de armă trosni pe baltă, într-o depărtare, din câte avea balta, pe grind.

„E arma jandarmului Niță!", îşi zise, înainte ca vuietul lacului să înghită vaietul plesniturii cu foc nevăzut.

„Ei!, jandarmu' Niță, cât ar vrea să-l întâlnească pe Țiaşda, pe mine, pe... Nu ştie ce-l aşteaptă, de vin ruşii. Ce-l aşteaptă? Ce ne aşteaptă?"

- Păi!, nu ştie nimeni, strigă, pe urmele cailor, uitându-şi cuvintele afară cât să-şi tragă suflarea pe ochi, Ion Brânză.

Ţiaşda nu-l auzi, înfrunta ceaţa digului.

Cu ochii clipiţi rar, în lacrimi, până dincolo de închipuirea lui cu vedenii şi drum de fier săpat în sprâncene. Ştia de şinele drumului de fier înşurubate pe trunchiuri gudronate de stejari, de pietrele lui colţuroase.

Ştia că numai podul, care pândea pădurea în lung, pe întuneric şi lumină, în orice vreme din zi, cea de liturghie, cea de corvadă, de pescuit, de cules raci, de dus cireada satului în grind, putea să-l ascundă de ochii lumii: el hoţ de cai suri, lumea o veşnică pândă pe caii lui şi încărunţirea lui.

Şirul de oameni şi cai: Ţiaşda, iapa, armăsarul şi Ion Brânză, coborâră „vălătucul“ din pădure, în ochii închişi ai lacului, în genele lui încovoiate. Un vânt vânăt împingea ceaţa, din lac pe pădure, străbătând fiinţele care-l înfruntau.

În gura podului, cea dinspre baltă, un felinar beat se clătina într-un braţ de om fără viaţă. Ţiaşda slăbi frâul iepei, când mâna de fier a lui Ion Brânză încleştă mâna lui smulgătoare de ham.

- La Tăbăcaru', pe poarta din livadă, în samalâc! …

- Bine, suspină hoțul din căpăstrul iepei. Durerea brațului stâng i se îndulci la auzul apei din cizmele lui nemțeşti şi din gleznele lui căptuşite în piele tăbăcită de vițel.

- Şi azvârle dracului uniforma asta de neamț mort într-o câcătoare! N-auzi că vin ruşii?

- Da, îmi place, bădiță! Că mi-am închipuit, cu asta, că port războiul lor în oasele mele de român într-o ureche.

Ion Brânză, ori cineva care să semene cu el în coama armăsarului, nu-i răspunse, nu-i împărtăşi mândria uniformei ce-o purta. Auzi un alt om, altul decât cel căutat în mintea lui încețoşată, cum îi vorbea în urechea fără sfârcuri, cum îi şoptea cu vocale-consonate pe dinți:

- Şi, armele, să le laşi în căruță!

- În căruță?

- Da, în cea cu obezi verzi, din şopron.

Nu apucă să-l ajungă din urmă cu vorbele „am înțeles“, pe cel care-i ordonase ce avea să facă acolo în casa părăsită a Tăbăcarului, în livada lui de vişini bătrâni. Ion Brânză pieri, înaripat de un val de ceață spulberată de vânt în cenuşa apei Găuroaielor. Atunci când „haiducul“ Ion urca scările de piatră ale crenelului podului, sub şinele drumului de fier, când

înariparea lui era de înger în coama cailor târâţi sub pod de Ţiaşda, de hoţul rămas fără stăpân, năvăli pe sat un fluier, ca un pumnal înfipt în lut, umed şi strâns de gât pe apele lacului netezit de ecou.

Caii se opriră sub pod, uimiţi de cataclismul din coama lor. Ţiaşda apucă armăsarul de căpăstru, care, până atunci, atârnase în coada iepei ca un şarpe de apă viu în dinţi de cal înfierbântat.

Hoţul ştia că infernul din capul lui şi al cailor furaţi din baltă era un tren plin cu tancuri, cu tunuri, cu muniţie. Nu era întâia oară când, prins sub pod, se ascundea de năvala lui pe şine ori sub streaşina dealului ce înălţa satul într-un podiş îndepărtat de mânia morţii rostogolită în roţi.

Aşa zguduit metodic de cascadele sonore tăiate în capul lui, de văzduhul prins în trupul lui, Ţiaşda, văzu felinarul. Clipea odată cu el, în aceiaşi clipire cu a lui, cea înspăimântată de trosnete.

Un ciot de braţ alb, cu palmă ascunsă sub lumina înspăimântată, ţinea în aer, ca pe un căpăstru, altul decât cel din mâna lui dreaptă, ţinea în întuneric, flacăra plăpândă a felinarului. Mirosul şinelor înfierbântate de apăsarea trenului în capul lui, şi al cailor lui, îl îndepărta de mirosul

flăcării de gaz, a felinarului, cum îndepărtezi în somn mirosul de auz.

Liniştea, o linişte de moarte, ocupă, deodată, subpodul şi vaietele lui de până atunci.

O văzu pe Maria, stându-i dreaptă în cale, în calea gândului de a-şi urni caravana cailor furați. Înaintă.

- Ce dracu' ți-a trebuit atâta vreme să furi mârțoagele astea?

Țiaşda se miră de vorbele ei, privind în coama cailor: „Parcă sunt mai mici decât i-am văzut atunci la păscut în poala bălții!“. Se încurajă, urnindu-şi cizmele, în apă, spre Maria.

- Lasă, că-i fac eu frumoşi, buni de iar-maroc!

Se „urni“ şi ea odată cu vorba lui îndreptată spre ea şi spre încăperea fără nămol a subpodului.

Caii creşteau din nămol, albi mai albi decât oglinda apei tulburată de vânt, a Găuroaielor, între drumul de fier şi râpele de lut înțelenite cu pui de salcâmi. Prin ceața umezită de cenuşă, se desena o cărare bătătorită de copite şi tălpi de om, o cărare cât degetul unei palme de uriaş îngenunchiat. Maria mătura lumina pe cărare cu cercuri de foc prins în fitil. Avea sufletul încărcat de mânia aşteptării

lui Marin într-o casă plină de prevestiri negre. Nu-i vorbi bărbatului din poala ei, din fusta ei, din coapsele ei, ademenindu-l să-i ție urma pe cărare. Noaptea semăna ochi a-prinşi în ferestrele caselor din sat, din dealul râpos al privirii lor în cer.

Țiaşda se lăsa ademenit de Maria cum numai el ştia să prețuiască ademenirea femeii înger, a ființei lui de hoț.

„Mă iscodeşte!“, gândi el, ca orice hoț bănuitor pe călăuze.

- Vezi!, că te aşteaptă …, pe deal, omu' ăla pe care-l tot strigi în somn „bădiță“.

„Doamne, şi în somn mă iscodeşte!”, se căzni Marin Țiaşda să-şi ție trează ascultarea ei.

Maria se aştepta ca vorbele lui să o ajungă din urmă. Vorbele însă nu veneau pe urmele ei. Țiaşda se dezmetici, luptând din greu cu vorba „bădiță“. Cărarea se lăți într-un suiş molatec pe umărul stâng al dealului de lut. Cărarea, astfel suită de o femeie şi un bărbat; oameni şi patrupede precedând caii albi în povârniş, oameni şi patrupede înfrățite de cărare, se făcu drum în cer.

Din „Caru' Mare“ privirile coborâră pe pământ, acolo, în infinitul drumului de clisă, în casa cu poartă în drum. Prin

bețele gardului, ardea o fereastră rotundă, cu lampă cu tot, cu lampă prinsă în pervaz.

O umbră mare rezema bețele gardului şi stinghiile porții, o umbră de om ce număra paşii, în ogradă, prin fața lămpii.

- Ăla-i Țiamdat, văru' tu!, vorbea singură Maria. Te-aşteaptă de-aseară. L-o tri-mis a lui Bariță după tine.

Țiaşda nu-i vorbi „muierii" desprinsă din inima lui, muierii ce-i ascultase vorbele în somn.

Caii se făcură mari, din ce în ce mai albi, când Maria şi Marin se uniră, în poartă, într-o singură suflare. Nările iepei abureau văzduhul zăbrelit de umbrele bețelor gardului pe pământ. Armăsarul se ascundea în ceața suflării ei, nechezată de el până peste podişul ogrăzii, în care lampa era stăpână pe înălțimea casei, pe conturul acoperişului ei de stuf, pe câte ființe se aflau în oglinda ei afumată.

- Mă, da greu mai vii!, se auzi Țiamdat, vărul lui Țiaşda. Te-aştept de-aseară!

Maria ştia de aşteptarea celuilalt, aşa că nu-i răspunse. Se rezemă cu umbra ei de gard, lăsându-i loc bărbatului ei, strâns legat de iapă, să intre pe poartă. Credea, prin asta, că vorbele lui Marin vor intra mai uşor în ogradă, ca să-l oprească din

văicăreală pe ciungul Țiamdat, pe nefericitul ei văr, care-şi lăsase brațul drept la ruşi, la Cotu' Donului. Marin nu-şi osteni vorbele pe căința celuilalt de a nu fi fost mai degrabă acasă. Trăgea de iapă, să intre prin poarta strâmtă. Căpăstrul se întinse între el şi regina albă, cu copitele încovoiate măsliniu, tărcat, gata să plesnească. Iapa nu încăpea pe poarta oamenilor. Țiaşda îi ordonă vărului să deschidă poarta mare, a vitelor.

Două stinghii paralele purtară în aer alte bețe scuturate de umbre, de picături de ceară învolburată. Țiamdat avea ochi mari, prea mari pentru a fi de om, aşa cu povara stinghiilor în singurul lui braț, cel stâng, fără palmă. Fruntea îi era înaltă însă, netedă ca fruntea de femeie tânără. Marin intră cu iapa prin deschiderea porții mari, prin ochii senini ai veteranului de război, ai vărului veteran.

Poarta aşteptă, în mâna ciungă a lui Țiamdat, trecerea armăsarului în ogradă. Apoi, împinsă de o forță duşmănoasă, scârțâi în balamale, cu milă, cu evlavie, până peste lac. Ograda îi primi pe toți în palma ei larg deschisă, luminată de lampa din geam. Scârțâitul porții închise se auzi lung sub pământ, semn că nu se va mai

întoarce înapoi din pădurea de plopi ce-i prinse suflarea.

- Da, de ce mă aştepţi, de aseară, mă vere?

Văru', Gheorghe Ţiamdat, îl pedepsi pe Ţiaşda cu o tăcere mai lungă decât se cuvenea. Nu mai sfârşea de închis poarta cu inelul de sârmă galvanizată care-i strălucea în braţul drept întreg, în palma lui mică, prelinsă în capul ţăruşului de odihnă a porţii.

- Lasă, că vorbim în casă!, îşi găsi Gheorghe scuză pentru răspunsul ce ar fi fost de dat acolo.

Se încruntă doar o clipă privind roată ograda. Făcu doi paşi spre prăpastia ei în lac, pe muchia râpii prăpăstioase din răsăritul întunecat al lacului.

Maria, da, Maria!, mutase lampa de pe fereastră pe sobă, de pe soba ce se vedea din ogradă. Marin se făcu una cu întunericul presărat de el pe pământ în calea lui spre grajduri. Gheorghe profită de ocolişurile lui Ţiaşda prin întuneric. Îl găsi, ocolind şi el caii, locul lor la iesle, fe-rindu-se de cozi, de copite, de albul lor castaniu. Îl apucă pe Ţiaşda de lumânarea pe care o moţăia într-o cană de lut.

- Marine, suspină Țiamdat, tremurând în brațul apucător, în singurul braț ce-l strângea pe Țiaşda.

- Ce-i, mă Gheorghe?

- M-a trimis tata să te întreb…

- Ce?

- Unde-i neamțu'…

- Păi, a murit.

- Vrea să-l înmormânteze, odată cu bunica.

- Ce vorbeşti, mă vere? Da' milos s-a mai făcut unchiu-meu cu nemții! Numai de mine nu i-a fost milă să-mi fi dat un loc de casă în sat. Am ajuns să-mi fac ogradă în râpa asta de lut.

- Ei, lasă!, că ai casa ta, aşa cum ți-a dat-o Dumnezeu.

Țiaşda se bucură că-i lăudat de vărul lui, punându-i norocul de a fi avut casă pe seama lui Dumnezeu, aşa cum îi stă bine oricărui creştin.

- Şi când o îngroapă pe mamaia Catinca?

- Mâine.

- Bine, am să trec eu pe la moş Ifrim pe la unchiul meu „grijuliu' cu nemții morți".

- Da, vere Marine!, aşa, pentru curiozitatea mea, unde-i îngropat neam …

- În grădină, Gheorghe, sub trandafiri.

- Da, cresc trandafiri în…

- În carne de om cresc toate florile pământului, vere, chiar şi cele țăpoase!

Capitolul 4

- Ei, lasă-mă!

- Ai încuiat caii?

- Da, în poiată.

- Şi mânzu'?

- Mânzu'? Care mânz?

- Cel din poartă…

- Ai văzut tu un mânz, în poartă?

- Da, când văru-tu o trăgea cu „ciunga".

- Fă, Marie! Ai vedenii?…

Țiaşda îşi scosese deja cizmele. Le scosese cu greu, fiindcă erau lipite de pielea lui până la os, fiindcă tăiase apa lacului cu ele în picioare, spre pod, ca un hoț înspăimântat de ochii lumii. Pe scaunul bătrân, frumos rotunjit sub fundul lui, se simțea bine. Era gata să-şi tragă şi pantalonii, din brâu în glezne, odată cu cizmele şi obielele ude. „Ce-i veni „muierii" să vadă mânji în poartă? Sări în picioarele desculțe. Strânse cureaua lată în cataramă, în catarama care-i ținea buricul ascuns în cămaşă, în cămaşa

care-i ținea ascunşi păduchii în pânzele de in.

- Spală şi tu, dracului!, boarfele astea de pe mine, se răsti supărat, Marin, la Maria, aruncându-şi cămaşa peste cizme.

- Păi!, dă jos şi pantalonii şi izmenele şi….

Bărbatul, rămas gol pe jumătate, era gata să se supună vorbelor femeii, când, deodată, se încruntă, se revoltă pe instinctul supunerii față de femeie.

- Să văd mânzu'!

Ieşi desculț şi gol până la brâu, afară, în ogradă. Îşi aținti ochii spre gard, spre poarta mare cu stinghii, spre portița cu zăvor. Noaptea era mai adâncă în cer decât pe pământ, fără lună, cu stele pline de foc şi clipire deasă pe ograda lui. Privi pe lac ca-ntr-o găleată uriaşă cu apă, în care ochii lui se certau cu ochii femeii lui şi cu ochii tuturor oamenilor din sat. „În prăpastie, nu cresc mânji!", se trezi vorbind în dodii, Marin. Drumul pe care venise în ogradă, avea dinți de şarpe care muşcau, pe sub poarta cu stinghii, din lemnul porții, din scândurile ce o țineau dreaptă în țâțâni. Lumina ochilor lui, plini de lumina stelelor ce i se încremenise în minte, caută casa, ca pe un reazem al minții lui, pornită să se prăvale sub

povara unui gând. „Unde-i mânzu' muierii?" Se îmbrățişă cu brațele împletite pe coaste, pe trupul gol înfrigurat. „Paştili mă-ti, cu vedeniile tale cu tot!" Se chirci încă o dată în îmbrățişarea scurtă, pălmuită de brațe, de mâini, pe toracele lui costeliv.

Uitase de ce înfruntase duhul nopții din ogradă în „chelea goală", cu tălpile goale în lut cald.

Lumina îndepărtată, din geam, a lămpii de pe sobă, îi făcea vederea neputincioasă, nevăzătoare. Ocoli pata oarbă a ferestrei luminate fumuriu. În stânga, acolo unde ştia că sunt grajdurile, acolo unde îşi purtase iapa şi armăsarul să înnopteze omeneşte, fereastra grajdului pâlpâia lumina unei lumânări. Nu-şi crezu ochilor. Se îndreptă tiptil spre grajd, spre uşa lui, ştiută numai de el.

„A uitat Maria lumânarea aprinsă! S-o sting, s-o sting, că ard caii de vii! Doamne! Doa…"

Se încurajă la auzul vorbelor din minte. Deschise uşa grajdului sigur şi drept în față, de parcă mânerul broaştei fusese pus în mână lui de un om necunoscut.

Atunci când să-şi dezmierde caii furați

cu vorbele: „Mâncați, ai! ce vă pasă?“ ori cu: „Nici la moşie n-ați fi trăit mai bine!“, atunci îşi văzu propria-i asemănare umblând prin grajd. Avea însă o furcă în mâini, deşi era gol până la brâu, ca şi el, deşi era fără o ureche, ca şi el. „Cum dracu' am păr galben şi ochi albaştri?“. Îşi auzi uimirea în țeastă: „Marine când bei vezi cai albi pe pereți, te vezi gol, cum te-o făcut mă-ta, ştiu eu, ştiiiu eu!“

Aşa luneca furca în fân, în mâna omului care-i semăna, furca cu două coarne numai, spre ieslea cailor, peste coamele lor şi urechilor lor ciulite în uşa proaspăt deschisă.

Văzu „mânzu'”. Ar fi vrut să strige: „Mariiie!, l-am găsit! Tu-s crucea mă-tii de muiere! Că bine vezi în…“

Uită de asemănarea lui, de vedenia lui în grajd. Îmbrățişă mânzul cald dintre iapă şi armăsar, ostoindu-şi înfrigurarea pielii de găină.

- Gutten nacht!…, auzi Marin în ceafa lui slinoasă.

Se ridică din mânz, cu urechea tăiată pe mânz, cu brațul stâng în aer, gata să-l „pălească“ pe „neamț“, că numai un neamț putea vorbi nemțeşte în grajdul lui. Neamțul pe care îl ştia în chiler, mort frumos, învelit în pătură de cal şi fân

proaspăt dintr-o toamnă care-a fost frumoasă la cosit. Neamțul, asemănarea lui, zâmbea cu jumătate de față, de cap, cel fără o ureche. Era gol ca şi el, dar pielea îi iradia pe un trup osos, mai osos ca al lui. Era prea departe, ca să fi fost ajuns de pumnul lui stâng, dezlănțuit să lovească. „Şi, cum să loveşti un om care-ți dă „bună seara“ într-o limbă veche, cântată aici, într-un grajd de lut şi paiantă, de lut şi paie frământate cu sânge în picioare, într-o zi de clacă şi înălțare?… Cum dracu' a înviat?“, se frământa Marin, ieşind din mânz, din plămada iepei ce-i mângâia cu burta şalele.

Văzu, ocolind şi armăsarul, văzu neamțul ce crezuse că-i seamănă. Lumânarea îi împreună cu tremur umbrit, cu lacrimi de parafină scursă în lemnul cenuşiu al pervazului ferestrei adormite.

Cu teamă sporită, Marin Țiaşda, se apropie de „mort“, ca să-l vadă în viață, ca să-l atingă. La primul pas făcut de el, neamțul tresări. Tresări şi făcătorul de paşi. „Mortul” purta pantalonii lui de sărbătoare, cei de iută. Nu, nu era gol, ca el. Era îmbrăcat în cămaşa lui de nuntă, cea pe care o îmbrăcase o singură dată în viață. Nu, nu-i lipsea o ureche. Avea urechi întregi, cu lobi frumos-ascunşi sub

un păr blond, castaniu. Fruntea, aşezată pe ochi albaştri, ocrotea înălțarea unor pleoape moi în sprâncene uşor încărunțite.

Neamțu', acest neamț-viu, nu semăna cu el, cel înspăimântat că ar fi mort-viu, nu semăna nici cu neamțul din chiler. Cât de greu se hotărâse atunci să nu-l lase în şanțul de lângă calea ferată! Văzu, acum, în timpul lung oprit al înfometării acelei amintiri, acelei întâmplări neprevăzute, cum rusul din tren îl împuşcase, cum rusul râdea în fuga trenului cu: „Dai! Dai! Dai!“, cu râs tăiat în felii de roțile trenului ucigaş, ce alerga mândru pe buza Găuroaielor şi pe nările pădurii de plopi. Casa lui, care din locul mortului suit pe umerii lui, era o casă în cer, semăna cu o Golgotă de lut, acolo unde el trebuia zilnic să ajungă, iar acum, pedepsit de ucigaşul rus, de mila lui față de cel ucis, trebuia să-şi ispăşească patima de hoț, printr-un suiş crucificat de mort în trupul lui.

Se întâmplase, asta, în zorii zilei, care nu se mai sfârşeau în mintea lui. Maria nu era acasă. El purtase mortul, furişându-se pe cărarea din prăpastia ogrăzii până în reazemul ei din cer. Lăsase mortul pe muchia prăpastiei, lungindu-se în picioare

cât îi era înălțimea trupului împovărat de mort, până când mortul descălecă din umerii lui pe ogradă. Apoi, Doamne!, coborî cărarea prin măceşi şi urzică, prin pelin însângerat şi păpădii înmugurite. Se uită în cer, pe urmele lui din cer, şi văzu neamțul ca pe un Adam proaspăt înhumat, acolo unde înhumarea e la început.

Nu-şi mai amintea cum ajunse lângă el, cum îl ascunse în chiler. Ştia numai că-i fusese frică de ochii lumii, lumii nepăsătoare la trenuri rostogolite în rădăcina casei lui de un război ce nu se mai sfârşea…

- Gutten naaacht!..., îl auzi Maria pe Marin intrând în odaia cu plită şi sobă şi trombe fumegânde. Că noaptea era rece încă în mai, în primăvara cu tranşee săpate în margini de lume, cu fluturi de mort (încă) neadormiți în frunze.

- Ai găsit mânzu'?

- Da, răspunse, tremurând lângă sobă, Marin.

Văzu balia fumegândă pe scaun.

Se plecă pe ea. Îşi înmuie palmele în apă. Luă săpunul de pe masă şi-l frământă în palme. Apoi, aruncându-l în farfuria „cioplită“ parcă anume pentru săpun, acolo pe colțul mesei, se umezi din nou cu palmele în coastă, în subsuori, pe gât,

până unde sărmanele brațe, mai scurte decât i se păreau la furat cai, îi ajungeau în mângâiere.

- Unde era?

Maria oftă de plăcere. Marin căută ştergarul în cornul scaunului încornorat. Se frecă, umflându-se în piept, pe piept, pe trunchiul bine spălat. „Unde era?“ fusese rostit probabil de mai multe ori, fiindcă Maria avea ochi mari, mai mari decât în prima noapte de măritiş cu el.

„Nemuritorul Țiaşda“, nemuritorul acelor clipe lungi, de aşteptare a femeii lui, de odihnire în apă a cărnii lui, hoțul de cai Țiaşda, în sfârşit, vorbi.

- În poiată.

Maria nu era sigură că bărbatul ei se trezise în întregime din bucuria scăldatului în „balie“. Lăsă vorbele lui să umble prin odaie până în patul în care îl aştepta, până în peretele cu icoana „Maicii Domnului, făcătoare de minuni“, din capul ei.

Marin o privi cum stătea acolo, ca o femeie fără simțuri, nepăsătoare la simțurile lui de bărbat, de hoț credincios în cai slobozi, în morți înviați în cer, în casa lui din cer.

Îşi freca tălpile în apa caldă din balie, din balia pusă pe rogojină: aşa curat, de la

brâu în sus, aşa săpunit, de la brâu în sus, în văzul Mariei.

- Dă-ți jos şi pantalonii neamțului şi izmenele şi… Şi spală-te întreg, îl sfătui femeia lungită sub icoană.

Focul duduia ca o locomotivă scăpată de pe şinele din rădăcina casei în ogradă. Marin o ascultă pe Maria.

- Întoarce-te, fă!… o rugă, ruşinat, el.

- Ei, lasă!... mieună ea, neruşinată.

Bărbatul se dezbrăcă în întregime. Uită de picioarele scufundate în apa săpunită, de picioarele lui, care murdărise apa săpunită. Uită să azvârle apa murdară ca să-şi spele restul trupului într-o altă apă, mai curată ca cea dintâi. Se aşeză, copil molatec, în genunchi, în lungul baliei cu apă murdară. Se spălă acolo, în cât mai rămăsese ea curată de la spălarea picioarelor.

- Tu ai înviat neamțu'?, vorbi Marin, în sfârşit.

Maria deschise ochii să-l privească. Era gol. Ținea ştergarul ud în mână, ca pe un steag fără coadă.

- Da, îi răspunse Maria, închizând din nou ochii.

Nu-şi amintea când se băgase sub plapumă, aşa goală, aşa nerăbdătoare să-l primească în pat.

Sub ochii închişi, văzu icoana, cum o pândea luminoasă, cum focul din plită îl făcea pe Marin mai gol, mai însângerat în carnea mirositoare de săpun şi busuioc. Apoi cocoşul cântă, odată cu venirea lui în pat. Maria îl simți aproape, mai aproape, cum simți căldura soarelui întâia oară după naştere. Noaptea, noaptea se dezlănțui în trupul ei şi în pofta bărbatului dezlănțuit. Auzi: Gutten nacht! Şi îl văzu pe neamț cum trecea prin casă, prin ea, prin ogradă.

- Întoarce-te, Maria!, o rugă cineva din patul ei, din brațele ei.

- Ei, lasă!, suspină ea, mai neruşinată.

Capitolul 5

Pentru că l-ai adăpat

Îşi înfăşurase obielele pe pulpe, strâns, cu ciudă pe înfăşurare. Apoi apăsă capătul cârpei, ultimei obiele, în palma stângă, ca să nu se despletească, înapoi, pe pulpa piciorului stâng, cățărat în genunchiul piciorului drept.

Supărat pe chircirea lui în scaun, căută în duşumea, lângă opinca dreaptă, parasânul, ciorapul de in, parasânul neîncălțat.

Îl urmări, uimit, de parcă n-ar fi fost mâinile lui cele mângâietoare de pulpă. Parasânul înghițea lacom aşezarea lui în cârpe spiralate.

Îşi aminti, aşa chircit pe încălțare, cum neamțul se înveselise la vederea lui, aseară, în coama cailor furați şi adăpați la lumina lumânării. Sări în picioare, învingându-şi greutatea trupului şi a minții, tulburată de îngrijorare. „Cine dracu' l-a înviat pe mort? Ea?"

Maria dormea cu un somn leneş, cu respirații suspinate în pernă. Gura, deschisă de buzele ei cărnoase peste barba rotundă, pe sub nasul cârn, obraznic, învăpăia privirea lui Marin, până dincolo de închipuirea sărutului, îmbrățişării, până în scufundarea trupului lui în trupul ei. Se furişă sub fruntea ei, ascultându-i gândurile din somn. „N-a fost mort, Marine! N-a fost nici viu, mă!...", povesteau suflările ei în gura lui, apropiată de gura ei. „Lasă! Lasă!", o sărută el pe frunte. Atunci când buzele lui subțiri o atinse pe buze, ea se trezi. Doi ochi mari, încețoşați de vis, înălță bărbatul din fruntea ei. Doi ochi albaştri care ştiu să vindece reazemul unor ochi străini de scufundare în frunți gânditoare.

- Marie, gânguri, înălțat pe fruntea ei, Marin.

- Da.

- Unde-ai ascuns neamțu', că…

- Că?

- Tataia, vrea să ştie.

- În beci.

- Parcă l-am văzut asară în felinar, în grajd...

- S-o fi plictisit de umezeală…

- Şi, cizmele?

- Care cizme?

- Din chişoarele lui.

- I le-am încălțat eu.

- I le-ai încălțat tu?

- Da, că tu ai bătături.

Ar fi vrut Marin să o certe pe Maria, aşa proaspătă şi trezită cum era, aşa proaspătă în ochii lui, dar un fel de milă, ca pentru un copil ce nu poate să meargă din naştere, îl năpădi. Aceeaşi milă găsi, însă, putere să urască ultimele ei vorbe.

- I le-am promis vărului Țiamdat.

- Păi!, nu mi-ai zis.

- Păi!, nu ți-am zis.

Femeia aruncă plapuma din pieptul ei chinuit de apăsarea unor cârpe-pumni. Bărbatul făcu un pas înapoi, în odaie, gata să răstoarne scaunul pe care stătuse şi din care se ridicase cândva ca să-i vorbească

unei ființe călătoare în somn. Nu se aşteptase ca frumusețea femeii atinse de el să se urâțească aşa de mult, într-o goliciune amenințătoare.

- Futu-ți Dumnezeii mă-tii de prost! Dai pe degeaba caii furați lui Brânzea! Dai şi cizmele morților pe care mi-i aduci în casă! Ai să mă dai şi pe mine cu împrumut, ori de pomană, azi, mâine.

Uită de goliciunea trupului ei în dezlănțuirea vorbelor asupra lui Marin, care totuşi avea putere să se minuneze: „Doamne! cum i se mişcă sânii pe înjurătură. Muierea asta-i drac!“ Se feri din calea „crucii“ ei umblătoare prin casă, din calea săgeților unor cuvinte otrăvite. „Şi cât de blândă şi de ascultătoare era… aseară, când… când duduia focul în sobă, în plită, la picioarele… în călcâiele noastre, când… când umbra mea umbla pe pereți flămândă…, flămândă de…, de carne…“

Odaia, cu rogojină pe jos, cu plită în „sub-icoană“, cu uşă de scânduri împreunate pe stinghii, de teslă şi rândea cioplitor, cu pereți de lut proaspăt văruit, era prea strâmtă pentru doi oameni: unul, dovadă de rătăciri în gânduri, altul rătăcitor profan în amintirile sfinte ale celui dintâi.

Marin, cel dintâi, trânti uşa în clanţă, părăsind odaia „Du-te dracului de... nebună, de drac!“ Avea drumurile bine bătătorite în minte pentru acea zi, pentru ziua întunecată de vorbele Mariei. Nu se împotmoli în ecoul lor trist din inima lui. Se deşteptă, iluminat de suişul unui drum în cer, unui drum uliţă. Armăsarul din urmele lui se opintea, ca şi el, în urcuş, cu paşi aprigi apăsaţi în ţărână, cu suflări fornăite pe nări.

Calul alb mătura ceaţa, cea care se revărsa din podişul satului, prin stăpânul lui, prin el, în lacul din străfunduri. Coama calului alb, alb umezită, se despletea în pământ, într-o ţărână fierbinte ca cenuşa unui foc mocnit, tăinuit de noaptea care se stinsese la răsărit, într-un răsărit ascuns vederii omeneşti.

Casa Tăbăcarului stătea căţărată în furca drumului bifurcat, în ochiul drept al privirii lui Marin în cer. Trebuia să ajungă acolo unde mai fusese de multe ori, mereu nedumerit de ocupaţia lui în acea casă, mereu întrebându-se de rostul acestui negoţ cu negustori nevăzuţi. Nu-l văzuse niciodată pe „tăbăcar“.

Tarsiţa, o femeie numai piele şi os, lungă de se împiedica cu capul în crengile

vişinilor din ogradă, îl căuta de fiecare dată cu ochi mari, cu buzele strânse subțiat pe dinți. Crăpa poarta cât să încapă „calu'". Trăgea „calu'" de căpăstru ca pe o surcică în aleea de nisip. Închidea poarta din coada calului, fără să-i fie frică de copitele lui nărăvaşe, şi îi zvârlea banii printre scânduri, cu vorbele scurte dinainte gândite: „Pentru că l-ai adăpat". Aşa avea să-şi sfârşească „hoția" Marin. Aşa se sfârşea orice hoție în casa Tăbăcarului, cu o „parolă" pentru slugi cinstite, pentru oameni de rând frumos rânduiți în însetarea unor animale rare.

Drumul povârnit de om şi de cal se bifurca, aşa cum ştia Marin, nu şi armăsarul lui, sub unghia cerului, acolo unde privirea lui Marin voia să pătrundă, acolo unde ceața spulberată de vânt în cotloanele bălții desena două ulițe, în cruce cu cel ascendent, umbrite roz şi violet şi indigo.

- Neața, Marine!, auzi hoțul de cai, auzi călăuza în cer a calului alb, un glas de om cunoscut cândva între bețele de răsărită ale unui gard viu.

- 'Neața! se apăra Marin de pânda vorbelor „cunoscutului".

- Da' fudul mai eşti, mă!, îl susținu pe „pândac" o altă voce, pițigăiată.

- Măăă!, strigă baritonal cineva, de sus în jos. Măăăă, vin ruşii!

Valea înghiți strigătul în făina ceții, în plămada ei plutitoare pe lac, spre Prut, spre Basarabia.

Numai o cumpănă a celor cinci fântâni din piciorul drumului spre podişul satului îndrăzni să scârțâie cu: iaa-uzi! cu: ei, şi! cu: pe dra-cu!, cu vorbe tăinuite în mâinile unor femei despletite în ciuturi.

Atunci când să se stingă „Măă“, strigat de un nebun în baltă, se auzi ecoul:

- Măă… să te întorci pân' vin ruşii, că fug cu neamțu' de…

Era Maria. Îi vedea numai baticul. Şi ochii mari sub batic şi, Doamne!, şalele plecate pe ghizdea şi, Doamne!, pe neamț cum o ținea de şale să nu cadă în fântână, să n-o smulgă cumpăna din brațele lui.

Lasă armăsarul înfierbântat de urcuş să-şi tragă suflarea. Ocoli albul lui grețos, plin de sudoare sărată, în „văzul“ dracilei şi oamenilor dindărătul gardurilor. Coborî în fugă la fântâna cu „vedenii“. O babă somnoroasă îşi umezea buzele cu apă ca să bea apă dintr-o ciutură verde, verde de mucegai.

- Ce mai pute… Nu poți bea…

Marin, într-adevăr, era însetat, luă cuvintele auzite pe deal, din mintea lui, şi le trânti în ochii babei.

- Ei, şi!

Bău pe nerăsuflate apă din ciutura ce se odihnea în mâna stângă a babei. Baba avea ochi mari, negri, de fecioară, nepăsători de adânci. Marin îi vedea în apă, fără să se întrebe când se aşezaseră mai întâi în ceafa lui. Auzi pe ultima înghițitură, pe ultima închidere de pleoape:

- Şi, zi, ai dat calu' tăbăcarului?

Vocea era groasă, deodată voce de bas, de om bine rădăcinat pe pământ. Marin se cutremură.

- Păi, nu era acasă tă…, doar mama Tarsița.

Marin îl recunoscu pe „bandit". Era, aşa deghizat, o vânjoasă babă pornită pe ceartă. Baticul, baticul Mariei căzu pe gât ca o cârpă de pus pe gură când bate vântul din față.„Coapsele lui" mari, erau prea mici pentru arma ce se ascundea sub cârpele făloase de bocitoare.

- Cât ți-a dat?

- Trei milioane.

- Minți.

- Nu mint.

- Când ți-a dat banii prin gard, ce ți-a spus?

- „Pentru că l-am adăpat“.

- Vezi? Cinci milioane. Mă furi, Marine?

- Eu… Eu am de plătit lui Chirilă, lui Susai, lui… neamțului.

- Lasă, că de neamț, mă îngrijesc eu! Dă-mi „toate cele trei“ milioane!

Atunci o văzu pe Maria cum îl purta pe neamț călare pe iapă spre întâia fântână, cea cu izvor mai înalt decât lacul. Îl auzi cu voce „de babă“, pe bandit:

- Şi, mânzu' îți rămâne arvună.

- Dar, n-am nutreț…

- Îți trimit eu o căruță. Fă-l mare, că nu se ştie...

Maria ocoli dinadins ochii lui Marin. Purtă neamțu' spre „babă“, aşa încălecat.

Casele de lut, din povârnişul care ținea satul pe podiş, clipeau în ferestre un soare care se scălda, în baltă, departe, spre Reni, spre Ghimia, spre corabia legendară scufundată în gura Prutului, în vărsarea lui în Dunăre, de un „turc“ somnoros.

Ceața şedea încă groasă pe fântâni. Ion Brânză, apucă fără să privească căpăstrul întins de Maria spre el. Încălecă dintr-un salt iapa, în spatele neamțului. Neamțul icni, de parcă îmbrățişarea banditului,

acolo în vertebre, era ultimul impuls dătător de viață.

Nu, nu se mai văzu nici cal, nici neamț, în casa din buza dealului.

Numai pădurea să fi ştiut unde, în care altă lume avea să treacă un neamț înviat de Maria lui Marin în noaptea plină de spasmele iubirii, în noaptea dintre zile fără sfârşit, cum au fost cele ale unui război mondial dement.

Capitolul 6

Fumul de pe moară, face noaptea chioară

Nu ştia nimeni „potecile“ banditului Ion Brânză. Armăsarul furat de Marin şi vândut Tăbăcarului, femeii lui, Tarsița, necheza din grajdurile suspendate în cer pe streaşina satului privitoare în lac, în pădurea de plopi, satului moldovean, tăiat în două de un val de pământ antic, vadul lui Traian.

El, vadul, lacom de întinderi, cobora din alte ceruri, mai îndepărtate decât cel plin de ciori şi de guguştiuci, cel al satului statornic în timp, că era vremea ierbii demult încolțite şi a semănatului demult sfârşit în arăturile dealului, din cocoaşa Iepurenilor, din palma Tărtăcuței,

dealurilor nevăzute, arate şi nevăzute, din clopotnița bisericii, ori din râpele Basarabiei – de ai fi umblat prin ele, cum ai fi umblat în privirea unui copil neştiutor de neant, de neam, de lume, ca să privească cu ochi înlăcrimați în rădăcina privirii dintâi, cea de român.

Oamenii spuneau că Ion Brânză, în ultima vreme, ar fi „partizan“, cum auzise ei de numele ăsta de om, de om care nu se supune celor veniți să le batjocorească vatra strămoşească, cum îşi închipuiau ei că s-ar fi cuvenit să fie răzbunători cei batjocoriți.

Adevărul era că Ion Brânză se întorsese în dimineața vinderii armăsarului înapoi în pădure, pe acelaşi drum pe care Marin străpunse podul cu o seară înainte, din lac spre casa lui de chirpici, cu Maria în ochii lui şi câinele în călcâiele lui pline de bătături.

Un om înalt cât un plop stăvili năvala banditului în pădure, de parcă plopii pădurii Cuhalm se încarnau în ceața groasă, umedă şi lascivă, din legănarea lor înceată, dintr-o suflare caldă a vântului numit Traistă goală, de parcă, se încarnau în ființa de basm a unui Păsăr-Lăț-Lungilă prieten, ocrotitor de vrajă, de duşmănie omenească. Era înalt şi bine

îmbrăcat Păsăr-Lăț-Lungilă. Avea cisme lustruite, păr blond şi ochi albaştri: „Doamne!, o lume de ochi albaştri împotriva unor ochi negri, cum erau ochii lui Ion Brânză, o lume de ochi senini împotriva a doi ochi întunecați care îşi doreau jertfirea, nebunia jertfirii instinctive, acum în preajma venirii ruşilor, pentru..., pentru cauza…, pentru salvarea nemților în care crezuse, pe care îi crezuse atotputernici la dus, atunci la îndemnul generalului să treacă Prutu', ca să întregească neamul românesc,… pe dracu, ca să rămână fără prieteni, fără muiere, fără un plămân.

Îl privi pe „Kauf-master", pe colonel, cât de drept rămăsese în mintea lui, şi în calea lui, cât de hotărât era să-l ademenească din nou în „cruciada lui": de salvare a nemților rătăciți de panică, de glonț, de istorie, pe drumurile Europei.

- Spui mie când trimit călăuza...

- Păi!, la noapte, tot la…

- Gut, gut!…

Colonelul se apropie de cel încălecat. Ion Brânză se feri din calea lui. Scoase din buzunar un pistol miniatură, cât o brichetă mai mare, şi i-l puse în piept neamțului încălecat.

- Ar trebui să te împuşc.

- Colonele, ştii?, l-au împuşcat din tren.

- Fiind că estem laş. Trenul trebuia runcat în aer.

- Dar n-a sărit podu' în aer. N-a sărit, la dracu!

- Care pod?

- Ăla, de acolo…

Pădurea se zvântase de ceață. De unde stătea colonelul se vedea podul şi traversele drumului de fier şi lunga aşezare de piatră a digului din buza fumegândă a Găuroaielor, a lacului plin de raci şi mormoloci, din această margine de apă infinită.

- Daa?…

- Daa!…

Cei doi „daa" s-au frânt unul de celălalt, şi în ochii nemților, în auzul lor, ca un drag „iaa", „iaa", drag cuvânt de izbăvire a unui adevăr incontestabil. Pădurea înghiți vocalele salvatoare de dispreț, de judecăți brutale. Pistolul din mâna tremurătoare de mânie, se întoarse la loc, într-un porthart din şoldul înalt al colonelului. Ceața care stăpânise pădurea, înaintea intrării lui Ion Brânză în ea, fugi din privirea neamțului pe neamțul încălecat, apoi, din fiecare trunchi de plop, în cotloanele unui cer cenuşiu.

Soarele, cât o fi fost peste toate, peste văzduh, în aceea zi, nu dovedea să ajungă cu raze însulițate pe pământ. Un soi de nădejde în el, arăta celor patru ființe ascunse în pădure, nestrălucirea lui în lemn de plop.

Nu se înțelegeau desluşit cuvintele lor, ființelor tulburate de vorbire, din marginea răsăriteană a pădurii. Apa clipocea, cu „aşa“, cu „Das“ „Der“, cu „du-te“, cu „ia“, „da“, cu frânturi sonore de limbi împerecheate, suflările lor gesticulate.

Tot de acolo, din marginea mereu a-poasă a pădurii, Ion Brânză: se vedea ca-ntr-o oglindă, Ion Brânză urmă digul care ținea apa să nu inunde toată Pădurea-Cuhamului spre malul lung al lacului, pe drumul ce lega Cherhanaua de bărcile risipite în umbra năvoadelor. O colibă de stuf, păzea năvoadele întinse la zvântat pe stâlpii gudronați şi nicio țipenie de om nu-i oprea alunecarea călărețului fugit din pădure. Neamțul şedea în brațe lui Ion Brânză, sus pe iapă, ca şi el leşinat ori nu-mai adormit.

Vântul sufla din largul lacului, din capul Grindului Spiei, bucuros că măturase ceața de pe ape, dintre oameni, dintre stele stinse. Un soare vânăt, alt

soare învinețit de vânt, tremura pe Butnaru'- alt grind, frate cu Spia, aproape de sfârşitul lui în lac, în Chiscul Curvii.

Cele trei „ființe“ care se aflaseră pe drum înainte ca soarele de acum să se scuture de omătul dimineții şi al nopții în apa lacului, dispăruseră sub un pod, geamăn cu cel din Găuroaiele, sub podul cu salcie în umăr. Podul de la salcie, dădea, dincolo de gura lui sub salcie, în Râpa Iepurenilor cea numită şi Râpa Bălăii, ori „fiica mai mare“ a Râpii lui Ciucă, ori Râpa Morii, după cum un om care o străbătea avea s-o urce, s-o calce cu talpa ori călare, în văzul lumii ori pe ascuns. Fundul râpii era neted, nisipos. La începutul ei, şerpi neveninoşi; de început de vară, de sfârşit de mai, se împleteau cu mărăcinii uscați ai toamnei dinaintea ultimei zăpezi, ultimului ger năprasnic, care înțepenise armatele învrăjbite la Stalingrad, care stricase socotelile omeneşti ale războiului mondial pe Terra. Copitele iepii se scufundau în nisip, sub câtă greutate purta coapsele ei. Ion Brânză descălecă, înțelegându-i pasul anevoios şi suflarea neliniştită de a înfrunta poveri în urcuş. Fundul râpii „suia” drept în sihlă, în pădurea de salcâmi ce adăpostea satul de „Traistă

goală“, de vântul ce bătătorea grădinile cu uscăciune şi oamenii cu moliciune. Un zgomot şerpuit de râpă opri iapa din urcuş, ciulindu-i urechile. Ion Brânză ascultă şi el, alături de iapă, înțelesul acelei aluviuni lunecătoare din aer în falia râpii. „Trec tancurile nemțeşti!”, îşi spuse, şi sui mai vârtos râpa, înaintea iepii uşor despovărate. Uitase de neamț, de echilibrul lui în coama iepii ori în coada ei. O fărâmă de uitătură în urmă îl făcu să zâmbească. Neamțul se urina, în viață, acolo într-un măceş, agățat de țepii lui, semn că mortul de până atunci, cel pe care-l ținuse strâns în brațe cândva, venise la viață, învăța să trăiască.

Ion Brânză auzi în grădina din tâmpla lui dreaptă, prin zgomotul care-i şerpuia urcuşul în râpă, vorbele lui Severin îndreptate spre el.

- Doamne, da greu mai vii!

Îl văzu pe „camarad“, dând poarta de şipci din calea lui la o parte, ca să-i alunece la picioare pe o potecă de câini. Severin era prea scund pentru a-şi vătăma fundul lăsat pe pământ, să alunece în jos, era prea uşor ca să-şi lase urma fundului în țărână. Neamțul, plictisit de eliberarea vezicii, privea lacul de sus. Soarele se legăna pe lac lăsându-şi vâslele în Prut ori

înainte de Prut, în râpile Basarabiei, cele care înălțau podişul ei sub satele înşiruite alb pe cer, pe un orizont subțire ca ața de tăiat mămăligă, mămăliga rotundă a pământului fără hotare, fără imperii, fără nu ştiu câți Dumnezei.

- Dumnezeu' mamii ei de muiere! iar..., se auzi Gheorghe Severin, înjurând în pieptul lui Ion Brânză. Acesta îi împinse cu o mână înjurătura, cu tot cu trupul prăfuit de alunecare. Îl privi mirat pe neamț. Cum stătea nemişcat în soare. Cum, aşa înnegrit de soare spre râpă, avea o umbră caldă pe ei, avea tresăriri calde în nisip.

- Iohan!, îl chemă pe un nume, la întâmplare, Ion Brânză.

Neamțul nu-i răspunse, semn că nu era numele lui. Neamțul, chiar de ar fi purtat numele strigat de bandit, n-ar fi putut răspunde. O vedea într-un timp trecut proaspăt, într-un timp fărămițat de inima-i bătândă, pe Maria, pe femeia din chiler. Cum i se băgase în trup, acolo pe rogojina plină de sânge, ca să-l încălzească cu fierbințeala ei, cu buzele ei cărnoase ce-i muşcau gâtul fără suflare, apoi gura fără suflare şi ochii lui uimiți de „vis“, de o femeie demon din visul morții lui. O durere plăcută, ca cea de la călărit, în

locul unde călăreşti, îi aminti că este om şi trebuie să se bucure de viață, îi aminti că este în viață şi se cuvine să fie bărbat, aşa cum fusese cândva, pentru el şi pentru femeia din brațele lui, din carnea lui. Păcătui, ca să-şi înceapă viața, încă o dată, acolo, în casa hoțului de cai, hoț de suflet omenesc.

- Hei, Fritz!, nu mai avu răbdare Gheorghe Severin, cel împins de Brânză să stea drept pe călcâie.

Neamțul se trezi. Numele Fritz, porecla auzită la ruşi îl onora.

- Doamne, e ca un înger!

Privirea neamțului se oglindi în a lor, albastră, senină, plictisită. Soarele i se aşezase pe umeri, răsfrânt de trupul lui pe brațe, ca două aripi de lumină. Cămaşa de in înflorată, împrumutată lui de Maria, iradia argintie pe înălțimea toracelui slab, osos.

- Parcă-i un înger la scăldat!, continuă să se uimească Severin.

Ion Brânză nu se lăsă păcălit de imaginea ireală a neamțului. Întunecă vedeniile „camaradului Gheorghe“ cu o încruntare încercănată pe înconjur. Dibui în coasta râpii o „viitură de puieți“ de salcâm. Por-ni prin țepii fragezi să scormonească în sus, în sihlă, un drum

ascuns vederii. Iapa se opri cea dintâi în inima unei căruțe, alungite viiturii, până ce roțile ei din față o țintuiau într-o iarbă grasă de mohor şi pălămidă. Poiana era plină de fluturi şi de miros de pelin. Soarele, acelaşi străjer credincios pe hotarul dintre Basarabia şi Moldova, pe Prut, înverzea sihla cu verde crud şi verde pământiu.

- Ce frumos!, oftă Gheorghe.

- Schön!, vorbi cineva nemțeşte. Era neamțul care suise şi el „viitura“, în poiană.

- Mă, a lu' Severin!, vezi că o iei razna cu vedeniile tale. Ce, eşti mahmur? Taci dracului!

Ion Brânză îşi pierduse răbdarea, aşteptându-i să „izvorască“ din viroaga râpii, cea fără urmă între ierbi.

Tancurile urcau din greu dealul, şoseaua pietruită, cu pod peste râpă, peste râpa pe care o părăsise când neamțu' era înger în ochii „tuturor“. Dealul pietruit de şosea tăia ca un cuțit ştirb pădurea de salcâm în două. În stânga „cuțitului“, fiind ei, trei oameni şi un cal-femeie, doi români şi un neamț, pândind armata lui Hitler, tristă şi miriapodic înşiruită pe drumul deznădejdii fiului risipitor. În dreapta, fiind Râpa Bălăii, cea din nisip

veşnic şi lut vremelnic, cea săpată mereu de flăcăii însuraţi ca să-şi facă adăpost sub cer, o casă cernută de timp în trupul unui căruţaş prins în lut.

- Ascunde iapa!, ordonă Brânză.

Gheorghe, în loc să o apuce de căpăstru, o luă de bot şi-i ţinu capul în braţe. Brânză zâmbi: „Ştie cum să se poarte cu iapa!“. Şi se lungi pe admiraţia lui nemărturisită, pe burtă, în buza poienii, pe muchia şanţului înalt al şoselei. Tancurile se căzneau să ţie şoseaua, drept călăuzite pe şosea de întâiul tanc. Erau numai „trei cărăbuşi de plumb“, acolo în „fundul şoselei“, dar şenilele lor scrâşneau nemernic. Cu o ultimă scrâşnire, ultimul tanc se făcu nevăzut în creasta şoselei, cea dinspre podişul Vânătorilor, cea de peste Valul lui Traian. Acolo, pe acel drum roman, se unea şoseaua cu Drumul Cucii, cu Drumul Mare, cu drumul la care voia să ajungă Ion Brânză. Toată această aşezare a drumurilor, din mintea lui, îi făcu pânda în coama şanţului înalt al şoselei atentă până la tresărire. O clipă, văzu moara şi auzi bătaia valţurilor ei, moara de untdelemn, Oloiniţa lui Mitu pe sub unghia Râpii Bălăii, cea surpată în râpa lungă a Iepurenilor, pe firul căreia venise

aici. Gheorghe înhămă iapa cu un ham vechi, prins în fugă de hulubele căruţei părăsite pentru ei acolo. Neamţul prindea fluturi, scos din minţi parcă de amintirea învierii lui de Maria lui Ţiaşda.

Un Wolfswagen obosit opri sub meterezul şanţului, în care nemişcarea lui Ion Brânză era de piatră înrădăcinată. Iapa era înhămată când „colonelul“ escortat de patru soldaţi ce purtau o ladă, în pas cadenţat, ca pe un coşciug de general, intrară în poiană. Nu se aşteptase nimeni să fi venit aceşti oaspeţi dinspre zgomotul stins al tancurilor. Colonelul zâmbi, citind uimirea lui Ion Brânză de aproape. Banditul stătea tolănit pe burtă în acelaşi loc cu un ochi pe moară, cu un ochi pe „Neamţul” oprit din prins fluturi, cu fruntea încruntată spre ladă.

- Unt muniţion?

- Das ist muniţion, răspunse colonelul.

Urma paşilor colonelului prin iarbă şerpui pe lângă trupul trândav al banditului. Apoi, stăpânul umbrei îşi ridică casca de ofiţer pe trunchiul unui trandafir sălbatic. Din Wolfswagen, din parbrizul lui nevăzut, ieşiră în salopete doi armurieri-recuperatori de arme fără stăpân. Îşi împovărară umerii cu câte trei arme într-un marş forţat spre parapet. Cei

patru umpluse căruța cu lada „generalului anonim“. Ocolind iapa şi ocupația lui Gheorghe de a o înhăma, se lungiră pe burtă, pe parapet, spre a privi armele din mâinile armurierilor. Căruța se umplu de „croncănituri“, de țevile instrumentelor ucigaşe.

Atunci văzu Ion Brânză fumul gros al băgeacului oloiniței. Atunci se ridică el din „nesimțire trează“, din fruntea încruntată pe poiană.

- Gutt, gutt... se strădui să-i zâmbească „colonelului“, prin cuvinte scurte şi apăsate, printr-un mers legănat spre vânzătorul de arme şi gloanțe şi trotil şi moarte instantanee.

- Cât mă costă?…

- Niciun ban…, doar, schimb,… în schimb,… Krauss, Krauss ținut la voi.

Numele repetat al „îngerului“ fără nume, până atunci, al Frițului, al Iohanului, botezat până atunci de oamenii lui Țiaşda, de Gheorghe şi chiar de Ioan Banditul, numele repetat de colonel, avu preț în urechile „mortului înviat“. Krauss, inocentul, deveni conştient de târg. O flacără rece îi umplu ochii albaştri când soarele se uitase o clipă în fruntea lui albă, de marmoră.

- Cam puțin!, se amărî, deodată, voit, Ion Brânză. Abia îmi duc eu zilele, cum să le mai duc şi pe ale ăstuia. N-avem haleală, n-avem băutură, doar muieri, da, muierile ne țin de foame, Hă! Hă!

Râse ca să-i țină hangul şi Gheorghe Severin. Un „Ha! Ha!” gâtuit, alungă Wolfswagen la deal, pe şosea, spre movila „legionarului roman necunoscut“.

Krauss înțepenise, ca un obiect de artă, în ochii colonelului. Acesta îl abandonă, acolo în ochii celor din poiană, apropiidu-se nepermis de mult de bandit. Duse mâna la buzunarul interior al vestonului. Ion Brânză îndreptă pistolul automat din umărul drept, în bandulieră, spre „negustor“. Colonelul nu se înspăimântă. Scoase liniştit, cu o alunecare constantă a mâinii drepte pe inimă, un mănunchi de bancnote frumos tencuite la vedere. Arma banditului se plecă în pământ la vederea banilor.

- Gutt!, se aşternu între cei doi pacea. „Gutt“ fiind, deodată, cuvânt parolă, cuvânt dezmăț, cuvânt fără de lege a unei convenții tacite.

- Rik!, strigă colonelul spre salcâmul în care „intrase“ cei patru soldați purtători de armament. Un „copil de trupă“ mic, în

haine mari, apăru în poiană cu o raniță cubică.

- Krauss ocupation… se oferi colonelul să-i explice banditului.

Ion Brânză acceptă ranița în poiană şi în mâinile, apoi pe umerii, lui Krauss, deodată înviorat de cadou.

- Mă, Ioane!, să nu fie vreo mină, îşi vărsă o bănuială, ascuns în iapă, Gheorghe.

- Nain! Nain!, se auzi „colonelul“. Das ist un radio, radiolocation…

Dispăru, cu tot cu pitic, în salcâmul bătrân, poartă a poienii. Krauss se bucura, prinzând din nou fluturi, înhămat la ranița lui de lemn. Iapa nu putea urni căruța.

- Hai Friț!, strigă Gheorghe.

Fumul se îngroşă pe moară, cu rotocoale drăceşti. Căruța cu arme ieşi din sihla de salcâmi, tăie zarea călcată în picioare de şenilele tancurilor şi se afundă în pădurea de stejari a Gârboavei. Drumu' Mare îi mai păstra urmele, când noaptea cădea pe loviturile de tun trase de ruşi pe gară. Lacul înghițea ghiulele între Spia şi Butnaru ocrotind legănarea bărcilor în maluri. Satul numai era neliniştit ca un câmp părăsit de păsări cântătoare în schimbul unui vultur ceresc.

În poala pădurii Gârboavele, Ion Brânză aprinse un chibrit. Se auziră, fără voia lui, vorbele:

- Fumul de pe moară, face noaptea chioară.

Dintr-un stejar cu două trunchiuri, apăru Puf.

- Lasă, mă Ioane!, că ți-am auzit talgerul căruței. Lasă parolele ăstea în plata lui Dumnezeu.

Capitolul 7

Să mi-o dai pe Gligorița, la bal!

Luna se despletea ca o femeie lăuză pe casa lui Bulearcă, pe cimitir, pe urmele armăsarului suit din râpă. Puf, nu-şi închipuia cum o să-l primească, la capătul umbrei lui, prin via lui Valinatos, cei adunați în cramă. Doar gândul unui vin bun băut dintr-o ulcică, la foc, lângă foc, într-o casă caldă, îl mâna prin butuci, prin vița de vie strânsă în malduri în calea lui. Îl încurajă şi armăsarul cu sforăituri povățuitoare, cum să asculte în întuneric omul, cum să adulmece ierbile pământului în preajmă.

Un gard de sârmă, care nu putea fi mirosit pe întuneric, gata să sfâşie carnea de om şi de cal şi limba uscată a vântului

şi privirea înțepată a morților din cimitir, ori a celor vii, pândind lumina ferestrelor cramei, un gard de sârmă ghimpată, îl întâmpină pe banditul Puf.

Ştia demult „domeniul“ lui Valinatos, casa lui Slădescu, cumnatul „moşierului grec“, înfundată în pământ, pe butoaie de stejar, casa lui crâşmă, cramă-beci, din ulița văduvei Margareta, cea care „călăuzeşte“ cu două trei ogrăzi în lung omul pornit „la deal“, prin valea Tărtăcuței, la pădure, prin Dealul Iepurenilor, la furat pe Drumu’ Mare. De copil, încercase fuga din sat, pe această uliță, cu alți „frați de fugă“ în lume.Nu uita cum se rătăcise în „pădurea Mâțelor“ căutând pădurea Valea Mare şi moşia lui Ciucă, unde muncea tat-su la treierat. Ciobanu, cum dracu' îl chema, un flăcău la oi, îl văzu în marginea pădurii. Îşi ținu câinii în turmă, şi-l aduse la stână. Aşa, în seara aceea, dinaintea unei nopți, a unei posibile pierzanii, cum este viața oricărui om, învăță să dea oile la strungă, să doarmă pe pământ. Mirosul de oaie îi făcu rău la stomac şi a doua zi ştia că-i mai curat să fii hoț, decât „slugă la oi“. Da, copil fiind, nu-i îndrăgea pe cei cu „gura mare“. Aşa a învățat să tacă, dându-le un pumn în gură. Apoi veni vremea să

facă armata şi se bucurase la gândul că poate omorî în voie oameni, că poate scăpa de prăşit, de păscut vaca, de mers la horă, de aprins lumânări în strană, de dat cu grapa arătura din Traian, de… Doamne!, cât de urât i-a fost să trăiască prins în mrejele obişnuinței de a trăi fără viață, doar de florile mărului. Aşa spera, înainte de chemarea în armată, să fie eliberat de „pocăințe“ plictisitoare. Dar n-a fost să fie „războinic“. Avea un picior mai scurt şi nu ştiu care deget mai lung. Nu avea „dimensiunile“ ucigaşului din linia întâi. L-au „reformat“ de la început. Şi s-a reformat el atunci hoț de pădure, de Drumu’ Mare, de plăceri lumeşti neiertătoare.

Fura de unul singur şi nu împărțea cu nimeni furatul. De la cei care aveau prea mult, cărora le prisosea belşugul. Nu-i plăcea să ia vieți, doar să le înspăimânte, să-i înspăimânte de viața păcătoasă pe cei care o trăiau prea plini de viață şi de avere, de păcatul banului şi al curviei.

„Mă, vătafule! Ce-ai avut cu Căruțaşu’ Poalelungi? De ce nu i-ai dat banii pe zilele muncite la grâu?”

„- Păi, s-a îmbătat două zile din trei!”

„Da, tu, nu bei, mă otravă! Nu bei zi de zi, ca să-ți faci poftă să-i bați pe toți care-i vezi muncind?“

„Ăsta-i calu' tău?” „Da!” „Şi chimiru?” „Da!”. „Descalecă!”

Vătaful făcea ochii mari în jur, poate, poate o să-l scape cineva. Câmpul era gol în „cotul” Drumului Mare, în „cotul” rezemat de moşia lui Ciucă. Doar nucii înalți erau martori la despuierea vătafului de cal, chimir, ciubote.

„Vezi că-ți găuresc nădragii de te mai miorlăi atâta! Şi-ți fac data viitoare chiar găuri mai multe în cur, de te răzbuni pe Poalelungi!”

Aşa pleca, printre cei doi nuci, un om desculț, peste mirişte, spre pădurea Valea Mare, acolo unde moşia lui Ciucă se odihnea în stejari, cu conac şi hambare, cu slugi alb-înveşmântate, cum îi plăcea doctoraşului Ciucă - moşierul lui Dumnezeu pe pământ.

„Mă Poalelungi, ai cal?” „Nu, omule!”, se văita căruțaşul când era întrebat de Puf, după despuierea vătafului. „N-am decât doi boi!” „Ia calu' ăsta şi chimiru'! Vinde boii şi caru' şi hai cu mine!”. „Da, casa?” „Ce-i cu casa?”. „Muierea, vreau să zic, că ea este casa mea!”. „Muierea stă în casă şi te aşteaptă!

De asta-i făcută, să-şi aştepte bărbatu' dus prin lume, ca pe Ulise, Penelopa lui, parcă aşa o chema… pe muierea grecului ăla, crai la greci”.

„Ei, asta era la greci, în vremuri mai bune!

Acu’ şi la ei, cred, nu-l mai aşteaptă muierea pe bărbat. Uite a lui Purcică, cel care a murit la Ţiganca s-a încurcat cu neamţu’ ăla care le-a stat în casă. A lui Horovei, la fel, s-a tăvălit un război întreg cu moş Catâr!”.

„Mă căruţaşule! Eu te-am scăpat de vătaf, numai de judecata asta a ta, cu casa şi muierea care te aşteaptă în ea, nu te pot scăpa. Eu îi altoiesc numai pe cei răi, eu nu-i sfătuiesc pe cei buni să-i părăsească pe cei dragi!” Şi, Puf, se îndepărta de vorbele prea lungi, prea adânci ale căruţaşilor, ale păgubiţilor de vătafi. „Omu’ e făcut să rămână cum Dumnezeu îl vrea, nu cum omul îl roagă pe Dumnezeu să fie”. Şi cu gândul ăsta, care-i bântuia parcă mintea, pleca pe Drumu’ Mare, spre pădurea Gârboavele, unde îşi avea loc de odihnă şi învrăjbită aducere aminte de oa-meni răi şi buni.

Ştia locul porţii prin care să treacă el şi armăsarul, împins de „luna lui Bulearcă”, aici în ograda cu şerpi la sfat, a cramei lui

Valinatos. Îi văzu prin fereastra afumată de o lumină fără vlagă. Era aşteptat de umbrele „şerpilor”, făcute pumn în scaune, la o masă lungă din lemn de fag. Un sfeşnic de pus la capul mortului înainte de poarta cimitirului, pentru a-i ridica privirea mortului pe sat, într-o ultimă căutare a cât a fost el în lume, lâncezea aşteptarea celor dinăuntru, pentru un om nevăzut, de afară.

Bătu la uşa încuiată cu zăvor greu. Bătaia se înfundă în scândura izbită cu pumnul, ca un ciocan pe o nicovală de iască.

Armăsarul ciuli urechile, semn că un om, dinăuntru, călca cu pas şovăielnic întunericul scormonit de „pumn”.

- Cine îi?…

- Iacob…

Puțin ştiau că Puf avea acest prenume. Fusese botezat de Rozenberg-fotograful, pe Traian, în Galați, când el nu ştia ce sfânt avea în cap evreul.

Noaptea scurmată de „Traistă goală“ băgă pre-numele în urechile celui pregătit să tragă zăvorul. Parola „sfântului“, ascultată atent, învăță mâna cum să deschidă uşa, mâna celui înecat de „cine îi?”.

„- Da greu mai deschizi…, uşa asta puturoasă”, ar fi vrut să-şi răzbune aşteptarea Puf.

„- Da, greu… şi tu… vii”, era gata să-l izbească în gură argatul Vătămanu pe Puf Iacob. Uşierul era şi paznic de cramă şi tăietor de vie nobilă, storcător de poamă, făcător de tărie. Şi în muncile lui arăta mereu ca un om care deschide o uşă, nehotărât să taie vița cu doi ochi, ori cu trei, să lase vinul la fiert, o zi sau două, să ardă focul până la miezul nopții ori până în zori, sub cazanul cu boască putredă şi dulce, sub cazanul de aramă țigănească, vânăt-verzuie, lacomă de foc şi apă, de însetări nemernice.

- E... e... e... se auzi în masă, în jurul mesei, câte un „e“ de fiecare om țintuit în scaun.

- Țiaşda-i de vină. M-a zăbovit cu un cal alb şi mare cât casa…, se dezvinovăți Puf.

Nu-l asculta nimeni. Un om mai mare în grad decât cei țintuți de scaune în jurul lui se încruntă tuşind. O linişte apăsătoare făcu respirațiile rare, mai rare, în trunchiurile de om adunate sub sfeşnic.

- Şezi!, opri liniştea de plumb să curgă în lumina plăpândă, starostele adunării.

Era Ion Mândru. Valinatos îi dăduse în arendă via şi ocupațiile ținerii viței de vie în viață, pe rod. Avea o dijmă bună din această meserie, din această înfrățire cu Bachus-zeul sau Dumnezeul ăla grec, dinainte de Cristos.

Puf ascultă porunca ochilor căprui, ochilor calzi, îmblânzitori de vulpi, de şerpi, de oameni scoşi din minți.

- Am hotărât. Vei duce vinul în zece căruțe la vapor. Mâine noapte. Armeanu' te aşteaptă la Docuri, ştii tu, jos în Bădălan, mai sus de poarta Portului. Cu vameşu' s-a vorbit. Îi dai o balercă de rachiu la crâşma din Vezuviului, peste bariera lui Moruzzi.

- Dar, n-are cai destui, Țiaşda… se învinovăți parcă Puf.

- Lasă-l pe amărâtu' ăla!, găsim noi cai. Se retrag nemții şi vând cai şi pistoale şi steaguri şi… îți dau numai un om de ajutor, pe Țulică.

- Pe Țulică?

- Da, că-i cunoaşte pe căruțaşii de la moară, de la moara lui Canamela, de unde tot cară ăştia făină la Galați.

- Cât?, schimbă vorba starostelui, Puf.

- Cum cât? Că eşti prieten cu haita lui Râjală de la Odaia, de la Satu Costi, de la hanu' lui Tuluc…

- Da, da prietenia costă, boierule! se împăună Puf.

Starostele nu-i răspunse. Îl privi pe popă, care stătea ascuns în dosul luminii din sfeşnic. Privi popa de parcă, acolo, în „întunecimea” lui, în încruntarea tăcerii lui pe masă se afla răspunsul ce-i trebuia „plătit” lui Puf, răspuns la „osândirea“ prieteniilor lui lumeşti, hoţeşti.

- Păi, banii-s ochii dracului şi pe vreme de război, iubite credincios în..., Mai bine îţi dăm un cal, unu’ din câţi are satu’ ascunşi la…

- Părinte Popovici, caii ăia au murit, ai uitat? Ia scăpat în ţipirig prostu’ ăla de văcar a lui Lepădatu’.

- A, am uitat…

Se aşternu o linişte trădătoare de taină, mai adâncă decât cea de la început, ce se mai afla printre ei, în ei, între vorbele lor răstite, rostuite.

- De…, se scărpină în cap Puf, îndepărtându-se de minciuna lor cu moartea cailor. Aşa-i cu banii, n-au destul aur la cumpărare, la cântar. Doar…

- Doar, ce?, se grăbi starostele Ion Mândru să-l înjunghie cu acelaşi cuvânt pumnal.

- Să mi-o dai pe Gligoriţa, o noapte, la bal.

- La bal?

- Da, la balu’ de sâmbătă. Nemții dau bal de „retragere“. Vin ruşii.

- Şi ce am eu cu balu’ tău, măi Puf!

- Păi!, boierule, dansând cu fiica ta, acolo, sunt şi eu om de samă în satu’ ăsta, nu bandit la Drumu’ Mare, cum mă ştiu toți.

Ion Mândru privi prin sfeşnic la popă, în ochii lui cu pleoape mărunt tocate pe văz. Popa nu-l ajută să-şi primenească gândurile pentru a-i răspunde lui Puf. Atunci când starostele era gata să capituleze, când să-i „jure strâmb“ hoțului, uşa scârțâi larg peste toți. Un munte de om intră în „aerogazul“ întunecat, luminat zgârcit de mâna popii, prinsă strâns de argintul sfeşnicului. Era „colonelul“ neamț. O femeie frumoasă, înaltă cât umbra ofițerului pe ea, ținu uşa să nu se închidă grăbit în clanță, în zăvoare.

- Gligoriță!, se bucură, Ion Mândru.

- Şi, zi, mă Iacob Puf!, vrei să mă învârți la horă, la balu' de sâmbătă?

Neamțu' nu putu să traducă pe graba vorbelor fetei numele Iacob, nici prenumele Puf sau, inversa lor aşezare.

- Ia, ia, danț, danț, sundertime!

Privirea Gligoriței îl dădu afară pe hoț.

Acesta ieşi bucuros că scăpase de taifasuri boiereşti.

- Rămâne cum am vorbit, îl însoți cu vorbe împăciuitoare Ion Mândru, la uşă. Mâine, în zori, la moara lui Canamela. Tu şi Țulică şi zece căruțaşi.

Colonelul se aşeză în scaunul cald al „Puf-ului".

Mulțumit de căldura din fund, numără adunarea cum număra mitralierele inamicului pe linia întâi. Ein, zwei, drai… elf … Zâmbi, aşezând numerele pe chipurile omeneşti din mintea lui, altele decât cele prezente.

- Unusprezece, încercă el să înceapă negoțul.

- Tată, lămuri Grigorița adunarea, are unsprezece soldați la moară. Pentru ei vrea să te roage, vrea să plătească.

- Cu ce să plătească?

- Cu caii din baltă, cei ascunşi de Lepădatu în ghioarca Rotundului, de când ei se retrag …

Popa îşi înfipse ochii în burta fetei Mândrului.. „Ai să fii bunic Ioane, în mai, în… Maica Domnului s-o ocrotească!"

Şi cum vorbele unui preot trebuie să fie sfinte afară, în afara gurii preoțeşti, mărturisi tuturor un „tatăl nostru",

nazalizat grav, fredonat impunător... Care-Le eşti în Ceruri…

Adunarea, ascultătoare, murmură rugăciunea, pe urmele popii, pe urmele vorbelor lui cântate. Gligorița îl privi chiorâş pe „sfinția sa“, căruia-i „mărturisise“ în postul Crăciunului fapta aducerii pe lume a unui plod din flori. Păcătuise, mințind. Ştia cine-i tatăl. Colonelul plecat la Sta-lingrad împotriva lui Stalin, peste Prut, colonelu' din umărul ei stâng „De parcă diavolu' trebuia din nou omorât de un tată, de un tată care nu avea grija omenească a naşterii şi morții, ci apriga răzbunare pe întunecimea lumii, pe cel care-i amenință lumea cu întuneric“. „El a vrut şi vrea ca lumea să fie luminoasă, ca omul să trăiască bun în ea şi aşa va fi! Nu ştia Dumnezeu că oastea lui era păgână, la fel de păgână ca Diavolul comunist, că războiul lui sfânt era între demoni…“.

- Dar, părinte!, pentru cine am spus „tatăl nostru“? îndrăzni Țulică cel Bătrân să-l iscodească pe popă.

- Pentru sfârşitu' războiului, moşule!, se răzbună popa pe uncheşul viclean.

- Păi!, aşa cântai şi la începutul lui, colo pe Drumu' Basarabenilor.

- Ei, am crezut, am crezut, ca voi toți!…, se văită, de data asta, - preasfântu' om al deznădejdii clipei, a nădejdii conștiinței de apoi.

Neamțul, ofițerul neamț, se ridicase şi el în picioare pentru a respecta „imnul“ Tatălui Nostru. Murmura în limba lui alte cuvinte, dar cu acelaşi înțeles. Ştia, chiar de era catolic, chiar de era din alte locuri pământeşti, de chemarea lui Dumnezeu, unui Dumnezeu în calea destinului omenesc.

Grigorița rupse ceremonia ca o eretică pregătită de incinerare.

- România întoarce armele, aşa vrea regele, n-ați auzit! Dacă nu ascultați radiul! Hoffman, colonelul Hoffman, se teme că armata română îi omoară soldații, înfrățită cu ruşii.

- Cu ruşii? Cine ține cu ruşii?, o opri din panica ei deslănțuită, pe Gligorița, Ion Mândru.

- Ei!, nu pot şti, toți calicii. Şi, slavă Domnului!, avem destui în partea asta de lume, se certă fiica cu tatăl ei încrezător în prietenii vechi.

Adunarea de sub sfeşnic deveni tristă. Oamenii se întrebau din priviri dacă sunt bogați sau săraci, dacă diavolul n-a

intrat,aşa dintr-o dată, în inima lor, odată cu vorba „calic“, rostită de fată.

- Eu zic să torn un rând, îi şopti la ureche, lui Ion Mândru, Țulică cel Bătrân. Starostele dădu din cap cât celălalt să înțeleagă ce ştia demult: că-n vin e curajul omului slab, şubrezit de năvala gândurilor - cum se iscase ele în cei de față, la vorbele fetei lui.

- Om trăi şi-om vedea!, suspină, cu gura pe cană, Ion Mândru.

Se auzea lunecarea vinului în gâtlejuri. Popa se opri cel dintâi din cât avea cana de vărsat în gâtul lui. Starostele, neamțul-colonel, Țulică cel Bătrân şi fiul, Țulică cel tânăr, băură până la fund din lutul ars prins în mâinile lor.

Puf îi auzi, de afară, cum înfierbântați de vin se „certau“ cu neamțul prin gura fetei.

- Spune-i Gligoriță, dacă noi am fi luptat acolo pe pământul lor, ne-ar fi trimis acasă cu vaporu' pe Dunăre, cum o să facem noi mâine?

Hoțul încălecă armăsarul.

Era mai aproape de lună, aşa încălecat. Argatul starostelui, Vătăman, îl văzu cum deschise poarta în ulița Tărtăcuței, cum înjura scuipând:

- Mama voastră de boieri, vai şi-amar de chelea noastră. Vin ruşii.

Departe, într-un cuib de întuneric adunat de pasărea nopții în Iepureni, argatul auzi:

- Niculino, închide poarta la grădină, că vin hoții!

Strigătul de om cuibărit în deal, în casa din deal, curgea la vale în râpa Tărtăcuței. Nu-i răspunse nimeni omului înghițit acolo de privirea şovăitoare a lunii în vii.

Un batic negru lunecă pe scârțâitul unei porți de bețe de oțetari într-o furcă de salcâm. Apoi, argatul, Vătăman văzu cum un om alb fuge din poartă, în viile lui Bulearcă şi Anton Bratu, ca o nălucă argintată de sărut, încălecată pe vălătuci de fum, de văzduh înrourat.

Puf fluiera „pe lângă plopii fără soț“ ori un alt hoț, un hoț de suflete omeneşti.

O stea căzu în ograda cramei şi argatul fugi în casa cu sfat şi sfătuitori.

- Să bem, părinte, Popoviciu!, că noaptea asta salvăm unsprezece suflete din gheara morții. Câți, Doamne!, mă vor vinde ruşilor pentru fapta asta, de vor veni, de vor aduce comunismul în via mea?

Capitolul 8
Ăsta-i omul care ne va salva de ruşi!

Țiaşda trecu prin „travestirile“ acelei dimineți. Nu mai ştia dacă el era adevăratul Marin, cel botezat în cristelnița satului cândva. Cărarea din ograda lui, parcă mai călcase odată pe ea, de dimineață până acum, se lățea strâmtă prin dracilă şi urzici, prin păpădii plictisite să vadă, să audă, prin „curul găinii” înțepenit galben în lut, prin flori de nisip şerpuitoare, prin flori mângâietoare de glezne şi opinci. Ştia gardurile vorbitoare ale drumului „înțepat“ de cărare. Privi bolta cerului, o-prindu-se ca să privească acolo, înainte de copitele armăsarului care fusese al lui, până să-l vândă ori să-l călărească, înainte de copitele iepii Mariei, cea pe care-o purtase cu neamț cu tot la vale, la fântâna cu izvor otrăvit.

Pe sub Dealul Găii, de sub podul mâlit, câte poduri are drumu' ăsta de şine şi traverse?, ieşeau coarne de vaci şi mugete şi plesnituri de bici, frumos rânduite în umbra satului gheboşat pe cele cinci fântâni cu cumpene grele, scârțâitoare în os de om şi de vită însetată. Era seară şi casele din coasta asta a satului, din malul

podişului surpat pe baltă, fumegau în băgeace focul plitelor din şoproane, înmiresmat de untdelemn ars şi ouă prăjite.

Grindul Mare se vedea alb, prea alb pentru a fi sărman pământ sterp, pe o ultimă lumânare a soarelui, aprins-stinsă în coama celui mai înalt stejar din Pădurea Gârbovei. Privi, mai cu asprimea privirii, albul ondulat al grindului din buza Găuroaielor. Un şir lung de cai albi, alb pur, înspuma zarea în Cotu' Prutului. Depărtarea era limpede şi un om care călătorise de copil în ea îi ştia ungherele, în malul Prutului Basarabean, în nenorocitul ăla de mal, „pentru care îşi dăduse viața jumătate din bărbații satului nostru, mă tată!", după cum exclama Teteia lui Marin.

„Doamne!, când am ajuns aici?", se întrebă Marin, în scaunul ce-i stătea cu şipcile rânjite pe fund şi cu spetează scârțâitoare în şale. Ascultă „ceata" strânsă în jurul opincilor boante; pe stinghiile unei mese lungi plină de palme şi pumni apăsați în lemn.

- Eu zic să-i primim cu pâine şi cu sare, la Cotu' Prutului sau pe Drumul Basarabeanului!

- Hă!, hă!, mai ghini, cu o vădană proaspătă…

- Mă, verilor, v-ați îmbătat? V-ați îmbă…

- Poate are o idee Marin, tataie, că el numai idei bune are când fură, când se însoară… sări a lui Oleacă, dintr-o gură închisă pe dinți.

- Mai cu samă când sî însoară – întări spusa lui Oleacă, a lui Mutu.

- Da, futu-i candila mă-sii!, mă Gheorghe Țiamdat, nu vă mai legați de caii lui şi de muierea lui, că bag cuțîtu' în care-l mânâncă di fund…

Îi potoli din sfadă un om liniştit, cu capul prins în palma stângă, cea cu cot înțepat în masă.

- Şin-i dracu' credea c-o s-o trăim şî pi asta. Sâ-ți dai hiața pe ninghica! Friții sînt de hină! Ne-au înghesuit fimeilii cât au stat la noi. Ne-au osândit la moarte frații, dincolo de Prut şi acu' ni aduc bolşăvişii pi cap.

„Vorghise“ aşa „di lung“ Bariță, a lui Bariță. Casa sfatului rusofil, casa lui Teteia Țiamdat, „răsuna”pe ulița boierului Boâtez şi a Bisericii „Sfânta Treime“.

Marin Țiaşda nu se supără pe nimeni. O vedea pe Maria cum se îmbrăca în cămaşă de noapte, cum stingea lampa

suflând cu tot sufletul în sticlă. Apoi, ce caldă!, ce diavol cald!, îl căuta sub plapuma grea, de cârpe învârtoşite, de lână mestecată în dinți. Apoi: „- Taci! Taci, Marine!“

Țiaşda nu mai ştia de vorbele acestea erau acum rostite, de alții, ori erau ale Mariei lui, cea din timpul dureros al contopirii lui cu ea.

Se hotărî, oarecum mulțumit de sine, de aşteptarea celorlalți, ca el să fie printre ei, se hotărî ca el să-şi spună părerea despre venirea ruşilor.

- Eu n-aş zice că-i rău să-i avem pe ruşi în satu' nostru!...

Ar fi vrut să spună mai multe vorbe frumoase pe lângă „ideea“ mărturisită: „ui-tați cu nemții am trăit bine, de ce nu am trăit bine şi cu ei?“, dar se opri la timp, ştiind unde ar fi dus în mintea lor „trăitul lui bine“, adică „din furat“, „din curvia femeii lui“ cu cei pe care-i fura.

Se odihni înăuntru, cât cei de-afară să nu-l bănuiască de ascunziş în minte, să nu-l acuze de vorbe prefăcute.

- Şi eu cred în ce va veni!, îl sprijini vărul Țiamdat pe Marin. Gheorghe se supărase la poartă pe Marin. Printr-o cale ştiută numai de el, auzise restul vorbelor

din mintea lui Marin: „…în antihrist”. Ascultă, însă, afară, în afara minții lui.

- Şi dracu’ o să ni facă! Hin avem, vădane avem, pământ nesemănat avem! Şî şi dacă ni mai mănâncă mămăliga alt neam di pi masă? Să vie numai odată… Că vineau di la Stalingrad cu-n car cu boi, di când sâ spuni că vin.

- Vin pi jos, mă Şiocănele! Ăştia n-au cai, nişi motoşiclete, vin pi jos, cu chişoarele goale şi cu nădracii rupți în cur!, nu se lasă mai moale moş Mitrea Cheptea. Lampa, Doamne!, lampa în care sufla Maria, de câte ori Marin se ascundea sub plapumă să o aştepte, să o muşte de țâțe, de gât, lampa din peretele cu icoana Maicii, se bâțâia într-un cui ruginit, bătut de un potcovar nebun într-o furcă de salcâm verde.

Şi tot „moşu’“, odihnit de privirea lui Marin pe lampă, vorbi trist.

- Di ni l-ar aduşi pe Tudor înapoi!, că-l chiamă şi-n somn Caliopia lui…

Se aşternu o tăcere oarbă şi adâncă pe chipurile „afurisite” de lumina lămpii. Unul din Iepureni, un nepot de văr a lui Teteia, azvârli în tristețea lor vorbele:

- Dacă ar fi să-i aşteptăm, eu zic, eu aş zice să …

- Să?…, se trezi, … în sfârşit, primaru’

Gorea din adormire.

- Să?…, îl ajută pe primar şi Niță, jandarmul.

- Să-i ajutăm pe ruşi la războiu' din satu’ nostru, se înveseli. Țiaşda. „Se vede că-i hoț şi negustor de cai“, se mândri într-un ciot de inimă Gheorghe, vărul lui Marin.

- Să-i aşteptăm pe drumul Babanei, la crucea mortului comunist, la crucea lui Smintitu’, se încruntă spre icoană „primaru’ Gorea“.

- Şi dacă ne întreabă cine l-a omorât? Şi dacă află că l-au omorât legionarii?, îşi încreți fruntea pe sprâncene jandarmul Niță.

- Nu, nu! Or să creadă că satu', adică noi, avem vină de moartea unuia de-al lor, unuia care a crezut în tătuca lor Stalin, îi sfătui bătrânul Tetaia.

- Ce legionari?, ce comunist? Smintitu’ s-a bătut cu a Babanei pentru găinile furate din cotineața babei Saveta, cea cu casa într-o rână pe Dealu' Găii, ați uitat?, se supără primarul.

- Eu nu i-aş primi pe nişte infanterişti calici pe mormântu' lui Smintitu, îşi dădu o altă părere preoțelul Ciobănel, ucenic la preotul Popoviciu, aflat în tabăra starostelui Mândru.

Erau prea mulți pentru a-i ține minte în odaia de chirpici şi bagdadie de scânduri.

Pe fereastra lungă, noaptea de afară îşi lipise ochii de sticlă, pe sticlă, să-i vadă pe „calicii“ adunați la sfat. Săracul, e pornit pe ceartă şi pe cântatul cocoşului, de n-are de băut!

- Da, hin mai ai, mă Gheorghe? sau îl ţînii muierea pentru înmormântare...

Ioana îl auzi din tindă pe Poalelungi, pe pe argatul moşierului Ciucă. „Muiere-i nevastă-ta!”, ar fi vrut să-i dea peste gură Ioana, dar se furişă din calea vorbelor bărbăteşti cu înțelepciune plecată. Găsi cana mare cu burlui, cana pusă de ea pe plită, la rădăcina băgeacului din tindă. Trecu pragul cu genunchii desveliți de fustă. Ochii jandarmului Niță se țuguiară pe sub pleoapele deschise. Gheorghe sări de lângă Marin să-i acopere „dezgolirea“ nevinovată a femeii lui în poftele „craiului“ satului. Era frumos Niță, aşa cu şireturile uniformei lui într-un umăr, cu puşca pe celălalt umăr, că toate muierile vorbeau singure în urma şi înaintea lui şi… şi nu mai ştiau de vorbe în patu' lui. Era „holtei” Niță, cu doi flăcăi moştenire de la nevastă-sa Catinca, care murise prea devreme ori de prea multă vreme cătrănită. Nu ierta slăbiciunea femeiască,

demnă de iertat în război, când Victor Chirănuş - postaşul, striga din bojoci numele văduvei cu bărbat „dispărut“ la „Cotu’ Donului“, în uşa primăriei, în uşa crâşmei lui Vasile Mândru, ori în uşa morii lui Canamela. Mai degrabă ierta hoția la Drumu Mare, de oameni, a lui Puf, hoția lui Țiaşda, de cai suri, în Cuhalm, hoția de arme şi vieți, a lui Ion Brânză, în pădurea Gârbova, decât coapsa goală, dezgolită de muiere în coapsa lui, ca să-l îndemne la păcat.

Se încălzi la vorbă, văzând genunchiul gol, dezgolit de Ioana, ca să sară pragul în „sfatul bolşevicilor“.

- Are vin moş Tetaia, ştiu eu!, îşi uită Niță vorbele calde în ochii Ioanei.

Ioana îl ocoli pe Gheorghe, care o întâmpinase cu sufletul zbuciumat de gelozie în capul mesei fără om. Se apără de gelozia lui Gheorghe, cu două vorbe apăsate:

- Torn, eu!

Bărbatul gelos se clătină în fața ei, ocrotindu-i îndrăzneala

- Tu vezi de jumări şi de foc!

Un miros, care ar fi scos din minți chiar şi pe un călugăr în mijlocul postului, îi aduse aminte Ioanei de îndatoririle ei, de calea întoarcerii ei în… în alt păcat, al gân-

dului la „ochii lui Niță“.

Primarul Gorea se-nvrednici, în sfârşit, să ordoneze sfatul dezordonat al cetei rusofile.

- Aşa! Aşa!..., începu el o propoziție cuvioasă, cucernică, împăciuitoare. Să-i primim stând în casele noastre, cu poarta descuiată. Că dacă-i încuiată îi omoară pe cei dinăuntru. Aşa o făcut în toată Moldova, am auzât!

- Cu Dumnezeu înainte!, murmură ucenicul preot Ciobănel.

- Păi, zi părințele, un „Tatăl nostru“!

Preotul-ucenic murmură pentru gândurile lui cuvintele ştiute de toți, ascultate şi nerostite. Când ruga acceptată de toți se sfârşi pe: Amen! pe: Aşa să fie!, Poale-lungi îi avertiză:

- Mă, fraților!, vedeți că ăştia, armata asta, nu crede în Tatăl Nostru, ci în tat-su Stalin.

- Aşa-i!… Aşa-i!…, continuă primarul Gorea să țină o altă prelegere „academică“. Aşa, îi! Mi-o spus geambaşu’ ăla di cai, care o trecut ieri prin sat, că nu-i ghini să ni facim cruşi la vederea lor, că…

- Eu ți-am spus, Goreo!, asta, înainte de a ți se aduna flăcăii ăştia în casa mea, se răsti moş Tetaia, prin Bariță, la primar.

Țiaşda se încruntă la unchiul lui, la moş Teteia. „Spui tot, unchiule Teteio!, spui tot ce-ai aflat de la mine, ce-am aflat eu de la Talciocul de cai, de la Bujoru', sâmbăta trecută!“

Şi ca să nu-l supere pe „moş“, cu pămătuful privirii lui încruntate, numără: „Luni, marți, Miercuri, azi e Miercuri sau Vineri? Doamne!, cum uit zilele săptămânii“.

- Da…, îl auzi, Țiaşda, pe vărul lui Gheorghe. Da, cum dracu' să nu ne facem cruce când eu vreau să-mi fac cruce!

- În gând, mă tată!, în şeru' gurii, cu limba.

- Păi!, dacă ăştia stau mai mult la noi, uit să-mi fac cruce, tată!…

Primaru' Gorea îi şopti la ureche un „Aşa“ scurt urmat de un „să“ şi mai scurt, un: „Aşa, să!“, un ultim semn al puterii lui la masă.

Mulțimea sfatului înțelese, în felul ei, şoapta primarului în urechea bleagă a lui Niță.

- Aşa să ne ajute Dumnezeu!, strigă mulțimea salutul generalului Antonescu către armată, la trecerea Prutului, pentru nefericirea ori fericirea lor cu „întregirea neamului“.

Cănile mici şi pântecoase, din mâinile lor, umplute de Țiamdat după alungarea Ioanei lui din odaie, s-au golit în guri acoperite de pumni. Săriseră în picioare, la comanda: „Aşa să ne ajute Dumnezeu!“, fiecare rezemat de un scaun şi de muchia mesei „de piatră“, a mesei biciuită de umbre. Apoi, pumnii, coborâră înmănuşați în lut, coborâră din guri pe masă. Oamenii alunecară în scaunele calde încă, nevătămate încă.

Un corn de lună intră prin geam în coasta lui Gheorghe. Văzu secerea ei şi Marin, acolo, afară, pe cer, dar nu se îngrijoră de soarta lui. Avea în buzunar banii lui Ion Brânză, restul de bani dați de Tăbăcar pe armăsar. Avea norocul hărăzit sub lună: de a fura alți cai, mai suri decât luna, mai despletiți în coamă decât ea.

Jandarmul Niță ieşi afară, plecat, cu capul plecat în piept, ca să nu-şi izbească creştetul păros de „bagdadie“. Atunci când să treacă pragul, Ioana îi ieşi în cale, cu tigaia fierbinte, plină de jumări.

Înghiți în sec jandarmul pofticios, în gând, adânc, din sânii ei dezgoliți pe tigaie.

- Stai Niță! să iei şi tu o „jumară“, un „ochi prăjit!

Ca să-i stea în preajmă, ca să-şi poto-

lească „înfometarea“, Niță, văzu străchinile pe prispa plitei. Le luă de acolo şi le purtă solemn, ca pe o piramidă de lut ars în Râpa Bălăii, peste prag. Îl opri, acolo, sub fusta încrețită pe pulpe, a Ioanei, îl opri Gheorghe. Fără să i se împotrivească, jandarmul Niță îi trânti „farfuriile cloncănitoare“ în brațe. O mai privi o dată, în gând, pe Ioana, apoi, la vedere, pe primar, suspinând:

- Mă duc…

- Du-te!, oftă şi primarul Gorea.

Apoi, privind roată dreptunghiul oamenilor de la masă, cu pumnii strânşi pe cana goală, cu solemnitate, în prezența tuturor, strigă:

- Aşa să fie!…

- Până la urmă, dom’ primar!, va fi aşa cum ne e scris, se chinui să gângurească argatul Poalelungi. Adică, bogatu' cu bogații, săracu' cu săracii!

Gorea nu apucă să-l ia de mână pe „filozoful“ moşierului Ciucă. În casă, intră un om „mărunt la înfățişare”, însoțit de Niță jandarmul rătăcit mai devreme în ograda Teteiei cu „mă duc“ strâns pe buze.

- El este basarabean. A trecut Prutu’ aseară. Vrea să ne spună o vorbă, două… despre ce ne aşteaptă.

Omul nu avea chip de mag. Ochii îi trădau sufletul zbuciumat de o „vedenie“, numai de el văzută.

Poalelungi îi dădu cana lui de vin proaspăt, turnat de Gheorghe a lui Teteia, zis Țiamdat, la a doua viitură a cănii şi a Ioanei în odaie.

- Zi, domnule!, ce ai de zis, se grăbi a lui Mintecreață să-l îndemne pe basarabean la mărturisit.

- Lasă-l, mă! să-şi sugă cana, îl ocroti pe necunoscut, a lui Părâng.

„Când dracu' au venit în casa mea ăştia doi care vorbesc basarabeanului?“, se minună Gheorghe spre masă. „Parcă eram opt, opt, nu zece, zece!”

Basarabeanul gustă din vin ca din vârful degetelor lui. Aşeză cana pe masă, pe muchia ei fără scaun, în capătul ei, cu vedere în pragul odăii. Niță se aşeză lângă primar, în aceeaşi aşteptare cu a celorlalți, ca să audă vorbele basarabeanului.

- Păi!, dincolo, e comunism şi vreau să vă spun că nu-i uşor…

- Adică, cum?, vorbi calm primarul Gorea.

- Păi!, n-o să mai aveți avere.

- Pământ?

- Nici pământ!

- Plug?

- Nici plug!

- Casă?

- Cât să te trezeşti, sub ea.

- Măă!, bău repede, din cana lui, Costică Poalelungi. Ăştia trăiesc ca mine, la moşier.

Toată „masa“ sfatului privi bucuria argatului Costică. Nu ştiuseră până atunci, cei din casa Teteiei, că un golan putea să-i înfrunte pe gospodarii satului, cu râs golănesc. Poalelungi râdea ca un diavol ghiftuit cu suflet de om intrat în păcat: „Hă! Hă! Ca mine!..., ca mine! A venit şi vremea mea!…”

- Da cine te crezi tu, mă nespălatule!, se răsti la el Niță, cu gura plină de jumări.

Şi, fiindcă nespălatul pofticios de „venirea ruşilor“ tăcea, îşi aruncă restul vorbelor pe basarabean. Zi, zi cum va fi, Economule!

- Economule?, se miră Țiaşda.

- Păi! aşa se spune la „zgârcit“, în Basarabia, mă Marine!, îl lămuri Țiamdat.

- Cum vă spuneam, nu veți mai avea „avere“ şi satu' va fi botezat „colhoz“, un fel de „colectivă“, un fel de „viață la grămadă“.

- Măă!..., se văită primaru’ Gorea, gânditor. Păi, dacă-i aşa!…

Ar fi vrut să strice orânduirea lucrurilor hotărâte de sfat până atunci, cele legate de primirea ruşilor în sat, printr-o vorbă grea, „lua-iar dracu' de bolşevici!“, dar, o teamă, adânc sădită în sufletul lui de bucuria argatului Poalelungi, îl opri la marginea cuvintelor „stricătoare“.

Basarabeanul găsi un scaun fără om, al unsprezecilea, în care să se odihnească. Ioana alergă cu o cană şi o farfurie curată înspre el. Abia atunci Teteia îşi aminti că-l întrebase pe Țiaşda, de neamț, la începutul „sfatului“, dar nu primise răspuns.

- Da, unde-i neamțu' tău, Marine?

- Care neamț, moşule?

- Ăla, mort sub pod.

Un hoț de cai îşi schimbă greu suflarea când e prins cu o minciună. Marin căută în ochii lui roşeața obrajilor lui Țiamdat - vărului trădător.

Nu ştia cum o să scape de povara amintirii neamțului înviat de Maria, înviat de căldurile femeii lui scăpate în trup de muribund la pândă.

Pe uşa largă, prea larg deschisă pe tindă, umbletul unui om prin ogradă, apăru Puf.

- I-aici!, arătă, banditul prieten cu Ion Brânză, înspre întunericul umbrei lui pe ogradă.

Iohan sau Kraus sau Friț cum fusese botezat „blondu'" Mariei, de Severin, în sihla de salcâmi, cu o zi înainte, intră, prin Puf, prin brațele lui îndrumătoare de om nevăzător, în odaie.

- Ăsta, îi! Ăsta-i omul care ne va salva de ruşi!, zâmbi primaru' Gorea. Ăsta-i omu' colonelului Hoffman, care ne va apăra de ruşi!

Krauss scoase de la piept o hartă împingând mauserul pe şold, cu tot cu tocul porthartului din piele netăbăcită.

Capitolul 9

Here unt Dort! Aici şi acolo!

Kraus, trimisul „colonelului" Hoffman în „adunarea" primarului Gorea, umbla după hartă în umărul lui stâng, acolo unde avea şi cureaua Mauserului îndreptat spre toți. Avea ochii albaştri, albaştrii închişi, de om nedormit în casa lui, de om înfricoşat de somn.

Moş Teteia îl privi cu sprâncenele lui mari, blânde, cu ochi de om cunoscător de oameni. Soldatul luă lampa „chioară" din

mâna Maicii Domnului, din perete, ca să-şi lumineze „hăţişul hărţii“.

- Strânge, Ioană, farfuriile… strigă Niţă, jandarmul îndrăgostit de orice muiere.

Obrăznicia „generalului curvar“, încercă greu răbdarea bărbatului Ioanei, răbdarea lui Gheorghe Ţiamdat. Îl opri tatăl tuturor şi al lui, bătrânul Teteia, ca să nu-şi trădeze mândria rănită, mândria de a-i ordona el Ioanei, el, bărbatul ei, când să strângă farfuriile, când să vorbească unui alt bărbat, cât să-i şadă în ochi unui oaspe-te, aşa îmbrăcată…

- Şi adă-i nişte jumări flăcăului ăsta neamţ!

Vorbi repede ca să nu-i lase timp feciorului gelos să-şi pornească duşmănia pe jandarm. Apoi, de parcă vorbele-i erau prea rare, prea neputincios slobozite între umbre vrăjmaşe, vorbi Teteia, primarului.

- Cum mai seamănă, măi Goreo, nemţii ăştia între ei, la război.

- Păi!, aşa seamănă între ei, numai cu-ai lor, toţi cei care vor muri, înainte de-o muri, Teteio!

- Parcă ar fi ăla din „şaipsrezece“, pe care l-am omorât eu la Mărăşeşti!

- O fi fost taică-su!, îl încurajă Gorea cel tânăr pe cel care strigase „Goreo“ din răsputeri, peste masă, în capătul celălalt

de masă, prin soldatul neamț, îl încurajă pe „moş Teteia“.

Bătrânul nu-şi opri înflăcărarea amintirilor, nici la vederea brațelor neamțului pe hartă, nici la auzul stins al cuvintelor primarului. Vorbi cu poftă. Ioana îi smulse farfuria de sub barbă.

- Stai, tătaie!, drept în scaun!, să nu...

- Lasă, fată!… Şi, sigur de dragostea nurorii lui, sigur de trunchiul osos ce-i ținea sufletul în scaun, vorbi singur: Da şi întâmplari, a dracului… în nouăsute şăi-sprezece, şî ti bați cu neamțu’, prieten hi-ind cu rusu, iar acu', în patruzăşi şi doi, sâ ti bați cu rusu prietin hiind cu neamțu’…

Krauss semăna stegulețe cu bold în harta lui frumos pălmuită pe masă. Îşi des-povărase umărul de armă, lăsând povara ei pe pământ, cu patul ei de lemn în pământ şi țeava rezemată de muchia mesii şi coapsa lui stângă.

Țiamdat întinsese mâinile după armă cu gândul să-l ajute pe neamț în chinul lui de a face două lucruri diferite: să-şi țină arma în picioare şi să şadă culcat pe masă.

- Nein!, se burzului Krauss, văzându-i mâinile întinse spre „ucigătoarea“ lui de oameni.

- Mă, arma şi nevasta nu se…, rânjâ ar-gatul Poalelungi.

- Aşa-i!, îl susținu şi jandarmul Niță, pentru a fi mai aproape de inima lui orghe.

- Sich, here!; Iată, aici!, înțepă cu arătătorul mâinii drepte, pe hartă, neamțul încrâncenat în gânduri. Sich, here!, Herr Niță! Chiar aici, domnule Niță!

Toți cei de la masă se ridicaseră ca la o comandă în jurul mesei. Lampa din ochii puțini văzători ai lui Teteia, veteranul din celălalt război mondial, îi înălță pe oameni în umbre uriaşe, umblătoare prin casă, prin ogradă. Un tropot de cai îndepărtat cutremură noaptea pe sat, scuturând uşor casa de paiantă, de furci bătrâne, a Teteiei. Pe sub Carul Mare balta se văita în valuri izbite de digul drumului de fier, în Găuroaiele, în pădurea de plopi şi în ghețăriile Cherhanalei.

Parcă suise în ograda lui Bariță, prin grădina lui Iftimie, sub ochii casei lui Marchidan, şi se oprise din zbatere în oțătarii Artimiei. Parcă, prin nu se ştie ce cărări de sunet şi văzduh, balta era în urechile fiecărei umbre din cele aflate la sfat în jurul mesei de stejar vlăguit de coate.

- Die Pfarrer, here!, înțepă Krauss alt steag alb. Părintele, aici…

Un snop de pârâieturi, de „gloanțe“, făcu luna din ograda lui Bariță să clipească mai des pe schelălăitul unui câine înspăimântat.

Krauss nu se clinti în ințepătura altui steag. Vorbi surd, vorbi de parcă nici o adiere de vânt nu-i atinse fruntea vreodată, într-un anotimp cu fluturi de nuntă şi coroniță de nemuritoare. Se auzi un alt ordin peste liniile cartografice.

- Herr Bürgermeister Gorea, dort! Domnul primar Gorea, acolo!…, se încăpățână Krauss să ordoneze liniştea în oameni. Zgomotul bujiilor aprinse prea lacom, al motocicletei din uliță, se stinsese într-un scheunat lung de câine. Două umbre, cu capete băgate în căşti de tinichea, coborâră din bujiile fierbinți, din cămila motocicletei şi atajului ei, tulburând praful ogrăzii până la uşa casei cu lampă tremurată în mâna Ioanei. Ioana venise cu „jumara“ comandată de Tetaia, neamțului, presupus de el flămând. Gheorghe, se răstise la ea. „Ia, fă!, lampa din mâinile lui, şi ține-o pe masă!“ Jumara, cu farfurie cu tot se aşează atunci pe Rusia, acolo de unde, veneau Ruşii, în mintea lui Poa-lelungi, cu miere şi lapte bolşevic, cu şansa lui de a-i cotonogi pe vătafii moşierului Ciucă.

Umbrele cu capete de cauciuc, cu ochelari de cal, se opriră în pragul uşii din chiler. Glugile din capetele umbrelor se dezbrăcară în mâinile lui Gheorghe Țiam-dat, ieşit din „sfat“ în ogradă, ca să-şi liniştească ograda de schelelături. Taci, Mosor!, îşi alintă el fărâma de câine din lanț. Cîinele lăsă stăpânului spaima lui înspăimântătoare de om, ascunzându-se în-tr-un coteț argintat de lună. Ştia Gheorghe, ştia el mai bine ca jandarmul Niță, de unde veneau umbrele, din alt sfat, sfatul dintre vii, din via lui Valinatos, din via grecului Valinatos, pe care nimeni nu-l văzuse vreodată în sat, dar despre care ştia tot satu' că-i stăpân pe valea Tărtăcuței.

Înăuntru, colonelul şi umbra lui îndepărtase ființa firavă a sergentului Krauss, firavă în fața lămpii, firavă în fața îngrijorării oamenilor sfatului, îngrijorării venirii ruşilor în zori.

- Trebuiem oprit tren!, se instaură în vorbe autoritare colonelul Hoffman.

Pe harta eliberată de Krauss ochii oamenilor văzură mâna mare a comandantului „aliat“, încă aliat. Palma mâinii lui a-coperi satul, mângâindu-l parcă, trezindu-l dintr-un desen inert la viață. Fiecare din cei prezenți se simți

smuls în afară de scaun, de aplecarea lui pe masă, se simți alungat în „steagurile“ hărții ce mişunau sub palma hotărâtă a neamțului strateg.

- Păi, n-avem arme!, se văită Teteia, în numele tuturor.

- V-am adus! Am adus arme!, îi explică Krauss colonelului.

- Unde?, interveni Gorea, primarul satului, din harta pălmuită de Hoffman.

Krauss îl privi pe colonel, apoi privi la umbra colonelului, apoi în pământ. Sfatul strâns unit în jurul mesei, în jurul lămpii adormite în mâinile Ioanei, pe care n-o simțise nimeni intrând în sfat, pe care n-o văzuse nimeni cu lampa în mână – până atunci, sfatul apărării sfintei moşii a satului, cea săracă pentru unii, cea bogată pentru alții – se opri trezit din nedumeriri. Umbra colonelului Hoffman era a unui om cunoscut lor. Umbra era Ion Brânză.

- Da, suspină cel recunoscut sub haina de piele, nemțească. Un „da“ care apăsă greu masa în pământ, masa încărcată de privirile oamenilor pe hartă. Apoi, peste adâncul scufundării ochilor în ochi, se auzi cuvintele zburdalnice ale Ioanei.

- Bădiță, ce bine că eşti cu noi!

Banditul, rege al pădurii Gârboavelor, ocoli cuvintele femeii „fără minte“, amin-

tindu-şi că începuse cu „da“ o negație ce-i stătea pe limbă.

- Da, nu avem oameni destui.

Vorbele lui fuseseră prea lungi pentru un sălbatic obişnuit să vorbească prin semne.

- Cum nu avem?, se încruntă primarul Gorea să-l contrazică. În tranşeile de la Beldie, avem trei oameni ca să se bată cu tancurile. Pe Dealu' Găii, alți doi, care țin țeava puştii pe tren. „Cățeaua“ i-o dăm lui Gheorghe nepotu-tu, să se suie cu ea în turla crucii mici, de la biserică, să „clănțănească“ de-acolo în Drumu' Basarabeanului, de-o îndrăzni ruşii să vie pe el.

Ion Brânză ieşi pe vorbele primarului afară din odaie. Ioana îl urmă ruptă parcă din umbra lui mare, mişcătoare de pereți.

- Ți-o fi foame, bădiță?

Banditul, unchiul fetei măritate, ieşi din ogradă. Ioana se feri din calea lui Marin Țiaşda, care-i despărți ultimul cuvânt „bădiță“ în silabe pline de dejnădejde: Bă-di-ță. Bă-di-ță!, în bătăi de inimă astfel botezate.

- Adă-le!, îşi auzi unchiul, Ioana, în ogradă, sub mămăliga lunii aburinde pe cer.

- Pe toate?, întrebă Marin.

- Pentru câți sunt la masă, în sfat…

Colonelul Hoffman îşi aminti de Krauss. Întinse mâna spre îngerul blond învinețit de lampa fumegândă.

- Fă, Ioană!, n-ai un fitil nou?, se auzi moş Teteia din cotlonul scaunului său cu spetează mai înaltă decât capul lui ghemuit pe umeri, ca să vadă, ca să gândească.

Nimeni, dintre cei aburiți de fumul fitilului sfârşit în lampă, n-o văzuse pe Maria, pe nevasta lui Țiaşda. Ea se desprinse din trupul lui Krauss purtând gazul lămpii în mâini tremurătoare, cutremurătoare de pâlpâiri bolnave. Odată cu zborul, cu plutirea ei peste prag, un întuneric umed cotropi odaia, o clipă numai, clipa dinaintea iluminării cereşti a lunii galbene, galben-însângerate, din geam.

Pe-ntinderea tăcerii contemplative, ne-mişcate, dintre oamenii ascunşi în om, cânta privighetoarea, pretutindeni prin grădina Stancăi, până în casa boierului Botez, despre care se spune că ar fi avut moşie la Drumu' Mare, ori peste „Drum", în Târnăşoaia, în Țâru, în Miloşu', în Valea Paielor, departe de cât ştia satul că-i depărtarea în apus, aproape, la o fugă de cal în Grindu' Mare, pe gârla Chetrosu,

departe cât vedeai chiar cu ochi de orb în răsărit.

- Nachti-sing!, suspină un neamţ din câţi erau acolo. Er ist zwei jahre alt...

- Ce spune, mă Niţă, mă hărmăsare?, îl întrebă primarul Gorea pe jandarm.

- Cântă privighetoarea, dom' primar! şi are doi ani.

- Cum ştie neamţu' câţi ani are privighetoarea, mă jandarm de fuste?

- Ştiu eu, or fi învăţat la şcoală, în ţara lor...

O lampă frumoasă ca un glob de cristal topit pe un ochi de ciclop se lasa purtată în braţele Mariei peste masă. Masa era goală, fără hartă, fără oameni, care s-o bătătorească în lung Un copil bălai împrumutase chipul ei, cum împrumută icoana chipul unui sfânt fără nume. Stătea în scaunul primarului. Acolo, în jilţul suprem al sfatului care se risipise în sat, cu oameni împovăraţi de arme în braţe, în argintul lunii noi, lunii în primul pătrar, arăta ca un înger trimis pe pământ, în casa lui Ţiamdat Teteia, ca să privegheze rânduiala şi orânduiala războiului, cu ochii deschişi pe fiecare om, cu aripi întinse pe fiecare gând omenesc:

- Mă!, vezi „rusu" din culcuşu' ăsta?, îl dojenea jandarmul Niţă pe Bărzărică, pe

ajutorul lui, în grădina Stancăi, în malul ei surpat pe casa lui Țiaşda, pe drumul de fier, pe Găuroaiele.

- Cu luna asta pe capu' meu văd şi-n palmă, dom' plutonier!

- Închide gura, sergent, şi deschide o-chii până în Dealu' Găii, că de acolo o să vină puhoiu' trenului!

Ajutorul jandarmului tăcu, simțind ordinul aspru al comandantului, onorat fiind de misiunea lui de mitralior.

Luă arma grea în mâini. Îi desfăcu crăcanele din țeavă pe parapetul gropii strâmte în care se scufundase de plăcere, din datorie față de primarul Gorea, nu pentru altcineva, de la care primea în dijmă trei hectare pe an, de la care, cu voia statului, se îmbrăca în uniformă şi izmene noi, se încălța în bocanci de piele românească, cu puşcă şi cartuşe de război, mândră în umărul lui drept, la plimbare pe ascuns, pe ulița Lăptarului, la promenadă, în duminici cu gâlceavă la crâşmă şi în poarta cimitirului.

- Da unde-s ceilalți, dom' plutonier?, îndrăzni Bărzănică să-şi tragă şefu' de limbă.

- La „steagurile” lui Krauss, mă Ştefane!, îl linişti Niță pe sergent.

- Şi, în turla crucii mici, cine-i?

- Popa Ciobanu'.

- Singur?

- Nu, cu popa Popoviciu.

- Vai de păcatele lor! o să-i facă ciur ghiulele ruşilor!

- Ei, de i-or ținti, că omu'-i mic într-o cruce mică, mă Ştefane!

Bărzărică se simți umilit de filozofia „armăsarului“ Niță şi uită de subordonarea lui.

- Eu ziceam că omu'-i mic într-o cruce prea mare, mă Niță!

Jandarmu' se scărpină în ceafă înainte să-şi afle acolo vorbele potrivite pentru „adjunct“. Nu le găsi, dar le auzi departe în țeavă: „Dacă vin ruşii, ăsta mă bagă la beci, ori mai rău, mă împuşcă!“. Tăcu lung, pe aceste vorbe ascultate numai de el. Din pământ, de sub pământ, de sub unghia Găii apăru trenul. Un fluier lung cât satul, cât pădurea de plopi a Cuhalmului, străpunse inima jandarmului Niță şi a lui Bărzărică. O locomotivă beată purta pe şine trei vagoane încărcate cu tunuri şi tancuri şi... şi cai albi de-ți luminau ochii, prin argintul lunii afumat de viitura „mărfarului“.

- Trage, mă!, strigă Niță, la Bărzărică.

- Nu trag, dom' major!

- Trage, mă! că-i ai pe cătare.

- Da, caii?
- Care cai?
- Cei din ultimul vagon!
- Nu-s cai, mă!
- Ba-s cai!

Niță își puse mâna streaşină pe ochi. Văzu şi el caii. O mitralieră, cea din turla crucii mici îi secera pe sub ochii lor. Popa Ciobanu, sprijinit de Popoviciu, îşi făcea datoria de mitralior, acolo în cer, în crucea mereu oglindită de boltă ca-ntr-un ochi de peşte. În Grădina Savetei, Stancăi, Dumnezeu ştia a cui era grădina, Bărzărică plângea calul mort din ochii lui ceruiți de lună. Trenul mărfar purtător de cai şi tunuri, de moarte pe şine, cu trei vagoane, se opri pe învălmăşeala gloanțelor „popii“, scrâşnindu-şi alunecarea pe podul lui Budescu, cel care lega Găuroaiele de casa lui Şchiopu, şi de biserică, printr-o uliță strâmtă cât vintirele pescarului Guțu, în Ochiu' Racului. O turelă de tanc scufundat în obloanele primului vagon roti o țeavă de tun cu gura pe crucea ucigaşă. Bubuitura tunului plesni luna în două, cu ecou împlântat în Basarabia, până în gâtul lacului, în Ghimia.

- Niță!, se minună Bărzărică, intonând numele şefului său într-un laringe gâtuit.

- Ce-i mă, Ştefane?

- Caii...

- Mă, tu ai vedenii!

- Nu, jandarme! Vezi că au coborît pe şine, în coada trenului. Cine dracu'? Cum dra...!

Ion Niță Ene, că ăsta era numele întreg al „comandantului“ de cuib de mitralieră, ordonă subalternului său.

- Trage, mă!

Şi cum Ştefan fusese furat de „caii supravieţuitori“, cum uitase de arma din mâna lui, Niță îi dădu un brânci în tranşeea Saftei ca să-şi facă loc în tranşee. Apucă arma automată, puşca mitralieră de gât, ca pe o muiere nărăvaşă. O îndreptă spre tunul care se pregătea de o a doua tragere în cruce. Nu, nu era un tanc, acolo, în smoala cenuşie a vagonului, erau doi oameni numai, unu' mai mărunt ca altu', ca doi şobolani uriaşi scurmând în ograda boierului Botez, lungită pe sub tren în lac, ograda dintre grădina Saftei şi biserică. Apăsă trăgaciul fără să ochiască. Dâra de gloanțe se scufundă lacomă de moarte în cositorul lunii topit pe tunari. Rafala vui neaşteptat în urechile primului „tunar”, cel doborât de un glonț rătăcit. Strigătul lui de mamă, înjurătura lui de moarte „tvoi materi“, se scufundă în

podişul satului, în beciurile casei lui Botez, şi, cu un ultim regret, în brațele celuilalt „tunar”. Niță văzu şi auzi clar strigătul lui Țiaşda, îndreptat din coada trenului spre el.

- Ene, nu mai trage!, că-s numai doi, mecanicu’ şi ajutorul lui!

- Cum numai doi?

- I-am oprit eu la semafor, să-i... să-i număr ...

Grădina Saftei sui victorioasă pe lac.

- Mă, a dracului hoț de cai!, şi ce-ai să faci cu trinu’?...

- Păi!, o să-l ducă rusu’ cel viu la Galați. Eu am nevoie de cai...

Atunci se auzi mitraliera din biserică, atunci când Gheorghe mâna caii pe urcuşul drumului, săpat în râpa podişului de o ploaie de vară şi de mâna lui: drumului ce-i năvălea în ogradă.

Trenul se urni din loc, urmat de trapul cailor sloboziți în țărână şi de vuietul ghiulelei aruncată, scuipată de tun, peste sat, în cimitir. Aveau s-o găsească, dimineața, Gherghina lui Moise, pe mormântul „proaspăt înflorit” al bărbatului ei, „erou necunoscut”, în cimitir.

Trenul intră în gară, călcând cu roți dințate pădurea de plopi, ghebul şinelor

care duceau la Berlin, prin Galați, prin trupul țării înspăimântate de venirea ruşilor.

Țiaşda băgă cu grijă caii în grajdurile lui mari, grajdurile lui peşteri de lut şi paie.

- Marie! strigă el, din al cincilea cal alb legat.

Maria îngrijea, însă, un copil înger, în casa Ioanei, departe de auzul numelui ei în gura unui hoț de cai.

Capitolul 10

Unde grijania mă-sii s-o fi dus Hoffman?

Motocicleta colonelului Hoffman străbătea satul cu falã, cu pocnituri egale pe urmele ei. Din ultimul post instalat în via lui Cimp, pe tranşeea care pornea din casa lui Beldie şi sfârşea în râpa Dealului Găii, în râpa lui Lepădatu, nemții, alți nemți, grăbiți, mai grăbiți ca Hoffman, lăsase muniție şi arme grele, din plin, gamele şi țigări, din plin, pe mâna oricui le-ar fi dorit soarta, destinul de cuceritori ai lumii.

- Unde grijania mă-sii s-o fi dus Hoffman, măi Gheorghe?, îşi întrebă camaradul de tranşee, Poalelungi.

Țiamdat nu-i răspunse argatului. Imaginea Ioanei îl împiedica să-i răspundă „cartuşierului”, „ce mic e omu’ în groapă!”, omului curios înaintea morții de soarta celui ce-l învățase cum se moare, cum să moară pentru a nu-i lăsa pe ruşi în sat. Era, Ioana lui, parcă, în brațele lui Niță, bucuroasă de acea aşezare în covata oaselor lui, răsturnate pe ea, cât era el de mare, cât era jandarmul de vânjos. Şi, parcă, fără să îi pese de apucăturile şefului, Bărzărică, îi aranja cicârigul pe genunchi, Ioanei, îi trecea prin gât, Ioanei, un sul de lână păroasă, scămăşată ca suflarea omului ce visează, ca privirea omului înainte de moarte…

- Trage, din Biserică!, strigă în urechea lui Gheorghe Țiamdat, Poalelungi. Popa Popoviciu şi ucenicu’ lui.

Atunci, visul de până atunci, se prefăcu în spaimă. Ioana, parcă, era moartă în brațele lui Niță, care o plângea de moarte, pe care o înfăşura într-o cămaşă, în cămaşa lui, pe masă, pe harta cu stegulețe, a lui Krauss…

- Stai!, strigă, Gheorghe, ca un nebun.

Poalelungi încleştă cartuşiera în degete şi se lăsă moale în tranşee, ca să nu-i vadă apăsarea celuilalt, trăgătorului la mitralieră, pe trăgaci.

O rafală lungă, cât era de lungă noaptea spre Tătarca, mârâi în cositorul lunii vărsat pe pământ. Măr!, Măr!, Măr!, de parcă gloanțele nu voiau să iasă pe țeava armei de foc decât scuipate prin gura omului, ori prin dinții lui, ca nişte semințe de răsărită crudă în lapte.

- Ce-ai văzut, mă Gheorghe?, îl întrebă Poalelungi, din coate, pe burtă şi din coate, pe Țiamdat.

- Nimic, mi sa părut că-i un rus în via lui Cimp.

- Ce să caute rusu' în via lui Cimp ? Tu vezi mai departe, mai spre Tătarca, mai spre şuşaua Vorniceştilor, mă mitraliorule! Mai spre Maskvaua lor comunistă…

- Mi s-a părut că…

- Dacă te tot sperii aşa, irosim gloanțele, măi Gheorghe!

- Lasă, vere!, că avem gloanțe de la nemți pentru încă două războaie. Cine dracu' l-o pornit… Că, ăştia, l-ou pornit şi noi o să plătim pentru că le-am fost prieteni.

Apoi vorbele lor li se opriră în gât, sub mărul lui Adam. Un vaiet lung de tren oprit, ori pornit, la semaforul lui Budescu, sub casa boierului Botez, primeni luna de

inele galbene şi roşii şi verzi, făcându-i chipul şi mai luminos pe sat.

- Trinu' ăsta se vaită, măi Gheorghe!

- L-o fi împuşcat, l-o fi ochit popa, măi Ştefane! Poalelungi se simți ocrotit prin acest nume de sfânt pronunțat de Gheorghe sincer, oftat de Gheorghe devotat.

- Îți spun eu, nu-i a bună!

- Ce?

- Chestia asta cu întorsătura războiului.

- Lasă, mă, că tu te bucuri!

- Da şi nu.

- Adică, cum? Te bucuri plângându-te de bucurie?

- Cum? Aşa, măi Gheorghe. Că nu ştim ce ne aşteaptă. Neamțu-i un curvar-domn. Rusu-i curvar-câine. Unu' ne-a… muierile, ca prieten. Altu' ni le-o va..., ca cuceritor.

- Dacă n-au bărbați, ce dracu să… să zici?

Mai greu e că din prietenia lor n-o să rămână decât copii din flori nemțeşti în satu' ăsta.

- Copii din flori româneşti, măi Gheorghe! Că cine te aduce pe lume este floare, nu spin, ne este mamă, nu curvă.

- Că şi curva-i mamă!, vrei să spui, ştiu, până la urmă,...

Când vorbele păreau să-i vindece de „pânda rusului” sub Caru’ Mare, sub Rariță, sub Cloşca cu pui, când vorbele lor se odihneau, se auzi motocicleta. Venea pe fundul tranşeiei, spre ei, ca un vălătug de pocnitori de Anu Nou, ca un mănunchi de bice în mâinile unor flăcăi urători.

- Hoffman!, îngână Gheorghe.

- Şi unchiu-tu!, îl linişti Ştefan.

Motocicleta tuşi o ultimă tuse în mâna colonelului-strigoi.

Atajul stătea pe malul nordic al tranşeei, aproape răsturnat cu gura pe motocicletă. La lumina lumii, un „înger blond”, coborî din înălțarea răsturnată a atajului, făcându-i loc privirii lui Hoffman să privească prin el, peste cei doi împietriți de arma automată.

- Wo ist Burgermaster?, unde este primarul?, întrebă colonelul. Cei împietriți îi făcură semn să tacă. Se făcu linişte, o linişte mai tare ca piatra trupurilor trăgătorilor la mitralieră, mai vâscoasă ca limba nemțească a colonelului neamț. Dincolo de parapetul tranşeei, doi ochi luminau ca două lanterne capetele lor.

Îngerul zâmbea, neluând în seamă neliniştea pietrificată a oamenilor

înarmați. Sări şanțul în via lui Cimp. Gheorghe îşi smulse degetul din trăgaci. Ştefan ținea întinsă, gata să plesnească, în mâini, cartuşiera cu plumbi grei de cenuşă topită. Saltul îngerului peste osia Carului Mic, sub Steaua Polară, uimi chipurile încruntate de spaimă, de spaima rusului ce i-ar fi privit aşa de aproape, aşa de curajos, chiar în gura puştii ucigătoare.

- Mosor!, Mosor!, strigă îngerul din via lui Cimp.

Se auzi un lătrat apăsat: Ham! Hâ-am! în oiştea Ursei Mici, rezemată de pământ.

- Care crucea mă-tii tragi acolo?, că era să-mi omori vaca!

Neamțu' chicoti, înveselit de înțelesul cuvintelor româneşti. Pe buza argintată a tranşeiei apăru Potârnichi Ion.

Nu-i răspunse nimeni apariției nepoftitului. Şi fiindcă vederea oamenilor înarmați; a neamțului, a motocicletei, înălța în ochii lui Ion un grup de oameni cunoscuți lui, se scuză ca un copil.

- Iaha!, voi erați, mă Gheorghe?, mă Ştefane!, cu dom' colonel Hoffman?

Ştefan ar fi vrut să-l alunge pe Ion din picioarele lui încălțate nemțeşte, din malul prea luminat de lună. Malul tran-şeiei ținea satul ca-ntr-o palmă în lumânarea lumii, îi încălzea călcâiele, îi

dădea poftă, aşa înfipt în om, poftă de moarte, de moartea rusului ce pândea încă, în mintea lui, parcă, din via lui Cimp.

- Du-te mă! şi-ți vezi de muiere…, se repezi, înfierbântat de misiunea lui, Ştefan Poalelungi. Noi avem treabă, nu vezi?

- Şi trăgeam înspre Tătarca, nu înspre vaca ta, înspre ograda ta…

- Credeam…, încercă Potârnichii să se dezvinovățească de o altă necredință.

- Fierbe şi tu o oală cu vin, că am înghețat cu „pustia” asta în brațe!, îl ademeni Gheorghe pe țăranu’ cu muiere şi vacă la o azvârlitură de băț.

- Da, mă!, viu acu…

Nu apucă să se răsucească pe călcâiul, pe ultimul călcâi purtat cu greu aici, din cornul lunii, în fundul tranşeiei cu militari deochiați.

Pe osia mare a Carului Mic, din cer coborâtor, venea un „înger” cu un câine în brațe, pomădat de întunericul interstelar al viei lui Cimp. Pe gura lui căscată, Ion Potârnichii, scăpă două vorbe nepotrivite.

- Da asta-i copchilu’ lu’ Gligorița!

Ochii i se umflară pe conştiința faptei mărturisite fără voie, în plină noapte, pe oamenii „înrudiți cu îngerul” Ion reuşi să-

nvârtă un „la stânga împrejur” pe călcâiul stâng.

- Şi, vezi de vacă!…

- Şi, vezi de vin!…

I se păru că vorbele „vezi de” îl purtau pe brațe; trupul lui cântărind în aripa lor cât nişte „moaşte” ale sfântului Afanasie, sunetele, t şi f, din cuvântul sfânt, fiind la fel, aproape la fel. „Sântu’ Afanasie, Sântul Af…” îl purtară în gând, în pământ, la casa lui din marginea aceasta de sat. N-ar fi crezut că apa din Tărtăcuța putea să-i stea ca o cumpănă în cap, pe casă, înainte de războiul ăsta. Oamenii au săpat un şanț, ca să-i facă loc spre baltă, apei cereşti din deal şi, deodată, Doamne!, a venit Războiu’ ! Şanțu’ s-a lățit, s-a adâncit de puteai merge cu o căruță cu doi cai pe fundu’ lui. Oamenii au sădit vii şi pomi în vadu’ ăsta de apă de ploaie, de furtuni şi fulgere strânse mănunchi din Dealu’ Iepurenilor, pentru o călătorie sprâncenată în Râpa Găii, în gheoarca Găuroaielor. Oamenii n-au crezut că duhurile rele ale ploii vor fi duhuri războinice.

Fugi din gândurile lui despre şanț, despre cumpăna apelor lui făcute praf de puşcă şi adăpost, înainte de furtuna

morții, de ploaia plumbilor mâncători de carne omenească. Fugi, strigând:

- Gheorghe, viu acu'! Apoi îşi strigă lui, mai încet, mai cu precauție de om infirm. „Viu şi eu!". „Că puşca n-am predat-o plutonierului Chipirliu din Fântânele. Săracu', a murit la un pas înaintea mea şi nu s-a mai trezit, cum m-am trezit eu. Glonțu' mi-a trecut numai prin umăr. Da, văd mă!, văd până în Cotu' Donului, unde era să nu mai văd."

- Ioane!, sări Marghioala, nevastă-sa, în calea bărbatului ei întors din grădină. Mă!, să-ntinzi sârma la vie că o culcat Traistă Goală, ast' noapte, toți butucii!

- Ce butuci, Marghioliță? Că, încă e război. Că, n-auzi?, trage şi popa cu mitraliera în ruşi. N-auzi?

- Mă, Potârniche rară!, iar ai băut hin, di auzi aşa diparti.

- Păi!, mi-o spus şi Gheorghe şi Ștefan în grădină…

- În grădină? În care grădină?

- A noastră. Sunt amândoi la şanț, în şanț, cu cățaua în mâini. Cu îngerul Gligoriței. Cu…

- Mă bărbate!, lasă-te de beut hin roşu! Uite că-ți face vedenii. Doamne!, tare mai sânt bărbații iubitori de sângele tău…

Atunci, când Marghiolița lui Potârni-

chii l-ar mai fi chemat pe Dumnezeu, încă odată, martor al deznădejdii ei în Ion, lătră „cățaua”.

- Hai, du-te la fată! Să n-o străpungă vreun glonț. Ia şi băietu’ în beci, până vin eu!

- Măăă!, se văită Marghioala, nu sâ mai sfârşăşti anu’ ăsta di bombii şi di bombardamente. O să crăpăm tăți.

- Lasă, du-te! şi fă cum ți-am zâs!…

- Da, tu?

- Eu mă duc la şanț, cu arma…

- Măi Ioane, eşti nebun? Ai doi plozi şi o muiere…

A doua rafală opri cearta femeii în mijlocul numelui ei ponegrit moldoveneşte. Marghioala îl văzu pe Ion cum intră în poiată, acolo unde, în ieslea vacii, ținea arma pe care o aduse de pe front. Ştia că nu-i poate sta în cale. Ştia că se bucura de războiul ce pornise aşa, tam-nisam, în fundu’ grădinii ei cu vie şi zarzavat, cu ceapă şi mărar, cu pelin şi romaniță. Îşi apucă în cârcă copii din pat. Era voinică Marghioala, cât trei bărbați prinşi să are la Troian, cât trei flăcăi porniți pe bătaie la horă la Stan Bratu.

Atunci văzu dâra de gloanțe aprinse care ieşeau din turla bisericii, din turla crucii mici. Atunci auzi „trinul”, cum

„zghiară” la semaforul lui Botez. Şi frica de moarte o îndreaptă spre beci. Şi vorbele aspre i se înnodară în gât, când se văzu scufundată pe scară, în beci, când plozii îi stăteau sub fuste. Ea, cloşcă de pui. El, dracu’ ştie!, unde s-o fi dus. Auzi bubuitura, o bubuitură năprasnică în via lui Cimp, peste via lui Cimp.

Apoi îl auzi pe Potârnichii în uşa beciului, cum vorbea prin urechile ei astupate de degete, călare parcă pe lună, cu arma pe umăr şi, Doamne!, negru la față, ca un trandafir noaptea furat din grădina lui Ticu, băiatu’ vitreg al Tăbăcarului. Asta-i surd şi a scăpat de război, şi aude numai ce vede. Cum dracu n-o fi „auzit” bubuitura asta?

- Fă, bagă-te mai la fund!, că trage primaru’ Gorea în ruşi!

Apoi „cățaua” lătră aproape, aproape să-i dai cu ceva în cap.

- Du-te mă odată, că până ajungi tu se sfârşeşte războiu’ din grădină, strigă Marghioala din fundu’ pământului.

Îmboldit de „muiere”, Potârnichii, uită să-şi facă cruce înainte de a pleca la „moarte”. Zăbovi în câcătoare cu arma lângă el, cu sticla de vin la vedere. „Să aştepte, lu-a-iar dracu de ruşi!” Apoi, mulțumit de rugăciunea lui de acolo unde

şi „împăraţii” se „roagă” zilnic, urcă poteca grădinii spre şanţ. Nu mai era nimeni în locul unde văzuse el armata cu înger blond. Se aşeză pe burtă, pe locul cald încă, a burţii lui Gheorghe. Se vedeau de acolo butucii viei lui Cimp. „Doamne!, cum mai seamănă legănarea butucilor cu infanteria unei armate în ofensivă!” Închise ochii, ca şi atunci când fusese în linia întâi. Apăsă trăgaciul până în prăsele. Glonţul îi mută din gât umărul beteag, şuierând peste vie.

Apoi porni prin vie, cu „foc şi pară”, cu mânie diavolească.

- Mă, nu mai trage! Mă, Potârnichii!…, se auzi din via lui Cimp.

Ion recunoscu vorbele „inamicului” şi respiră adânc, cu ochii larg deschişi, cu degetul desprins de trageri.

- L-au pierdut pe Mosor. Vino să-l că-utăm! Întorsătura războiului îl făcu pe Ion să înjure.

- Lăsa-ţi-l dracului de câine, mă Gheorghe!

- Da, mă, da’ plânge îngerul Hanz…

- Hanz ?

- Aşa îl cheamă pe feciorul Gligoriţei cu Hoff…

Şi Gheorghe tăcu de parcă-i pusese cineva palma pe gură. Luna zâmbi, din

fața ei nevăzută, pe un nor de păpădie ridicată la cer. „În tranşeea asta armata e cam indisciplinată”, îşi spuse Potârnichii, pregătindu-se să-i sperie pe „soldații” care părăsise locul de tragere. Apasă trăgaciul până la întâia piedică. Îşi opri suflarea pe a doua piedică. Când să închidă ochii, când să perforeze capsa cartuşului de pe țeavă, cu cuiul percutor din fundul țevii, văzu îngerul în gura armei lui urât mirositoare; gură de vacă flămândă, cu miros de balegă şi de pişat de om. Îngerul urca parapetul în brânci spre țeava zebeului ucigaş. Apucase deja țeava, cu tot cu linia de ochire, care se afla în ochii lui Potârnichii şi, prin garda cătării, în Steaua polară. Că „marele războinic”, cu nume de pasăre pitică, Potârniche, țintise cerul, nu via lui Cimp, țintise acoperişul lumii, nu oameni-cârtiță din mintea lui, numiți ruşi, despre care îi vorbise cu ură, atunci la începutul masacrului mondial, şi „generalul Antonescu”. Iubise vorbele acelea, ca soldat, dar, mai mult, dincolo de ele, iubea ochii Marghioalei dinaintea plecării lui peste Prut, acolo unde i se spusese că ar fi neamul românesc întreg. Ochii ei negrii, de-ți pierdeai mințile privindu-i, vorbeau: Ioane!, o să ne moară vaca de

foame cu războiu tău! Mă!, de nu te-ntorci viu, mă mărit cu ciungu' di frati-tu Elefterie, cum am auzit eu că se măritau văduvele pe vremea lui Avram ori a lui Moise, la ovrei.

Îngerul îndepărtă gândurile lui Potârnichii din ochii negrii ai Marghioliței, din amintirea vorbelor de generali demenți, frângând linia ucigaşă a armei cu un gângurit românesc; Nene!, ne-ne!…

Şi ucigaşul voluntar se rostogoli pe spate, cu spatele de parapetul care-l ținuse de burtă până atunci, ca să țintească ruşii în via lui Cimp ori pe cei din mintea lui, pe cei din Caru' Mare fără boi înjugați, dintr-un car părăsit pe drumul unor robi eliberați de roți apăsate în glezne încătuşate cu fir de mohor.

„Ne-ne!”, însemna „nu”, un „nu”, „nu-nu”!, repetat ca un descântec în mintea tulburată de instincte, a „luptătorului spontan”, care era omul Marghioalei.

Aşa, cu ceafa lipită de brazda nordică a tranşeei, îngerul îi călcă fruntea albită de lună cu var şi argint, cu lumină lină îmblânzitoare de un om sălbatic, de suflet ucigaş.

Bastardul, îngerul, fiul lui Hoff, cum îl botezase el pe copilul rătăcit în gura armei pregătită din ochii lui să scuipe foc

şi plumbi, copilul, îi bagă mîinile în sprâncene, cu degete moi, cu apucături de pleoape, târându-se pe trupul lui în jos, în fundul tranşeii, ca o şopârlă uriaşă, ca un leticen vindecător de instinctele morții.

- Măi fecior din flori, stai locului! Că vin ruşii şi… avem treabă cu ei…, mormăi Potârnichii, apucând de aripi îngerul coborâtor în trupul lui.

- Că vin ruşii şi…, se căzni ”luptătorul” să-şi explice minunea pătimaşă ce avea de împlinit în noaptea care nu se mai sfârşea.

- Care ruşi, mă nenorociților?, vorbi o femeie din tălpile lui Potârnichii, care ținea, „când dracu' a venit asta pe fundu' tranşeiei?”, care îmbrățişa, acolo, în pălămidă şi urzică, îngerul scăpat din trupul lui.

Atunci îi văzu şi pe Gheorghe Țiamdat cu Poalelungi, cum se târau ca nişte râme după ploaie pe creasta ”şanțului morii”, spre el, dinspre „şuşaua” care lega satul de Tătarca lui Petru Rareş, de Şivița, Şivița ei legendară: O tătarco! Cu şuvița-ți frumuşică, Tu luceşti. Ce vremuri, din-tr-o rostire regească s-au făcut satele Tu-luceşti, Tătarca, Şivița, Frumuşița! Aceste gânduri îi stăteau pe buze lui Potârnichii, aşa cum le auzise el de la învățătorul lui

Mândru, învăţător ce îl cotonogise pe a lui Codreanu, că-i mâncase zarzărele din livada şcolii, care era şi a lui, într-o noapte ca asta, când poţi vedea şi auzi omu' în pom.

„Râmele" se apropiară cu înfăţişare de om pe buza cerească a vadului morţii, suspendat pe sat. Un miros de transpiraţie, de duhoare omenească, împânzi Caru' Mic, în care se aflau cei trei, şi ochii Gligoriţei, mama îngerului din braţele ei.

- Unde-i Hoffman?, întrebă femeia urzicată de întuneric în glezne, luminată în braţele de copil.

- Păi, nu ştiu! Poate, cu primaru', la şuşa!

- Ce primar, ce şuşa? Ruşii sunt la crîşma lui Vasile Mândru, la crîşma naşului Vasile. Naşa Aristiţa i-a pus la masă.

- Cum?, sări Gheorghe, mâniat de veste.

- Cum vă spui! Lăsaţi la naiba pofta voastră de a-i omorî, că-s trimişi la război fără voia lor, de tătuca lor Stalin, de câinele ăla fără Dumnezeu!

- Măi Gheorghe!, sări Poalelungi în ajutorul Gligoriţei, eu zic să mergem la nevastă acasă, dacă...

- Da, primaru'?, întreabă Potârnichi, văzându-şi muierea lângă Gligorița, în poala fustei ei, atârnată pe grădina lui.

- Şi primaru', oftă Gligorița.

- Şi primaru', ce?, îi ceru o explicație mai îndestulătoare Gheorghe.

- Primaru' Gorea, bea cu ruşii la masă, la crâşma din inima satului.

- Măi, unde grijania mă-sii umblă neamțu'!, înjură, cu o înjurătură dragă lui, argatul Poalelungi.

- Să ne spună să-i oprim pe ruşii scăpați în sat…, îi potoli grijania atributivă, Gheorghe.

- Păi, la Tăbăcaru!, trădă un nume ştiut de tot satu', Potârnichii.

- Hai mă!, strigă la el, ca să tacă, Marghiola. Hai, că plânge plodu' de frica boambelor tale şi ale ăstora!

- Viu, viu Marghioliță!

Luna intră în ceaunul unui nor de cositor. Se îngălbeni cerul Galaților, sub flacăra plesnită a unei explozii.

- Iar ne dă „ghinde" de mâncare americanii. Gligorița fugi în lungul tranşeei, spre naşa ei, cu îngerul ascuns în umbra, şi ea cositorită, a trupului ce-i fusese dat pe pământ să-şi îmbrace sufletul. La fiecare explozie, la fiecare pumnal de foc, îndepărtat şi totuşi

aproape, al bombelor americane pe Galați, pleoapele oamenilor stăteau închise mai mult pe vedere.

- Nafura mamii lui de război!, încercă să suduie Potârnichii. Hai, fă Marghioală!, că moare plodu'de frică în beci. Omul devotat „muierii şi averii lui”, din pământul grădinii lui, din lutul ogrăzii lui, coborî pe cărarea privirii femeii lui spre el, spre oamenii înarmați de „cine dracu' a săpat tranşeea asta în cer, în fundu' grădinii noastre?”, spre gândurile bătătorite de spaima venirii ruşilor în mintea bărbaților nebuni de acolo.

Capitolul 11
Unde-i Țiaşda?

- Costică Prundiş era morar la moara lui Canamela de la facerea ei, din vremea primului valț învârtit într-un bob de grâu. Uită, aşa alb ca o vedenie, uită cuvintele lui Puf: „Trebuie să-ți vorbesc!”, într-un cufăr de lemn al minții lui şi ea plină de făină, cu miros de iarbă arsă, de sământă zdrobită în pietre fierbinți. Şi, ca să nu-şi împovăreze trupul, capul plin de cuferele gândurilor, îl privi adânc pe bandit, prea adânc pentru a privi un bandit, şi-i spuse:

- Să vie, mă!, să-i aducă!

- Un cal şi un om, preciză Puf.

- La o căruță, întări Prundiş.

- La, miezu' nopții, adăugă, tot cu „la”, Puf. Costică privi afară prin geamul împăienjenit de făină, privi fântâna lunii în cer, din cercevica noduroasă a unei ferestre nepăsătoare. Era aceeaşi lună din ograda lui Țiamdat. Mai puțin curioasă parcă, mai palidă, ca o lehuză la prima naştere. Fereastra pomădată cu zăpada lunii, cu făina scăpată din pietre în cer, era singurul peisaj luminos al morii. Motorul şi curelele înfăşurate pe roți cu spițe mari sprijineau moara, să nu cadă în râpa lui Bulearcă. se sfătuiau cu întunericul şi nemişcarea, cu grinzile uriaşe de lemn, albe şi sinistre, pustiite de cutremure şi legănare, atunci la facerea făinii.

- Da, grâu?

- Vei avea şi grâu.

Puf se încruntă. Luna se ascunsese într-un nor-păianjen, acolo în peisajul luminos al ferestrei şi în ochii lor. Costică tăcu mai mult decât banditul Iacob, poreclit Puf, lăsându-i timp oaspetelui să-şi gândească cuvintele ce ar fi urmat. Puf tăcea, parcă dezvăluindu-i strategia lui Prundiş, tăcea cu tăcere de moarte. Luna,

eliberată din gura „păianjenului”, lumină moara pustie, cu doi oameni numai în ea.

- Canamela ştie, îl linişti, în sfârşit, curierul lui Ion Brânză pe morar. Iar tu, să-ți ții gura! „Tu să-ți ții gura!” țiui în urechea stângă a Prundişului ca un semn rău. I se zbătu şi pleoapa dreaptă, îl năpădi şi un cârcel în singurul picior viu, cel drept, bucurându-se parcă de cel stâng, de lemn. Îşi pierduse piciorul stâng, cel de la naştere, la Țiganca, atunci în prima bătălie a războiului de peste Prut, cu ruşii, atunci când a avut norocul să trăiască, aşa cu un picior mai puțin, să trăiască pentru Lica lui, pentru Vasilica lui dragă. Îşi făcuse casă, chiar în coasta morii, legându-se de grinzile morii, cu două trei furci de salcâm, cu două trei cosoroabe de brad. Îi plăcea să doarmă în casa asta mai ales când moara mergea. Aşa zgâlțâit de moară, în somn, făcea dragoste cu Lica, dragoste furtunoasă cu seisme şi durere în femurul sfârtecat, dragoste răzbunătoare pe afundarea lui în amintirile lui: „cum era să moară! şi femeia lui ar fi trăit neiubită de el, poate de altu’, altă durere în genunchiul fără femur, poate cu un rus, cu un neamț, cum auzise el că fac văduvele celor dispăruți,

celor prinşi ucigând bărbații altor femei în nenorocitu' ăsta de război."

- Da, eu cu ce mă aleg?, întrebă ca să scape de amintiri, Costică Prundiş. Întrebarea căzu ca un pumnal în inima lui Puf „ce curaj are pârlitu' ăsta!". Ca să nu-i arate uimirea-junghi, ce-i înfiorase o clipă numai aşezarea în întunericul morii, care încă măcina o linişte de piatră, cea dintre doi oameni împietriți, banditul scânci.

- Cu un cal alb.

- Cal alb?

- Da.

Prundiş nu mai avu putere să întrebe: „de ce?". Nu-şi mai dori nici limpezirea curiozității: „de ce, alb?". Se îndepărtă de Iacob, de acel Iacob – îndoielnic sfânt în moara italianului Canamela, se îndepărtă cu gândul numai de negoțul vieții lui pentru un cal alb, de ce nu murg?, la târguiala unui morar cinstit cu „un bandit nespălat"? Călători, ascuns în gânduri, spre patul lui din casa lipită de moară şi se odihni, acolo, acolo unde somnul era legănarea trupului său în coapsele Licăi, între sânii ei mari cât două perne de gâscă, ce-l sufocau între brațele ei menghine, ce-l făceau moale, moale ca făina în vârful degetelor. Un bubuit de tun

clătină moara în grinzile ei de stejar, apoi în fereastra cu lună păienjenită de privirea celor doi oameni afară, în cer. Doamne! Din crucea bisericii, cineva, scuipa scântei şi luna alunga fluturii nopții din calea tuturor şi Vasilica, pe unde-o fi intrat în moară?, se întrebă Puf, Vasilica, alb, mai albă ca făina ce pomăda moara în amiază, Vasilica striga nebună.

- Au venit ruşii, Costică!

Omul, cu numele rătăcit pe buzele calde ale unei femei, visată până atunci, morarul Prundiş se încruntă la vederea ei, cea reală, cea înspăimântată de o idee.

- Du-te în casă, Lico!

- A!, da, nu eşti singur?

- Nu.

„Da, nu eşti singur?”, rostit după „Aaa”,… după vocala izbândei vederii asupra întunericului din moară, din inima ei tulburată de armele morții ce bântuiau noaptea, îndulcei noaptea de vară într-un sat românesc „Aaa!, da nu eşti singur?”, se făcu ecou în pâlnia de lemn a morii, în „bulgării de carne” a celor doi sforăitori de şoapte.

- Mă duc. Vezi!, vezi!…, cum faci treaba asta - ar fi vrut să spună întreg, banditul Puf, dar vorbele lungi îl împiedecau să gândească, să vadă, să

înlăture întunericul alb al morii. Scările de lemn care duceau în pământ, sub valțuri, trosniră sub greutatea flămândă a unui hoț mulțumit de scufundare.

Prund ştia pe ce drum apucase Puf. Sub moară, din beciul ei cu rădăcini de furci gudronate, din fundația ei de piatră cimentată, pleca un tunel lung cât țintirimul, scurt cât zece morminte puse cap la cap, spre via lui Valinatos.

O clipă, cea dinaintea scufundării în beciul morii, Prund, îi văzu ochii înfipți cu poftă în Lica lui, în femeia iubirii lui, la pândă în somnul lui, mereu în vis, cu ea. Ciotul femurului îndoit în cârja de lemn îmblănită, ciotul femurului rămas în viață, se chirci ca un şarpe ars de viu. Lica, ochii ei, răspunse privirii banditului cu bunăvoință, cu un soi de: „A, tu erai?”, cu un fel de: „Ce mai faci, Iacobe?”. Prund se mişcă, răsucindu-şi neliniştea pe celălalt picior, întreg, de la naştere, întreg rămas din călătoria lui peste Prut, în Basarabia, din ordinul dat de Antonescu. Nu îndrăzni să-şi certe femeia cu sudalme gândite şi neauzite, dar un „curva mă-tii!” tot trânti asupra ei, asupra ochilor ei pofticioşi de hoți tomnatici. Că Puf avea patruzeci de ani iar ea numai douăzeci Şi, „Doamne!, câtă neasemănare este între un

om cu un picior şi unu cu două!” Tăcu, tăcu mai tare, în fața mişcării prin moară, spre ea, a omului hulit din instinct, de ea.

- Du-te în casă!, se răsti aproape Prundiş. Se răsti, însă, mai aspru, în sinea lui: „Costică, eşti nebun? Lica te iubeşte!” Vorbele, astfel răstite de cel bun din el, de cel iertător, fură împuşcate de mitraliera din turla bisericii, ori dintr-o tranşee pe care n-o vedea, dar o ştia bine, cea dinaintea plecării lui la atac, cu alte vorbe, de preț, strânse în dinți: „Înainte!, pentru întregirea nea…”, cu vorbele pe care le uitase în secerişul morții lui vremelnice, la Țiganca.

Lica şi Puf dispărură din moară şi din mintea lui Prudiş. Noaptea părea să se liniştească, când, fără să fi bănuit, bombele însângerau cerul pe Galați. Valsul dârelor de lumină scuipate pe cer de reflectoare înălța un vaiet omenesc în lună, în planeta morții, odată cu sufletul celor sfârtecați de bombe. Prund îşi făcu o cruce mare pe frunte de parcă semnul ei în trupul lui iar fi sprijinit teama de a nu fi fost el iadul ce se dezlănțuise, mai mult în sufletul lui decât afară.

Se ridică din scaun. Privise mai întâi prin uşa deschisă a „gheretei” lui de morar, apoi prin uşa larg deschisă a morii,

cerul Galaților, ceaunul morții răsturnat cu gura în jos pe pământ, de acolo, din mâna lui dreaptă ridicată într-o grindă a morii.

Deodată, de sub-scara prin care dispăruse Puf în pământ, în tunelul care lega moara de via lui Valinatos, apăru un cap de om luminat de un felinar. Apoi, arătarea asta se dublă, se triplă, de parcă morții văzuți de mintea lui Prud în orașul îndepărtat, bombardat, înviau aici, în satul cu moară lângă cimitir, cu moară între două fântâni și două crâșme și brutărie în gura unei râpi, și, cu multe priviri îngrijorate, pe drumul numit „șușa”, șușaua Bârladului, de unde „rusu” avea să vie, avea să calce în picioare obișnuința oamenilor de a fi fost oameni obișnuiți. Erau soldați nemți îmbrăcați în haine țărănești, cărăușii, încovoiați de ascendența în moară, de gravitațiile conștiinței unui război pierdut. Voiau să-și salveze trupul în fața sufletului înfrânt, sufletului scufundat multă vreme într-o idee falsă a „imperiului german arianic”, a unei rase superioare alteia, de parcă rasa omenească nu era de ajuns de întreagă de la Dumnezeu, deajuns de dezbinată la turnu Babel, tot de el.

Ion Mândru, sfatul lui, hotărâse, în crama lui Valinatos, această salvare a „trupurilor fără suflet”, împotriva ofensivei ciumei comuniste, de care satul începuse să se molipsească.

- În pod, îl sfătui pe un „felinar-om” nehotărât, Prundiş, îl sfătui morarul, pe întâiul soldat neamț, să-şi caute ascunzătoare. „Tare mai seamănă cu Puf!”, îşi mângâie Costică pornirea sfătuitoare. Strigă înspăimântat.

- Şi stinge dracului felinaru’! Coloana de „cărăuşi travestiți” sui scara ce stătea în arătătorul mâinii morarului, întins de morar pe întunericul cadențat de explozii îndepărtate, de luminile reflectoarelor antiaeriene, frânte în fâşii de cârpă arsă, în podişul Vânătorilor, pe lacul Brateş.

Prund, se repezi la uşa morii, amintindu-şi că-i deschisă. Hârşcâi piciorul de lemn în rotirea stejarului ei până când un zăvor mare cât un dinte de elefant se auzi alunecând în carnea altui lemn, în trunchiul unei furci de salcâm înălțător de moară.

Paşii soldaților nemți se alungau unul pe altul, în sus, pe scările în serpentină, a celor două poduri suprapuse, ale morii scufundate în beznă. În ultimul pod, Lica, aşternuse unsprezece saltele de paie,

măturând dulapii de făină prin capandurile larg deschise, în amiaza de pe țintirim, de pe Dealul Iepurenilor. Nu le numărase decât în ultimul timp al suişului ei în sus, mereu în sus, pe scara morii. De fiecare dată ocolea valțul, apoi curelele ce-i purta râşnițarea grâului în site, în sitele făcătoare de tărâță şi făină, de pulberi stelare în lut. Călătorise cu Puf, pe sub pământ, prin tunelul ce dădea în via lui Valinatos, chiar în ultimul butuc, cel din gura bătăturii cramei.

- Lico!, o strigase Puf.

Ea purta lumânarea întinsă înainte, ca pe un sfeşnic de argint, văzuse ea aşa sfeşnic la conacul moşierului Ciucă, numai îl văzuse, şi nu-l putea uita. De parcă, îl atinsese: „Că numai ce atingi nu uiți, țață Marie!”, îi povestise ea, odată, Mariei lui Fotache, bucătăresei de la moşie, părerea ei despre dragoste. „Dă, fă Va-sâlco!, numai să ştii să atingi. Uite, eu, cu plita asta m-am ars de nu ştiu câte ori şi tot uit să n-o ating”. „Ei, e vorba de trup de bărbat tațo!” Şi ăla-i ca o plită, Lico!, ca o plită căreia nu-i pasă „de cel pârlit”. Şi tăcea nevasta morarului păstrându-şi părerea ei despre foc atins, despre foc aprins aşa, la început, ca o

feştilă de lumânare, apoi, la sfârşit, ca un trăsnet care să nu-ți mai iasă din carne.

- Ce-i?, îşi urmă gândurile luminoase Lica.

- Stai, fă!

Femeia se opri. Lumânarea şuşoti în întuneric o flacără violetă, liliachie. El o îmbrățişă suflând în lumânare. Era moale subpământul tunelului şi fierbinte şi cu miros de mormânt reavăn şi cu strigăte de moarte a două ființe contopite până la moarte.

Iubirea ei pentru Puf era veche, mai veche, decât cea din clipa dăruirii de a-cum, pe ascuns. Hoțul ei, banditul ei avea brațe de fier, picioare de harmăsar şi gură de şarpe. Îl ştia de mică. Ai ei, Dumnezeu să-i odihnească, Pamfilii, nu aveau nici de unele. Prunzi aveau pământ la Valea Paielor, cât să vezi cu ochii închişi.

Copilărise cu Puf Iacob şi în ograda lui, dincolo de „ocolul" lui Ion Mândru şi în ograda ei cu nuci, din scurgerea fântânii lui Neghină în ulița primăriei.

Ştia de iubirea ei tot satu'. Dar nimeni nu o lua în seamă. „Fiecare cu chinul iubiri lui, Lico! Noi avem iubirea noastră, în oameni, în…, în Dumnezeu, care ne iartă păcatul iubirii pământeşti,

nenorocitei ăsteia de iubire a cărnii omeneşti!”

„Mergi la biserică, Lico!”, o sfătuia bucătăreasa Maria. „Pune acatiste. Uite-aşa am scăpat eu de unu’ a lui Bulete care cât a fost bărbatu-miu Laie plecat la Mărăşeşti m-o neruşinat la vie. De unde dracu’ să ştiu eu că un vecin rătăcit în läuruscă şi terează are călduri!” „Ce spui mamaie! De, n-ai strigat?” „La cine fă, Lico?” Că nu era țipenie de om în vii. „Numai eu şi nebunu’ de… Fănică. Numai vântu şi noi…”

„Da, cum văd, nu-ți pare rău!” „Nu, Lico!, nu mi-a părut rău. Da, cu mintea de azi, cred că am păcătuit”. „Păi, vezi!, numai la bătrânețe crezi că păcătuieşti”. „Cât suntem tinere, păcătuim cu poftă, altminteri Dumnezeu nu ar mai avea de „ce să ne cheme la judecata aia de la sfârşitu’ lumii”. „Eu, țață Marie!, cred că tot Dumnezeu a vrut să fim aşa. Păcătoşi, cum spui matale, de la naştere până la cât vrea el să trăim”.

„Da, Lico!, da. Dragostea e o boală ce ne-a dat-o Dumnezeu ca să ne-o vindecăm prin rugăciune”. Şi vorbele astea, prea frumoase într-o gură de „mamaie ce şi-o trăit traiu’ şi şi-o mâncat mălaiu”, o întorceau la amintirea lui Puf

al ei, mai cu spor, mai cu nădejde. Îşi adună fusta pe trup, pe talie, bâjbâindu-şi pulpele.

- Nu-s curioasă, da de ce îi ajutați pe frițiii ăştia?

- Aşa vrea starostele Ion Mândru, suspină Puf, trăgându-şi pantalonii şi izmenele cu ciudă sub cureaua lată ca un chimir neîmplinit.

Cât Lica aprinse lumânarea, cât tunelul se desenă în licărul ei verde, otrăvit, Puf era îmbrăcat. Îşi pipăi pumnalul de la cismă şi tocul pistolului nemțesc din sold, simțindu-se în siguranță, în dragostea lui trăită hoțeşte, în clipa dragostei săvârşită pe jumătate.

- Îi face pe plac lui ginerică Hoffman, cred eu…

Tunelul se sfârşi, când lumânarea se stinse pe buzele țuguiate ale femeii ce-l „călăuzea” pe hoțul Iacob. Hoțul, care ştia unde duce „surpătura”, sfârşitul beciului morii; gura lui, în viroaga cu aluni şi mure a marginii cimitirului, acolo, până unde nu mai voia nimeni să-şi facă loc de înmormântare, să-şi sape mormânt în toiul morții cuiva.

Un vânt subțire fluiera, peste capetele lor, un fluier de soc moale, cu unduiri vesele în frunze.

- Halt!, strigă un neamț speriat.

Noaptea se scălda în laptele de var a lunii, împletind liniştea astrală în aluni. Puf şi Lica se opriră. În via lui Valinatos, la rădăcinile butucilor străvezii, câte o frunte de om se ascundea îngândurată, aureolată de aşteptare.

- Sunt eu, bădiță Ioane!

„Cât dracu' îți trebuie Puf să ajungi din moară până în vie!" Vorbele, care ar fi trebuit spuse afară i-ar fi trădat „haiducului", îngrijorarea, ori - şi mai grav - nerăbdarea în izbânda ce-i jurase Starostelui Mândru. Mormăi o nemulțumire scurtă, un cuvânt silabisit pe dinți, semnând cu sunetul-cuvânt „Dumne-zeu" ori, „mne-zău". Puf ştia că fusese înjurat, dar ocoli privirea „şefului", privirea „ursului" veşnic la pândă. Se scuză câte putu de drept, de firesc.

- N-au venit caii şi-am fost… Tăcu. Nu avea curaj să rostească nume de oameni, de locuri, de întâmplări. El, omul parolelor pădurii Gârboavelor, pădurii Mâțelor şi a râpilor şi a Drumului Mare, mereu şerpuit spre Oasele, spre Cuca, spre Vâr-lezi, şi mai departe spre Crăieşti, până în dealurile de nisip ale Bursucanilor şi Adamilor, ştia cât să vorbească. Tuşi. Ion Brânză, camaradul lui, şef, mentorul

lui, înțelese, ascultându-i tusea, că Puf a îndreptat cele strâmbate de unii, că, Puf, de ar fi tuşit de două ori i-ar fi spus că era nevoie de el pentru a sfârşi îndreptarea. Mulțumit, haiducul ridică mâna spre Galați, pe sub luna care nu înțelegea semnul mâinii omeneşti în cer.

- Haide-ți!, că începe…, se văită contrar firii lui.

Pe muchia pădurii de salcâmi, de deasupra râpii Bălăii, antiaerienele din Galați vânau, cu proiectile puse în pânzele luminoase ale reflectoarelor, bombardierele
americane.

Se auziră strigate pe rând numele nemțeşti: Muler (morarul), Schmied (fierarul), Blumeed (florarul), Raupe (omidă), Sänger (poetul) Schneider (croitorul), Rabe (corbul). Era colonelul Hoffman. Soldații fără uniforme îşi pipăiau trupurile veşmântate în cămăşi de in, în haine prea largi ori prea strâmte, țărăneşti, primite pomană de la văduvele satului.

„Să scape ei de rus, că al meu n-a scăpat. Tot nu i-am dat de pomană peste mormânt!”

Căruțe trase de cai se scufundau în gura râpii, pe sub via lui Valinatos, cea luminată de Caru’ Mare, pe sub via lui

Bu-learcă, cea văruită de lună, până în gâtul strâmt al Tărtăcuței-covată a ploilor nebune prinse de Dealul Iepurenilor înaintea mâniei cereşti pe om.

Băieții nefăcători de armată îşi încărcase surorile şi mamele în coviltire pe roți şi averea tăinuită a cuferelor de zestre, că tații, tații buni de război, erau în răsărit, în răsăritul „întregirii moşiei", dintr-o pornire de gâlceavă a nemților cu lumea, dintr-o sfadă fără temei a unui neam cu alt neam. „Că aveam destul pământ pentru un mormânt, maică! Uite, cum tot satu' încape într-o râpă, aşa încape şi lumea pe pământ, de frică, de frica credinței în…în Dumnezeu!" Vorbele astea cotropeau mintea lui Puf care, în fruntea coloanei de dezertori, auzea mai bine, acolo sub pământ, spaima glăsuită a furnicarului râpii, spaima omului în fața morții. Îl auzi departe pe Ion Brânză, din capătul tunelului.

- Şi ai grijă de Prundiş!

Numai Puf înțelegea vorbele „haiducului". „Da, Prundişu', e dat dracului de curios!", îşi măsură trupul plecat în paşi subpământeni, hoțul călăuză. Lica lumina drumul de sub moară înaintea lui. Ajunse la bârnele beciului morii. O lăsă pe ea să poarte

coloana nemțească în sitele morii pe scările ce înălțau moara din valțuri spre cer.

Se strecură pe o scară lăturalnică, din beci afară, în ograda morii. Ograda era împrejmuită de pari afumați de lună, de vreme, de funii-ştreang. Arăta, aşa tăiată în felii de exploziile bombelor îndepărtate, ca un obor de fantome, ca un talcioc. „Unde-i Țiaşda?”, se răsti la morarul Prundiş, Puf.

Capitolul 12

Mărie, ai grijă de american!

Văcaru Lepădatu hăituise de mult vacile în sat, din grind, Grindu Mare, prin gârla Chetrosu, care lega Prutul de Găuroaie şi Ochiul Racului. Coloana patrupedelor trudea în nămol vreme lungă până să ajungă sub şinele căii ferate, cât podul, cu o gură în apă de baltă şi alta în fântânile cu apă galbenă ca lutul, le putea înşirui ca pentru o numărare. Era lung şirul vacilor sătule. Omul care credea că le păzise o zi căsca plictisit pe urmele lor. Mugete aburinde tăiate în felii de câte o talangă, izbeau oamenii de pe drumul scufundător la fântâni, făcându-le loc să urce în podişul satului.

Fiecare vită, pomădată de amurg, împovărată de urcuş şi „dişărturi” pline, îşi cunoştea ulița spre casă, spre ograda plină de copii flămânzi. Avea mulți „plozi” satul din podiş, de deasupra acestui pelerinaj tânguit, al cirezii satului, spre o Golgotă a mântuirii celor mereu înfometați. „Ce-i omu’, soro!, vine acasă de pe front, în permisie cică, şi-i trânteşte muierii un plod ca să nu-l uite, de-o muri. Ce ispravă, soro, e războiu’! Unii, cei de pe front, aduc pe lume oamenii de frica morții, alții, cei din spatele frontului, fac plozi din flori muierilor vădane, îndurerate a dracului” „Războiu’, țațo, e ca-n Turnu Babel, când Dumnezeu ne-a amestecat limbile. Acu’ ne amestecă sângele. Cel nemțesc, cu cel românesc, la dus cel rusesc, cu cel
românesc, la întors”.

Maria lui Gheorghe Pintilie, cu Ileana lui Neghină, îşi aşteptau rândul la „roata” fântânii lui Codreanu. Fântâna asta avea apa aproape de ghizdea. Mosorul ei de lemn, înfăşura un lanț scurt, care, din două învârtituri de roată, ajungea în apă. Acolo, ciutura verde, cu mucegai verde, dulce la gust, muşca din apa sălcie cu lăcomie de om însetat, omul din roată, ori

cel din cer, oglinda învolburată a unui izvor stelar.

- Marie, ia-l tu!, o sfătui Ileana.

- Da, Hoffman?

- Da, Gligorița?

- Pleacă şi ea cu el.

- Unde să plece, că ruşii-s la Tătarca! Până la râpa lui Tuluc, îi împuşcă de trei ori.

- Copilul, îngerul, n-are vină. Şi, tot eşti singură... Zici că l-ai făcut un Ion al tău, înainte să...

Ileana apucă roata fântânii, dându-i răgaz Mariei să-şi liniştească cele auzite în inimă. Roata scârțâi lung în mâinile Ilenei, rugina ajungându-i în osie aspră şi îndărătnică. O vacă tărcată se desprinse dintr-un sfat patrupedic, recunoscându-şi stăpâna.

- Florico, bălțato! Vin la mama…

Şi Ileana lui Neghină trecu pârâul izvorului pierdut de fântână pe uliță, din ciutura sătulă de apă, pe uliță, spre casa ei.

Maria nu avea vacă. Ion al ei „purta" numele lui Ion Mândru. Casa ei, era singura ei avere. Casa cu „bătătură plină de furnici" şi nuc bătrân rezemat de o poiată şi o grădină plină de lăstuni, cu viță de vie până în prispa casei, cea din răsărit,

pe care dormea cu spaimă, în nopți fără lună, cu dihori la pândă.

- Da-i trebuie şi certificat de naştere…

- S-a vorbit, cu notarul Oprea.

Maria nu-şi aminti când venise Gligorița în ogradă. Când ajunse lângă plita cu foc de floarea soarelui, cum de privea ochiurile ouălor prăjite în tigaie cu undelemn din candelă. Că nu mai avea din ce să trăiască. De ouă fierte se săturase.

„Ce uitucă sunt!”, „Cum de Ileana stătea în uşa chilerului care ținea poarta să nu cadă”, cu o steclă de lapte în mâna dreaptă şi cu o găleată de apă în cealaltă mână, fără ca ea să ştie?”

- Ți-ai uitat găleata la fântână, Mario!

- Eu?

- Da, cine?

- Poate smintita aia de Varvara lui Chirană.

Se tot întuneca ograda lui Pintilie în jurul celor trei femei. Focul din plită ținea înserarea departe de nuc, sub nuc.

- Da, când ai muls? Că doar ți-o venit vaca din Cireadă…

- Ei, de muls, mulge socru-meu, Neghină, aşa de repede, că n-ai timp nici s-aprinzi focu’ în cotlonu’ plitei.

Un fum sănătos, de untdelemn ars şi mămăligă arsă umplea satul şi pletele nucului năclăite de iod.

- Nucu' ăsta, al tău, miroase a naftalină Mario!, o provocă pe stăpâna nucului, Gligorița.

- Eu nu ştiu ce vreți voi două de la mine. Ion Iamandii, bărbatu-meu s-a dus... Şi, singură, Dumnezeu să mă ierte, mi-i destul, ca să trăiesc de azi până mâine. Cele două verişoare Ileana şi Gligorița se priviră cu ochii în pământ. Una din ele suspină.

- Păi, nu ştim Marie cum să nu afle ruşii că îngerul e neamț, altminteri îl omoară fără milă.

- Ăştia omoară tot ce-i neamț, se apără Maria.

- Nemții au omorât tot ce a fost rus, vorbi şi Ileana într-o doară.

Cele două înrudite, nu mai aveau putere să o facă pe Maria să vorbească.

Focul ardea în plită cu pălălaie roşie, roşu-mâniat, de parcă el ascultase, în locul Mariei, rugămințile femeilor de a salva un „înger".

- Nu, e prea de tot! Ce mamă eşti tu?, se trezi din foc Maria.

Gligorița roşi în locul focului, sub foc. Ouăle prăjite priveau din tigaie tăcerea Ilenei, nora lui Neghină.

Cele două mâini, ale Mariei, umblau în foc să-l țină în viață, ostenite parcă de mustrarea Gligoriței. Târziu, când oala cu lapte fierbea, se auzi mama îngerului.

- Ei, lasă! Am să-l cresc eu, pe ascuns, până or trece ruşii de sat. Că-n noaptea asta vin!.

Începu să vorbească mult ca o mamă vinovată de naşterea unui copil din flori. „Doamne, câte mame ca mine or fi pe pământ!”

- Da, Hoff' al tău, ce zice?, întrebă obosită Maria.

- Zice că nu pleacă din sat, până nu omoară un rus.

- De înger, fa! De înger, ce zice?, o îndepărtă de omorul pus la cale de neamț, Ileana.

- Că o să vadă, suspină Gligorița.

- E nebun! Cum să opreşti lăcustele în lan? Vor veni câtă frunză şi ia..., îşi îngrijoră şi mai mult starea ei de stăpână pe foc, Maria.

Atunci se auzi avionul, pe Vânători, la o privire mai atentă prin nuc, prin fumegarea ochiului de ou în tigaia înfierbântată de plită.

- Iar bat americanii pe Galați!

Ileana se foi să plece. Din poartă, Neghină, o strigă, măturând cu interjecții noaptea din ogradă, dintre el şi femeia lui.

- Hai, fă Ileană, la beci. Şi stingeți dracului focu' sub nuc. Ptiu, nebunele dracului!, acu vine bomba. Ulița trezi câinii să latre oamenii înspăimântați. O vacă rătăcită, şi ea înspăimântată, întră în ograda Mariei, băgându-l pe Neghină cu bătu' în focul de care se temea.

- Uite, Mario!, că Dumnezeu te-a făcut cu vacă!

- Aoleo, unde mi-i „îngerul"?, se văită Gligorița. Fugi, trecând printre ele, cu ochii mari, plini de jăratec, luminători de gânduri ca smoala. Poarta se trânti pe urmele celor care ieşise prin ea, însingurând ograda Mariei cu foc stins. Cu tigaia în mână, fiica vădană a lui Pintilie îşi căută drum prin întunericul ce ducea într-o casă pitică din aripa răsăriteană a nucului. Din ogradă, se auzi:

- Dormi, tataie!, odată cu găinile. Cineva îi răspunse somnoros:

- Tataia s-a dus la năvod, cu Guțu pescaru'. Era Ştefan, fiul ei.

- Noaptea?

- Da, că-i mai răcoare.

- Or să le cadă o boambă în cap...

Cuvintele ei precedară întâmplarea pomenită. Un avion greu, mare cât un cărăbuş în vârful nasului, în flăcări, aluneca din cerul Vânătorilor, din sulițile ghiulelelor antiaeriene, în lac. O dâră de lumină, a unui reflector curios, îl urmări până în locul izbirii „cărăbuşului" de apă . Era acest loc al prăbuşirii cam în preajma Chiscului Curvii din Capul Spiei - grindul cel dintâi al Brateşului. Ştefan se văită.

- Doamne!, să nu fi căzut în năvodul lui Guțu!

Erau sub nuc. El şi Maria. Fiul şi mama. Atât îi rămase de la Ion Iamandii, bărbatul ei.

Scormoni în cotlon după jar, de parcă el, cotlonul, ar fi fost țeasta memoriei ei nevorbitoare. Îl auzi, acolo, pe Ştefan, pe fiul de lângă ea: „Tata n-a murit, mamă! O să se întoarcă de pe unde a plecat, ai să vezi! Câți nu s-au dezghețat din înghețu' ăla de la Stalingrad!"

„Ei, băiete!, ar fi norocul ăsta prea mare ca să-l trăim noi! Să ne obişnuim, până atunci, cu dusul lui dintre cei vii!"

Din memoria asta, Maria, ieşi afară înspăimântată. Clopotarul Vasile Surdu bătea clopotul sus, sub turla mare a bisericii, la biserică. Din turla mică, popa Ciobanu şi popa Popoviciu trăgeau cu

mitraliera. Plumbii lăsau dâre de jăratec pe un cer lăptos.

- Doamne! Ce păcat! Să ucizi din crucea bisericii!

- Ei, mamă!, şi popa e om.

Ar fi putut mama să vorbească împotriva fiului, cum că preotul e om sfânt, cum el e mai aproape de cele nepământeşti, dar se feri să folosească cuvintele rare ce se aflau în ea demult, de când venise pe lume, căzând în păcatul unei tăceri molipsitoare. Tăcerea ei se auzi în noapte ca un strigăt de aşteptare. Aşteptarea dură însă doar o clipă. O bubuitură aşeză satu', strâmb sub lună, ca să privească spre Basarabia. Crucea mică a bisericii zbură aruncată ca o furcă în constelația Leului, în asfințitul ei pe Cherhana.

Ştefan Iamandi, fiul Mariei, se repezi la cotlon, acoperind focul de acolo cu trupul lui cutremurat.

- Nu-i boambă, mamă, e ghiulea!

De unde ştia Ştefan care-i deosebirea dintre una şi alta nu-şi aducea aminte, Maria, din sfatu' muierilor la fântână, ori din povestirile bunicului ei care luptase la Mărăşeşti:

„Aveau nepoată, boambe grele nemții ăştia, şi ghiulele grele, că multă carne de

român au sfârtecat. Venea avionu' şi ți-o punea în gamelă. Trăgeau cu tunu' până la Iaşi. Noroc de ruşi. Noi în izmene, ei în rubaşcă şi, uite-aşa, i-am oprit, cu tata Averescu în fruntea noastră şi cu voia lui Dumnezeu peste toți."

Atunci se zgâlțâi ograda mai să dărâme casa şi nucu şi amintirile ei frumoase despre „bunicu' ei" cu vorbe dulci, mlădioase. În grădina babei Mărioara, văduva lui Vasile Geambaşu, un măr zbură peste lună. Luna se însângeră ca un ochi de taur înjunghiat, sub pulberea pământului smuls de măr ca să plutească o clipă în cer.

- Ba-i boambă, mamă!, strigă Ştefan, aşa plecat în focul plitei, sub nucul nepăsător. Şi fugi de-acolo din mijlocul ogrăzii, mamă!

Maria se aşeză în genunchi, în loc să fugă. Îşi făcu o cruce mare pe trupul ei strâns în oase ca într-un boț de lut cu paie.

Ştefan se lungi pe burtă, sub plită, lung cât plita.

Pământul era umed în brațele lui. „Aşa l-o fi îmbrățişat şi tata!"

O mândrie de copil viteaz, îl făcu să se ridice din ruşinoasa lui spaimă lungită în mucegaiul țărânii.

Din poartă, o umbră în picioare îi amenință.

- Stai culcat, Ştefane! Şi tu, Marie!...

Atunci plesni bomba americană. Grădina lui Vasile şi a Mărioarei sări în aer cu încă doi umeri agățați de lună. De luna care râdea ca o lehuză nebună. Şi, din nou, liniştea. Până departe, împrejur. De parcă satul muțise pentru o viață lungă de om.

Încet, cu teamă încă, la pândă în trupuri, Ştefan şi Maria se ridicară din pământul ogrăzii lor.

- Unde-i?, întrebă Ştefan.

- Cine?, întrebă şi Maria.

- Cel care ne-a strigat din poartă.

- Ți-o părut...

- Tare mai semăna la glas cu tata... Mamă, nu s-o fi întors?

- Ei, băiete!, de acolo nu se întoarce nimeni aici, în carne şi oase. Doar, în mintea noastră, aşa, ca fumu' băgeacului când plouă, târâş pe sat... „Unde-i Gligorița ? Unde-i Ileana lui Neghină? Parcă au intrat în pământ!", se minună de singurătatea ogrăzii ei, Maria.

Nu dură mult această mirare şi singurătate. În sufletul Mariei, ea, singurătatea, era veşnică, Afară, afară era călcată în picioare de o „cățea" care lătra

la marginea satului, acolo unde luna n-avea putere să suie în „Caru' Mare” şi în „Caru' Mic”, din Drumul Robilor plin de cenuşă şi lapte şi fum.

- Trag cu mitraliera la țarină, mamă! se trezi Maria, vorbindu-i băiatului din ochii ei. Ştefan era înalt, prea înalt pentru un copil de cincisprezece ani. Aşa voia Maria să-şi vadă fiul, mai bătrân decât un înger, mai tânăr decât un „diavol de bărbat
ce-i sortit unei muieri”.

- Ştiu, mamă! A lui Potârnichii şi cu nenea Niță şi cu argatu' Poale-n-brâu...

- Poalelungi, Ştefane!... Da de unde ştii, mamă, cum îl cheamă?

- Ne-a luat nenea Hoffman cu motocicleta la vad... şi cu îngerul Gligoriței”.

- Ai fost tu la tranşei?

- Da, da am fugit să viu acasă ... Mi-i frică de ruşi!

Poarta scârțâi lung, cât era ea de lungă în balamale-i ruginite. Pintilie, tatăl Mariei, bunicul băiatului cu nume de sfânt, Ştefan, întra pe poartă. Purta pe umeri un sac mare, argintat de lună, de pulberea ei pe umerii lui. Prin negura nopții de sub nuc, prin rânjetul scânteilor

pe moarte din cotlonul pe care-l ştia sub nuc, Pintilie,
strigă:

- Ştefane, Marie! Îşi punea speranța venirii lui în ogradă, pe ascuns, în numele strigate. Cei doi, apăsați adânc în spaima care nu le fugise din trupuri, împovărate încă de spaima bombei plesnite în grădina lui Vasile Geambaşu, răspunseră, pe rând, cu Tată şi Tataie, omului de argint, pescarului întors în ograda cu moarte învecinată.

- Luați peştele din umerii mei!

Se opintiră să-l despovăreze. Apoi, aşa despopovărat, plin de bale şi solzi pe haina de cauciuc ce-i ținea trupul țeapăn încă, Pintilie, se întoarse în poarta deschisă de parcă uitase să-i tragă zăvorul. O umbră, albă de data asta, în picioare, reală, îl aştepta acolo unde nu se aştepta nimeni să fi fost cineva, în poarta deschisă.

- Întrați mă!, se supără Pintilie

Atunci umbra se dublă. Un necunoscut îmbrăcat în haine necunoscute se rezema de pescarul Guțu, ca de o vâslă făcută cârjă. Guțu, cu brațul lui vânjos, stâng, îl purtă pe necunoscut şi umbra lui prin o-gradă, spre nuc.

- Anafura mă-sii, Marie! Ăsta ne-a că-

zut în barcă cu tot cu avion. L-am prins cu năvodu', ha! ha!

- Da, ce neam e ăsta, nene Ilie?, se încruntă Maria lui Iamandi, fiica lui Pintilie.

- American, fată! A avut noroc. A căzut în Capu' Spiei, în stuf şi nămol. Avionul i-a luat foc, da el a scăpat. L-am smuls noi din carlingă. Era cât pe ce... cât pe ce să...

Vorbise mult Ilie Guțu. Pe Maria o înspăimântă povestea pescarului, fiindcă, de când îl ştia, aşa cu ochii ăia sticloşi de peşte, cu obrajii ăia arşi de vânt, cu sprâncenele ălea stufoase în streaşina frunții, nu-l auzise vorbind atâta.

Ultimile vorbe nesăbuite o înăspriră pe Maria.

- Să mă ierte Pintilie, da Dumnezeu ți l-a trimis, din cer, în locul lui Ion.

- Nu ții ruşine, moş Ilie? Te credeam om serios, cu credință în...

Pintilie ştia că Guțu era beat. Se îmbătase de bucuria salvării americanului de la înec şi de la ardere de viu în apa Brate-şului. Lăsase năvodul acolo în baltă şi se luptase cu vântul, cu focul de deasupra apei, ca să-l culeagă pe american, aşa leşinat cum era, din cutia aia „zbârcită de sticlă", din carlingă.

- Marie, bagă-l în pături, în crivat, în odaia curată. Că-l ia dracu', de nu-l încălzeşti!

Maria fugi după plăpumi şi cearşafuri. Auzise ea de la altă muiere că morţii ăştia culeşi din pământ, din apă, vor învia numai ţinuţi la sân.

O năpădi un soi de fierbinţeală în coapse, cea pe care o cunoscuse pentru Ion al ei, înainte de a-l face pe Ştefan.

„Mare păcat, Marie!, e căldura asta muierească Să te fereşti de ea, cât bărbatu' ţi-i departe!", o auzi într-o odaie a minţii ei pe Ileana lui Neghină, sfătuitoarea de la fântâna lui Codreanu. Ea se rezema însă de pereţii casei, în afara minţii, unei minţi care se îndoieşte mereu de trup, căutând ţesături albe pentru „prizonierul" tatălui, pentru american. Răsunau, în ogradă, vorbele lui Guţu.

- Eu zic să-l dăm mâine jandarmului Niţă. Apoi, Pintilie, tatăl ei, de parcă îşi făcea cruce, şopti:

- Ei, Niţă şi jandarmeria! Mâine vin ruşii, mă Ilie!, şi ne omoară pe toţi.

- N-o hi dracu' aşa de negru, mă Ioane!

Nu-şi sfârşi Ilie Guţu cumpănirea diavolului în alb-negru, că poarta vâsli în

întunericul de smoală ce fierbea în ogradă.

- A apus luna, cine-o fi?

Din gura unui om, care-şi bâjbâia paşii spre nuc, spre focul stins din cotlon, spre masa lor cu sac desfăcut la gură, mirositoare de peşte şi de nămol, se desprinseră vorbe oarbe:

- Ioaaane!

Nepoftitul nu ştia că în calea vorbelor lui erau doi oameni ascunşi în smoala rece a nucului. Se izbi de cotlon, înjurând:

- Nafura mă-sii!

Atunci când spaima celuilalt de „anafura nopții" şi de pântecul ei întunecat era mare, Pintilie strigă:

- Care crucea mă-tii eşti?

- Eu, Ioane! Şi, obişnuindu-se să vadă, după două înjurături: una a lui, alta a altuia, se linişti botezându-se. Eu, Alexandru.

- A, tu eşti, mă Prițule!

Nu-şi sfârşi, cum se aştepta, orbul venit în ograda lui, nu-şi sfârşi cuvintele.

- Da, ce cauți în izmene şi galoşi în casa mea.

- Să-ți spun că... Da, nu mai are rost. Să-i spun Mariei, că a...

- Ce să-i spui tu Mariei, mă babalâcule! Şi la miezu nopții ...

- Păi!, două veşti. Au venit ruşii la Vasile Mândru, i-am văzut eu cu ochii mei şi pe Gorea cu ei , primaru', şi pe Niță printre ei, jandarmu'.

- Şi a doua veste?

- A căzut un avion pe baltă. Tu erai la năvod şi... credeam ...

- Nu, mă!, nu ne-a căzut în cap. Uite suntem teferi! Bine-ai făcut, că ne-ai vestit! Că ți-a fost milă c-o să crăp. Ia crapu' ăsta şi du-te la Niculina ta. Că-i târziu, mă!, să umbli aşa, ca nebunu', prin ograda altuia!...

Alexandru Prit se mulțumi cu crapul din mâini. „Îl văzuse oare pe Guțu?" Poarta, care se închidea mereu pe urmele celui ce o deschidea, cloncăni în dintele prea lung al zăvorului ei.

Ilie dezbrăcă întunericul din trupul lui cu îndoială:

- La trimis, cineva, Ioane! Zău, la trimis cineva!

- Poate. Poate fiu-su Puf, poate Ion Brânză, care află tot ce se întâmplă în sat.

- Vezi cum ascunzi americanu'!, oftă Ilie. Eu am plecat. Lungă zi am mai trăit şi azi!

Guțu se clătină pe ogradă ca o barcă fără vâsle.

Scâârț! Zdranc! Se auzi poarta, ori o uşă, ori un belciug neuns, de la beciul din grădină.

„Doamne! Cum seamănă între ele porțile dintre cei vii şi cei morți”. Şi cu această rostire care parcă nu era a lui, ci a unui pescar din Ghimia, pe care i-o spuse la „năvod”, cândva, cu acest gând, Ion Pintilie adormi cu fruntea pe brațe încrucişate, pe masă, sub nucul ocrotitor de oameni însingurați. „Unde-o fi Maria! Ai grijă fată! Şi el e om!”

Capitolul 13
A dracului întâmplare!

Motocicleta lui Hoffman hurducăia din nou ulița lui Dogaru ca o mitralieră ținută de gura țevii cu un pumn de vată.

Primarul Gorea clănțănea din dinți în ataş. Kraus îl îmbrățişa pe colonelul înfipt în coarnele „dihăniei cu bujii”, de par-că fusese născut aşa, în cocoaşa de cămilă a celuilalt. „Unde-or fi Niță, şi popa Ciobanu, şi?…” se chinuia primarul hurdu-cuit să-şi amintească cele hotărâte aseară, la lumina lămpii din mâinile nurorii lui.

O rafală de mitralieră scăpată în auzul lui, printre două explozii în țeava de eşapament a „umblătoarei pe trei roți”, îi ade-meni memoria în timpul sfatului din casa „Teteei”, din casa bătrânului Țiamdat.

„Mă, să vă întoarceți vii! Nu trageți în om! Trage, mă Bărzărică!, mai bine într-o barză, decât într-un rus. Ce vină au ei că Stalin îi mână la Berlin?” Povața lui cu „în cine şi cum să tragă”, îl făcu să vorbească:

- Herr Hoff, opreşte!

Îşi coborî mâna dreaptă între picioare, semn că acolo îi era povara de a fi suportat hodorogeala şi totodată, nevoia de a se opri.

Neamțul Hoffman înțelese ordinul şi se execută fără împotrivire. Mută motocicleta mai departe de umbra aburindă a primarului, în semn de respect față de urinarea sfântă omenească şi mai puțin omenească.

- Măi tată!, zgâlțâiala asta…, şi, primarul, se opri din vorbit, fiindcă, din şaua „dihaniei” săriră şi neamțul comandant şi ordonanța lui ca să-i ia locul.

Luna, aceeaşi lună care „luminează o-mul de orice neam pe pământ”, cum

spunea Gherghina lui, Margareta lui, muierea lui dragă, arginta casa lui Dogaru cu cositor şi apă tare. „Dacă ştiam că dihania asta hurducăie mai rău ca o roată cu obezi sparte la o căruță cu un cal nebun, mă duceam pe jos în țarină. Şi singur, fără „escortă nemțească”.

Nu-şi sfârşi gândul că, înainte de a-şi băga ciolanele în ataş, în barca cu mitralieră grea, se auzi strigat:

- Dom' primar, fugi, vin ruşii!

Gorea nu se învrednici să afle cine-l strigase. Vorbele auzite erau prea înspăimântătoare ca să mai fie aşezate în gura unui „proprietar". Răspunse, în ciuda amenințării, în ciuda înspăimântării lui, omului din preajmă, nevăzut.

- Lasă-i, să vină odată!

De acolo, de unde fântâna şefului de gară, Dogaru, lega ulița pe care se afla cu „şuşaua Bârladului”, s-ar fi văzut mai bine „vestea nevăzutului”. Gorea îşi prinse prohabul în bunghi, înainte de a se supune ispitei vederii rusului, acolo unde paşii îl mânau în umbra dudului cu fântână în rădăcini, din coasta casei mari a ceferistului. Nemții stăteau lipiți de gardul lui Chirănuş de parcă urinarea îi legase de oțătarii udați. Motocicleta trepida cu zgâlț, zgâlț, zgâlț cu zgâlțuituri

amortizate de țărâna în care roțile i se afundase. Primarul se apropie de o poartă deschisă în umărul lui stâng, cu om vorbitor în ea.

- A! tu eşti, mă Enciule?

- Fugi Goreo, lasă dracului neamțu'! N-ai auzit? Le-am întors spatele.

- De unde ştii tu asta?

- De la „radiu'" lui Dogaru. Că suntem vecini şi doamna Catinca m-a lăsat să-l ascult…

- Măă!, se văită Gorea.

- Da. Şi ne-am unit cu ruşii, de două ore..., îi potoli uimirea, Enciu Mândru, primarului prăfuit, primarului cu păr alb, alb vopsit de lună.

Nu se mişcau, încă, umbrele nemților. Doi paşi, mai mulți paşi, îl purtară pe alesul satului spre poarta cu om vorbitor. Enciu Mândru era mic de statură. Din cât era el, însă, vorbele se înălțau uriaşe gata să-l răstoarne în mers pe cel care le asculta.

„Ăsta mă înjunghie, nu alta!", îşi scormoni mintea Gorea înainte de a atinge fantoma vorbitoare a „poetului" satului.

- Mă Enciule!, tu ai fost pus de văru-tu Ion să-mi cânți mie povestea asta.

Enciu Mândru se apără de mâna întinsă spre el, de neîncrederea vorbelor lui semănate în mintea celuilalt.

- Da, tu, n-ai „radiu'", la primărie?

- Păi!, cu zarva asta, cine dracu' o trecut pe acolo?, suspină lung Gorea.

- Poate, Niță!... să fi aflat, insistă să-l convingă Enciu. „Poate, Niță!... Poate, Niță!...", se repetă în inima primarului făcându-i bătăile inimii mari în piept, sub cămaşa de in.

- Şi pleci la război în cămaşă albă, să te vadă glonțu' rusului de la Frumuşița, mă Iancule?

Copilărise cu Enciu. Enciu trăia în casa de chirpici moştenită de la „bătrânii lui săraci". Avea o „falcie" la Țâru, la dracu' în praznic, departe, că ajungea acolo după o zi de mers pe jos, desculț, cu rogojina în spate şi sapa, şi coşnița cu mâncare pe umăr. Era vesel poetul Enciu. Când întâlnea oamenii pe drum le spunea snoave şi le încropea stihuri aşa ca să-i descrețească la frunte de încrețiturile gândurilor. „Măi Gheorghe, tu-i semeni lui mă-ta, de la brâu în sus, şi lui tat-tu în pantaloni..." Ai bărbate dor de muncă/ca muierea dor de ducă..." Şi tot aşa, veselul Enciu, ajungea la praşila dintâi ori la cules păpuşoi, fără grija zilei de mâine

„Că sunt legi Dumnezeieşti/Să munceşti pân' o mierleşti!”, erau încurajările lui în truda oamenilor întâlniți, acolo, până acolo, la Țâru, obosit de Valea Mare, ostoit de Târnăşoaia, de apa fântânilor lui Ciurea, odihnit de cuvinte cântătoare.

„Da, Enciu Mândru, nu putea să mintă!”, îşi curmă primarul Gorea îndoiala provocată de vorbele dintâi ale camaradului de cătănie, de şcoală, de joacă în brânci.

Şi, ca să-l desprindă pe vorbitorul în şagă de vorbitorul serios, Gorea îl scutură tot cu neîncredere pe Enciu.

- Astea-s de la tine.

Omul mic îşi desfăcu pleoapele spre el ca să-l privească în sus, ca pe un uriaş nătărău.

- A semnat Regele, mă! Nu fi prost...!

„Da, e adevărat ce spune!”, se convinse Gorea. „Astea sânt vorbele lui serioase: „Nu fi prost”, pe care le acceptase Gorea ca fiind sincere şi adevărate în cântările lui Enciu.

„Nu fi prost, Goreo!”, se repetau, articulate de numele lui, ca vorbe-sfat, ca vorbe-înțelepte, spuse când trebuie, cui trebuie, de trebuință unui om important al satului, care era el, el primarul Gorea, judecător al sorții satului.

„Şi cum judecase el până acum să-şi apere neamurile şi neamu' de ruşi?... Şi cum să-l trădeze, Doamne!, pe Hoff şi Kraus, aşa ca un Iuda neplătit cu argint?...”

Îşi apăsă mâna stângă cu trosnet în oasele palmei şi în umărul lui Enciu Mândru.

- Mă privighetoareo!, dacă nu-i adevărat, te spânzur!

Îl părăsi pe vestitorul în noapte a unei alte voințe Dumnezeieşti pe capul lui.

Uitase de nemți. Desprinşi de mult de gardul lui Chrirănuş, îl aşteptau cuminți în motocicletă. Le făcu semn să-şi pornească dihania spre el. Sui în ataş ca într-un coşciug prea strâmt.

„Unde-o fi Niță? A!, cu Bărzănică, în vad. Trag în ruşi. Mă, întoarceți armele! De azi tragem în nemți! Mare curvă e românu'... Când cu altu', când cu unu'... Ia-ha, m-am molipsit de la Enciu de strigări la nuntă, de cântările lui.”

Privi, aşa strâns în „coşciug”, pe moarte în gânduri primare, fântâna, ghizdeaua ei cenuşie de sub dud. „Ăştia beau apă cu agude, hă! hă!”. Motocicleta se opri. Podul pe care stătea oprită era neted. Se aştepta ca Hoffman să demareze vijelios în şuşa, „cârmuind” ghidonul spre

dreapta, spre Tătarca. Acolo, de acolo aveau să vie ruşii. Aşa hotărâse Teteia Țiamdat că-i locul lui în această noapte de război cu armata lui Stalin. El, primarul Gorea, să fie întâiul războinic apărător al satului „că ultimul poate fi oricine".

„Mai bine stau la primărie cu cățeaua în brațe, Teteio!. Mă Goreo, la primărie stau muierile să afle care-i viu şi care-i mort. Tu stai în țarină cu ochii pe rus. Că dacă intră în sat, ne mănâncă de vii. N-ai auzit ce răi sunt? Vorbe tataie!, sunt şi ei oameni. Le-o fi foame, da, nu de om. De-o muiere, două şi gata, pleacă cum au venit. Aşa au fost şi tătarii şi turcii. Şi-au încărcat căruțele cu muieri şi … şi, gata, s-a sfârşit războiu'.Lasă, mă, că au vrut şi bogăția noastră! Ce bogăție, tataie? O casă de chirpici şi o câcătoare în fundu' grădinii? Asta-i bogăția românului. Da, mă!, da de grâu, de caii şi boi şi de caprele şi vacile şi orătăniile… Ei, şi matale!. Tătaru' mânca în fugă o vacă două. Turcu o oaie, după cum Dumnezeul lor le-o rânduit „haleala" la masă. Muierea, tataie!, muierea e cea mai mare bogăție a românului. Păi, ia dracului arma în dinți şi apără-ți muierea, Goreo! Mai cu seamă că eşti „ales", alesul muierilor,

mă! Tu şi Niță, care… slavă Domnului! le ajută să-şi uite bărbații morți.”

Cearta lui cu Teteia Țiamdat fusese posibilă. Motocicleta, acolo pe pod, scârțăia în şaibe ca un arc de ceas grăbit: Scârțai! Scărțai! Dă-mi, fa, mâna, că mi s-a sfârşit țărâna! „Doamne, Enciu!” Gorea era gata să strige. „Hai, Hoffman! Ce te-ai oprit ca prostu' pe podu' ăsta ca să visezi cai verzi înhămați?”

Îl auzi însă în ceafa lui, pe Enciu Mândru.

- Goreo, ia puşcoiu ăsta cu tine!

Arma i se aşeză în brațe. Era grea, cu țeavă lungă şi cu baionetă în lung.

- Nu vezi că am mitralieră, mă Enciule?

Motocicleta cotcodăcea la relanti: Cot!, Cot! Cot! Dac!, dac!, dac!

- Hei, neamțu' fuge şi tu rămâi cu ochi-n vânt! Cu asta, ori spinteci, ori omori trei dintr-un foc. E arma lui tata de la Mărăşeşti.

Hoffman privea prin gluga lui cu ochelari în jurul drumului pe care ar fi trebuit să „păşască”. Prin întunericul cenuşiu care curgea din lună în salcâmi, vâslind parcă, Gligorița aluneca spre ei. Avea în brațe un copil bălai, cu păr bălai şi ochi albaştri, ce despleteau cenuşa

nopții în jur, în jurul trupului său, de înger prins în brațe. În brațe de mamă despletită, speriată de moarte.

- Unde vrei să-l duci?, strigă ea spre Hoffman.

Colonelul neamț se ridică la strigătul ei din şaua motocicletei. Îşi trase gluga pe creştet, de pe ochi pe creştet. Era şi el blond. Avea şi el ochi albaştri. De parcă „îngerul” îi împrumutase înfățişarea lui printr-un gest magic, acela de a fi sărit în brațele întinse spre el. Gligorița simți dragostea fiului pentru tată, mulțumindu-se cu singurătatea şi însingurarea ei de mamă părăsită de fiu.

Colonelul Hoffman îi făcu semn lui Kraus. Acesta descălecă şi, grăbit, dispăru pe ulița lui Dogaru şi Chirănuş. „Unde-o fi fugind ordonanța?”, se întrebară Gorea şi Enciu Mândru, uniți de aceeaşi uimire.

- Aussehen, vezi!, îl însoți vorba nemțească pe Kraus, până în nevederea celorlalți.

Apoi colonelul îşi despovără trupul de zborul îngerului în brațele lui. Îl aşeză cu grijă pe scaunul înalt din spatele şeii motocicletei. O apăsare „în pod”, a primarului Gorea, a coşciugului în care stătea, cu mitraliera între picioare şi cu arma lui Enciu în brațe, consemnă

încălecarea motocicletei de neamț, de colonel.

- Hai, domn' Hoff!, că ne apucă ziua.

Atunci începu bombardamentul american asupra Galaților. Atunci turla bisericii preotului Ciobanu scuipa gloanțe pe Găuroaie, în trenul rusesc. Un avion, cu coadă în flăcări se prăbuşi în lac. Dârele de lumină ale reflectoarelor perforau cerul până aproape de lună în căutarea bombardierelor. O bombă bufni aproape, cutremurând crâşma lui Vasile Mândru, care nu apucase să stingă petromaxul.

- Mă, aşa da război!, se bucură Gorea. Hai, neamțule!, că acu' îi rându' nostru!

Şi nu-i venea să creadă lui Enciu Mândru că Gorea cel blând, prietenul lui de când sugeau la țâță, să fi ajuns, aşa dintr-odată, războinic înrăit. „Îngerul" se înălță în aripi netemător. „De ce-aş fi eu fricos? Uite, plodu' ăsta râde, râde parcă de mine!"

Hoffman porni motocicleta, urnind ghidonul spre dreapta, pe şoseaua Bârladului, spre ieşirea din sat, spre Tătarca. Gorea murmură fără să scoată cuvintele afară din gură:

„Iote', a dracului!, ăsta îşi ia plodu' la război. Plodu' făcut cu Gligorița noastră!"

Şi iar îl auzi pe Teteia în ungherele minții lui zgâlțâite acum de „chetrele şuşalei”

„Mă Iancule!, neamțu’ are în sânge războiu! Da, rusu? Şi rusu. Da. Americanu? Că ăştia se împuşcă şi la crâşmă, şi la biserică, la fel. Şi americanu’. Păi, vezi! pofta asta o au toate neamurile. Şi evreii din vremea lui Moise, lui Avram, lui David, lui Solomon, şi ei au poftit războiul. Da, mă!, da ei sunt popor sfânt! Ei, sfânt, nesfânt, tot cu moarte s-au sfințit. Prin moarte, mă Iancule! Prin moarte, nu-mai Iisus, tataie! Ăia, dinaintea lui, cu moarte… Ăştia de azi, noi, adică, cu moartea rusului am vrut să întregim neamu’, cum spunea generalu’ şi, uite, ce-a ieşit. „Morții” vin să se răzbune. Chiar şi morții noştri vin în noaptea asta să se răzbune pe sat…”

„A, Goreo, eşti primar, nu faci război! Parcă-l aud pe Cojocaru ăla care-avea să moară, lăsând-o pe Stela lui, steaua lui, cu trei plozi acasă.”

Uită să afle cauza războiului în sângele neamurilor, ieşind în afara minții lui tulburate, ca să-şi vadă, ca să-şi audă bătăile inimii în piept. Deodată tresări. Îngerul bălai de pe umerii colonelului Hoffman, întindea mâna în ochiul lui stâng, gata să il spargă.

- Leuthtkäfer, licuriciul!

Gorea nu ştia ce să creadă. Ochiul lui lumina ca un licurici ori undeva pe creştet să fi fost licărirea gânganiei înțepate cu arătorul unei mâini albe, tremurătoare, de fiul lui Hoff.

Uită şi de astă dată, cum uiți într-o icoană, după facerea crucii pe fruntea ta, chipul sfântului la care te-ai închinat. Uitase chiar războiul din preajma satului şi din sat, cu ruşii ori „cu cine dracu' ducem războiu' ăsta?"

Stătea lângă Beldie, lângă Pățală, între ei, cu ochii ațintiți în puşca din mâinile lui, dăruită lui de Enciu Mândru „Mă, Goreo!, are un singur cartuş pe țeavă. Atât ia mai rămas lui tata din câte a risipit atunci la Mărăşeşti în carne de neamț. Înfinge-l şi tu într-un rus. Da, vezi! că, de aseară, suntem cu ei. Aşa s-a vorbit la radiu!"

- A dracului de cintezoi!, scăpă o înjurătură curată, afară, Gorea.

- Ce spui primare?, îl ischiti Pățală.

- Mă!, Enciu spune că ne-am dat cu ruşii, de aseară.

- Păi!, dacă-i aşa, noi ce dracu' căutăm aici?

- Moartea, mă! Moartea!, se zgâi la lună, cu o faţă albă de mort viu, Beldic cel Bătrân.

- Da, unde-i ficioru-tu, mă băţ bun de!…

- Aduce apă. Mi-i o sete de-mi crapă capu'. Am băut hin nou aseară. Am cules văraticu' şi o stat din fiert. Beldie cel Tânăr veni plecat în şale pe „suşa". Ieşise din ograda lui tat-su care era, fără gard, acolo pe unde ieşise tot una cu marginea plină de troscot a drumului pietruit ce ducea pe sub Carul Mare în Tătarca, în satul cu fântâni adânci şi moară făloasă, din podişul Şiviţei.

Se auzi în dreapta lor căţeaua, puşca mitralieră a jandarmului Niţă. Apoi foc cu foc, mai pe sat altă armă înspăimântată, descărcată în ruşi de tot felu' din mintea lor", cum avea obiceiu să râdă Teteia de cei fricoşi. „Mă! ăştia au fost fraţi cu mine la Mărăşeşti, fraţi de tranşee, nu-i omorâţi! Trageţi în sus, că omu' se sperie dacă azvârli în el şi c-o chiatră!"

- Are dreptate, Teteia!, vorbi aiurea, din nou, Gorea. Nu-l mai întrebă nimeni de ce are dreptate Teteia, care-i dreptatea lui Teteia.

Beldie cel Tânăr îl adăpa pe tat-su cu apă, ţinându-i burluiul unei câni mari de

tablă pe gură. Cel Bătrân îşi număra înghițiturile să nu se înece. Ținea mâinile strâns pe un Mausser.

- Lasă arma jos şi bea tu din cană, mă Beldie!

Beldie cel Bătrân se înecase. Tuşi zdravăn ca să sufle uşurat, eliberat de sufocare. Fiul îi dădu un pumn în ceafă.

- Ho, mă!, strigă la el Pățală. Nu-l omorî pe tat-tu pentru o gură de apă nevinovată. Luna se ascunse după un nor. Nu s-au mai văzut unul cu altul vreme de o clipă. Când cei trei amuțiseră de spaima lunii stinse, un nevăzut le vorbea.

- Papiroz, esti?

O mână caldă, prea caldă pentru a fi a unui om ce stă la pândă, îl apucă de ceafă prieteneşte pe Gorea. Acesta strigă de bucurie.

- Esti papiroz. Davai Beldie, omului, o țigară! Şi, adă dracului!, vinu' ăla stat din fiert, să bea rusu cu noi. Tu, dacă vrei, bea apă! Vorbise mult primarul. De frică să nu fie ucigaş prost în noaptea aceia, în ziua care ar fi urmat. „M-am curvit şi eu ca tot neamu' românesc. Azi cu unu' mâine cu altu'. Naşterea mamii ei de istorie pârşavă!"

- Panaite, cheamă-o pe mă-ta!

- Mamaie!, strigă Beldie cel Tânăr.

- Ce-i mă, dau ruşii?
- Au venit, lasă!…
- Vai de mine! Şi nu-i gata mămăliga!

Primarul râdea. „Colonelu' Hoffman s-a dus la timp în vad. De n-ar fi Niță nebun să omoare acolo în fundu' grădinii lui Potârnichii vre-un rus. Unu' care să se fi rătăcit în via lui Cimp".

Un fluierat de prin alte părți mătură şuşaua spre Tătarca. Se auzi atunci, la capătul „măturii", urme obosite de mărşăluitori încălțați în cizme: Hârşc! Harşc!, în cadența asta. Erau mulți după cum scrâşneau ele în şuşa, în piatra ei colțuroasă. În sfârşit, patru flăcăi de statură mijlocie, îşi arătară fețele în oglinda lunii vărsată pe pământ. Aveau ochi mari, albaştrii, încercănați de nesomn. Purtau cămăşi scurte cât să le prindă în şolduri curelele late de piele ale centurilor. Paftalele, cu seceră şi ciocan îmbârligate, le acoperea burțile sub burice. Armele le străluceau în piept şi în mâinile care le şedeau pe piept, ca nişte bâte de alun proaspăt decojite.

- Mă, da frumoşi mai sânteți!, nu se abținu, Beldie cel Bătrân, să vorbească.

- Frumoşi tataie!, frumoşi, da morți de foame!, îi răspunse admiratorului de trupă invadatoare, unu din cei cinci ruşi. Grupa

rușilor întră în ograda lui Beldie. Beldie nu avea fântână și nici câini în ogradă. Un salcâm umbrea casa și cotlonul cu foc mocnit, cu foc pe moarte, cel proaspăt, din mâinile nevestei lui Beldie.

- Ilinco, adă hinu!, strigă bărbatul ei

- Du-te, mă, tu în chiler!, că eu torn mămăliga…

Ograda de lut a lui Beldie se umplu de ruși. Întâiul rus, cel cu „papiroz esti?”, ridică un pistol greu în ochii lui, spre coama salcâmului și pocni în cer o rachetă roz bonbon. „Sușaua” răsuna în cismele unei coloane lungi, disciplinate, cadențată de un marș forțat amenințător. Nu o înspăimânta bombele căzute departe, aproape, și nici mitralierele satului ce clănțăneau parcă, de frică, din dinții lor, în marginile nevăzute ale satului.

- Gde Berlin?, întrebă „papiroz esti”.

- Lasă-l dracului de Berlin, mă Ivane!, și hai să mâncăm mămăligă cu mujdei, că tochitură n-are Beldic, e sărac de-i cad pantalonii din cur. Gorea uitase că Ivan al lui știa românește. Rusu zâmbi, semn că a înțeles cuvintele ospeției celuilalt, dar se feri să-i răspundă. Cei patru, care îl ascultau, erau nerăbdători să-și pună trupurile în scaunele cu spetează ce

înconjurase masa de lângă cotlon. Cinci scârțâituri, obosite de apăsare, şi ruşii, ca la un ordin dat pe ascuns, se odihneau în coate, sub o mămăligă mare, aburind luna.

Un nou miros de untdelemn ars, de cartofi prăjiți în untdelemn de oloiniță, îmbălsăma ograda cu dor de mamă, de femeie, de țară părăsită. „Ia, Ilia, Ia, Dobriiveceanu, ia, Nikolai”, se botezară în fața lui Gorea, lui Pățală, soldații cercetaşi. Primarul uitase de „puşcoiul” din brațele lui, de arma lui Enciu. „A dracului!, asta-i grea de-mi rupe şalele!” O rezemă fără grijă de salcâmul ce-i creştea în umăr. Găsise acolo un „dulap” sănătos culcat pe doi butuci pe care să şadă. Îi privi pe ruşi, de parcă el ar fi fost în locul lor, cu milă, cu nelinişte în privire. Ştia că Niță şi Bărzărică trăgeau în ceafa lui, mai sus de casa asta, pe vad, din fundu' grădinii lui Potârnichii în via lui Vasile Mândru sau Dogaru sau în tot cei viu pe pământ. El le ordonase să facă treaba asta, atunci cu neamțu' în coastă, la sfatul din casa lui Țiamdat, lui Bariță, şi-i părea rău acum. Câtă zarvă pentru a pune la masă cinci soldați ruşi. Pe care-i credeau bandiți. Îşi împleti o țigară din foi de tutun mărunțite într-o tabachere de

argint. Degetele îi tremurau galbene pe foița de ziar. Fuma rar. Acum era vremea s-o facă, aşa, „ca să-i fie pe plac lui Ivan şi alor lui” aşa, ca să-şi închipuie că e primar, încă primar, a unui sat călcat în picioare de oastea comunistă a lui Stalin.

- Par oameni de treabă, mă Goreo!

Era Enciu Mândru. Nu întrebă nimeni „privighetoarea” ce căuta acolo, pe care poartă intrase în ogradă.

- Da, şezi!, îl invită primarul pe Enciu pe „dulapul lui”.

- Mă, da put a sudoare de-ți taie suflarea! Gorea nu apucase să-l ocrotească de vorbe duşmănoase pe Enciu. Ivan zâmbi însă, înțelegând cum se cuvine adevărul spus de omul mărunt.

- Păi! De trei zile şi de trei nopți, n-am dormit, am mers în marş forțat.

- Aha, de asta!, se scărpină în ceafă, în păduchii din ceafa lui, Enciu. Şi tot el, nemulțumit de scărpinare, vorbi:

- Da, govoreşti româneşte, mă taică, ca Gherghina mea care-i moartă, da o aud întruna.

Vorbise repede prietenul lui Gorea zăpăcin-du-i mintea rusului-român. Ivan tăcu.

- Pe băiat îl cheamă Ivan se simți dator

primarul să-l prezinte prietenului nepoftit pe vorbitorul de românească. Şi ca să nu fie nepoliticos, continuă.

- Iar pe ’mnealui îl cheamă Enciu. Şi-i leat cu mine.

- Aha, ’ţeles!, eşti botezat cu nume de-al nostru! răspunse calm „basarabeanul”.

Trupele mărşăluitoare îşi stinseră cadenţa în sat, prin sat, pe şoseaua ce ducea în mintea lor la Berlin. Când mămăliga era prea fierbinte în ochii celor cinci ruşi, celor opt-nouă oameni, poarta lui Beldie se deschise brusc pe ogradă. În ea apăru o umbră mare cu mâini lungi întinse spre oaspeţii lui Gorea, primarului mulţumit de
de venirea paşnică a ruşilor în satul lui.

- Nu te mişca, mă rusule!, strigă umbra la Ivan, la cel care apucase să-şi ducă lingura cu lapte la gură. Rusu îşi opri lingura pe buze. O altă umbră, mai mare decât cea din poartă, dezbrăcă de arme, cu repeziciune de om grăbit într-un timp prea scurt pentru a fi trăit de plăcere, pe ceilalţi ruşi.

- Şi chistolu’!..., observă printr-un ordin umbra din poartă.

- Care?

- A sergentului!

Primaru' simți un braț vânjos între el şi Ivan. Văzu pistolul în mâinile mari ale „vânjosului" împovărat de arme. Avea gât de taur, Puf, aşa cum ținea armele în piept ca pe nişte ciomege cu măciucă în mijloc - încărcătoarele lor tambur, ca pe nişte coşcane de stuf adunate din Grindul Mare. „Da, e Puf, bată-l norocu' de hoț! Da, cel din poartă?"... se căzni Gorea să afle cu mintea altuia deschisă înăuntru minții lui.

- Şi armele moşnegilor!, strigă cel din poartă.

- Mă, taică!, ar fi vrut Enciu Mândru să intre în vorbă cu umbra de om înfuriat a porții.

- Moşule, taci că-ți zbor scăfârlia!

Beldie cel Bătrân îl recunoscu pe cel cu „taci că!..." „E Ion, Ion Brânză! Unde dracu' e fiu-meu. L-am trimis după vin. Parcă era el, umbra aia din poarta de la grădină. El, care muta armele din gâtul lui Puf, în brațele unor legănări de oameni nevăzuți, de sub vişinul argintat de lună. „Am să-l tai la iarnă!" spunea Beldie, de trei ani, şi nu s-a îndurat. S-a încălzit cu hlujani de păpuşoi arşi repede în plita cu cuptor care se încălzea şi se răcea în aceeaşi vreme. „Doamne! Ăştia ne fură şi eu bat câmpii!"

- Ia şi arma primarului!, sâsâi comandantul hoților, acolo în poartă. Arma veche a lui Enciu Mândru, împrumutată lui Gorea, şedea rezemată de salcâm.

- N-are armă, se plânse Puf.

- Uite-o acolo lângă plită!

- Aha!

Atenția tuturor se risipi în răpăitul unei mitraliere pe capul lor. Hoții de arme se făcură nevăzuți. În uşa chilerului apăru Beldie cel Tânăr.

- Tataie, i-a oala cu vin!

- Las-o dracului… Ori mâncăm lapte ori bem vin…

Şi ruşii îşi fărâmițau mămăliga în străchinile pline, mulțumiți parcă, mulțumiți că scăpaseră pentru o clipă de război.

Ivan zâmbi în ochii lui Gorea, scoțând de sub coapsa lui dreaptă un pistol cu țeavă lungă. Îl aşeză în piept, tot zâmbitor, vorbind apăsat ruso-româneşte, primarului.

- Tî bandit. Davai minea avtomat nazad. Dăne armile înapoi, mă!…

Atunci îl văzură toți pe Ion Brânză. Cum l-o pălit în cap pe Ivan.

- Hai, caramba!, se răsti el la ruşii flămânzi de lapte şi vin.

Ruşii fugiră de la masă, prin singurul loc ştiut de ei că dădea în şuşaua Berlinului. Îl apucară de brațe pe Ivan, cel beat de lovitura în cap. Tancurile scuturau suşaua şi ograda cu plită sub salcâm şi casa de chirpici a lui Beldie.

- Şi pleacă, primarule!, acasă, până… Nu se întoarse nimeni înapoi, în ogradă, ca să-şi caute armele furate.

Tancurile scrâşniră în piatră şenilele lor escavatoare. Trei tunuri pocniră asurzitor cu foc şi pulbere şi fum înecăcios, scuipând ghiulele pe sat, ori mai departe de el, în podişul Vânătorilor.

- Mă Enciule!, ăştia trag în primărie!

- N-au cum şti unde-i primăria noastră, mă Goreo!, îşi încurajă, Enciu, prietenul, prin vadul țarinei cel care lega şuşaua de lac.

- Dacă nu era Ion, o mierleam!, se căzni, în genunchi, să se ridice dintr-o fundătură cu mure, primarul de curând eliberat din mâna ruşilor.

- Da, mă Goreo!, şi nici nu credeam că eram prizonierii lor. A dracului de întâmplare!

Capitolul 14

Bez vsiacovo samnen!, mai mult ca sigur, ne va trăda!

- A lu' Cotloguță, mă, din Iepureni!…
- În Iepureni, da, pe unde stă?
- Mai la deal de Bulearcă.
- Păi!, Bulearcă stă pe râpă.
- Mai la deal de râpă.
- Bine, oi vedea! Da, şi sâ-i spui?
- S-o trimită pe fii-sa în pădure …
- În pădure, păi! În pădure şini intră, nu-şi vede mâna di frică.
- Lasă, tu, fă cum ți-am spus!
- Bre, matale n-ai minte! Îmi spui să caut pe şineva fără nume şi s-o trimit într-o pădure fără nume.
- Da, am uitat. Numele este a femeii lui Cotloguță, Frăsâna, iar a pădurii unde să ajungă, Gârboava. Acu' ai băgat la scăfârlie?

Copilul, aşa cum era îndesat în pământul din rădăcina crucii lui Bogatu' cel Dintâi, din câți bogați avea satul, se scărpină în capul cu păr ciufulit, în cârlionții murdari şi bătătoriți pe țeastă.

- Mă!, tu ai păduchi?, îl întrebă Puf.
- Vreo doi, triii, de prăsilă, nene Iacob!

- Da, întâi, să o aduci la via lui Slădescu, pe...

- Păi, ori, ori!

- Ia de bune ultimile vorbe ce ți se spun, mă Ştefănele!, a lui, Dumnezeu să-l ierte, Iamandi.

- Tata n-o murit, bre, aşa să ştii!

- De unde ştii tu asta?

- Fiindcă-l visez mereu.

- Mă, să nu te iei cu Puf, că hoț la Drumu' Mare ajungi!

- Aşa-ți spune?

- Da, şi să nu papaciorăsc ca tataia...

- Ca Pintilie? Da, el, nu fumează…

- Aşa-l vede el, acolo de unde-mi vorbeşte, că tataia trage țigări pe-ascuns, cu Andone Vulpoiu', sub nuc.

- Da, tu?

- Eu, ce?

- Îl vezi?

- Păi, cum nu? Că-s mereu în preajma lui. Doar în ultima vreme...

- Ce-i în ultima vreme?

- Petrec cu americanu'.

- Cu americanu'? Care american?

- Cel pe care l-a pescuit tataia din baltă, astă noapte.

- Măă!... Ține-ți dracului gura!

- Da, ți-am spus numai mătale!

- Nici mie să nu-mi spui, auzi?

Bine, nu-ți spun nici matale. Da, l-am învățat româneasca noastră. Mi-o arăta pe mama şi striga ca un nebun: mazăr, cum ai spune mazăre. L-am pus să-şi strice vorba aia anapoda şi să strige după mine ma-mă. A reuşit. Era aşa de bucuros...

- Mă Ştefãnică, da deştept plod mai eşti! Cum dracu' şi-ai dat seama că mazărea lui e mama noastră.

- Ei, aşa mi-o venit să cred... şi eu. Că neamțu' spune la mamă muter, americanu' mazer. Mamă, sună, nene Puf, la fel în gura oamenilor de toate neamurile.

Cimitirul se învioară pe o aripă de vânt.

- Va să zică, la via lui Slădescu mai întâi, îşi adună Ştefãnică gândurile risipite în amintirea americanului. Privi roată, peste mormântul lui Bogatu' Dintâi, peste cele cinci morminte proaspete care-l păzeau pe cel mai bătrân mort al satului şi, deodată, îl iscodi pe hoț.

Amurgul cătrănea cu nori violeți-negri, soarele îngenunchiat în stejarul lui Lungeanu, din vârful Iepurenilor, acolo unde cea mai înaltă casă a satului se o-dihnea şi, pe această întunecare, curiozitatea copilului se făcu vorbă şoptită tânguitor.

- De ce i-o fi omorât? Săracii!...

Văzuse execuția celor cinci ruşi în poarta cimitirului. Un afurisit de comisar, de-al lor, cu un pistol afurisit în mână, le număra clipele de viață certându-i în româneşte.

- Mă basarabenilor!, unde vă sunt armele? Le-ați vândut-ai? Le-ați vândut Ivan a lui Stanboală din Mereni, ai?

Nu ştiau că moartea era aşa de aproape. Îl priveau, cei cinci, pe comandant, ca pe un frate mai mare pornit să certe un frate mai mic. Nenorocul „fratelui mai mare”. Atunci când îşi certa grupa de cercetaşi, că erau cercetaşi basarabenii cei certați, descălecă dintr-un tanc un cazac mustăcios, cu rubaşcă şi veston plin de medalii.

- Kto slucilos?, ce s-a întâmplat?, auzi Ştefãnică din dosul dudului gros sub care dormea de-o vreme lungă bunicu-su Pintilie Constandache, mort în războiul din ’77.

Comisarul boscorodi cuvinte neînțelese de Ştefãnel, generalului împăponțonat. Atâta ținuse minte din gura lui: „Vâ pani-maite?” şi răspunsul celuilalt: „Ia ni pani-maiu!” Şi peste ținerea de minute a acestui „panimaiu” conjugat de cei doi într-un dialog şoptit, Ştefãnel, se îngrozi. Generalul luă pistolul

din mâna comisarului şi îi împuşcă pe rând, în piept, pe cercetaşii care-şi pierduseră armele. Căzură ca salcâmii tineri tăiați dintr-o lovitură de topor.

Era noapte şi bombele ce cădeau pe Galați nu-i dădeau răgaz, să vadă morții din poarta cimitirului. Văzu totuşi coloana de tancuri mărşăluind pe podul ce trecea şoseaua peste râpă, ce se împreuna cu râpa mare a lui Drăguşan.

De frică, fugise la mormântul bunicului, sub dudul uriaş, gândind că bombele americane nu-l pot vătăma sub coroana lui cea cotropită cândva de călcâile lui, când agudele albe şi roz şi dulci se lipeau de buzele lui ca mierea, ca degetele mamei pe buzele lui, atunci când era flămând de lapte şi viață, sugar dintâi. Văzu mai mult decât trebuia să vadă un copil. Îşi amintea curat, acum când pornise o misiune importantă din gura unui hoț. Da, din nu se ştie ce ungher al nopții sfâşiate de gloanțe, venise două umbre îmbrobodite cu glugi, încălțate în cizme nemțeşti, care vorbeau, pe rând, cu morții ruşi. Apoi, nu, cred că mi s-a părut, că ar fi fost omu' ăsta din față mea, nenea Iacob... Apoi, cea mai lungă dintre umbre, îi sui pe rând, într-o căruță cu un singur cal alb, alb să te doară ochii, privindu-l.

Se opri din amintiri. Îl cercetă cu iscodire vicleană, pe Iacob Puf, care, spre surprinderea băiatului, nu-i văzuse îndelunga-i suflare rătăcită în piept, pentru o şi mai lungă călătorie în minte.

- Da, nene Iacob, morții-s în morminte?

Puf îi puse mâna la gură. Îşi căută câte-va vorbe în gura lui, să-i închidă gura copilului.

- Ce-ți veni?

- Păi, ştiu ce-am văzut!, îşi ascuți Ştefănel cuvintele în palma zdravănă ce-i stătea pe gură, a hoțului.

- Ce-ai văzut?

- Când i-a împuşcat, eram aici, se căzni să-şi fure o suflare-crez din palma crăpată şi bătătorită a şefului bandei de hoți, din pădurea Mâțele, băiatul lui Iamandi.

Noaptea îl ajută pe hoțul Iacob să-l lase liber la vorbă pe copil. Nu era nici țipenie de om în jur. Doar oamenii din unele morminte să nu fi fost vii!...

- Şi zi, ai văzut-o şi pe asta?

- Da, mi s-a întâmplat să văd asta, bre nene Puf.

Hoțul se domoli, lungindu-se pe Bogatu' cel înveşmântat în iarbă caldă, în mohor şi troscot şi porcie. Strigă nerăstit.

Strigă ca un om ce-şi întinde oasele în oasele unui mort. Strigă plictisit.

- Hai, du-te!, şi caut-o pe aia a lui Cotloguț, pe Fr..., cât dorm un somn până vii...

Ştefănel respectă odihna hoțului pe mormânt. Se furişă prin gardul rupt al cimitirului, în râpa lui Bulearcă. Luna, când naiba a răsărit?, îi ținea paşii pe vadul nisipos al surpăturii începute în Tărtăcuța, cândva la întâia ploaie pe pământ.

De departe, de dincolo de via lui Anton Bratu', se auzeau în mintea lui Ştefănel, ultimile vorbe ale hoțului adormit între morminte fără morți: „Vezi! Să aducă cu ea, muierea aia din Iepureni, ierburile şi leacurile ce-i dă viață unui împuşcat în plămâni.. Ştie ea… Doar să-i spui!... Aaaauzi?" „Daaa!", ar fi vrut să strige, de frică, Ştefănel. Râpa era mai adâncă în rădăcina viilor. Cotloanele ei duhneau a lemn câinesc şi cătină şi mure, şi nisipuri umblătoare în pământ negru, neroditor.

Ştefănel se încurajă să suie pe o rază de lună prin măceşii unui mal surpat, în via lui Cotloguț.

Un câine speriat de om, de un om nemaivăzut şi greu de văzut în cenuşa

lunii presărată pe vie, lătra cutremurând o casă cu lampă chioară într-un ochi de geam mucegăit.

- Care-i acolo, mă lupule?, se auzi într-o uşă vânătă, deschisă pe ogradă.

Dintr-un chiler năruit în vie, o voce subțire de copil fredonă peste lătrăturile vânjoase ale câinelui.

- Eu, nene Cotloguț!

- Care eu, mă?, se oțărî omul speriat de propriul câine şi de vocea pițigăiată din râpa lui, din via lui înălțată pe râpă. „Ca şi casa, ca şi viața mea, fir-ar a dracului de viață!”

- Ştefănel....

- Ştefan…el?

- Ştefănel, bre! Nu mă stâlci de nume....

- A, a lui...

- A lui Iamandi, nepotu' lui Pintilie.

- A!...

- Eu sunt. Şi ține javra, că vreau să-ți vorbesc mai de aproape.

- Măăă!, a naibii treabă! se căzni Cotloguț să-şi strângă câinele de lanț, înfăşurându-l în țăruş, ca să-l scurteze, ca să-i facă drum prin ogradă plodului curajos.

„M-o trimis, nenea Puf”, ar fi vrut băiatul răbdător cu omul indiferent din fața lui să-i spună, dar nu pronunță

cuvintele taină din mintea lui, pentru frăția lui cu hoțul ce-l lăsase să doarmă în cimitir.

- Cine?

- Tataia Pintilie

- Di şi?

- S-o laşi, pe fimeia mătale să-l oblojască de-o împuşcătură la chept, la plămânu' stâng…

- Da, şini l-o împuşcat?

- Un rus beat, la crâşma lui Vasâli Mândru.

- Mă, mă...! Îi spui acuşi.

Se auzi un strigăt în chiler: Frăsâno! Ce-i mă! Ieşi încoace! L-o trimis pi nepotu'su, Pintilie, la tini, sâ ti duşi cu leacuri di împuşcătură la plămânu' stâng. Ghini, ghini! Să aştepti!

Ştefănel se juca cu „lupu", acolo în lanțul cânelui, când Cotloguț se întoarse din vorbele lui cu muierea ascunsă în casă:

- Undi eşti, mă poşitanie?

- Aişi!

- Unde, aişi?

- La lup ...

- Vezi, mă, să nu te mânânşi!

- Hei!

O femeie voinică, mare în trup, cu şolduri mari şi umeri mari, ieşi din casă

lipindu-l pe Cotloguț de un perete, din câți avea casa pe dinafară, scorojiți, nelipiți cu lut de la începutul războiului. „Di şi dracu nu l-o luat şi pe el la războiu' ăsta de undi nu s-o mai întors tata?", gândi „poşitania", îmbrățişată cu „lupu'". Şte-fănel, nu se putu obține. Parcă fiindu-i ciudă pe cel apăsat de moaşă în lutul casei, pe cel dinaintea facerii casei, vorbi:

- Da, matale, nu ai făcut război cu ruşii?

- Lasă-l băiete!, îl încurajă grăsana.

Şi, ca plodu' din umbra ei să nu zăbovească în paşii ei înşiruiți spre grădina cu vie şi pruni copți, lămuri curiozitatea acestuia:

- Are tălpi late, di asta!

- Aha! M-am dumirit, suspină Şte-fănel. Ăia cu tălpi late nu se pot încălța.

- Nu pot fugi! râse, închizând poarta la vie, Frăsâna lui Cotloguț. Bărbatul ei, țintuit în casa dărăpănată şi strâmb luminată, de lună, de ochii nespălați ai unor ferestre întunecate, dispăru în urma lor. Umbrele măturate de lună: din om, pe pământ, le ațineau calea în paşi ocrotitori de trupuri umblătoare. Ajuns întâiul la buza râpii, în aripa măceşului ucigaş, Ştefănel, îşi aminti cu voce cald răsfirată în întuneric:

- La via lui Slădescu, ti aşteaptâ un om! Eu mă duc în sus pi râpâ!...

Frăsâna ştia „drumu' râpii". Crescuse pe el, iubise şi urâse pe el. Râpa asta are toate ierburile mele de leac! Şi tătăneasa şi pelinu', şi macu', şi păpădia şi curu' găinii şi pintenu' cocoşului şi... Se trezi singură acolo unde se ştia de o viață.

- Care om, mă! O fi chiar boieru' Slădescu'?

- Nu,ță Frăsâno! Nu ştiu cum îl cheamă! Unu' cu ochi mari albaştri şi cu păr negru ca Făt frumos a lui Ileana din basmu' ăla pe care-l ştii matale!

- Fir-ai să fii!, de ghiocel, da te duce mintea la prostii din astea bărbăteşti. Bine, bine!, strigă în nevăzutul vorbelor plodului-ghiocel, Frăsâna. Bine, oi vedea eu cine-i! Tu vezi de râpă!, că-i lungă şi întortocheată şi are mărăcini în coadă, acolo unde aud că te duci!

Nu-ți face griji, ță! Ai grijă de... morți. Că-s mai pofticoşi de viață decât mine care n-am tată!

- Măăă! Ce spui!

Dar nu-i răspunse nimeni. „Traistă goală", desculț prin vii, îi ciufuli părul cu grijă pieptănat în oglinda spartă de sub icoana maicii, din casa ei. Un tremur, şerpuit prin ea, o făcu să alunece în

nisipul din tălpile ei, ca pe o sanie fără cai.

„Trag bombele astea, de-ți opresc suflarea în sân! La dracu, cu războiul lor! Că nu se mai sfârşeşte, nici în râpă, nici în mintea lor bolnavă!”, suspină lung Frăsâna lui Cotloguț, făcătoare de minuni în moartea celor vii, amenințați de moarte. Auzi desluşit numele ei în gura unui bărbat: Doamne!, Bine l-o mai „prins” Ştefănel în vorbele lui! Auzi: „Frăsâno!” Răspunse subit. „Da, Puf! Da!” Şi noaptea scufundă vorbele lor în covata viei lui Slădescu, precum bărbatul Făt-Frumos îmbrățişa o Ileană desculță şi uriaşă cât bărbăția unor flăcăi în basm.

- Să-i faci vii, fă tămăduitoareo!

- Dă-te, mă, din calea mea, co să-i fac vii!

Puf se feri cât ea să treacă prin el, cât ea să afle cărarea pe care el o tăinuise pentru ea până atunci. Apoi, hoțu’, deodată, se răzgândi în ferirea lui din calea ei. O apucă de mâna cea mai plină de ierburi, oprind-o în dreptul inimii lui.

- Lasă-mă, să-ți arăt!...

Ea se lăsa sărutată, moale ca o patlagină, ca o dumadă coaptă într-un vrej uscat.

Ar fi vrut să se iubească cu Puf acolo în ciulinii din talpa ei, aşa desculță, aşa îmbrăcată sărac, în fustă subțire de stambă şi în bluză subțire de bumbac, uşor de azvârlit în vie, în via făcătoare de minuni a lui Slădescu. Ştia însă că noaptea are ochi adânci, că morărița era acolo stăpână pe iubirile lui Puf, cel care, hoț bun fiind, era oricând pornit să fure, nu inima, nu, ea nu avea preț în trupul lui, mereu flămând, ci, numai, focul de o clipă a cărnii muiereşti.

- Du-mă odată..., la mort, mă pezevenghiule!, îl îndepărtă Frăsâna pe diavolul din brațul ei, îl îndepărtă pe Puf din gândurile ei necurate, dar dulci, făcătoare de păcat nevinovat.

„Dragostea e ca băutura, o fierbințeală în care strigi la altu' surd, să te audă, strigă altu la tine, să-l iei în seamă şi, apoi, nimic. Fum şi tăcere. Tăcere, lua-u-ar dracu!, cât să uiți focu' stins din tine!"

Aşa judeca tămăduitoarea Frăsâna trecerea ei prin ispita iubirii, prin fapta iubirii ei cu oricine, iubirii altora pentru ea.

Calcă, supusă acestor gânduri, în tălpile lui Puf, în trupul lui cu umbră lung deşirată înainte. Coborâ treptele, luminate de hoț cu un băț de chibrit scurt, în beciul

cramei. Un felinar dezmierda cu lumină de fitil curat butoaiele cu vin, înalte şi grase, până departe, în fundul pământului dinspre Tărtăcuța.

Auzi vocea înfundată a lui Puf.

- Fă la dreapta!...

Frăsâna dibui dreapta de făcut, bâjbâind cu genunchiul drept uşa de acolo, uşă greu de împins.

- Deschide uşa asta înțepenită, mă!...

Puf se execută supus. Un scârțâit, şi el înfundat, prevesti în ochii lor o cămară cu aer uscat, curat, puternic îmbibat cu miros de frunză de viță de vie. Uşa se trânti în urma lor, trasă înapoi parcă de o mână nevăzută. Mai multe sfeşnice! Da, cinci!, numără Frăsina, pâlpâiau pe trupurile goale ale unor morți albi visători. Şi ochii lor deschişi erau visători. Şi frunțile lor se rotunjeau în vis şi în bolțile joase ale odăii, bolți boltite cu doage de butoaie vechi, mirositoare a vin stat din fiert, într-o toamnă sfântă aruncată la gunoi de boierul Slădescu.

Frăsâna lui Cotloguț, îşi începu ceremonialul tămăduirii, cu vorbele: Dă-mi apă firbinte!, dați-mi feşe curate! Şi, la naiba!, o foarfecă! Şi cuțâtu! Şi spirt!, Şi vată!, Şi oțet! Şi, ține, mă Puf!, apăsat laba ta de urs pe bandajul ăsta! Şi dă

felinaru' mai pe burta lui ...! Ivan, Ivan, îl cheamă. Aha! Da, pe ăsta? Serioja. Şi pe ăsta cu ochi verzi? Doamne! ce ochi verzi are? Dima. Da, ăsta-i nume românesc! Păi, toți sunt români. Din Basarabia ... i-au mânat în război, la noi. De unde le ştii numele, mă hoț de curve ce eşti! Scrie pe tabla aia din gâtu lor, nu vezi? Eu văd, da!...

Frăsâna nu ştia să citească. O durea năcazu' ăsta. Nu-i plăcuse şcoala. O bătuse prea repede la alfabet popa Popoviciu şi nu mai călcase pragul ei. Stătuse ascunsă în râpa lui Bulearcă, acolo între ierbile ce i-au şoptit leacurile pentru mai multe vieți de om suferind.

Se auzi un oftat lung în pieptul, în trunchiul trupului unui soldat basarabean.

- Uite!, că vin la viață, fă Frăsâno! Se bucură Puf. De parcă morții de acolo ar fi fost morții omorâți de el, strânşi la un loc să-l ierte de păcatul cuțitului înfipt duşmăneşte în inimă de om nevinovat.

- Ei, mai e cale lungă până să se întoarcă la noi, mă...

Se opri din vorbit cu ochi mari spre Puf, spre ceafa lui Puf, hoțul pădurii Mâțele şi aghiotantul haiducului Ion Brânză, se feri de umbra care umbla lungă pe doagele din capul lui. Se răsuci

ca un arc de ceas rupt, cu nemaivăzută repezeală. Păli stăpânul umbrei în plin, în gât, într-un gât horcăit.

- S-o laşi în pace pe Lica mea! Mă, hoț de morărițe!... mor… ă… ri…

Puf îl strânse de gât pe neaşteptatul lui ucigaş ca să-şi verse vorbele veninoase în auzul tuturor, al lui, al Frăsânii, al Licăi, care-l obloja pe Ivan, pe Ivan-basarabeanul, revenit la viață.

- Ce-i! Strigă Ivan, românul de peste Prut.

- Stai cuminte! Îl încurajă Lica să vadă, să audă, dincoace de trezirea lui. Şi vorbele „stai cuminte!” s-au dus unde trebuiau să ajungă, în „valțurile auzului” bărbatului ei. Aşa, doborât de brațul lui Puf, aşa strâns de gât, cu ochii mari în strânsura degetelor, unor degete noduroase, de om hăituit în pumnal, Costică Prundiş, morarul, se zvârcolea în singurul lui picior viu, acolo în rogojina mucezită de vinul scurs din butoaiele lui Slădescu, de prea multă şedere sub pământ. Şi tot Lica, supărată, de ochii lumii, strigă ca un vătaf pe sufletul bărbaților încleştați.

- Lasă-l Puf!, că te spun lui Bădița. Puf slăbi strânsoarea la auzul cuvântului Bădiță. Femeile care-l amenințau cu

această înrudire erau sfinte în inima şefului bandei din Pădurea Gârboavele, erau ocrotite până la omor de om de căpitanul-haiduc al satului. Puf slăbi strânsoarea gâtului horcăitor. Supărat pe Lica, o mustră în gând: „Cum dracu' o uitat dragostea mea din tunel? Să-mi fi spus: Taie-i beregata Puf! Morar să te faci de dragu meu! Nu aşa, cu miorlăituri muiereşti. Cu ameninţări nemu-iereşti!" Vorbi, totuşi, îi vorbi celei ocrotitoare de hoţi, făcându-i jocul.

- Nu vezi că-i nebun? Bagă-l la balamuc, să se vindece, Lico!

- Lica, Lica, strigă şi Ivan cel viu, în braţele Frăsânei, care o „eliberase de mort", pe morăriţă, ca să-şi spele rufele în familie. Costică Prundiş se legănă ca un pom tăiat în piciorul lui de lemn. Gelozia din el, stârnită de chemarea „Lica! Lica!", îl paraliză.

- E ghini, aiurează!, îşi dădu cu părerea doftoroia Frăsâna. O fi a nevesti-si, numele ăsta... se încruntă spre Costică, spre morarul gelos.

- Că n-o hi o singură Lică pi pământ, mă Prundiş! Sânt martoră că Puf e al meu, a fost al meu toată noaptea iasta. Auzi! Aude şi bagă la bostanul fără sămânţă a căpăţânii tale.

- Da, di undi sâ ştiu eu că voi înhiaţi morţi îngropaţi asară în şimitir? Di undi, fă Frăsână?

- Uiti, ştii d'amu! Vorbi Ivan spre morar, spre toţi care-l ascultau în viaţă.

- Mă, dacă-ţi cântă pliscu despre asta, îţi tai beregata. Nu uita! Puf era gata să-l mângâie cu un pumn în piept, dar se temu de Lica, de umilirea ei ca nevastă de bărbat bătut. Îl împinse numai ca pe un zănatec beat spre uşa încă deschisă, spre cotlonul morii de unde venise. Costică se rezemă, ca să nu cadă, în pasul mare a piciorului de lemn, se rezemă de pervazul uşii.

- Să-mi laşi muierea în pace, că de nu...

- Că de nu, ce?

- Vă pârăsc la ruşi, şi despre nemţii din po-du' morii şi dispre ruşii di aişi.

Puf apucă strâns cuţitul de mânerul lui de os, cuţitul din cingătoare. Lica văzu înspăimântată ce avea să se întâmple.

- Puf!, strigă ea la hoţ, ca o stăpână ce era a inimii lui.

Veni un răspuns dintr-un gât cu înghi-ţătură lungă de măr nemestecat.

- Tot de mâna mea o să mori, mă, fiu de câine olog!

Prundiş dispăru în tunelul care ducea spre temelia morii lui Canamela, acolo unde unsprezece nemţi aşteptau să fie salvaţi de mânia rusească necruţătoare de vieţi.

- Bez vsiacovo somnenia, mai mult ca sigur, ne va trăda!, suspină Ivan!

- Iacob, zis Puf, fugi pe urmele bărbatului Licăi. Pe bufnitura uşii trântită de bandit în urma lui se auzi un oftat lung de om înjunghiat. În „mormântul" cramei nu mai respiră nimeni. Doar inimile celor cinci ruşi băteau ca nişte ceasuri de tinichea cotropind tăcerea celor vii, tăcerea Frăsânii lui Cotloguţ şi a Licuţei, nevasta unui morar mânios pe morăritul vieţii altora pe pământ.

Puf se întoarse în „infirmeria" cu cinci morţi vii şi două femei împietrite. Avea ochii întunecaţi, sticloşi, molipsiţi de omor. În pumnul drept, ţinea strâns încă pumnalul însângerat. Îl ascunse, din ochii femeilor, în teacă, sub centura lată a brâului acoperit de un veston nemţesc. Făcu doi paşi spre Frăsâna, cerându-i ajutor parcă să-şi spele pumnul de sânge. Moaşa îl spălă cu grijă în ligheanul plin de sânge rusesc. Se înfioară, văzând pumnul curat al banditului în mâinile ei. Se înfioară, ascultând vorbele lung

răsunătoare în pământ, vorbele lui Ion Brânză: Să-l îngropați în mormântul lui Ivan!

- Da, nene Ioane! Parcă, ultimile cuvinte sunt ale lui Ştefănel, îşi spuse, în minte, Frăsâna. „Doamne!, de asta s-a căznit să suie râpa la deal. Ca să-l aducă în sat pe haiduc."

Oricâtă ură ar fi avut Lica pe Costică, pe morarul ei gelos, nu-i dorea moartea. Bărbatul ei invalid în război, invalid în dragoste de om întreg, în pat, nu putea să fie omorât - aşa ca un câine - datorită unei vorbe nesăbuite azvârlită despre taina ruşilor morți. Puf, bărbatul în brațele căruia se topise ca lumânarea, se ştiuse că lumânarea, era urât, urât mirositor, mirositor a hoit, aşa cum rânjea spre ea, cum îi clănțăneau dinții pe buza crăpată din barbă, cum îşi sprijinea suflarea pe buza din nări. Doamne!, cum m-am sărutat cu gura asta de om rău, de ucigaş?

Era gata să strige: Costică, mă tâmpule!, cum dracu n-ai tăcut?, dar, uşa, aceeaşi nemernică uşă făcătoare de om, îi opri strigătul în gât.

Ion Brânză îl împingea pe omul ei, pe morar, în „dispensarul" de unde plecase, amenințându-l pe Puf cu o trădare afurisită.

„Doamne, trăieşti!, Costică!” Şi Lica suspină, îi suspină numele afară:

- Costică...

- Nepoată, ai grijă de bărbatu-tu!

- Da, eu, bădiță...

Apoi, de parcă vorbise prea mult cu o muiere, se răsti la cel împins înăuntru:

- Cum dracu să vii prin tunel fără să vezi cine-ți ține urma, mă Prundiş de baltă! Haiducul, şeful celor trei bande de hoți, unite în vreme de război, în pădurea Gârboava, amuți cu ochii adânc înfipți în Puf. Costică Prundiş, se lăsă mustrat şi împăcat totodată cu Lica, uitându-şi păcatele mâniei afară, în afara inimii lui îndurerate.

- Hai acasă, Lico!, că ți-o fi foame!, se îmblânzi Costică în cuvinte apăsat rostite, în cuvinte, în nemernice cuvinte de prisos.

- Hai, bărbate!, îl sprijini Lica pe invalidul ei de război, pe invalidul ei în tainele altora.

Ion Brânză se apropie de Puf. Singurul felinar se stinse brusc. Întunericul sub-pământului cramei sfărâmă privirile mirate ale moaşei, ale lui Puf, pe ochii aprinşi ca doi tăciuni ai haiducului stăpân a cinci vieți, în

schimbul a nu se ştie câte morți nevinovate.

- Ai grijă de nemți, morare!, cutremură Ion Brânză piatra întunericului, de pretutindeni şi din calea lui Prundiş, cel sprijinit de Lica, ce să ajungă pe o scară ştiută de toți, afară, în via lui Slădescu. Nu-şi făcuse calea întoarsă prin tunel, de teama „mortului” pe care îl „văzuse” Puf în umerii lui, mortului cu gâtul tăiat de Puf. Danke!, făcea piciorul de lemn pe scară. Schön!, îi răspundea piciorul viu, şi tot aşa, până când via lui Slădescu ajunse la brâul lui, până când Lica îl apucă de şale, ca să meargă înaintea gândurilor omeneşti risipite pe cimitir.

Sări gardul de iederă a cimitirului. Se încolonară pe o cărare luminată de lună printre cruci. Trecură de mormântul lui Bogatu’ cel Dintâi. Ştefănel săpa o groapă nouă. Ajunseseră în ocolul morii. Moara dormea adânc, ca o casă boierească părăsită.

- Tu-s nafura mă-tii de curvă!

O palmă grea trosni pe obrazul rotund al unei femei frumoase. Era Lica, cea care îşi ispăşea păcatul iubirii cu un hoț la Drumu’ Mare, în judecata aspră a brațului bărbătesc întins în lumina ochilor ei, ochilor larg deschişi pe judecător, pe

Dumnezeul nemilos al unui păcat nepedepsit. „Şi eu care-l plângeam, când Puf îşi spăla sângele parcă în… trupul meu!” Porni supusă, pe urmele inegale, şchiopătate, ale bărbatului ei, cel până la moarte jurat, în fața preotului Ciobanu, înainte de război, sus la biserică.

- Treci în pat şi nu mai boci!

Lica ar fi vrut să încălzească mâncarea, ca să scape de această „chemare”, ca să-l îndepărteze pe pofticios de pofta cărnii ei. Nu apucase să aprindă nici focul în plită. Nu apucase să facă nici măcar un pas spre patul unde Prundiş o aştepta înfierbântat.

Bomba trosni aproape, aproape de moară, pe moară. Grinda mare a tavanului căzu în pat pe morar. Nu-şi amintea mare lucru. Era lovită la cap. Nemții o purtau pe brațe, ca pe o sfântă, aşa în cămaşa de noapte albă, aşa despletită pe umerii lor. Vedea, fără a putea vorbi, cum Hoffman şi îngerul Gligoriței îi țineau, la cap, pe rând, lumânarea. „Ai tămâie?”, parcă o întreba Frăsâna lui Cotloguț. Era întinsă în patul lui Ivan, de care avusese ea grijă o vreme în urmă. „Că vine popa să-l îngroape! Pe cine, Fră...! Pe el, pe bărbatu-tău. Pe Puf? Nu, pe Prund! A!

A!”, se văita Lica, şi adormi ca un prunc în leagănul unui vis fără sfârşit.

- Mă, ce ți-i cu viața asta! Nu mori pe front, mori în pat cu muierea ținută prea strâns în brațe!, zise Teteia, departe, departe de ea, acolo, într-o casă ce se prăbuşea în baltă, prin grădina lui Bariță.

Capitolul 15

Lasă, nene Roşule, vezi de nemți!

Costică Prundiş fu scos de sub grinda podului găurit de „boamba” americană. Aşa lungit lângă gardul ogrăzii lui lată cât palma arăta mulțumit de câtă viață asimilase până atunci, până când namila aia de moarte, din cer, i se aşezase pe casă, cu un cot de lemn uscat în tâmpla lui dreaptă.

Uitaseră toți de el şi, de ciudă, inspiră o gură de țărână cu făină, că-l azvârliseră acolo cu gura în jos, cu burta pe mațe goale, ca pe un câine fără stăpân. Casa lui cea lipită de moară şi bortelită de „bolovanul” zvârlit din avionul american, arăta ca un bordei năruit de un salcâm fulgerat, despicat pe el, de un trăsnet plictisit.

„Unde dracu’ umblă muierea, de nu mă ridică din făina asta ierboasă?”, judecă

Prundiş, aşa beat fără să fi băut, aşa mângâiat de palma rece a „doamnei cu înfăţişare de mamă duşmănoasă pe fiul tuturor şi al ei”. Nu-i răspunse nimeni la întrebarea prea îndepărtată înăuntru pentru a fi auzită afară. Simţi o zvâcnire în ciotul piciorului drept şi un fior lung în pulpa celui stâng. Scheună întreg. Încă o gură de făină de pulbere şi cenuşă inspirată printr-o nară flămândă de aer şi, Costică, văzu mai bine, auzi mai pe înţeles împrejurimea ogrăzii lui şi împrejmuirea lui de ea.

Viaţa ce se picura din cer odată cu lumina zilei, care din vânătă însângerată şi rece se încolăcea în trupul, în stinghiile trupului său strivit, caldă ca o mireasă în călduri, albă ca un cearşaf pe năsălie.

Ştia unde-i grajdul calului murg. Se agăţa de imaginea lui îndepărtată în altă nevedere, în pereţii de paiantă, de trestie şi lut feţuit în silă, acolo din colţul ogrăzii.

Avea braţe cât toate picioarele lui de altă dată. Şi, deodată, reuşi să le desfacă, să se târască în coatele lor, aşa ameţit de „palma” morţii, aşa trezit din îmbrăţişarea ei şi a nopţii umede, ca făina mestecată în gingii, din suflarea lui, din trupul nou născut al suflării lui.

Două salturi de om mort, de om înviat din morți şi, Costică, ajunse la uşa grajdului, deschisă parcă de ființa calului nevăzut. Bâjbâi prin întunericul verde, dincolo de prag mirosul de balegă nerânită, proaspătă şi caldă. Ținea strâns în pumnul drept cârja. Nu-şi aducea aminte, aşa rezemat de iesle când apucase degetele palmei drepte, curelele țintuite în ciotul de lemn ce-i ținea loc de picior cândva într-o viață trăită în picioare. În brânci, alunecă spre cal, sperând să-l dibuiască înainte de a-l atinge, de a-l speria. O copită în frunte, asta îi mai lipsea! Nu avea însă cine să-l lovească. Calul fugise speriat de „năluca ovală” venită din cer pe casa ce sprijinea moara să nu cadă pe salcâmul din uşa grajdului, larg deschisă. Cum moara avea mereu poarta deschisă pe ogradă, fugi în Iepureni, până peste noapte, în cerul înstelat de strigăte omeneşti. Găsi un tovarăş, un cal alb rătăcitor, acolo pe culmea dealului, să-şi facă pereche de nechezat.

Trecerea prin moarte, spală mintea morarului Prundiş de întâmplări petrecute ieri. Un azi, fără zi botezată din câte are săptămâna, fără număr din câte zile are luna, era bruma lui din viață. Leşină în

această reîntoarcere la ziua dintâi a unui nou născut…

- Uitați-vă bine în pod! Mai erau trei. Unde dormeau, au dispărut!

- Hai, mă! Că se face ziuă! Lasă-i în paştilii măsii de nemți! Acu' vin ruşii!

- Păi, au venit!

- Da, da-s beți la Vasile Mândru. Cu tancuri cu tot…

- Mă' Lepădatule!, ştii drumu' la Galați?

- Da.

- Care?

- Ăla di pi malu' Brateşului.

- Ghini.

Zece căruțe pline cu saci de grâu aşteptau bici pe coada unor cai negrii, negrii de smoala ca să se urnească pe drumul pietruit al primăriei, spre barieră. Lacul era secat, parcă şi el în război cu Prutul, cu izvoarele lui leneşe din capul Grindului Butumaru. Un drum vătuit de clisă nisipoasă şi țipirig putred şi nămol cu melci morți şi scoici de sidef mărunțit, se întindea leneş pe buza apelor supte de lac. În dreapta lui, digul căii ferate ascundea coloana căruțelor lunecătoare spre Galați. În dreapta digului, se ridica prin râpi pline de salcâm şi iederă şi mohor, podişul Vânătorilor. Lepădatu îşi

luă rămas bun de la Puf aşa încălecat ca şi el, sub depozitul de muniție a nemților din triajul gării.

- Vezi, mă!, cum scapi de ploconu' ăsta cu nemții lui Hoffman. Să nu te găsesc mâine, la râpa lui Tuluc, cu ochii holbați. Că-s ruşi peste tot…

- Vezi de „porcii" tăi în baltă, mă văcarule!...

În fiecare căruță trei umbre apăsau câte cinci-şase saci de grâu. Erau nemții lui Hoffman, din compania sau plutonul lui supraviețuitor retragerii de la Stalingrad, ajuns din urmă prea devreme, în vremea zăbavei „celui înfrânt" printre camarazi români trădători.

Ruşii ajunseseră la forturile Galaților. Întinderea de cazemate săpate, săpate şi betonate în vadul fostei căi ferate ce legase cândva gara de Fileşti, se aproviziona din gara oraşului, acum bombardat, aruncat în aer de trei armate: ruse, americane, nemțeşti. Întinderea încruntată a rezistenței germane stătea ca un ultim bastion al neputinței în bătaia „catiuşelor" ruseşti. Se auzeau, din lac, „fluierele" rachetelor scuipate de şinele lor percutoare spre forturi: Fir!, Fir!, Fir! şi Ați!, Ați!, Ați!, un „Fir-ați ai dracului!" cu două capete de gură înjurat de oameni

învrăjbiți. Radu a lui Roşu, flăcăul din ultima căruță, strigă şi el molipsit de înjurăturile ghiulelelor-rachetă din văzduhul podişului Vânători:

- Fira-ți ai dracului!... Stai Mițo că nu te grăbeşte nimeni!

Iapa dintre hulube ar fi luat-o spre lac, spre apa lui de dincolo, din marginea nisipurilor ce-i stăteau pe buzele mocirloase. Nemții Muler şi Schneider, „morarul” şi „croitorul”, îl linişti pe căruțaş:

- Estem „cal” de război. Ştiem ce-i „mort”

- Ştie pe dracu’! Asta se sperie şi de o şopârlă. A fost crescută de bunicu’ cu paie în samalâc.

- Jaa?, se miră Muler.

- Ja!, confirmă Radu. Şi pentru a nu-şi închipui mai mult decât auzise cuvântul moarte, vorbi în dodii, vorbi cât putu de tare:

- Mai ghini rămâneați la noi în sat. Undi dracu' o să ajungeți” Puf e nebun. Măi, Puf!, strigă sfârşindu-şi îngrijorarea.

Puf venea pe calul lui alb, cel cumpărat de la Țiaşda, călcând urmele strigătului flăcăului.

- Ce-i, mă țâncule?

La aşa blândețe de răspuns nu se aşteptase Radu lui Roşu. Se auzi din gura celui fără prea multă tragere de inimă în războiul celor mai mari ca el, se auzi ca un scâncet.

- Eu cred, nene Puf!, că dijiaba ne hălăduim pi buza asta de lac. Or sî ni vadî şî or sî ni împuşti di acolo di pi podiş!

- Taci mă, şi dă bici calului! Mai e până mâini.

Flăcăul tăcu. Puf se scufundă în ceața dintre lac şi drum, de parcă avea dinainte cunoştință de un drum – numai al lui – în carnea nopții. Atunci îşi dădu seama flăcăul că zorii sunt încă departe sub Reni. Că Ghimia, gâtul lacului în Dunăre, sforăia cu ecouri înăduşite pe Bădălan şi Vadu Ungurului, pe scufundarea Galaților în calea lui viitoare.

Ceața se făcea noduroasă în ochi, în plămâni, pe căruțele din fața lui. Fluierele: „Fiu! Fiu!”, se umezise şi erau sus în-tr-o aşezare a morții la vedere şi răspunsul la întrebarea „Fiu?” era umed: „Ah!, Aş!”. Lipsea consoana „ț” din şuieratul „Ați”. Lipsea duşmănia cuțitului, metalului, schijei fierbinți în os.

Lacul, apa lui caldă, din covata cerului scufundat în el, în ultimul amurg, se înălța în ceață umblătoare printre oameni

însetați de ură, ca să vindece ura omenească de prejudecata iubirilor eterne, dominatoare.

- Măă!…, se auzi Puf în lac. Un „mă” de puf, de iască, de cuvânt fără vlagă.

Căruțele nu se vedeau unele cu altele. Oamenii erau cai şi caii oameni. Cineva, un fel de animal vorbitor, suduia înfundat: „Tu-s crucea mă-tii di ceață! mi-o rupt inima căruții…”

Coloana se oprise demult. Puf trecea din „cal” în „cal” să-şi vadă oamenii, sacii de grâu şi țăranii, nemții travestiți în hamali de vapor, în încărcători de grâu pe vapoare imaginare. Încet, încet roțile se împotmoliră.

Lacul ademenit de ceață muşca din drumul nisipos cu sete.

- Cred că…, încercă să creadă o vorbă omenească, fără înfățişare de om într-un verb nerostit.

- Ne-am îndreptat spre baltă…

Cei fără chip se cunoşteau - pe semne - de multă vreme, după cum îşi împreunau vorbele umede şi grele şi tânguite la fel.

„Măă!…”, se auzi Puf în coada căruței lui Radu, ultimei căruțe din caravana grâului nemăcinat la moara lui Prundiş.

Scuipăturile catiuşelor erau parcă şi ele mai departe. „Cum dracu! Ne-am

îndepărtat de râpa lui Tuluc. Că pe acolo ar fi trebuit să fi ajuns!" îşi întrebă mintea lui neliniştită de flăcău, Radu, băietu' lui Andone Roşu, ultimul căruțaş.

Se crăpa de ziuă. Ceața mai lenevea încă pe nedumeririle invizibile ale pelerinilor invizibili: oameni travestiți de moarte, oameni care să înfăptuiască travestirea pentru o clipă mai lungă de viață.

- Şi ghini, răsari soarili!, vorbi moldoveneşte, cu limba rară pe vocala i, căruțaşul dinaintea „calului" somnoros a lui Radu.

- Da!… Ja!… primi răspuns moldoveanul neaoş, un răspuns româno-nemțesc.

Ceața se înăsprise parcă.

Luneca pe pământ mai vâscoasă, mai plină de înfățişare omenească. Apă şi văzduh. Împreună - lunecare prin râpile ce-şi suflecau înălțarea în podişul morții de pretutindeni.

Se auzeau, mai viu, mai cu vlagă diavolească şfichiurile catiuşei în cer, pe Satu Costi, în forturi.

Apoi o tăcere, cât să te scufunzi în gânduri, în gânduri îngrijorate, apasă umbrele ceții pe căruțaşi, pe cei deprinşi

să respire cenuşele apoase ale lacului Brateş.

- Mă vere!, strigă Radu la căruța din fața lui.

- Şi vrei Ra?…

- Vezi, dracului!, de ce ne-a ajuns apa la butuc?

Vărul strigat era Ştefan Cimp, băiatul cel mare a lui Cimp Bătrânu', văr dintâi cu Andone Roşu, tatăl lui Radu.

Ar fi stat la taifas mai mult cei doi veri, dar un fluier lung de locomotivă străbătu lacul până în măruntaiele lui, apoi dincolo de ele, în Basarabia.

Radu auzi cum fluierul plesnise în ceafa lui apoi cum de acolo îi frământă părul în sus şi i se aşeză pe sprâncene, prin frunte, înainte, înainte în ceața ce-l ascundea pe văru-su. Răspunsul vărului Ştefan veni după ce „trinul îşi făcuse oful", îşi dăduse sufletul pe şirul de căruțe.

- Ce să văd?, mă Radule! Suntem în baltă, nu vezi?

„Cum dracu?" ar fi vrut Radu să se întrebe în gura vărului lui, dar printr-un efort de gură închisă tăcu la timp. Mai mult, se strădui să-şi răspundă la „Cum dracu?", tot cu gura închisă. „Da, am părăsit de mult drumul Galaților, cel cu

intrare în Vadu' Ungurului!" Apoi exclamă satisfăcut:

- Va să zică, aşa! Nu mai mergem în Bădălan…

- Ce ştim noi, mă Radule! Puf le dezleagă şi leagă…

Vorbele lor apropiate nu pătrundeau în carnea ceții vrăjmaşe cuvântului de flăcău, cuvintelor de flăcăi înrudiți.

Crăpa greu ziua, de parcă soarele nu avea putere să spargă găoacea zorilor, ghiocul răsăritului. Ori fiindcă începuse canonada. Dinspre Reni, pe Gară. Dinspre Prut, pe Galați. Dinspre Vânători, tot pe forturile nemțeşti din bariera Traian!

Fără a şti de locul lor în lac, căruțaşii, călăuzele nemților lui Hoffman, aşteptau lumina zilei pentru a-şi ilumina adăpostirea sub canonadă.

O ghiulea plesni de vată, de clisă, mai sus de nevederea lui Radu, în ceață, în lacul încețoşat. Apoi, în ritm cadențat, bubuiturile se îndepărtau de mâna lui dreaptă, pe întinderea mâinii lui spre Galați; punct ochit, punct lovit.

- Mă, da bat tunurile ruşilor de…, se auzi Ştefan Cimp, ca-ntr-o pâlnie întoarsă cu gura în jos.

Ceața îşi pierduse mirosul curat de peşte şi mâl de apă şi văzduh. Purta fum

şi pulbere arsă pe oamenii din buza lacului, din gingiile lui nisipoase, pe caii înhămaţi la poveri pe roţi.

Suflecat şi el de o ghiulea, în sfârşit, Soarele, scăpără cu pietre de diamant în cenuşele puhave ale ceţii. Se desfăcu pe oameni şi cai, pe râpile podişului, ca lâna de oaie spălată şi uscată pe garduri de lemn putred.

Oglinzile lacului se adunau în ochii căruţaşilor uimiţi. Caii lor cuminţi, aşteptători de pace între oameni se oglindeau în apa cu norişori albi de fum şi pulbere cerească. Răsăritul linişti armatele luptătoare sub Soare.

- A dracului război, mă Ioniţă!, sudui Andoni Roşu în fruntea calului său, din fruntea şirului de prizonieri deghizaţi în hamali, în începutul căruţelor cu grâu scăpate în lac.

Radu, fiul lui, rămase cu gura căscată.

Ştia că taică-su era la Odesa, căruţaş cu aprovizionarea în spatele frontului.

- Mă, trage căruţa la barcă!, şi stai ca prostu'!, strigă tatăl la fiu.

- Dar, tată!…

- Lasă, mă!, că mă săruţi ca mă-ta mai târziu…

Nemţii zâmbiră înţelegând cuvintele „mamă" şi „sărut" şi „târziu" în acelaşi fel

ca românul rar vorbitor de limba românească.

Atunci, Radu, se dumiri. Bărci, multe bărci, a pescarilor din Vadu Ungurului încărcau sacii din căruțe. Nemții şi cărăuşii cărau sacii până unde apa ținea barca pe apă, până unde sacu de grâu neudat se arunca sinucigaş în barcă.

- Dacă nu-ți vinea ideia cu năvodarii, mă Roşule!, nu scăpam din bombardamentul ista.

Plin de încruntare, de însprincenare, veni şi Puf să vadă încărcătura grâului. Îl auzi, cum comandă în locul lui pe Andoni Roşu.

- Mă Caracudă, ştii!, la armean, în Ghimia…

- Nu mă, la grec, în bazinul nou! îl corectă pe Andoni, Puf.

- Ştiți voi unde, gata! Dați-i zor că se face ziuă prea limpede şi o să vă vadă ru-su din podiş, din Reni.

Într-adevăr, pe Calea Prutului, dinspre Reni se auzeau tancuri: scrişnetul şenilelor şi cutremurul digului pe care se zbăteau, de se auzea prin fundul lacului până la ei.

- Da, voi… Ce aşteptați? Suiți în bărci!

Nemții-români, aşa îmbrăcați în țoale de român, priveau bărcile negre ca pe

nişte mine de apă plutitoare. Se feriră din legănarea lor spre Ghimia, de legănarea lor în vâslele năvădarilor. Strânşi roată în apă, într-un cerc de sfat, şuşoteau în nemțeasca lor consonată cu „ț” vorbe mărunt oftate pe buze, vorbe neînțelese de căruțaşi. Vorbi, parcă adunând şoaptele tuturor, Müler, morarul, din umărul plecat sub barba lui, a lui Schneider, croitorul.

- Nain, Nain… Dampf-boot. Nu, nu… vapor.

Ioniță Bulgaru, prietenul lui Andoni Roşu, tradusese cuvintele neamțului, pe jumătate înțelese de toți.

- Şi-i cu iştia?, se întreabă şi văru’ lui Radu, Ştefan Cimp.

Puf înțelese revolta lor. Şi el ar fi făcut la fel. Nu ştia însă ce şi cum să facă, cum să împace capra cu varza. Privea hipnotizat legănarea bărcilor din capul lui, cățărat pe cal. Calul în apă, el în şaua calului cățărat în cer. Îl salvă de scufundare în somnul neputinței de a gândi un strigăt din mal. Un strigăt mai puternic decât toate „bubuiturile” tunurilor din Reni pe Galați.

- Puf! Puf!

Se răsuci, răsucit de cal spre strigăt. Era vocea de oțel oțelit a lui Ion Brânză. Era Ion Brânză spaima negândirii lui.

Ascultă treaz până la gleznele, copitele nevăzute ale calului său neliniştit în apă.

- Ne vedem la Gârbova, diseară …

- Dar nemții?

- Care nemți?

- Ăştia, care…

- Cine-i îmbrăcat româneşte este român şi nu-l dăm nici grecului, nici armeanului! Mi-i aduci la tabără!

„Ta-bă-ră”, răsună pe lac ca un cuvânt neînțeles ca un sunet fortăreață a Prutului. „Țara este o tabără! Omul este o tabără!”, gândi cu oarecare bucurie Puf.

Îi părea bine că „frații de război” le vor fi oaspeți acolo în bârlogul lor, al hoților de Drumu' Mare. Drum Mare la vedere, din cer, într-o noapte cu lună şi luceafăr înmiresmați de Calea Laptelui. Drumu' Mare cărare cu nemuritoare smulsă din Troian spre Valea Cucilor, Valea Oaselor şi, mai departe, spre pădurile lui Adam, spre lunca Bârladului.

Nemții erau deja în malul uscat. Căruțaşii zăboveau să-şi întoarcă drumul cel scăpat în apă pe sub ceață, dintr-o socoteală a lui Andoni Roşu cu Ion Brânză, făcută la Moşia lui Ciucă, în hambarele moşierului:

- Mă, băiete! Ascultă-mă pe mine. Ăştia sunt în „atac” spre Galaţi. N-ai cum să ajungi cu căruţa la vapor.

- Bine, nene Roşule!, Fă cum ştii! Asta fiindcă eşti prieten cu tata şi nu ies din cuvântul lui…

- Şi cu mă-ta mă! C-am iubit-o mai mult decât tat-tu!...

Ion Brânză ţinea la glumele lui Andoni Roşu. Ştia că omul bun se vede în „glumele lui”, asupra altor oameni. Şi, apoi, era sau putea fi un fiu mai mare a lui „nenea Andoni Roşu”. !Mai ştii, mama?” Se scutură de gânduri cu două înţelesuri. Se făcu din nou vrăjmaş al oricărui gând dulce omenesc.

- Lasă, nene Roşule! Vezi de nemţi! Îi foloseşti la încărcat, la descărcat, şi mi-i aduci înapoi, întregi. Am nevoie de ei…, la pădure. La aprins focu’… ştii matale care. Nu al inimii, cum ai vrea să glumeşti. Al, al… războiului cu ruşii. Ai să vezi! Că de abia acum începe! De-atunci, când or să ajungă la Berlin.

Se îndepărtă de hambarele lui Ciucă şi se făcu nevăzut în stejarii din împrejmuirea conacului. Poalelungi, argatul, îi pândise toată vremea taifasului lor.

Aşa ajunse, sub astă „pândă”, căruțele cu grâu la moara lui Canamela, în preajma morții lui Prundiş, morarului gelos pe Lica lui, îndrăgostită până dincolo de îmbrățişare de Puf. Aşa le dădu de înțeles nemților, Andoni Roşu, că îi va ajuta să fugă în lumea fără război; unde-o fi asta e treaba lor, doar ei au pus pe jeratic lumea!

Aşa se întorcea, acum, cu cele zece căruțe „dişărtate” înapoi, pe Drumu’ Mare, la moşia lui Ciu-că: Că, Doamne!, mulți saci de grâu mai am de cărat la moară până o fi să mor! Acasă în pat cu muierea. Nu pe tarlaua războiului ăsta, în care, de s-o sfârşi, am să mă-mbăt ca la nunta lui Bulearcă…

Capitolul 16

Că italianu’ e pâinea satului, mă băiete!

Se luminase de ziuă noaptea şfichiuită de bicele catiuşelor pe Galați, cele din Vânători pe forturi, cele din Reni pe Gara mare din Bădălan. Auzise ori visase că moara lui din inima satului fusese pălită de o boambă, nu în valțuri, ci mai în apusul lor. Muncise mult italianul cu firma lui la „făcutu’ drumului de fier”

dintre Galați și Talașman, înainte de celălalt război. Nu mai plecase în Italia. Se însură cu fata mai mare a boierului Mitu. Cumpără pământ de arat, de pus vie în Valea Paielor și în Târnâșoaia, iar, în sat, chiar sub nasul crâșmarului Vasile Mândru și Anton Bratu, o falcie de loc de casă, lungă cât cimitirul și lată cât un sfert din lungul viei lui Slădescu.

Anton Bratu, crâșma lui, era peste șușaua de piatră, pietruită tot de Canamela, de firma lui italiană, odată cu ridicarea digului traverselor de cale pe șine, acolo pe mustața lacului Brateș, care scurma în stufărișuri cu cântec de broască la rădăcina podișului de sud a Moldovei, între Galați și Foltești, apoi mai departe, prin vadurile pâraielor ce-și varsă apa lin și somnoroase în lac, pâraielor cu izvoare în Jorăști, în Berești, molcom mustite în clise, pâraielor Chinejei.

Din ocolul morii nu se vedea casa dărâmată a morarului Prundiș. Canamela vorbea dând din mâini, cu disperare, cu jandarmul Niță și ajutorul lui, Bărzărică. Brațele, mâinile lui vorbitoare, desenau curbe și linii drepte peste moară, prin moară, împingând parcă vorbele lui și înțelesul lor acolo unde cei care îl

ascultau ar fi trebuit să fie, să vadă, să-i sară în ajutor.

- Nu ştiu, boierule s-o desfac! Nu ştiu. Eu sunt jandarm, nu genist!

- Păi!, caută matale pe careva cunoscător de boambe. Că toți ați fost la război!

- Da, nu toți s-au mai întors, boierule!

- Ştiu, dar unu' tot o fi să ştie de focoase.

- A lui Sarmanu'. Da n-are o mână!, îşi dădu cu părerea Bărzărică

- Şi cu a lu' Graur. Da, nu vede!…, întări şi Niță vorbele ajutorului său.

- Cu un ciung şi un orb poate o descuiem de pulbere nenorocită, speră boierul Canamela.

Jandarmul Niță şi ajutorul lui dispărură în cețurile dimineții. Nu se ştia de unde venea strigătul lor spre boier „Domn' Canamela!, vedeți de Prundiş!, că-i mort în ograda lui cu boambă nestinsă!" „Lăsa-ți, c-oi vedea! Căutați-mi oamenii ăia s-o desfacă"!"

„Săracu Prundiş, o să moară de două ori!" se auzi, dinspre ceața care mânca iedera luminii pe crâşma lui Anton Bratu, dincolo de şuşa.

- Eu zic!, vorbi din moară Mitu, cumnatul lui Caramela, eu zic!…

- Ce cauți în moară, mă cumnate?, se minună să-l vadă, Canamela.

- Păi, am scos-o pe Lica de sub grinda mare, ruptă pe ea. Şi-a dus-o Puf la… Era pe moarte. Doar Frăsâna lui Cotleguț s-o…

- Da, Prundiş, bărbatu-su?, întrebă Caname-la, deşi fusese avertizat de Niță ce şi cum se întâmplase cu boamba.

- Prundiş aşteaptă să fie îngropat, mort în o-gradă, lângă gard.

- Doamne, tocmai mie să-mi faci una ca asta!...

- Da, cumnate, numai ție, din tot satul. Ție, care le-ai făcut moară de făină de grâu şi de mălai, dispensar şi oloiniță, bi-serică şi trin şi gară şi şuşa.

- Aşa o fi judecata lui, Mitule! Altminteri, decât pe pământ,… mai bine în cer…

Se făcu ceață şi în vorbele lor umede, triste, încleştate pe „Dumnezeul cel nerecunoscător de fapte bune”. Lumina, totuşi, învolbura prin ceață sufletele lor cuvântătoare.

- Aşa o murit în războiu’ ăista numai oameni buni: a lu’ Adam, al lu’ Dragomir, a lu’ Vicleanu’, a lu’ Cojocaru’, reuşi să se plângă lui

Dumnezeu, Mitu, sub tăcerea grea a italianului Canamela.

- O fi din cauză că eu l-am trădat pe Dumnezeu meu, al italienilor, atunci…, îşi duşmăni tăcerea Canamela.

- Când te-ai însurat cu soră-mea?, se îngrijoră Mitu.

- Da.

- Nu, nu cumnate!, Dumnezeu e acelaşi pentru toți oamenii de pe pământ. Numai, din nefericire, oamenii îl cred a fi după asemănarea lor, după obiceiurile lor.

- Ei!…, da, nu mai vin jandarmii…

Satul încă nu se trezise. Îşi făcea somnul cel pierdut, de astă noapte, în răpăitul războiului pe el, pe Galați, pe lume. Două felinare fără vlagă ardeau în uşile crâşmelor învecinate morii şi în ochii celor doi cumnați vorbitori de rău şi de bine asupra lui Dumnezeu.

- Ei, ce va fi să fie, o fi!… suspină Canamela.

- Da. Va fi rău, îți spun eu! Se spune că moşierul Ciucă a fugit în Salonic, azi noapte. Mai bine fugim şi noi. Lăsăm dracului moara şi via şi pământul agonisit! şi…

- Nu drăcui, Mitule!, strigă Niță, întors din sat cu „orbu'” şi „ciungu’”, meseriaşi

ai războiului şi boambelor nedesumflate. Nu drăcui!, că sare în aer, dracului!, boamba din apusu' morii!

- Nu drăcui, jandarme!, ci mă îngrijorez. N-ai auzit? Cică, ăştia, ruşii ăştia, nu pleacă de s-o sfârşi războiu' de la noi. Cică, suntem cuceriți de ei. Că le-am fost duş-mani, împrieteniți cu neamțu'… S-a spus la radiu... S-o spus azi noapte, la Vocea Germaniei.

- Eu n-am radiu' acasă, Mitule! Iar cel de la primărie n-are lampă. Aşa că nu-mi fac gânduri negre pe ziua de mâine. Ce-o fi, om trăi! Că di asta sântem făcuți! Până n-om mai hi!…

Canamela nu se băgă în vorba lor. Vorbea, în mintea lui, în continuare, cu Dumnezeu, prin întrebările: De ce? şi Cum? De evaluare a năpastelor trecute şi de înlăturare a năpastei prezente. Primi răspuns de la ciung.

- Cu două şurubelnițe desfac dihania, boierule!

- Păi, tu nu ai decât o mână, se încruntă stăpânul morii, Canamela.

- Hei, pe rând, pe rând!, îl lămuri a lui Sărmaru'.

- Cum îi voi arăta eu!, se băgă în vorbă şi orbu' Graur.

- Ce să-i arăți? Cum să-i arăți? Se băgă în aceeaşi vorbă şi Mitu.

- Ce pipăi. Locul piulițelor, vadurile boambei, ticăiturile ei.

- Păi, ce, ticăie?, se minună Bărzărică.

- Îhî, ca şeasurile aduse de domn' Canamela atunşi din Italia, la noi în România, la cefere.

Canamela era mândru şi înspăimântat, mândru înspăimântat de „lauda cu ceasuri" a orbului. „Săracu'!, atâta bucurie i-a mai rămas să audă ceasurile copilăriei în capul lui întunecat, Doamne! …"

Îşi făcu chiar o cruce mare înainte de a vorbi:

- Dumnezeu să ne ajute! Să vă ajute!…

Ultima propoziție, laşă, singulară contrazicând-o pe cea eroică, plurală, pe cea dintâi.

- Vedem noi dacă ne ajută, se auzi în gura ciungului.

Orbu tăcu, bâjbâind cuvintele ciungului pentru a-l urma. Sărmaru, pentru a fi mai sigur pe drumul morții lui spre boambă, îl luă de mână pe Graur. Cu mâna dreaptă, întreagă.

Niță, la doi paşi în urma lor, purta pe umeri în loc de armă, lada cu scule de montat valțurile morii, lada cu şaibe şi

garnituri, cu chei şi cherpedine, cu mopsuri şi foarfece, ale morarului Prundiş.

„Prundiş! Unde-i Prundiş?”, se întrebă, apăsat de ladă şi de o amintire mai veche, Niță. Strigă.

- Bărzărică, mergi roată pe uliță şi ia mortu din ogradă, că…

Îşi dădu seama că spusese o prostie: „Că dacă era să sară boamba în aer, avea să fie şi el mort!” Ce rost mai avea să aibă grijă de un alt mort.

- Bine, bine! îl încurajă să meargă la moarte, pe Niță, ajutorul lui.

„Doamne!, plec să înfrunt moartea cu un orb şi un ciung!”, îşi spuse, călcând pe urmele celor doi genişti voluntari.

Orbul Graur apucă lada din întinsul mâinii lui Niță spre el. Jandarmul era fricos. Scapă repede de povara cleştilor ascunşi în lemn. Se îndepărtă apoi de îndepărtarea lor prin uşa din dos a morii, cea care ducea în ograda cu casă zdrobită. Prin canatul uşii, îndoindu-şi gâtul sub capul curios să iasă din canat, să vadă bomba, Niță, îi urmări pe cei doi curajoşi. Bomba stătea înfiptă în pământ ca o ridiche uriaşă, fără frunze, numai rădăcină diavolească, vânătă-cenuşie, împrejmuită de loazbe şi lețuri, de stinghii şi surcele

pomădate cu făină albă, albă ca zăpada luminii.

Îl văzu pe ciung, pe Sărmaru, cum o scurma împrejur cu căuşul palmei drepte, singură mână săpătoare, singură mână mângâietoare a muierii lui de acasă. Îl văzu pe orb cum călărea „dihania ridichii de fier”, cu buricele degetelor înfipte în „moartea cu ceas oprit”, uşor de ticăit la orice atingere a unui fir de păr, al morții adormite.

Tocmai în clipa când Niță îşi trăgea capul din uşă, din uşa din care îşi făcuse pândă şi ascunziş nevrednic, se auzi Bărzărică.

- Domn’ jandarm, mortu’ a dispărut!

Niță strigă cu jumătate de gură la ajutorul său.

- Fugi mă, de-acolo!

- Păi!, n-ați spus să văd, să-l iau pe Prundiş? Cu o altă gură, mai rotund ovalizată pe cuvinte, strigă şi ciungu Sărmanu’.

- Fugi, în crucea mă-ti, din ogradă! C-o să crăpăm trei, în loc de doi.

Chestia cu „crăpatu” îl lămuri pe Bărzărică să fugă din ogradă. „Dă-l în… pe Prundiş!”. Se trezi alergând pe uliță, în susul uliții strâmte dinspre via lui Slădescu. Auzi strigătul înfundat al şefului

jandarmilor, deci şi al lui, cum îl chema înapoi.

- Băi, vin-o în fața morii! Că avem treabă… „Treabă, treabă! Ce mai treabă! Să-ți cauți moartea cu lumânarea în moara lui Canamela. Ce am eu cu moara lui Canamela? Sară, la dracu', în aer!" Şi, fără rost, se bucură, dincolo de blestemul proaspăt, dincolo de blestemul morii: „Bine că nu-i Prundiş în preajma boambei!"

Judecata lui de a fi pus la adăpost un mort din fața altei morți, de a nu fi fost mortul sfârtecat mai mult decât cei vii din gura morții, devenise un fapt absurd al comportării sale în fața celorlalți. Panica îi tulburase judecățile.

Ajunse, aşa tulburat, aşa îngrijorat, în fața lui Niță.

- Nu-i, domnu' jandarm!…

- Cine nu-i, mă Bărzărică?

- Prundiş, moraru'!…

- Nu se poate. Nu l-ai văzut de frica boambei!

- Zău, nene!

„Aşa mai merge. Lasă-mă dracului cu domnu' jandarm!, se mulțumi Niță să se mângâie în gând.

Primaru Gorea îi ordonase, cum să desfacă boamba cum să aibă satul făină.

„Că italianu' e pâinea satului, mă băiete! El ne-a făcut drumu' de fier la Târgu Bujor şi la Bârlad, el ne-a zidit primăria şi dis-pensaru' şi brutăria… Ei, da cu banii statului, domn' Gorea! Bă, fecior în călduri, bani au şi țiganii!…” Aşa asculta într-o pâlnie vorbitoare a muțeniei lui pe oameni, jandarmul Niță, cearta lui cu primarul Gorea, cu şeful comunității. „Cu cine-o fi domnu' Gorea? Cu țărăniştii, cu liberalii?”. Se întreba Niță, ca să nu se mai sfădească prea mult cu alții din mintea lui, cu „pustia” asta de moară gata să sară în aer.

Se trezi încet, ieşi tiptil din pâlnii vorbitoare, chinuitoare. „Parcă, afară, e mai lumină!”, constată cu două înțelesuri conştiința muțeniei lui. Îşi aminti de subordonatul Bărzărică, de strădania lui de a găsi trupul neînsuflețit al morarului.

- O hi înhiat?, ca…, batjocori el neputința ajutorului de jandarm.

- Să nu crezi nene!, că… „Doamne fereşte!, că-i strigoi printre noi, de aseară.

Capitolul 17

Lasă, că-i dăm noi viață, încet, încet!

Canamela şi Mitu fuseseră înconjurați de oameni. Curioşii veneau din cârciumă, cei mai mulți de la Anton Bratu, care nu se mai întoarseră acasă, în noaptea cu război pe Galați. Băuseră pe întuneric. Şi, tot pe întuneric, aşa ciungi şi orbi, aşa lăsați de mult la vatră, povesteau despre morțile lor trecute, ca despre mame bune de alăptat, ca despre lehuze despletite în prunci. Satul se cutremurase la căderea bombei, până sub lac, până în fundul fântânilor lui. Şi crâşmele lui Codreanu, lui Mândru s-au legănat pe visătorii lor băutori, gata să se scufunde pe beciuri, în beciuri. Parcă dintr-o socoteală ascunsă cu „regele beției”, fiecare crâşmă avea fântâna ei, cu mosor şi roată, cu alt gust de apă şi alte izvoare ascunse. Femeile răsuceau roata fântânilor, ciutura din adâncuri, afară, în ochii tulburați de băutură a bărbaților băutori satanici, ca o provocare la purificare prin apă, prin sfânta apă sălcie, sărată, dulce, aghiazmă din adâncuri, de adâncuri tăinuită. Gheorgheee!, striga parcă scârțâitul funiei umede, lanțului umed pe mosor, striga spre crâşmă fântâna. Şi, atunci, aşa din

senin, un cap de om cu părul ciufulit de nesomn, cu ochii a-prinşi de pofta şi ispita cărnii, ieşea din întunericul crâşmei, cât să vadă fântâna şi pe cel care-l strigase, pe cea care-l strigase. Şi auzea în gura lui şi, fără voia lui, auzea, îşi auzea cugetul cum strigă: Ma-rieee!…

Numai că, aici, acum, la moara cumnaților Canamela şi Mitu, dinspre crâşma şi fântâna lui Anton Bratu, cumătrul lui Andone Roşu, Gheorghe şi Maria erau alte nume, Costică şi Lica, uşor şuşotiți de mulțimea oamenilor îngrijorați de moartea lor.

- A scos-o Puf, fa!, din dărâmături…

- Da, pi el?

- Pi el, l-o scos mort…

Unii ar fi vrut să vadă boamba în găoacea gropii ei, în ograda lui Prundiş, să-l vadă şi pe mort, acolo în preajma boambei, călcând pe vârfuri ulița dintre moară şi via lui Vasile Mândru, spre fundătura uliții cea din latul viei lui Slădescu, dar Niță era la post. Bărzărică în avanpost.

- Stați mă, nu dați buzna! Că vă sare boamba în cap!

Atunci, oamenii, pe jumătate treji, pe jumătate nebuni, înnebuniți de furia lor pe „boambă”, se sfătuiau cum să ştie mai

multe despre moartea unora dintre ei, despre moartea lor posibilă.

- Da, dacă n-o sărit în aer pân' acu', n-o să mai sară nişiodată!, îl încurajau ei pe Niță, să le dea voie spre ograda lui Prundiş: moraru' mort şi dispărut din ochii tuturor.

Atunci apăru Prundiş, călare pe cal, mai întâi în ograda lui, apoi pe ulița cu oameni: oamenii îngrijorați, până atunci, de moartea lui fără vederea mortului, acum înspăimântați de fantoma învierii lui; călare pe cal, Doamne!

- Uite-l pe Prundiş. Mă Prund!..., încercă să-l strige Niță.

- Uite-l, pe morar!, se minună şi boierul, stăpânul morii, Canamela.

- Cum de…?, îi răspunse la mirare, italianului, cumnatu' Mitu: alt boier, de vii, nu de făină.

Şi acest „cum de?" se răspândi ca o păpădie spartă pe oameni, prin oameni, cu fior, cu spaimă.

- Cum dra…?, că era mort, îi şopti Niță lui Bărzărică.

- Mort de tot, doar eu cu Puf l-am pus acolo unde murise, lângă gard, azi noapte, zău!, jură, înjurând într-un fel ascuns, ajutorul de jandarm.

Graur cel orb şi Sărmaru' cel ciung, îşi vedeau de bomba lor, fără a şti că „mortul Prundiş" înviase.

Se speriaseră de cal numai, de trapul lui prin ogradă, numai. Ar fi vrut să-i strige „călărețului": „Vezi, mă, de cal!", dar nu îndrăzniră. „Mai ştii, la strigăt, drăcovenia asta poate să se „zburlească" la noi, şi…"

Îl privi pe orb cum pipăia dihania mai jos de şurubul desprins de el, din coada ei, o palmă sub coada ei. „E curajos Grauru'", îşi zise Sărmaru'. „Aşa-i când nu vezi!", „Dacă avea încă o mână terminam isprava asta demult",îşi căuta vorbele „pasărea oarbă", Graur, înăuntru.

Prundiş îşi îndreaptă calul, armăsarul lui alb, cumpărat pe doi saci de făină de mălai de la Cac Sat. Il vânduse grabnic ca nemții să nu îl rechiziționeze, atunci în '40.

- Şi noi care credeam că Prundiş o să moară a doua oară, cu boamba asta, în aer…, vorbi în numele celor strânşi acolo, în numele oamenilor setoşi de moarte, Alexandru Priț.

- Mă, cine o murit de două ori, o trăit odată!, ca cum s-o culcat cu muierea altuia, se băgă în vorbă paznicul de baltă Bacalon.

Şi, aşa, aşteptarea morții se depăna în mulțime cu ițe de vorbe şi înțelesuri hazlii, ca la clacă, ca la hora de duminică seara.

- Doamne!, că hore n-am mai avut cu războiul ăsta, vorbea Mitu cu boierul lui cumnat.

- Ce-ți veni?

- Ei, uite aşa!, ca să treacă vremea asta de cheatră arsă, de făină aprinsă în valț.

Nu-i răspunse nimeni lui Mitu. Nici Niță, al treilea om în stare să fi vorbit acolo, în uşa morii, diferit de Mitu şi Canamela. Ținea arma în mâini, gata de atac, la gândul „boambei” viclene, nedezamorsate încă. Strigă gâtuit:

- Mă Sărmare, mai ai?

Ca să strige, îşi băgase gâtul în moară. Ştia că moara o să-i poarte trupul gâtuit al strigătului său până prin ungherele ei, până prin gaura făcută de „chiatra boambei” venită din cer pe moară, în patul morarului Prundiş. În ceafa lui groasă cu o aripă de grindă, în Lica lui firavă ca un ghiocel.

- Daa!..., veni înapoi strigătul lui, „mai ai?” Mai tare decât se aşteptase: „Ce curaj au nebunii ăştia, orbu' şi ciungu'! De la război, li se trage!... Eu care n-am omorât nici o cioară, cu arma asta, fac pe mine!”

Îşi înghiți vorbele gândite cu un suspin lung, nefiresc chiar în clipa când băiatul lui Iamandi, cel dat pierdut în război, îl atinsese de mână.

- Ce-i, mă, Ştefănel?

- Nene Niță!, eu…

Canamela opri cu un gest nervos şoaptele lui Mitu aruncate spre el ca să-l asculte pe băiat.

- Eu, cred…, continuă curierul morților din sat.

- Ce?, strigă în loc să întrebe şoptit, Niță, la băiat.

- Că… îngână băiatul.

„Că”, „că”, „că”, „Că” se împrăştie prin moară, de parcă altfel înțelegea şi lega moara ordinea lor, într-un „că, ce”, într-un „ăă, ce?”, spaima tuturor. Două silabe pot arunca în aer „boamba”, la o adică, dar şi curiozitatea omenească. Niță se uită la boierul morii, Canamela, înainte de a vorbi. Ştia că „plodu' lu' Iamandi” e cercetaşul lui Ion Brânză şi se temea ca umbra haiducului să nu-i fi adulmecat şederea lui în ocolul morii, să nu fi trezit stăpânului umbri pofta de gâlceavă şi cuțit.

- Hai! Spune-i boierului, ce…, îl îndemnă Mitu care îşi uitase şoaptele de până atunci, şoptite până atunci,

italianului naş. Spune-i domnului Canamela, ce…

Sfatul, lung deşirat spre băiat, îi dădu puteri băiatului să vorbească. Vorbi scurt fără înțeles:

- Că, americanu'…

- America… n…, Ce american?, întrebă nepoliticos față de boieri, Niță.

Boierii s-au mulțumit să tacă. Ar fi fost un semn de curiozitate țărănească să-l întrebe ei pe plod, mai înaintea lui Niță.

Încurajat de laşitatea tăcerii boierilor, jandarmul îl privi aspru pe Ştefănel.

- Cel adus de tataia din baltă …

A fost deajuns, ca boierii să nu mai fie laşi.

- Pintilie, o adus un american în sat?

- Da.

- Când?

- Asară. Când o căzut avionul în năvodu' lor…

- Lor?

- Da, a lu' tataia şi a lu' moş Guțu.

- Unde, mă?, se răsti Niță

- În Chiscu' Curhii…

- I-auzi, jandarmule! Nu ştiai?

- Eu? De ce eu? Primaru'…

- Păi, arestează-l!

- Nu pot. N-ați auzit? S-au întors armele!

- Când?

- Ast' noapte.

Cei doi boieri tăcură. Îşi măritaseră fetele cu doi nemți încă din '41. Erau ascunşi în beciurile lor. Nu ştiau de ce Hoffman îi sfătuise să stea ascunşi, până în zorii zilei, ginerii lor. Parcă nici el nu mai avea uniformă, atunci în zori.

Trei oameni îmbrăcați ca la înmormântare, cu haine de înmormântare, cu capetele descoperite şi zbârlite, se apropiară de boieri şi jandarm şi copilul Ştefănel, ce-i legase în jurul lui cu vorbele lui ciudate, ca pe nişte stâlpi în fața morii.

- Guten taag!, se auzi salutul nemțesc în gura celui cu ochi albaştrii, albaştrii ca ochii lui popa Popoviciu, când trăgea cu mitraliera din clopotniță.

- 'Neața răspunseră în cor stăpânul morii şi cumnatul lui. Al doilea din cei trei se îndreptă spre Ştefănel, şoptindu-i: O key! O key!

Canamela crezu că era vorba de „o cheie" şi nu-l luă în seamă. Nu-l cunoştea însă pe al treilea, care aşa palid, cu chip de mort, dat jos proaspăt din sicriu, îți făcea milă şi frică miloasă.

Mitu îl recunoscu pe colonel. Şi Canamela îl recunoscuse, dar se făcu alb

ca varu şi nu putu vorbi:”Ăştia or să ne omoare! Ăştia s-au dat cu Ion Brânză! Pe care nu l-am suferit niciodată, banditu’ dracului!

- Bomben. Am venit pentru „bomben”, spuse Hoffman.

Atunci înțelese boierul ajutorul lor. Făina e mai de preț ca tot războiul vostru, mă băiete!, gândi italianul. Şi nu se putu abține să nu înjure în gând „Lua-i-ar dracu’ pe Hitler şi Musolinii, cu prietenia lor cu tot!”.

Nu fusese niciodată Canamela credincios războaielor. Nici în ’16 şi nici în ’40. El credea în lopată şi târnăcop, în piatră frumos sfărâmată pe drumuri de fier ori pe drumuri cu copite potcovite. Nu ca ăştia, porniți cu arma în gât prin lume după muieri şi pământ, după caii verzi din mintea lor.

„Munciți, mă! Şi veți avea pâine, vin şi... femei, cât să nu puteți...”, ar fi vrut să strige el în începutul acelor războaie. Dar cine să audă un biet italian paşnic, iubitor de oameni şi iubire omenească. Cine să...”

Se opri din revolta lui pe lume, ca să vorbească:

- Păi, domnu’ colonel, îți mulțumesc pentru..., reuşi Canamela să îngâne o limbă românească, curat învățată printre

români, printre moldovenii din sudul Moldovei.

Nu se aştepta nimeni ca în pragul morii, acolo de unde se retrăsese ei din ochii boambei ca să-i întâmpine pe cei trei cu chip de ciocli, de gropari, de preoți descoperiți în fața morii, nu se aştepta nimeni, să răsară Ion Brânză.

- Hai, Ivan!, îl chemă el pe soldatul rus vindecat de Frăsâna lui Cotloguț. Soldatul basarabean împuşcat de comisarul companiei de cercetaşi, fiindcă îşi pierduse arma, proprietatea obştească a lui Tătuca, şi odată cu ea numele de „cetățean sovietic”, se legănă spre chemarea haiducului, greu, nesigur pe umbra lui.

Răsărise soarele demult şi oamenii aveau umbre lungi de nu încăpeau, cu umbre cu tot, în ulița strâmtă a morii. Atunci veni, atunci când ei se sfădeau pe un loc mai bun ca să vadă boamba şi oamenii încălecați pe ea, veni cu vijelie în copitele calului alb, pe care-l încăleca, fă-ră şa, os pe os, veni morarul Prundiş.

Ținea în mâini o armă veche cu țeava lungă, arma bunicului său, şi, Doamne!, țintea boamba.

- Măă, fugiți! strigă un gură cască din câți erau acolo şi nu se mai văzu nimeni pe uliță.

Calul se învârtea în cerc în fața porții mici a ogrăzii cu bombă, crăpată spre el şi spre călăreț să vadă mai bine pe cei care dezamorsau bomba. Prundiş nu reuşea să țintească moartea de oțel înfipt sub streaşina casei lui.

Americanu' strigă: No!, rusu, Net!, neamțu, Nein! şi în acelaşi ton, Graur şi Sărmanu, un: Nuu, mă nebunule! De parcă orbul văzu înaintea tuturor primejdia nebuniei glonțului pe care se străduia Prundiş să-l azvârle din ciomeaga lui de armă în toți.

Când ochii lui Prundiş găsi ținta mult râvnită, pe linia cătării în bombă, când degetul lui de sub garda trăgaciului era gata să tragă de trăgaci, se înfăptui o minune. Trupul, până atunci semeț, al morarului, căzu pe spate. Arma i se îndoi în pământ. Ochii îi sticliră în cer, de moarte. Un cuțit lung fulgerător îi străpunsese ceafa, cu necruțătoare tăietură.

Arma trosni un foc în pământ. Calul zvârli povara morarului tot pe pământ.

Canamela şi Mitu, veniți în ulița golită de oameni, văzuseră toată întâmplarea ne-

buniei morarului de a arunca moara lor în aer. De acolo, din capătul uliței, din prospețimea fugii oamenilor în „şuşa”.

O umbră uriaşă despicase împreunarea spaimei de piatră a lui Canamela şi Mitu.

Ea, această umbră, de mâță ageră şi dibace, azvârlise cuțitul în ceafa lui Prundiş, pe muchia gulerului unei pufoaice de morar. Era Puf. Cu mare grijă prinse calul speriat de căderea omului din oasele lui şi de pocnetul armei. Puf scuipă în țărâna uliții, mai înainte de a-şi scoate cuțitul din ceafa lui Prundiş. Îl privi pe Niță şi pe ajutorul lui, acolo în capătul uliții, cu ochi vorbitori: „Dobitocilor, sărea-ți în aer, cu toată jandarmeria voastră din epoleți!”

Privi şi spre adunătura națiilor de deştepți în desfăcutul boambei: „Mă! deatunci desfăceam un tun şi o mitralieră, în făşâi’, pe bucăți bune de pus la plug”.

Niță şi Bărzărică îi stăteau în cale. Nu putea ieşi prin capătul uliții de acolo, care dădea, dincolo de ei, în „şuşa” şi în uimirea lui Mitu şi Canamela.

Cum nimeni nu s-ar fi aşteptat, în fundătura uliții s-a deschis singură o poartă. Puf încălecat pe calul lui Prundiş dispăru în via lui Slădescu. O femeie cât

un munte trânti poarta pe coada calului alb.

- Vezi, mă Niță!, de muierea asta de morar. Era Frăsâna lui Cotloguț. Într-adevăr Prundiş se zvârcolea în țărână ca un şarpe cu picior de lemn.

- Frăsâno! Ajută-l tu să…

- Dă-l dracu! Doamne, iartă-mă!

Atunci, ca prin minune, pe mortul a nu ştiu câta oară viu, se plecă doctorul Guriță, cu infirmierul său Vanghele.

Frăsâna trase poarta pe ea. Ulița se înfundase din nou.

Din via lui Slădescu bătea un vânt cu miros de iasomie de Tărtăcuța şi cu mireasmă de brânduşă de Gârboavele. Se auzi înfundat, dincolo de poarta secretă, între lumi: „Vezi de Lica, Frăsâno!” şi dincoace de ea, vorbele calde necunoscătoare de violență, că, de, „aşa este violența”, ale doctorului Guriță: „Ține-ți palma apăsată pe rană, Vanghele! Să-i stea sângele”. „Aşa fac, domnu’ doctor!, dar…” „Lasă, că-i dăm noi viață, încet, încet, nu deodată cum vrei tu!”.

Din crâşma lui Anton Bratu se auzi o înjurătură:

- Tu-i mamii lui de morar, săream, dracului, în aer, dijeaba!

Capitolul 18
Vin comuniştii!

Doctorul Guriță şi infirmierul Vanghele o căutară din ochi pe Frăsâna lui Cotloguț, acolo unde întotdeauna pentru a găsi un om de care să ai nevoie, priveai via lui Slădescu.

Poarta era închisă pe jumătate între doi pari crescuți în lemn câinesc şi dracilă şi mohor, ’nalt, uscat la rădăcină. Radu’ lu’ Roşu şi Fotache a lu’ Lepădatu, doi prieteni de când lumea îl purtau pe Prundiş în vie, culcat ca un „căluian” într-o pătură aspră de cal. Unul la cap, altul la picioare, precum ai purta pataşca mortului, o pataşcă de cârpă plutitoare, de carne şi cârje plutitoare.

Morarul se legăna cu ochii în cer, prins parcă de cuiul soarelui cu funii de privire noduroasă, cu mare nădejde în suflare pământească.

Doctorul Guriță conducea drumul, călcat de cei împovărați, apărându-şi fruntea, cu mâna dreaptă pe ochi, de şerpii vițelor ce-i biciuiau fereala lui de şerpi şi pe cei patru din urma lui. Ajunse la poarta, la portița ogrăzii cramei lui Slădescu. Ținu poarta împinsă cu uşurință

înainte, în umbra ei şi a trupului său rotund.

- În chiler!, le ordonă el fără vlagă purtătorilor de „pataşcă”.

Prundiş se trezi la pronunțarea cuvântul „chiler”, auzit pe jumătate de mintea lui tăiată în felii, înjunghiată la rădăcină. Îl dureau muşchii gâtului, undeva în ceafă şi mai jos de ea. Îl dureau privirile în cer.

Radu îl scăpă prea tare în patul luminat, din chiler, luminat de o fereastră strâmtă şi morarul veni întreg la viață, la durere, prin durerea ce-i dormise, adormise în timp, până atunci.

- Mă, mă doare şeafa, futu-ți!…

De parcă „groparul” Radu, trântindu-l în acel pat, s-ar fi cuvenit să-şi ceară iertare că el era mort, că el o făcea pe mortul, în acel timp de îngropăciune pentru o înviere.

- Iote-te!, ştie să înjure morții!, se minună Vanghele.

- Şi să arunce boambe în aer, continuă Fotache minunarea infirmierului.

Atunci veni Frăsâna, dintr-un ungher cu plită, cu feşe în mâini, cu zâmbet în ochi, cu şolduri mari, plutitoare în aer, mulțumită şi unduitoare şi ispititoare în

ochii „clar-văzătorilor” de muiere sănătoasă.

- Întoarce-te, mă pămpălău’ dracului!...

Spre neîncrederea tuturor, Prundiş se răsuci să-şi primească porția de compresă rece din mâna Frăsânei. Fața lui, cu nări mari, de bou prins la jugul morții, cu ochi mari de om strâns de gât, mirosi brânduşele şi pelinul sălbatec din fusta „doftoroaiei”, dar şi o boare de sânge şters de curând, al lui, dintr-un cuțit însângerat. Gândi cu spaimă indiferentă: „Ce reci palme are „moaşa” asta! Cum dracu’! a-duce plozi pe...” Ar fi vrut să strige afară moraru ce gândea înăuntru, dar vorbele îi stăteau în gât, între plămâni şi gura închisă, cam pe sub mărul lui Adam. Vorbele-i ascunse acolo nu mai voiau să vorbească. Mintea i se întunecă pe tot ce era mişcare în el şi în jurul lui. Leşină.

- A cherdut mult sânge, vorbi moldoveneşte, moldoveneasca ei, Frăsâna. Sâ faşii el ghini mânii!

Doctorul Guriță dispăruse în cramă, în cămările ei cu vinuri vechi, în odăile ei cu sfat şoptit. El, intrase acolo, poftit dinainte de vorbitorii înfierbântați deja de băutură.

- Lasă-l pe morar! Un nebun mai puţin. Spune mai degrabă ce ne facem cu americanu', Goreo?

Vorbele acestea mărunţite lung pe o masă plină de oameni, în muchia ei slinoasă, atinse şi „nicovalele” timpanelor doctorului.

Ca un plod sfios, Guriţă, cel invitat de primarul Gorea acolo, nu ştia nici el de ce, se aşeză pe un scaun, pus sub fundu' lui de o mână omenească.

- Şăzi, doctore!, vorbi „mâna”, odată cu starostele Mândru.

Starostele plugarilor, morarilor, croitorilor şi cismarilor, din sudul Covurluiului, era „turnat” în acelaşi „jilţ”; un scaun mai puţin scârţâitor, cu spetează de fag rotunjit sub omoplaţii lui, în acelaşi jilţ, adus de el de-acasă, ca şi atunci în noaptea cu „ce şi cum va fi cu rusu”, pe meleagurile satului. În noaptea când Hoffman şi Gligoriţa năvăliseră în târgul lui cu Puf, să ducă nemţii la Dunăre, în port, la vaporul armeanului, şi a grecului, ori - mai ştii - a unui turc lacom de bani.

Privea fix uşa, de parcă îl aştepta acum pe cel trimis atunci să-i ocrotească pe cei hotărâţi de el şi ginerele lui Hoffman,

privea trist şi fix, starostele Mândru. Vorbi, în sfârşit:

- Eu zâc să-l dăm ruşilor, că cu ei s-au legat să sfârşească războiu' ista.

- Nu câ n-aş vre să trăiască cu fata lui Pintilie da ştiu eu şi-i în căpățâna lui?… O omoară şi fuji …

- Îi băiet bun, mă Mândrule!, Uiti! dizamorsează boamba, cu Hoffman al tău şi cu rus Ivan, înviat de Puf, de Ion Brânză.

- Va sâ zâcă trii nații disfac o boambă. Şi întâmplari. Da şini i-o strâns sâ moară?

- Păi, tăt şini am vorghit mai înainti?

Liniştea ce apucase să se închege şi să-i unească pentru noi vorbe spuse din om în om, pentru vorbe mai puțin făloase, fu spartă de un strigăt: „Văleu! Taşi dracului! Da, mă doare, fă! Da, când ai vrut să ni arunşi în air, nu ti durea debla iasta văitătoare acu'? Păi! Păi, stăi aşa cum te-am prins în pernă!, câ iar îți curjii sângili şela bun".

Cei din sfat zâmbiră, pe o frântură de clipă din câte sfărâma un ceas nevăzut peste ei.

Ion Mândru alungă rumoarea în colțurile odăii adunării, sfatului, cu un gest al mâinii drepte ridicat în aer.

- Nu ştiu, care va să zică, dacă generalul este prins, dacă guvernul!…

- Ce guvern, Ioane? se mânie Gorea, că nu ştim nimic de Rege.

- Regele, Regele s-o dat cu Stalin, di fricâ, di nevoie, să nu ne chisălească țara cu cătiuşa lor, cu că…

- Cu comunismu' lor, prelungi vorba lungă a primarului, croitorul Totolici, cel cu casa în „şuşa", pe sfârşitul drumului Tărtăcuței.

- Şi cu colhozurile lor, întări țesătura noii idei, cojocaru Oprea, cel cu ochii mereu plecați în pământ, în pielea tăbăcită a lutului pomistelei de sub el.

Atunci trânti uşa, jandarmul Niță, înspre ei, din afară înspre ei. Soarele apucă să muşte cu trei raze strâmbe din uitătura lor spre el. Apoi se aşeză în geamurile cenuşii de sub streşina casei fără cocoaşe şi balcoane, fără coloană vertebrală în cer, tăiat în felii pe fiecare ochi zâmbitori spre ei.

- Gata!, oftă uşurat omul însărcinat să salveze moara.

- Gata!, zise şi Mitu cel care îl ademenea ca pe un orb pe Canamela, pe urmele lui, în crama cu uşă slobodă pe oameni.

- Ce „gata”?, măi domnilor!, se supără pe ei Gorea, primarul, că a-ți întârziat!

- S-o desfăcut boamba! O murit boamba înainte să sară în aer!...

Doctorul Guriță îşi dădu seama că numai el putea să-i lămurească. Se aşeză în scaun ca un povestitor hâtru. Vorbea rar, cu dibăcie la ocolişurile cuvintelor în gură, pe buze, pe înțelesul lor: „… dacă nu era americanu’, n-aveau să oprească ceasul boambei. Numai el i-o lămurit că-i boambă cu exploziune întârziată, nu imediată. Cum să-i lămurească? Aşa cu brațele: dă-te mă mai încolo să-ți arăt! Bagă cherpe-dinu ici în firul ce-l țin în deget! Scoate mă focosu’! L-am văzut cu ochii mei. Vă spun eu!, dacă nu era el, nu rămânea nimic din moară, din crâşmele, din cimitiru’ satului… Mă, a dra!…, a dra!…” Corul sfa-tului sfârşit în cuvântul „dracului”, într-un dat acuzativ, oftă lung. Starostele nu-şi uită ideia, firul ei, în mintea lui bătătorită de cuvintele întâmplării cu bomba desfăcută de american, acolo la moară, şi aici, de gura povestitoare a doctorului Guriță. O scoase de acolo ca pe un şarpe cu clopoței, ca pe un dangăt lung de clopot.

- Noi, cu cine vom hi? Asta-i întrebarea! Îi fusese atât de greu să

întrebe, că ochii îi lăcrimară. Guriță amuți. Şi ceilalți, precum el. Nimeni nu-i putea răspunde starostelui. Uşa cramei-sfat, scârțâi spre ei, împinsă de o mână nevăzută… de femeie.

Gligorița apăru ca o „Maica Domnului”, cu copilul ei bălai în brațe.

- Tătaie!, îndrăzni ea să-şi strige tatăl, să-l strige pe Ion Mândru.

- Ce-i, fată?

- Vino pân’ afară!

- Da, intră, intră!, o invitară ceilalți.

În spatele ei, cât de înaltă era ea, stătea mai înalt, indiferent, Hoffman. Nu avea curaj s-o împingă pe Gligorița în văzu celor dinăuntru.

Atunci, din chiler, din „văleul lui Prundiş”, stins de palma vindecătoare a moaşei Frăsâna, în uşa ce lega chilerul de odaia cu oameni mereu nedumeriți, apăru Ion Brânză. Strigă aproape:

- Intră, colonele!

Ofițerul care până atunci apărase satul de ruşi, ofițerul care adusese pe lume un „înger” cu Gligorița, cu fiica starostelui Mândru, îşi trezi demnitatea printre ei cu un pas mare adăugat în odaie, înspre mama şi fiul îmbrățişați din calea lui.

Ion Brânză, cel neaşteptat de sfat să tulbure în acest fel sfatul, păşi, printre

umbrele lor mute, presărate în jurul mesei, aşezându-se, tot ca o umbră, în picioare, în capul mesei fără scaun şi om.

- Începând de azi, comanda satului va fi în pădurea Gârboavele. Tu, primare!, mai treci pe la primărie, aşa de ochii lumii. Nemții vor veni cu mine în pădure. Asta, ca să ştiți! Să nu vă taie capu' să spuneți asta ruşilor!

- Dar…, îngână Niță spre el.

- Nici un dar. Tu numără-ți şireturile din umeri când calci muierile satului, până nu ți le-o număra una dintre ele cu cuțitu' în gât, una încurcată cu vre-un rus!

Ion Brânză se odihni în această amenințare azvârlită pe Niță, pentru a-şi sfârşi discursul tăios.

- Hoffman şi ai lui să nu cadă prizonieri la rus! Asta, să ştiți! Că nu-i vina lor că Hitler a fost nebun…

- Cum nici a ruşilor, că Stalin e un alt nebun!,

judecă peste judecata lui Ion Brânză, doctorul Guriță.

- Da, daa…, nu-i la fel. Unii ne-au ajutat să avem o țară întreagă, alții ne vor în comunism.

Atât putu să confirme ori să contrazică comandantul-haiduc al satului. Pe locul lui rămas liber, în uşa chilerului, şedea

Puf. Cu o puşcă mitralieră în gât, plecat pe gura țevii ca să încapă acolo, ca să-i vadă pe toți în acelaşi punct. Numai o clipă. Că dispăru şi el. Nu se mai auzeau strigătele de durere ale morarului, acolo în uşa rămasă întredeschisă pe umbrele lor, foşnitoare încă.

Canamela şi Mitu opri liniştea din picurarea ei duşmănoasă în gândurile oamenilor.

- Ei, dacă o fi s-o trăim şi pe asta, 'om vedea!, îl încurajă Mitu pe italian să vorbească.

- De, numai Dumnezeu ne va arăta ce-o fi, vorbi Ion Mândru în locul gospodarului morii.

Hoffman se uită în jur, în jurul mesei parcă. Atunci, de printre oamenii înmărgelați pe muchia ei, se auzi popa Popoviciu.

- Îl vom boteza, colonele! Da, stai jos!, cât ținem noi sfatu' despre… cum să trăim mâine…

Hoffman găsi o scândură pusă pe chituci pe care să şadă el şi Gligorița, cu fiul lui şi-al ei în brațe. Împreunați, ca un flăcău şi o fată din Iepureni, sub ochii unor bunici orbi.

- Eu nu cred să scăpăm de ce va fi!, se încruntă Gorea pe cei din dreapta ochilor lui.

- Dacă regele i-a vrut…

- Înseamnă…

- Că-i groasă…

- Că-i fără ieşire, chestia asta cu rusu' pe capu' nostru…

Adunarea se preschimbase într-o ceartă între prieteni.

Mânia şi blândețea vorbelor amestecau vocile baritone, pițigăiate, înalte şi joase, într-un cor bisericesc: „Ei sunt vinovați că i-au omorât cu gaz în lagăre pe sărmanii evrei şi pe sărmanii ruşi. I-auzi colonele? De unde să ştiu eu? Eram la voi, în spatele frontului. La voi, n-au fost lagăre… De vină-i americanu, numai el ne-o dat rusului. Ce bine zici. Unde-i? Uite-l acolo, lângă colonel! Cine l-o adus aici? Şte-fănel. Să bea şi el un pahar cu vin. Cu Pintilie şi cu noi, şi cu Hoffman, cu care o desfăcut boamba. Măăi!, al naibii ochi frumoşi are! Parcă-i din icoana sfântului acela despre care-mi vorbeşte muierea că mă păzeşte de beție. Da, uită-l şi pe Ivan!…"

Într-adevăr, la o masă, pe care Frăsâna lui Cotloguț o pusese în colțul odăii sfatului, mai departe de masa „boierilor"

la sfat, şedeau înghesuiți şi stingheriți, cei uniți în zori să oprească bomba din ticăit.

Graur şi Sărmaru, orbul şi ciungul, erau împreunați într-un singur om pe un pahar mare ridicat pe gurile lor. Apoi, Ivan, basarabeanul înviat din morți în beciurile cramei de aici, în călcâiul oricărui om ce ar fi mers prin vie, de aici, spre cimitir, spre moară, arăta luminos, împrospătat la față de vin, vesel ca o muiere beată. Trist, plecat pe cana lui cu burlui, pe cana cât pumnul dogarului Provolovici, se auzi vorbind moş Teteia. Cel mai bătrân sfătuitor dintre cei aflați acolo. El care mai văzuse un sfârşit de război, fericit atunci, ce făcuse țara mare şi mănoasă, ce-l scăpase de moarte făloasă şi mauzoleele ei din Mărăşeşti.

- Ivane tată!, spuse apăsat, cum e la voi?

Se făcu linişte înspre şi dinspre masa mare spre cea mică.

- La noi, în Basarabia, s-au făcut colhozuri cu ruşi aduşi să ne învețe sămănatu' de-avalma şi însământatu' pe tarlale, pe hotare, tot ruseşte. Aşa ca nimeni să nu ştie unde-i pământu' de 'la tată, pământu' de zestre, pământu' moştenit.

- Şi…?, întrebă primarul Gorea.

- Şi, asta, cum se zice, este comunismul! Tăți ca unu şi unu ca tăți! continuă Ivan plictisit.

- Adică, fără izmene în cur?, se minună Pintilie. Apoi, privindu-l pe Ştefănel, pe nepotul lui care se ascundea printre oamenii plini de mirosul boambei şi în brațele americanului, strigă:

- Du-te, mă, acasă la mă-ta!

Nimeni nu se aştepta să-i răspundă lui Pintilie la o întrebare înjumătățită de un ordin.

- Tataie!, da, lasă-l şi pe John să ne spună ce va fi!

- Pe Gion?

- Da, pe nenea americanu', suspină nepotul îmbrățişat de masa cu sfinți reuniți.

- Da, are dreptate copchilu'!, să ne vorbească şi ăsta care ne-o bombardat moara, vorbi prea lung şi prea supărat, boierul Canamela.

- Ai, not vorghesc româneşte…

- De comunism ai auzit?

- Not. Ai em farmer.

- E fermier, îi lămuri Ştefănel.

- I-auzi, dom'le!, e moşier ca Ciucă.

Ar fi vrut să ştie mai multe despre ferma lui John, Teteia, dar suspină:

- Ştiu tată, toți ăştia care trăiesc în apusu' soarelui au avut parte de o bucată de pământ, a lor, mai cu chistolu' în mână, mai cu bani la pungă. Da, ca şi noi. Da, de mâine, peste noi o să vină răsăritu' calicului la colhoz. O să vedeți!… O să vedeți!…

Vorbea singur, moş Teteia. De parcă n-ar fi fost nimeni în jurul lui. Ochii, toți ochii din jurul lui fiind ochi nevăzători. Ai lui fiind văzători în timp şi pe întinderile vieții mărşăluite în războaie, între războaie mondiale.

Frăsâna umbla cu fustele ei mari, cu şoldurile ei mari de moaşă hârşită, de moaşă râvnită de bărbați cu femei lehuze, printre trupurile uscate ale unor războinici mai vechi ori mai noi, turnând vin în căni, în pahare, în pumni de om răzvrătit pe închipuiri.

- Stai, fă Frăsână! Nu ne mai turna atâta vin că avem sfat, nu vezi?

- Ei… şi matale, boierule!, se înveşmântă şi mai tare în coapsele ei, Frăsâna, şi în vorbele italianului iubitor de romănce sănătoase, în vorbele domnului Canamela.

Canamela, avea mare încredere în moaşă, la dispensarul unde, din când în când mai trecea să vadă de naşteri şi

doctorul Guriță. Doctorul care îşi făcuse cabinet, ca să-l supere, în casa lui Vasile Mândru, unde se simțea bine s-o aibă aproape de „consultații", în chelea goală, pe Aristița, pe nevasta crâşmarului.

- Mai bine vezi de Prundiş, cât noi ne tăifăsuim.

Se simți jignită Frăsâna. Se răsuci, aşa ispititoare, aşa gata de prins în brațe, de mijlocul ei vânjos, de coapse, cum o făcea italianul mereu în dispensarul lui alb şi cald, cald văruit şi alb de curat. Într-o ultimă voltă frumos arcuită spre fundu' odăii, se îndepărtă de „înțelepți" spre masa cu ruşi, americani şi nemți, amestecați. Turnă din cât vin mai avea oala de lut, înaltă şi suplă, vin, vin, pentru toți de acolo, uniți de dezmembrarea boambei şi de voința lui Canamela de a fi bun cu ei.

Nebuna de Frăsâna, de moaşă-amantă de boier italian, repeta, ca o răzvrătită pe limba ei, turnând vin, din om în om:

- Materii, mother, mutter, mamă, mă!, cum se zice la noi unei fătătoare de plozi. Plozi ce suntem toți, ai unei muieri, pe pământ…

Deodată, liniştea din rădăcina cuvintelor „mamă", oftate de Frăsâna în

pumnii paharelor pline de vin, se învolbură.

O căruță, a lui Țiaşda, cu un cal strâns în hulube, tăia ulița lui Margareta în felii de clinchet, în talgere de oțel smolit. Apoi, tot deodată, se opri, se odihni, cu cal şi copite tropăite mărunt, mai mărunt, în poarta cramei lui Slădescu.

Se auzeau paşii lui Țiaşda, cum tăia ograda spre sfat, cum trântea uşa de perete, fără să-i pese de întunericul odăii în care intrase. Întunericul, pe jumătate luminat de ochii oamenilor din el.

- Frăsâno, adă mortul'!

- Ce mort?, se înspăimântă primarul Gorea.

- Vino în chiler, mă!

Țiaşda străbătu „sfatul" de parcă nu era nimeni la sfat. Văzu pe cei adunați acolo, spunându-şi: „Ăştia beau şi sărmanu' Prundiş s-o dus!" Îşi aminti, totuşi, de zarva de la primărie. De „marşâna a şeia verdi", în cari stăteau ticsiți patru soldați români şi unu rus. Care se sfătuiau lângă marşînî cum s-ar sfătui „cu mânili mai mulți muți".

Soldatul român, care vorbea cu mulți t şi r şi e şi v, o „rusască" bolnavă, îl văzuse pe podul dintre ulița bisericii şi ulița primăriei, care ducea la Gară, în barieră şi

la cherhana, şi dacă aveai puțină imaginație pe lângă pădurea de plopi în lac.

„Toate drumurile satului acesta duc în baltă, iar de acolo în cer!…”, gândise Țiaşda, cândva.

Dar, se opri din acele gânduri, acum, ca să-l vadă şi să-l audă în minte pe „românul” cu „cac” şi „cacoi” şi „catorii” în gură, din fața primăriei. Îi spuse: „mă!”, tu cu calu’ la căruță, de-l vezi pe primar, spuni-i că-l aşteaptă nişte militari la primărie!”.

În acest timp, cât să taie odaia în două spre Prundiş, nu putu decât să spună o fărâmă din vorbele multe de-atunci.

- Domn’ Goreo!, ti aşteaptâ nişte soldați la primărie…, di la Gălați.

Ochii celor din adunare scăpărară întunericul ca nişte pietre într-un amnar. Niță vorbi tare.

- Ce soldați, mă Țiaş …?

- Ruşi şi români. Patru români şi un rus.

- Cu arme?

- Cu armi, atârnate di gât…

- Du-te Goreo!, du-te! îl sfătui starostele Mândru Ion, pe primar.

- Hai Niță, strigă la jandarmul cel îm-

pins afară de chemarea unui hoț de cai - Țiaşda. Şi dracu’ vor, azi, în după amiaza asta di duminică?

În urma lui se auzi cântecul popii Popoviciu de înmormântare. Uitase că murise Prundiş. Moaşa Frăsâna îi şoptise cândva, la ureche, un „s-o dus”, în loc de „o murit”, fără să-i fi spus şi cine s-o dus pe lumea cealaltă. Țiaşda luă „moraru’ pomenit de popă pe lumea cealaltă”, cu un „amen” gâtuit şi un „aleluia” dezmierdat, într-o pătură, ca pe un trunchi de lemn putred, şi îl aşternu în căruță.

Tăie via lui Slădescu printre două rânduri de butuci fără poamă. Direct în cimitir, pe acolo unde numai un hoț de cai ştia o gaură în gardul cimitirului să-şi hrănească calul furat în mohorul mormintelor.

Atunci se destrămă şi adunarea-sfat îngrijorat al boierilor satului cu: „Lasă! că pe înger îl botezăm altă dată!…”

Amiaza strălucea însă în ochii muierilor cu capul ridicat pe garduri să vadă procesiunea lor ascunsă în ulițile satului. „Fiecare spre casa lui, ori numai spre o conştiință a tuturor, că ziua de mâine e mereu ziua de azi nesfârşită în noaptea ce va veni”.

Capitolul 19

Ne-om sfătui, în zori…

Niță ştia că Bărzărică e la post. Intră în jandarmerie pe ulița din dos, pe ulița lăptarului.

- Ce-i, mă? Ce caută ăştia la primărie? îl interogă pe subaltern, jandarmul şef.

- Păi!, caută nemți, zic ei, da se pare…

- Ce-ți pare, mă adjutant?

- Că…

- Că, ce?

- Că-l caută pe american.

Se vedea prin geamul cu zăbrele ulița primăriei. Şi primarul Gorea şi cei cinci care îi ațineau calea. Se auzeau şi vorbele lor. Cele mai tari. Care puteau străpunge sticla geamului fumuriu al jandarmeriei.

- Matale eşti primar? Da. Am venit să … şi vorbele deodată s-au înmuiat, s-au stins în spatele maşinii militare cu coviltir mare cât primăria.

Niță nu mai răbdă neauzul vorbelor dintre el şi primărie. Îşi aşeză din mers ținuta de om al statului, arma pe umăr, privirea țapănă înainte. Înaintă pe holul încarcerărilor, apoi într-un culuoar strâmt, aproape secret, al notarului, apoi al secretarului şi, deodată, în camera, în

„salonul” de oaspeți a primarului. Atunci intrară în „salon” şi militarii: odată cu jandarmul Niță. Tudorița lui Tofan ştergea cu cârpa uşa biroului primarului, harnică nevoie mare. Gorea o împinse uşor din drumul lui spre biroul cu masă ovală în cap, cu tot cu uşă, cu tot cu pletele ei lungi de muiere proaspăt lăietă.

De parcă nu avea nimic mai de seamă de făcut, primarul, strigă la femeia cu păr mirositor de lavandă şi săpun.

- Fă, Tudoriţo, fă o mămăligă pentru soldații iştia.

- Da, n-avem făină, domnu' primar!, de când...

- De când?

- De când, moara…

- A!, se scuză el către oaspeți, moara ne-a fost bombardată.

Se scuză el, chiar față de ținerea lui de minte.

Niță îi şopti Tudoriței două vorbe scurte în urechea dreaptă. Ea îi răspunse cu un „ ’țăles” milităresc, omului iubăreț, amețit de zulufii tâmplelor ei. Şi „ruşii” simțiră prospețimea muierii înghițind în sec. Unul dintre ei, avea epoleți cu trei stele şi multe tinichele, şi multe medalii în inima rubăştii. Ceilalți, parcă mai înalți decât Miță, decât un român de prăsilă, se

purtau ca nişte copii înarmați, îmbrăcați în cămaşă şi izmene de un bunic şugubăț.

Ofițerul român şi ofițerul rus se aşezară în scaunele mesei ovale. Niță se aşeză neinvitat lângă primar, la biroul lui de nuc, cu două picioare de fag şi cu „pulpe” pline de rachiu: în dreapta, cu sertare de țigări nemțeşti: în stânga.

Primarul Gorea scoase țuica în aceeaşi vreme cu Niță care răscolise stânga lui după țigări.

- Da, grade mari are camaradu' matale, cum văd eu!, vorbi Gorea, turnând în pahare țuica lui de prune.

- Da, răspunse românul, cam fără chef de vorbă.

„Ăsta-i supărat pe şini l-o trimis la mine!”, judecă alesul satului, țărănistul lui Tătărăscu, Gorea.

- Ia!, ia să ne încălzim!…

Cu grabă prea nepotrivită unei ceremonii unui început de „taifas statal”, ofițerul rus dădu paharul pe gât cu un „da dasvruet” - de început.

- Noroc!, spuse într-o jumătate de gură, pe o jumătate de înghițitură, ofițerul român.

Niță îl privi mai atent pe „indispusul” oaspete. Nu avea epoleți, deşi era îmbrăcat milităreşte. „Asta pentru că n-

are veston, e numai în cămaşă! Ce grad o fi având? Din ce armă o fi făcând parte?”

Tudorița se întoarse cu o farfurie de slănină şi o pâine caldă, fierbinte.

- De la brutărie, e caldă!, se bucură ea pentru ei.

Pâinea, ținută în brațele ei până atunci, mirosea şi ea a lavandă, a femeie proaspătă s-o rupi în bucăți.

Atunci când bucățile de slănină zburau spre gura celor doi din masa ovală, Niță nu-şi mai opri curiozitatea să tacă.

- Da, matale, ce grad ai?, îl întrebă abrupt pe românul însoțitor de „ruşi” în primării româneşti.

- Colonel…

- De?

- De infanterie…

- Aha!

- Şi fac, şi refac un batalion…

- Batalion?

- Da.

- De?

- De infanterie…

- Măi! Cu cine?

- Cu voluntari…

Primarul avea ochii priponiți de ai rusului. Peste vinul de azi dimineață, băut

în crama lui Slădescu, rachiul de prună îl încălzi ca pe un cuptor de paie.

- Va să zică…, îngăimă el trei vorbe de protocol. Ştia că Niță putea să gândească în locul lui în astfel de situații milităreşti, care, Doamne!, mult mai seamănă cu cele muiereşti, la o adică: când nu tragi cu puşca, ci o ții numai între picioare, cum o avea jandarmul pe a lui, acolo în stânga inimii lui.

- Vor voluntari, îl lămuri pe Gorea, Niță.

- Da, noi, n-avem în sat decât vădane şi orbi şi ciungi, şi hoți de cai cu picioare late şi niscaiva ologi de război.

Vorbise repede primarul, repede ca un țăran viclean ce ştia să-şi ascundă fii şi fiicele de tătari, de lăcomii barbare, războinice.

- Şi muierile satului, pe care le păstrăm să ne facă mămăligă, îl susținu Niță.

Tudorița veni cu o altă farfurie de lut, cu slănină tăiată în cubulețe-hălci, în prisme gustoase. Îi îndemna pe soldații, pe cei trei soldați-copii să guste, să se înfrupte. Acolo în reazemul lor de perete şi de puşti.

- Dă-le, fă, şi nişte rachiu!, strigă Niță la ea.

- Niet!, se burzului „generalul" rus.

- Nu beau, sunt de gardă, explică „niet-ul” rusului ofițerului român, înroşit la față ca un mac în mai.

- Săracii!… suspină Tudorița.

- Du-te, fă, că avem de vorbit!, se supără Niță pe ea.

Femeia ieşi trăgând un ostaş „rus”, după ea, afară. În uşă, aşa, fără o prevestire, apăru notarul Neofit, apoi secretarul Oprea, apoi Bărzărică, jandarmul secund.

- Intrați!, intrați!, spuse Gorea

Apoi veni pe nepoftite Ion Mândru. „Când dracu o plecat de la cramă?” Apoi, da, „moşu’ dracului”, Teteia, şi „Dumnezeule!, nu se poate!”, Ion Brânză.

- Ei sunt… consilierii primăriei, încercă o lămurire a invaziei lor în salon, primarul pe jumătatate turmentat de cei văzuți.

Ofițerul rus îşi holbă ochii ca un om asediat într-o şiră de paie de o haită de câini. Ofițerul român, cu vestonul lui, cu gradele lui uitate în maşina din geamurile primăriei, din „şuşaua” primăriei, se foi în scaun mai puțin plictisit.

- Deci vor voluntari?, se răsti la Gorea, Ion Mândru.

- De!, încercă o explicație Gorea, cam nepotrivită cu „dracii” starostelui, socrul lui Hoffman.

- Da, cine te-o trimis pe „matale” să aduni voluntari?

- Comandamentul din Galați.

- Ce comandament, dom’le? Că nu mai avem armată din iulie!, se îmbățoşi neaşteptat notarul Neofit.

- Româno-rus, continuă ofițerul român fără epoleți.

Tudorița apăru întreagă în uşă. Nu o luă nimeni în seamă. Îi ademeni afară şi pe ceilalți doi soldați, care, bucuroşi s-o urmeze, îşi smulseră armele dintre picioare cum smulgi un par putred dintr-un gard de floarea soarelui.

Ion Brânză zâmbi. Un icnet de om ce calcă strâmb şi încă unu, înfundat în pâslă, se auzi pe holul - salon de oaspeți, al primăriei. Înăuntru „cearta” se întețea.

- Ce să-ți vorghesc, avem comandament cu două nume? Când îi rus şî când îi român?, se bățoşi la „cămaşa” fără grade şi secretarul Oprea.

Din întâmplare, „cum dracu?” - gândi Niță, Ion Brânză şedea între ofițerul român şi cel rus. Cu fața la român. Parcă, ascultându-l până în fundul vorbelor lui,

parcă gândindu-i vorbele să nu se izbească una de alta.

Îl auzi în ceafă pe Gorea.

- De!, numai că noi n-avem voluntiri…

- Cei care au un glonț într-un plămân ori în fund, scos mai de mult, nu vor să mai facă război cu nimeni. Doar flăcăii să… îşi dădu o părere Oprea, secretarul.

- Păi! da!, găsi o cale de negoț trimisul român al comandamentului ruso-român din Galați.

- Păi! da!, da au numai şaptisprizăşi ani, nu douăzăşi, cum spunii lejea!, de unde şi până unde, se băgă în vorba primarului, din prag, Alexandru Iacob, tatăl lui Puf.

- Da, tu, şi ti baji în vorghi, mă Prit?, se răsti Gorea la nepoftit. Şi cați aişi?

- Păi!, am o şereri di pământ la domn' notar Neofit. Şi l-am văzut aişi.

Bărzărică îl apucă pe Iacob de o mână şi îl smulse din prag.

- A dra…, folosi Gorea vorba lui dragă, din nou pe jumătate, vin tăți la primărie ca la biserică.

- Numai că acolo sâ închină, iar aici sâ boşesc, di pământ, di boier, di frați, chiar şi di tată, susținu cele spuse de primar, Niță, de acolo de unde era, din stânga stângii primarului.

Supărat mai mult decât s-ar fi cuvenit, „Dumnezeu mi l-o adus, pe Iacob Alexandru zis Priț”, şeful adunării se spovedi:

- Măi, domnu’ ofițer!, n-avem, asta… voluntiri…

- Cu cât ne-au păcălit la dus în Răsărit cine sâ sî mai ardă la luptat în Apus!, rosti vorbe grele şi adânci, Ion Mândru.

- Da, încolo ne-am bătut pentru Basarabia, da dincolo, pentru ce?

- Păi!, pentru Ardeal, de la Unguri… se ascunse parcă după vorbe prea mici, ca să nu fie văzut, ofițerul român, trimis după „carne de tun”, acolo printre ei. Printre ei, care cunoscuse războaiele şi minciuna războaielor, moartea în război, a fiecărui om, cu soarta lui în viață.

- Te-o învățat ruşii ghini sâ ni îmbrobodeşti, văd eu, măi tată!, vorbi cu greu moş Teteia, prin câte vorbe reuşise să audă şi să vadă pe buzele „vândutului” la rus. Şi, tot el, profitând de bătrânețea ce-i era respectată acolo, suspină: Noi, măi tată, în satu’ ista, am hotărât să nu mai faşim război cu nimeni. Nişi cu rusu, nişi cu neamțu, doar numai cu şini nu ni lasî sî trăim în paşea lui Dumnezău.

Ofițerul rus zâmbi lung spre primar şi-şi făcu ochii mari de bou însetat. Gorea

înțelese şi-i mai turnă țuică în pahar. Apoi cât mai avea în „stecla burdănoasă” şi împletită cu nuiele până-n gât, turnă şi ofițerului român amuțit de bătrânul Teteia Țiamdat.

Bărzărică îi făcu semn lui Niță strigând „şoptit”, că toți auziră: „ti caută Il…” „Ileana” înțeleseră toți, dar nu ştiau care Ileană. „Că satu’ are atâția Ioni şi Ilene, că nu-i poți număra. Unde te duci, la prăşit, la cosit, auzi: Ioane! Ileană! La fântână, la horă: Uite-o, fa! Pe a Ilenei şi a lu’ Ion… şi tot aşa sub soare, sub lună, în țarină, în bătătură, satul Tulucenilor era a Ilenelor Cosânzene şi a Ionilor - feți frumoşi, era un ținut de basm, o grădină cu un singur măr, muşcat de toți, ca Dumnezeu să-i ierte de păcat pe toți deodat.”

Niță sări de lângă primar, de parcă era mare nevoie de el, când era chemat de o muiere.

Consiliul primăriei zâmbi de graba lui, zâmbi, nu râse, că toți îi cunoşteau păcatul „iubărelii” şi toți cunoscuseră iertarea de acest păcat.

Ofițerul român nu apucă să ridice paharul umplut cu grijă solemnă de primar. Mâna dreaptă îi era strânsă de centură de parcă i se lipise de pistolul

scos din toc pe un sfert. Ion Brânză îi înşfăcă şi cealaltă mână ce avea de gând s-o ajute pe cea strânsă de menghina palmei drepte a haiducului.

- Şi zi, mă, Dimofti din Fârțăneşti!, vrei voluntari de la noi?, pronunță rar, Ion Brânză, smulgându-i pistolul din toc.

Abia atunci adunarea înțelese ce căuta Ion Brânză în ea. Atunci, când Puf îi trânti un pumn în cap rusului, care taman îşi băuse țuica din pahar.

- Aşa!, îl alintă Puf pe omul amețit de lovitură şi de băutura parşivă a unui primar parşiv, luându-l în brațe ca pe o muiere leşinată.

Maşina de afară şi din ochii consilierilor care priveau prin geam, porni să huruie şi mârâie în bujii şi într-o țeavă de eşapament cu gură de armă de vânătoare.

Alexandru Iacob, tatăl lui Puf, mâna pe cei trei soldați, strâns legați de mâini, sub coviltir.

- Mă!, strigă el peste sat, bucuros să-şi ajute feciorul la o faptă hoțească. Mă, consilierilor!, ăştia sunt băieții lui Tânjală din Fârțăneşti.

Ofițerii nu se zbăteau, aşa târâți de Puf şi de Ion Brânză, cu ei, sub coviltir.

Maşina toca mărunt, în patru timpi, ulița primăriei şi geamurile primăriei. La volan era un om trist, îmbrăcat cu hainele de înmormântare a lui Ion Mândru. Claxonă lung când urni maşina să-şi facă drum pe roți, spre Gară.

Era colonelul Hoffman, noul locuitor al satului. Şi, în dreapta lui, americanul John, pilotul îndrăgostit de Ileana lui Iamandi: care-l ținea de vorbă încă, pe Niță, în ulița Lăptarului, cea fără vedere în primărie.

Şi, tot în cabină, era fiul adoptiv al americanului, Ştefănel, cercetaşul lui Puf.

Gorea ştia că întâmplarea asta îi va lua o noapte de somn.

- Tudorițo! Fă, Tudorițo!

- Da, dom' Gorea.

- Mai adă o „butelie" de gaz!

Din dosul fustei, mâna dreaptă a femeii ce înfrumuseța primăria cu priveliştea ei şi cu hărnicia ei de gospodină, scoase „stecla de gaz", cu altă împletitură, diferită de ce-a moartă, din fața primarului.

- Să bem, fraților, pentru „indepinden-ța" satului de şarlatani!, învrăjbi, cu trei vorbe puse cruce peste paharul de rachiu, învrăjbi primarul, consiliul trunchiat.

- Să bem cât!, n-or veni alții să ne spună cum să sfârşim războiu' început de ei, îi susținu vrajba, Ion Mândru, cu vorbe prinos.

Maşina cu coviltir, maşina rusească din Urali, condusă de un neamț, tuşea, se îneca tuşind în carburatorul ei primitiv.

- Are țâfnă!, glumi Puf.

Apoi, de acolo, de sub coviltir, cu brațele pline de bătături de cuțit, strigă să-l audă tot satul.

- Măi John!, ia tu comanda volanului poate zburăm şi noi ca tine, în… baltă, peste baltă…

Într-adevăr, dihania bolnavă de bojoci, se scutură pe o explozie în țeava de eşapament, apoi porni să fugă ca un avion pe tarla. Sări podul de la fântânile lui Ciuraru, îşi flutură steagul din bot pe sub crâşma lui Guțu şi se opri în Gară, gata să dărâme cumpenele fântânii lui Bratu şi casa popii Chiorpec şi casa de chirpici proaspeți a paznicului de baltă Gică Mocanu. Case şi fântâni, ce ascundeau oameni întorşi de pe front, în carne şi oase, rămaşi vii, în suflet mereu însetați de apa vieții viitoare.

Un brânci, şi bolovanul ofițerului rus căzu în coada maşinii.

- Dasvidania, mă balalaică zduncinată!

Vezi că trinu' spre Berlin vine mai târziu. Ăla spre Ieşi intră în gară, acu!, acu!…

Flăcăii din Fârțăneşti, flăcăii lui Tânjală nu ştiau ce să facă. Îl priveau cu teamă amestecată, cu bucurie ascunsă pe bandit. Fără povara armelor, se aliniară lângă rus şi lângă ofițerul român, consăteanul lor.

- Voi, arătă, îi separă Puf, cu arma lui cea nelipsită din gâtul lui, pe rus, de români, voi românilor, luați trinul ista, care pufăie în gară, spre Fârțăneşti. Mă, lăsați să facă războiul între ei cei care n-au loc pe pământ să-şi crească plozii, să-şi iubească muierile! Voi aveți, slavă Domnului!, în Viile, în Dealurile Bujorului, tot ce n-are neamțu' şi rusu' la un loc…

Ion Brânză sărise, la pod, din maşină şi intră în ograda lui Purcaru Alexandru, prietenul lui. Îl aştepta, strunindu-i calul pentru a fi încălecat.

- Ne vedem la pădure, strigă, din poarta mare, deschisă pentru el anume. Şi, vezi!, trimite-l pe Puf, cu maşină cu tot, la Râjală, la Râpa lui Tuluc. În zori, să-mi a-ducă armele de care am vorbit. În zori, veniți toți la Casa…

Alexandru închise poarta, ascultându-l cu atenție pe haiduc. Uitând parcă, cele

auzite cu greu, din umbra porții, îşi ridică capul peste poartă, vorbind aiurea:

- Da, cu Poalelungi, cum fac? Că adună voluntari ca a lui Dimofte de la Fârțăneşti.

- Lasă-l, în seama lui Puf! Tu, vino la Casa pădurii. Ne-om sfătui acolo în zori.

Capitolul 20

Să nu uiți. Joi la prânz. Tot în grădina asta.

Râpa lui Tuluc trecea pe sub „şuşaua pietruită”. Un tunel strâmt îți făcea loc să vezi dincolo un fel de cer bortelit. Dincolo, în lanul de păpuşoi călcat de şenilele tancurilor ruseşti. Două din câte au fost, din câte s-au înfruntat cu nemții ce-şi azvârliseră muniția din cazemate pe ele, în plin pe ele, stăteau neclintite şi, cu ruşi morți împrejur, şi, cu nemți morți, mai încolo, spre forturi.

Râjală conducea, îşi călăuzea oaspeții, pe o cărare vie, în câmpul plin de moarte, numai de el ştiută.

Ion Brânză şi Puf îl urmau îndeaproape, iar în urma lor veneau oamenii de încredere a hoțului din Satu' Costi şi râpa Tulucului. Trecură prin grădina lui Puturosu, lui Costică Cârpă-n

Cur, unul din hoții lui mai fără tragere de inimă în hoție la „şuşa”.

- Vezi!, de-i acasă Cur!, îi ordonă Râjală unu-i sfert de om, unui copil din mâna lui stângă.

Flăcăul ajunse deja în azvârlitura ochilor lui Râjală pe dărăpănătura de casă, în colțul ei năruit pe ogradă, strigând:

- Nene Costică!, nene Cârpă!

Un om uriaş ieşi din casă, de sub pământul ei dărâmat pe pământ. Casa avea un pod mare, că nu-i vedeai, dincolo, lutul, de movila cămării chilerului dărâmat, nici deregii, nici prispa, ci numai acoperişul de stuf putred, rezemat de un salcâm uscat. Când omul ieşi la strigătul copilului cunoscut afară, afară dintr-o uşă nevăzută, salcâmul scârțâi pe lătratul unui cățel legat ca o fiară de, cu, un lanț greu, cu zale mari, de un pripon bine afundat în lut. Că ograda lui Cârpă-n Cur era plină de lut. Un butoi cu apă şi o grămadă de paie, amestecată cu lut aşteptau să fie mestecate în tălpi. Costică părea şi el un uriaş de lut. Abia, abia atunci văzură toți părul lui plin de paie şi lut, ochi lui de lut şi palme mari de lut, aşa strigat afară dintr-o casă de lut.

- Ce-i, mă Ionică?

- Am venit…

- Aaa!… Ați venit?, se miră Costică. Intrați! Intrați!

Nu-l ascultă nimeni. Râjală se holbă la casa lui Cur, căută uşa prin care să-şi ascundă oaspeții, şi oamenii, dincolo de lumina duşmănoasă a acelei zile. O femeie tânără, cu un „boț”, în brațe îşi feri sânul supt de „boț” şi de ochii hoțului Râjală.

- Fiică-mea. Du-te, fă! dincolo…

Dincolo, erau mai multe femei. Se auzeau glasurile lor cristaline, pițigăiate şi speriate, totodată.

- Lasă muierile, mă Cur!, se încruntă Râjală dându-şi importanță de stăpân în casa hoțului cu lut în mâini.

- Păi, avem clacă, Gheorghe! Punem lut în pod…

- Aha! Ghini, ghini!

Costică ieşi afară. Hoții îşi găsiră câte un loc, pe pat, pe scaune, în picioare. În jurul unei mese scârțâitoare cu patru picioare dănțuitoare.

O coală de hârtie albă, prea albă pentru nişte oameni săraci şi o lampă aprinsă pe ea. Râjală desenă cu un „plumb” un fel de drum şerpuit, apoi o palmă de pădure şi nişte cruci la răspântii, numai de el ştiute. Vorbi: „Aici au fost lupte grele. Nemții n-

au reuşit să-i oprească pe ruşi în forturi. Din bătaia lor ne-am pierdut şi noi casele. Toate sunt dărâmate. Şi… vine iarna!” Nu îl opri nimeni din poveste. Ion Brânză îl privi pe Puf cu înțelesul unor cuvinte auzite numai de ei: „Lasă-l să-şi spună păsul!”. Tăcerea lor îl făcu pe Râ-jală să crească în povestea lui: „Şi i-au înghesuit cu mitraliera şi cu tunu în tunel. Apoi i-au gazat cu furtune de gaz săpate în tunel: Că aşa să moară!, spuneau ruşii, „cum au murit şi ovreii şi camarazii lor în lagărele ălea cu cuptoare de gaz.”

- Ce cuptoare, mă?, se răsti Puf la Râjală.

Râjală îi ştia de frică lui Puf. Se bătuse cu cuțitu de multe ori cu el la Hanul lui Tuluc, după câte o beție zdravănă. Era mai vânjos Puf şi mai al „dracului” la învârtit cuțîtu’ în om. Parcă, de frică, îi explică celui ce se răstise la el. Cu voce tremurîndă şi dezmierdătoare, care-i tot-una cu vocea înspăimântată:

- Păi, tâmpiții ăştia de nemți şi-au o-morât prizonierii rău de tot! Au ars de vii ovrei şi oameni nevinovați.

- Fugi, mă! asta-i propagandă rusască!

- Nu, nu! E-adevărat! Avem noi un evreu, unu’ Leibovici droghieru’, care s-a întors cu viață dintre morții ăia. Din

Polonia, cică. La Ovițăm la Auşvici, cum s-o numit lagărul ăla de sufocați cu gaz. Cică, el, o fost mai la fundu' grămezii de morți şi o scăpat.

Ion Brânză tăcu lung, atât de lung că Râjală amuți. Ochii îi scăpărară scurt în ochii celor adunați acolo să se sfătuiască cum să salveze nemții ascunşi în tabăra lui, din pădurea Gârboavele, de mânia ruşilor. Râjală încearcă să-şi prelungească povestea, ca celălalt să nu-şi iasă din țâțâni. Ştia hoțul, „păduchele acesta de hoț, din Satu' Costi", Râjală, că Ion Brânză îşi scăpără ochii înainte de a ucide, de a-şi face drum în carnea unui vrăjmaş. „De m-ar crede!", se rugă de Dumnezeul lui Râjală.

- Şi cum vă spuneam, aşa se spune! Nemții au fost nişte criminali…, pe unde au trecut…

- Păi, noi di undi sâ ştim?, vorbi uriaşul de lut, acum spălat pe mâini şi parcă pieptănat şi parcă stăpân mai mult pe casa lui, Costică Cârpă-n Cur.

Ion Brânză îi şopti la ureche lui Puf o vorbă lung fărâmițată ca un şuierat biciuit. Puf vorbi:

- Lasă chestia asta cu cuptoarele di gaz, cu Leibovişiu tău, cu şi ai auzît tu, sâ vorghim cum fa-şim cu neamțu' nostru.

Râjală se plecă pe coala desenată cu „plumb”. Privi acolo, uitând să mai vorbească. Apoi, peste vorbe numai de el auzite în mintea lui, peste vorbele „de i-aş păcăli”, ce-i sunau în minte gata să iasă afară, suspină:

- E greu, să ştiţi! Ruşii sunt peste tot în Gălaţi. Au luat mulţi prizonieri, chiar dintre soldaţi români. I-au pus în trinuri, la gară, la dipoul de pe Vezuviului şi i-au trimis în Siberia…

- Mă, poţi sau nu poţi?, se răsti la el Ion Brânză.

- Pot, nene! Da numai pe la Şendreni, ca s-o iau înaintea rusului.

- Cum?

„Taci că merge” îşi spuse Râjală într-un ciob de minte vicleană:

- Păi!, pe la Miloşu, apoi Cişmele şi pe dealul Smârdanului direct în Şendreni şi, de acolo, unească-se cu trupele lor, ducă-se la Berlin…

Râjală se apecă în coala albă din mâinile lui, din degetele palmelor lui răşchirate pe ea.

- Îi aduci matale peste dealul Văii Mari, aici în partea de sud a pădurii Gârboava. Aici în muchia pădurii însorite. Şi-ţi fac eu semn, c-o cârpă albă pus-ntr-

un salcâm la marginea Cişmelelor, ca să vii, ca să-ți spui că-i drum liber.

Puturosu părea harnic în ochii muierilor din pod, aşa cu ligheanu plin de boțuri, cu mămăligi de lut şi paie, întinse în cer, spre clinchetul şi lălăiala lor feciorelnică.

Clacă!, clacă!, numai cu muieri şi cu un singur bărbat reformat, prea mare, cu tălpi prea late, pentru un război mondial împotriva „antihristului". „Mă Cur!, o să vină şi vremea noastră, o să vezi!", îl încuraja Râjală, cel fără trei degete la „laba" stângă, pe care şi le pierduse când îl călcase carul plin cu „chetre" pentru forturi atunci înainte de Țiganca, de începutul războiului peste Prut. Râjală, ajunse hoț nu din nevoie. Tat-su avea de toate. Pământ, sapă, plug, boi, numai că flăcăul lui cel mare înhăitat cu alde „cârpă-n cur" s-o rătăcit prin „vadurile" apucăturilor vremii de restrişte în care căzuse Satu Costi ca mai toate satele rămase fără „gospodari", cu „gospodari" trimişi să omoare, în numele unui Dumnezeu, care nu era decât un diavol al lăcomiei, de a fi un neam mai mare decât era cel românesc, în odăile sufletului său, sub crucea mântuirii numelui său, la nuntă şi înmormântare.

Vedea el bine, Râjală Bătrânu', cum fiu-su se dădea cu ruşii „Du-te, mă! la fieraru' Trei Caiele, la Ghiță Ciocan - frate-su, şi spune-le să-i scoată pi nemți, prin bortili lor din grădină, pi nemții din tunel. Că mor ca şobolanii înecați cu fum, ca la aria în flăcări a boierului Gheorghe O-văz!?"

Nu-l ascultase fiul şi, aşa, porni spre Galați, cu dureri di şălii năbădioase. „Mă dor şălili di câte ori mă gândesc la muiere!, Dumnezeu s-o odihnească!", „cî di as-ta i-am pierdut pi plozii iştia".

Galații erau ca vai de lume, bombardați de trei armate: americană de peste Bulgaria, din Thesalonic, rusească, din Reni şi, dinspre Calea Prutului, nemțească - cea care se retrăgea.

Fierăria „lu' Trei Caiele" era pe Lozoveni, aproape de Depoul de tramvaie şi de Spitalul nemțesc. Nu mai era nimic nemțesc în oraş, nici ovreesc. Nici casele lui H. Ştefan, în picioare. Centrul, cel cu multe hoteluri şi cu mulți marinari veniți pe Dunăre, cu „corăbii" din toată lumea, să țină sfat în docurile lui Saligny, centrul, era „rău prăpădit" - cum îi povestea Ghiță Ciocan lui Râjală Bătrânu. Şi, tot Ghiță, îl dojenea pe țăranul cu inimă bună venit în casa lui, la oraş:

„Crezi tu că nu i-am ajutat pi nemți? Şi hină are soldatu', di generalii sânt dimenți, mă Petrică!" Sim-țindu-se parcă rebotezat, copil în cristelniță, în aceeaşi cristelniță cu Ghiță, Râjală, îl iscodi: „Da, ruşii?" „Di undi sâ ştie ru-su că eu am gaură în tunel?". „Păi oamenii sunt dracu!..." „Ei, acu' cu războiu' ista, i-o împuținat boambili, li-o măşinat boambili răutatea. I-am scos pi mulți, pi mulți nemți, mă Petrică!, di acolo din iad, şi i-am ascuns în Fileşti la văru-meu Tofoleanu - ştii tu cel din partea mătuşii mele Catrina Ovidenia." „A da, cea credincioasă în..." „În Maica Domnului". Ştiu mă!, ştiu... şi ghini ai făcut!" „Cum ți-am spus: ce hină are soldatu' pi moarti că jeneralii o lumi împarti" „Aşa-i, aşa-i" îl sprijini să povestească Petru Râjală pe Ghiță Ciocan. Țăranul îl admira pe fierar. Vorbea cu palmele, cu brațele înmuiate în flacăra foalei suflată pe cărbuni, acolo în fierăria cu doi oameni „Da di şi înfierbinți potcoava?" „S-o am când o veni un căruțaş" „Păi, cu luptili istea pe uliți?" „Vini, vini câti unu', cum o fost ieri un călăreț, unu din Tuluşeşti, parcă hoț cunoscut, Puf, sau a lu' Puf. Descălecă, se uită roată pe Lozoveni, la vale şi la deal, prin fierărie, ca-ntr-un beci cu lumânări

stinse, şi-mi zice: „Să-mi potcoveşti iapa!” „Ce iapă, şi ce iapă! Mare de două ori cât şandramaua fierăriei mele, mă Râjală!”

„Şi?” nu se abţinu să nu-l întrebe ceva, ceva ce semăna cu un chiţcuit de şobolan, ţăranul curios. „Şi mi-am făcut treaba. Patru potcoave la patru copite. Calu, iapa, ridica, îndoia genunchii, îşi lungea oasele în palmele hoţului, ca-n burta mă-sii: iapa care-o fătat-o!” „Şi?”, scânci din nou precum burduful foalei din „piciorul drept” al fierarului, Petrică Râjală. „Şi mi-o plătit cu bani nemţeşti ca un boier. Da, îl ştii matale pe unu’ Râjală-Trei degete din Satu’ Costi”, m-o întrebat el. L-am privit cam chiorâş. Asta, aşa, ca să nu par prost „Apoi, pe la fierăria trec şi cei cu degete multe şi lungi şi cei cu degete scurte şi puţine!” - i-am zis.

Ghiţă vorbi de unul singur. Parcă vorbea cu foalele din cumpăna trupului lui. care, şi ele îl întrebau cum întrebase mai înainte Petrică: „Ei, şi? Ei, şi?” Ei, şi mi-a pus în palmă zece mărci. Eu am înţăles. I-am zîs: „Da, ieri pe la prânz.” El, curios, mă întrebă: „Cu ruşii?” Eu: „Da, cu ruşii.” El: „Pi jos” Eu: „Nu, cu o marşână marii, cu coviltir.” „Şi?” „Şi o plecat cum o vinit, în barieră, ori undeva pe Traian.”

- Şi vorgheşti, mă Ghiță! Da şi are el cu băietu meu? Păi!, golanu' ăsta țîni cu nemții.

Iapa lui era nemțoaică în vreme ce fiu-tu umblă cu ruşii. Aşa am văzut eu c-ar hi treaba, gâlceava lor.

Râjală cel Bătrân, împovărat de drumul lui la fierăria lui Ghiță Ciocan, intră în ograda lui Cârpă-n Cur.

- Mai ai, mai ai? mă, Puturosule!, îl alintă tatăl lui „Trei degete".

Nu-i răspunse nimeni. Ocoli casa. Nimeni. În fundul grădinii, tăiată de cărarea pe care veniseră hoții din Râpa lui Tuluc printre cadavre şi puşti şi artilerie ciopârțită şi lan de popuşoi ciopârțit, în fundul grădinii, stăteau aproape îmbrățişați doi copii.

- Mă, nu l-ați văzut pe?... porni să întrebe despre fiul lui, bătrânul Râjală, neputincios, în mijlocul ogrăzii.

- Păi, vorbi „fetița-băiat", cea care era cu fața spre bătrânul împietrit în ograda tatălui ei, Păi!, s-o dus toți la Tuluc, înapoi la Tuluc.

Râjală plecă, plecat de şale, cu râvnă în fiecare pas, cu trudă în amintirea fiului său.

- Şi, cum îți spuneam!..., vorbi fetița,

băiatului bălai din ochii ei, din brațele ei sprijinite de el ca de un frate drag. Şi cum îți spuneam, Ştefãnele!

- Da, Florico!

- Îi vor omorâ cu tunu'... Tu nu te du!... Stai cu americanu' acasă, poimâne! Pi urmâ, ni videm...

Se ridicară în picioare, cu picioarele apropiate de celelalte picioare. Rochia fetiței îl îmbrățişă deodată pe băiat.

El, îmbrăcat într-un veston lung nemțesc, stătu neclintit, ca într-o mantie a morții sub îmbrățişarea ei.

Cu greu, scoțându-şi mâinile din mâneci, o apucă de umeri.

Era cu un cap mai mare ca înălțimea fetei. O sărută pe fruntea de soră mai mică.

- Să nu uiți. Joi la prânz. Tot aici, în grădina asta. Te voi lua de aici. Să mă aştepți!

Nu mai aşteptă să audă vorba, sfânta vorbă „da".

Fugi printre morți, spre vii din Râpa lui Tuluc.

Vestea era mare şi trebuia vestită cui se cuvenea, lui Puf, ocrotitorul copilăriei lui, tatăl rătăcirilor lui în războiul altora.

Capitolul 21

Ih been freund…, Eu sunt prieten…

Înnopta încet. Pe Satu' Costi Soarele se cuibărise în salcâmul unui om sărac, ce-şi făcea casă din lut şi paie. „Fiarele războiului", stăteau cenuşii şi roze şi albastre printre morții cafenii. De la „crucea roşie" nu venise încă nimeni să culeagă fructele mâniei diavolului pe pământ. Ştefănel se îndepărtă de fată, ocolind pe o altă cărare, de el ştiută, spre Vânători, cărarea bătută de toți, ocolind morții şi zâmbetul lor mulțumit. Se strecură prin lanul de coceni din grădina lui Cârpă-n Cur, apoi prin mărăcini şi bețe de floarea soarelui, tot pe cărare lăturalnică vederii unui om din ceata lui Râjală. Acum când ştia secretul mărturisit de Florica se îngrijea de soarta lui, de umbra lui ce se lungea nebună, în calea lui, spre „şuşa". Un foc de armă înfundat, pe baltă, îl chema parcă nerăbdător cu „Foc! Poc!", cu „Hai! Ha!", cu două silabe interjecții în altă lume.

Hanul trebuia atins, ocolind încă odată lanurile călcate întâia oară. Până unde „şuşaua" mergea alături de el, mână în mână cu el, ca să-i îndrume, să-i îndrepte rătăcirea de iubită.

Nu-şi aminti prin câte alte suferințe ale pasului apăsat în chiatră, ale gândului ascuns în minte, trecuse.

Gardul hanului era înalt. Ştia însă locul scândurii ce putea fi împinsă cu umăr de copil, ca să-i facă loc unui trup de bărbat, cum era al lui. Din latura ce alunga râpa în baltă, din dracila ce sprijinea gardul să nu alunece în râpă, privi cu atenție, prin crăpăturile, prin rânjetul scândurilor putrede, ograda de a acolo, a hanului. Râjală se urina râzând pe ultima roată a ultimei căruțe din ogradă. Auzea, parcă, prin fâsâitul pişatului pe obezi, pe butuc, cuvintele: tak! kak! kak! tak!, un fel de a vorbi a doi oameni, cu vorbe puține şi pline de înțeles.

- Tak, mă rusule! Da, „kak tâ mâ platiti?”

- Posle, posle!…

- După, după, mă împuşcați!, Că denghi la voi au numai generalii.

- O net, net!, tî naşâi priateli, priateli sovietscheaia armia, tâ panimaite?

- Panimaiu! muşcă maiu!, tavariş polcovnic!, suspină, în sfârşit, Râjală.

Era scund rusu-tovarăş la… pişat.

Ştefănică îi urmări capul tăiat în gât de căruță, apoi îmbrățişat de „vlăjganu Râjală” ca un bostan de preț. Aşa priviți, cu

capetele descoperite, urinând la fel, arătau de acelaşi neam, de aceeaşi mamă. Numai cuvintele le ieşeau din gură altfel, cârlionțate, altfel învrăjbite de ecourile strâmte ale ogrăzii. Tak! Kak! Hă! Hă! Hă!, se auzi departe de căruța pişată, de ochii lui Ştefãnel, bucuria lor.

Fluerã ştirb aşa cum ştia el să imite o pasăre rară: un ciocârlan de mirişte şi râpă. Nu-l auzi nimeni. Se încurajă să străbată ograda de parcă ar fi fost a lui, a lui Iamandi ori a bunicului Pintilie. Ajunse la crâşmă. Mesele erau pline de soldați ruşi victorioşi. La fiecare masă era câte un om din ceata lui Râjală. O femeie, mare cât tejgheaua, cu ochii bulbucați de băutură, cu țâțe de chiatră bătute într-un piept de lemn uscat, îl măsură, acolo în prag, în gura Soarelui ce rânjea pe Satu' Costi. O clipă numai, femeia ce i se păruse urâtă ca dracu, se lumină, îl lumină. „Fugi, băiete!, de aici, că…" „Fugi mă!, că…" Se simți smuls din neliniştea acestui „Fugi!, că", cum smulgi o frunză dintr-un pom pe moarte.

Un braț îl apucase, îl trăsese din prag în uşa strâmtă a unei bucătării neştiute de Ştefãnel. Nu văzuse omul care-l înşfăcase şi-l aruncase înapoi în ogradă. Ascultă numai, din crăpătura uşii odăii, cu plite şi

aburi scăpați afară, un glas cunoscut. „Du-te în râpă!”.

Făcu din doi paşi pe acel „du-te” ordonat părinteşte. Privea, însă, încăpățânat prin gard, prin „borta” gardului ştiută nu-mai de el.

- Mă, ți-am zâs sâ ti duşi în râpâ!… auzi şi mai cunoscută vorba cunoscută, Ştefănel, în spatele lui, în urechea umărului său drept. Şi suflarea, şi din nou, cleştele brațului unui om puternic, ce-i smulgea brațul stâng, ca să-l tragă din malul râpii, în râpă. Era Puf.

- Voiam să văd.

- Ce să vezi, mă, că te împuşcau de plăcere!

- Margareta, mi-a spus că…

- Ce?

- Că Râjală-i cu ruşii…

- Ei, şi ce-ți pasă?

- Că…

- Taci, mă, iscoadă proastă! Taci!

Ultimul cuvânt era aspru. Ştia că Puf, după un astfel de cuvânt, arunca cuțitul în gâtul ori în inima cuiva. „Taci”, aşa de scurt şi apăsat, era un alt cuțit în râpa lui Tuluc. Cel care asmute şi asmuțise sunetele, umbrele lor la vale, prin sihle de salcâmi şi mohor, prin şerpii râpelor surori ce înălța podişul forturilor nemțeşti

distruse, în memoria Soarelui scufundat pe ograda lui Cur.

- Mă, fiu de mort în răsărit!, lasă treaba asta în seama mea!...

- Eu care credeam că te aju…

- Tu, ajută-te cu însurătoarea, cu furtu' fetei lui Costică Săracu!, că Săracu îl cheamă, nu Cârpă-n Cur. Socru-tu are nume de împărat, mă flăcău de pădure de soc!

Atunci se trezi Ştefănel. Când vorbele: „Doamne! Să fi vorbit aşa de mult Puf? sau eu mi-am visat vorbele mai mult decât rătăcesc ele pe afară, în gura altora?”. Când vorbele îi erau străine şi scufundarea în „şerpi” era mai adâncă, noaptea se făcea stăpână pe lac, pe oglinda lui albastră - până atunci - apoi afumată de clipele înserării, apoi cu ferestre de luceferi stinşi într-un cer scufundat în ape.

Îi era frig prin vestonul nemțesc, din cauza căruia putea fi împuşcat de ruşi, în crâşma lui Tuluc.

Ion Brânză pornise devreme din Satu' Costi prin Vânători, spre pădure, pădurea Gârboavele.

Ştefănel, ajunse, ținându-se de urmele şi de statuia umblătoare a lui Puf, din fața lui, ajunse să audă şi să vadă oamenii din

drumul de fier, din calea ferată. Stăteau, o parte, ascunşi sub pod, o altă parte, pe burtă, în adormirea digului de piatră, sub şinele cântătoare. Cântau şi sârmele din stâlpii ce străjuiau lungul digului purtător de cămile pe roți. Noaptea cânta în gura mare, în corul broaştelor ce guverna pacea naturii. O teamă de oameni, de om, stăpânea sufletul flăcăului Ştefan: un „trebuie să fug… cu ea!”, un „de s-ar sfârşi întâmplarea asta a războiului, cu…”

Cu cine, nu înțelegea nici el. „Cu, ea!”, „cu ea”, îi dădea inima ghes, să răspundă numai începutului întrebării „cu cine?”.

Fierarul trei Caiele încercă să se îmbrățişeze cu Puf.

- Cum ți-am spus, i-am scos din tunel. Câți am putut. Ştie şi Ion. Ştie, Ion…

- Bine, cum a spus el, să fie! Îi duşim la ăi lor, la Gârbova. Câ s-o-ntors războiu' ăsta împotriva lor.

- Ei, măi Puf!, au omorât şi ei tot cu gaz şi cu glonț, mulți nevinovați. Şivili nevinovați. Nu pi front, cum îi legea războiului, şi în cuptoare, în lagăre, în văzul lumii.

- De unde ştii matale, chestia asta?

- Păi!, sunt comunist…

Puf înlemni. Se temea de comunism.

Auzise el că pe hoţi îi spânzura sau îi închidea pe viață ca şi pe cei bogați, pe cei cu avere şi pământ. Numai golanilor săraci, uite!, cum e „împăratu de Costică Săracu, Cârpă-n Cur”, uite, cum îi Ileana Nalangâta, ce cu mulți plozi făcuți cu-n sat întreg, cu două armate duşmane, uite!, ăstora, comunismul n-are ce să le facă. Că a venit vremea lor „tu-i ’nezău mamii lor!” Schimbă vorba lui Trei Caiele.

- Şi zi, fierare!, ai inimă pentru nemți?

- Păi!, eu nu-s Stalin să-i omor ca pe câini. Eu iubesc şi câinii, mă băiete!

Ar fi vrut Puf să-l îndrepte pe potcovar spre altă cale decât cea pe care se afl; chestia cu comunismu, spunându-i: „vezi că comuniştii îți vor închide şandramaua ta cu caiele!”, dar erau prea mulți „şi” de pronunțat în predica lui. Se odihni înainte de a vorbi:

- Ghini faci, tataie! Cheamă-i!

Trei Caiele, lumină balta cu o lanternă nemțească, ce o ținea strâns într-o mână. I se lumină şi pulovărul de lână şi pieptarul de fierar şi cismele din învelişul trupului său. Părul bogat încărunțit, ochii desenați de umbre adânci, în orbite. Fața rotundă de asiatic.

„Ăsta seamănă cu Stalin fără mustață!”, îşi spuse Puf. Chiar odată cu cele spuse de Trei Caiele:

- Vezi!, că ăştia seamănă cu Hitler

- Seamănă cu mamele lor, ori cu muierile lor de acasă mă com…, mă, Moş Caia!

Şi nu se abținu, Puf, să nu-i mai zică una şi bună:

- Că te cam caci în două ligheane prin ce faci şi cum gândeşti. Uite eu fac ce gândesc.

Şi-l apucă de gât pe Moş Caia, cum apuci un par să-l azvârli după câini în haită.

- Da, eu, nu!… apucă să gâtuie, să gângurească trei silabe, fierarul, de frică.

Scăpă lanterna din mână. Se întunecară o clipă, şi noaptea, şi oamenii din ea. Puf ridică „bățul” scăpat pe jos de „bățul” scuturat de gât. Cu stânga. Cu dreapta îşi sus-ținu prada omenească lăudăroasă, ce se lăuda cu facerea lui de bine.

- Dacă ciripeşti, o mierleşti! Auzi, tataie Stalin? Că te torn la ruşi şi intri în comunism pe năsălie.

- Măi băiete!, da, vorbeam şi eu aşa…

- Să nu mai vorgheşti, că vorgheşti anapoda. Auzi matale?

Îi puse lanterna în ochi lui… Stalin. „Stalin” se strâmbă, de durerea luminii şi de strânsoarea degetelor din gâtul lui.

- Să nu uiți că eu țân cu neamțu’! Căcănaru ăla de Rege l-a arestat pe Antonescu, ca să-şi scape chelea de ruşi.

Îl azvârli, din mâinile lui „fierbinți”, pe fierarul fără aşezare dreaptă în război.

Fluieră ciobăneşte la „câinii” şi la „mieii” ascunşi în jurul lui. Nu-i era frică, nici de „lătratul” unui mauser în ceafa lui, nici de „behăitul” unui glonț în pieptul lui.

Cei ascunşi în pietre, în ierbi, în traverse de cale ferată, făcură noaptea să foşnească în jurul lui.

Se simțea puternic Puf, ca un conducător de oaste fără stăpân, într-un infern războinic; pământul întreg, lacul scufundat de stele în lacrimile soldaților-oameni, lacul ce priveghea drumul de nisip şi lut prin râpile podişului scufundat în lac.

„Nemții” s-au înşiruit - deodată - în ceafa lui Puf, pe mersul lui legănat, de uriaş trist. Hoțul, călăuză de rătăciți în istoria neamului său, se opri, se răsuci spre săgeata boantă a şirului lor înfipt în el, de parcă ar fi vrut să-i numere. Strigă peste ei:

- Băi, Trei Caiele, pupă-l în cur pe Stalin şi Comunismu' lui!

Neaşteptându-se, toți cei peste care strigase izbucniră în hohote de râs. Puf se încruntă pe râsul lor.

- Mă, voi nu sunteți nemți?

Cel din pieptul lui, cel înfipt în suflarea lui, vorbi cald, româneşte.

- Şi nemți şi români, haiducule!

Puf amuți. Se răsuci milităreşte, brusc, cu spatele spre vorbele „piticului" de pe urmele lui. Îi comandă scurt vorbitorului de românească, înşelat de speranța lui de a fi fost „general de o clipă" a unei armate nemțeşti. Îşi comandă gândurilor lui:

- Să-i adunăm pe toți. Românii, vor sta în noaptea asta la stâna lui Ciupitu. Nemții merg cu mine la Gârbova.

- Da, nene Puf!

- A, tu erai Ştefănele?

Şi neliniştea - templu ființelor ascunse în piramida nopții - acelei nopți fără de care oamenii în zori nu ar avea speranța eliberării de întuneric, de coşmarul visului imperiilor unice universale, acelei nopți din care venim toți pe pământ; fărâme de speranță a eternității promise de un Dumnezeu cinic, neliniştea, se mişcă în linie şerpuitoare, prin lume.

Uriaşul aluneca pe sub podiş, adulmecându-şi propria-i ființă rătăcită în lume, lăsându-se urmat de oameni, mai cu îngăduință față de tăişul cuțitului azvârlit în om.

- Şi, mâine, să-i ducă Ciupitu în capu' râpii lui Necoară, prin râpă, şi mai apoi pe Drumu' Mare, pe hotaru' moşiei lui Ciucă, lui Valinatos, prin pădurea Mâțele, prin Valea Fântânelelor, spre casele lor, spre Vârlezi, Corni, Bursucani, spre Adam şi Bălăbăneşti, de pe unde le-or fi numele şi neamu'.

- Da, nene! Numai că sunt unii ologi şi cu mintea rătăcită, cu…

- Să aibă grijă, Frăsâna, moaşa, de ei.

Ştefănel zâmbi.

- Şi tot la „infirmeria" de la crama lui Slădescu? Ca atunci?

Puf se opri. Luna răsărise. Rarița stătea cu dinții înfipți în cornul ei Luceafărul îi aminti de Lica. Lica era „fata pădurii". Şi o lacrimă de hoț slab la amintirea muierii iubite, slab față de iubirile lui ascunse, îi dăltui obrazul pălmuit de lună.

- Tot, îngăimă Puf.

Şarpele de pe urmele lui se lumină în lumina de var stins a lunii. Oameni bandajați, oameni în tărgi, oameni şchiopătând, alunecau pe lângă el,

neluându-l în seamă. „Asta-i armata întregirii neamului, cea în care n-am apucat să lupt, lua-m-ar dracu?” Şi ochii i se umeziră, din nou, sub povara unei iubiri ascunse.

- Stați!, strigă Puf la ostaşi. Schimbăm planul.

Erau la marginea satului Tuluceşti. Tu, îl îmboldi el pe un soldat mai zdravăn. Du-te cu băiatu’ ăsta şi cu românii în sat, cu Ştefănel! Strigă speriat:

- Ştefănele, unde?…

- Sunt aici, nene!

- Prin pădurea de plopi, apoi pe la Şchiopu’, pe la Biserică în jos, pe ulița lui Caşu şi Mocanu apoi pe ulița ta, până la casa tatălui meu, Iacob, şi prin ograda şi grădina lui Cac Sat, în via lui Slădescu. Auzi?, mă flăcău din flori bun de însurat!…

- Aud, nene Puf!

Luna se îmbrățişa cu un nor nebun. Alb, înălbit de îmbrățişare. Mirosea a mămăligă arsă pe plită şi a untdelemn ars în tigaie. Şi a ouă prăjite şi a peşte prăjit pe plită. Băgeacele plitelor din ogrăzi fumegau până dincolo de miros, până dincolo de vederea întregului sat. Ştefănel îşi adunase „oamenii”. Era gata să

pornească pe drumul „amănunțit” al lui Puf.

- Da, mâncare?…

- Vezi!, că de asta ştie Gligorița lui Mândru şi chiar starostele Ion Mândru. Şi sunt la Cramă… Că tare le mai place să judece cu dramu cea fost ieri şi ce va fi mâne… Vezi!

„Văd eu, văd!” „Văd, eu văd!”, se auzi în lunca ce ținea Cuhalmul în palmă, şi nara lacului în Ochiul Racului.

Privi în restul şarpelui trupesc, în rămăşițele vertebrelor coloanei de războinici salvați de Trei Caiele, şi frații lui, din tunelul gazat de ruşi. Tunel lung deşirat pe sub Traian, pe sub Lozoveni, pe sub Coşbuc, dintre gura lui, din Râpa Ciobanului spre Valea Fileştilor. Din tunelul de cale ferată a Galaților. O mână de nemți, ochi şi urechi. O mână de oameni atenți şi neîncrezători. Îi încurajă:

- Ih been freund, zhei!… Vă sunt prieten, mă! Nu mă priviți ca pe dracu!…

Şi Puf, porni mai drept şi mai puternic decât un uriaş trist, în fața coloanei lor înspăimântată, prin râpa dulce, nisipoasă, a Bălăii, spre pădurea Gârboavei. Cu luna pe umărul stâng şi fruntea plină de gânduri tulburi, aproape neomeneşti.

Capitolul 22

Culegi ce semeni. Semeni din cât ți-a fost dat să culegi.

Pădurea Gârboavele clipea des din ochi, spre toamna ce-i făcea semn din văile; cele două văi, ale ei, gârbovite. Văile intrau semețe în stejarii şi în salcâmii ei, cu pâraie leneşe de apă gălbuie împinse de izvoarele din Ciurea ori din zdrențuirea moşiei doctorului Ciucă în Drumul Mare.

Văile ieşeau pe furiş din urzică şi soc şi sunătoare, cu tălpile umede şi nările în vânt, spre Odaia Manolache şi spre Cişmele.

Peste suflarea pădurii strânsă în doi pumni de uriaş aşezați, înfipți în pământ, ca să îngenuncheze, un podiş mănos, sub soarele amiezii îndulcite de vânt proaspăt, acvilon, şi zvântată de Traistă goală, se întindea fălos şi însingurat de privire omenească.

Lăsase multe cotloane în pământ uriaşul şi genunchii lui în văile pădurii, pe dealurile ei, în care Ion Brânză îşi făurise sălaşuri, ocoluri şi case de ascuns, de odihnit cai şi oameni, hoți şi năpăstuiți de Dumnezeul omului bogat. Prin această

grijă față de odihna şi adăpostul dat săracului, era numit de săracii satelor din jur, haiducu', Ion Brânză haiducu'. Prăda case bogate şi omora la Drumu' Mare boieri tolăniți în şarete şi în brațele muierilor pline de aur; în gât, în sâni, în păr, ca odihna săracului-oaspete să fie hrănită gospodăreşte.

Nu-i sechestra să viețuiască în pădure. „Fiecare să-şi poarte crucea ce i-a cioplit-o satana la naştere! Eu nu-s purtătorul crucii nimănui, doar vă ajut cu un pahar de apă şi un ban de buzunar s-o duce-ți mai departe!"

Unii spuneau că vorbele lui ar fi fost luate de la legionari, ori de la comunişti, vorbe care se cam amestecau în faptele trăirii şi se înrudeau - la o adică - în auzul, în mintea omului neiubitor de vorbe multe, se înrudeau cu: „luauar dracu de viață, că trebuie trăită, aşa şi aşa, cum necum este…, de prisos".

Întâiul camarad al nebuniei de a fi haiduc i-a fost Puf. Apoi s-au adunat în jurul lui, în jurul ideii lui de dreptate, toți reformații de război. De vârstă şi putere, în cuțit, diferite. A lui Țulică, a lui Purcaru, a lui Purcică, a lui Ciuraru, a lui Lăptaru, a lui…

Toți credeau că-s plecați la război. Costică Brânză era om gospodar în satul Tuluceştilor. Cu vatră largă de casă şi cu încă doi băieți ascultători de tată: Dumitrache şi Miron, frații lui Ion Brânză. Nici învățătorul Cătană însurat cu una din fiicele lui Costică Brânză, n-ar fi bănuit că Ion era haiduc-dezertor de pe front, cu acte în regulă, bine plătite comisarilor lui Antonescu, date lui Ion cu scop tăinuit de armata lui.

- Mă, golane!, să faci ce ți-am spus!… De ne înving ruşii, îi strângi pe nemți în pădurea Gârboa-vele! Da, să nu ciripeşti, că o mierleşti!

Nu ştia sărmanul teterist care vorbea aşa de categoric despre o misiune în spatele frontului că Ion Brânză avea calități superioare lui; de golan-general şi de golan-bandit.

Îl mânca mânerul baionetei în palmă, ascultându-l pe sublocotenentul de contrainformații. Numai brațul lui Puf, apăsat în pumnul lui, îl înduplecă, îl făcu să asculte ca un şcolar silitor sfatul şi sfătuirea celuilalt, îndrăgostit de nemți peste măsură.

- Îți dăm echipament, alimente, arme. Tu, caută-ți golani, să sape şi să găurească adăposturi! Nu-i strânge în sat! Du-i în

pădurea asta cu numele de babă: Gârbovita. Că, cum îți spuneam, nu se ştie cu rusu, care - ştim noi - o să se unească cu en-glezu' Ciurcil ca să ne înfrunte… şi, mai ştii?, - să ne învingă.

Ion Brânză îşi răsuci pumnul în mânerul pumnalului - baionetă. Era un pumnal făcut dintr-o baionetă de la o armă, a bunicului său, care luptase în războiu' cu turcu', la Plevna. Îi făurise apucătoare de os şi învelitoare de piele de bou. Oasele mânerului se sfătuiau cu oasele palmei lui drepte. Mai erau, peste ele, oasele lui Puf. O lume de oase demente! - îşi linişti Ion ascultarea teteristului guraliv. Îl opri să mai vorbească pe „neghiob”.

- Mă idiotule!, ştiu de la general ce şi cum…

Ofițerul căscă gura în mijlocul vorbelor celuilalt.

- … şi, dă-mi, în crucea mă-ti hârtia aia!

Teteristul amuți. Semnă hârtia reformării. Mâinile, ambele mâini ridicară greu, greu hârtia semnată spre… bandit.

Ofițerul văzuse pumnul încrustat în pumnal, al celui beştelit de el până atunci. Nu-l mai întrebă nimic. Nu-l mai sfătui cu nimic…

Aşa trecuse timpul, sub semnul războiului cu ruşii. Ion Brânză nu avea cum să-l oprească, acolo, în Gârboava - regatului pădurii. Fugise de război, păcălindu-i pe legionari cu misiuni în spatele frontului, cu recuperări de război greu de recuperat: viața prostului în război cu viața. Şi mulți erau înfrânți de… viață, înaintea unui război cu ea, înainte de a se fi bătut cu ea. Uite!, ăştia: a lui Iamandi, morții lui Adam, schilodu' de Codreanu, orbu' lui Ochi Alb, toți s-au bătut cu viața, cu ideea aia că neamu-i mai mare, şi?… Ce curvă e războiu' ăsta! Au luptat ca proştii împotriva Antihristului. Tot el a învins până la urmă. Că tot el ştie să sucească mințile cele mai luminate!…, de ar fi aşa minți pe pământ. Auzi departe, departe, vorbele lui Puf.

- Iioaane cee faacem cuuu!…

Se trezi când forfota celor din jur îl sprijinea să nu cadă înapoi în acele amintiri ce l-au făcut „general de pădure."

- Ce?…, ar fi vrut să întrebe acea voce ascultată o clipă înainte ca pe un strigăt amplificat de un gramofon bătrân.

Coloana nemților se formase, aşa cum hotărâse el în ajun. Hotărâse să o

călăuzească spre trupele nemţeşti, de dincolo de Galaţi.

Nemţii, cei din moară, moara lui Canamela, nu reuşiseră să ajungă, prin oraşul Galaţi şi prin armata ruşilor, la trupele lor, la comandanţii lor. Hoffman, ofiţer de spate de front, nu ştia nici el cum să-şi adune camarazii împrăştiaţi. El se pricepea la asedii, la asediu fetei lui Ion Mândru, şi reuşise. Avea un copil cu ea. Avea zidită statuia războinicului antic, aici într-un război bolnav, prigonitor de rase, de neamuri învecinate. Avea, statuia unui zeu, Hoffman, împerecheat cu o „barbară dacă”, Gligoriţa, cu o „gorgonă domesticită” de invaziile dionisiace ale unor nemuritori hăituiţi. Dar trebuia să fugă în lumea lui; ea, Gligoriţa, să-i aştepte întoarcerea, după „războiul dioscurilor”, să-i oblojească creaţia trupului său şi cenuşa lui - la o adică - în carnea Îngerului, băiatului ei şi al lui.

Gligoriţa nu ştia ce să facă. Elisabeta, nevasta lui Andone Roşu, vroia să-i ia, să-i înfieze fiul. Elisabeta era credincioasă în Iisus. Ea vedea, în fiul Gligoriţei ce păcătuise cu un neamţ, învierea tuturor celor morţi în război. Şi mai credea că ruşii îl vor omorî ca pe un „hitlerist în găoace”: „Lasă-l la mama!,

că-i mic şi n-o să ştie cine şi când şi cum l-a făcut. N-o să ştie de „păcatul tău”, fă fato!”

Ion Brânză auzise de afacerea Gligoriței cu Elisabeta, dar nu-l întristă pe Hoffman. Avea nevoie de bucuria lui ascunsă de a fi născut un neamț-român, de credința lui; că şi aşa se câştigă supremația rasei lui, el fiind „taurul de prăsilă”. „Nu facem asta cu vacile şi vițeii lor?” Da, mă!, da să nu omori om nevinovat! Doamne!, şi eu sunt un hitle!…, strigă fără să ştie de ce: Puf! „Da, Ioane!” Nu-i vorbise niciodată aşa Puf. „Se pare că se sfârşeşte războiu’. Că toți ne vom întoarce la numele mic de naştere. Că vom uita poreclele de haiduc, de bandit, pentru a ne spăla izmenele în balie şi plozii la cur: Fi-rar!… Fi-rar!…”

- Faci cum ți-am spus eu!, cum…

Privi muchia însorită a pădurii, drumul ce urca odată cu ea, prin Valea Mare, al doilea ei deal. Râjală îl trăda. Era în coama aceluiaşi deal, deasupra Odăii Mano-lache la o bătaie directă de tun şi de „catiuşă poznaşă”. Lăsase lucrurile aşa cum voia hoțul prost, Iuda de Satu’ Costi. El avea să-l trimită pe Puf, acum în zori, să pună stejari tăiați pe drumul ştiut de Râjală, ca fiind al vânzării lui de oameni.

El, Ion Brânză, avea să călăuzească pe nemți pe celălalt drum, din marginea de nord a pădurii, cea fără vedere în ochi de om vândut.

Îi trebuia la timp făcută lucrarea lui Puf: Ramurile stejarilor îmbrăcate în cămăşi de sperietoare de bostană şi-n cisme ieftine de cauciuc. Trunchiurile stejarilor şi ei să pară tunuri în mişcare, cu roți la vârfurile ascuțite şi roți în rădăcini cioplite.

Cât or să tragă ruşii în trupa de stejari aliniați pe drumul din sud, în nemții văzuți de Râjală ca prinşi în plasa lui, el, cu adevărații nemți, o să fie în pădurea Miloşu şi de acolo la Cişmele, apoi pe Şuşaua Smârdanului, cea care leagă, prin Cuza Vodă, trupele retrase din Galați cu cele retrase din Tecuci, spre - cum întreabă rusu - gde esti Berlin? „Unde este Berlinul?”

Imaginația lui Puf dădea roade, acolo pe drumul covrigat în cerul Dealului Valea Mare, cel care începea podişul Miloşului şi ascundea pădurea la fel botezată de boierii mari şi mici ai satelor din jurul ei, îndepărtate de ea ca de o moşie a lui Dumnezeu, făcută de om pentru Dumnezeu. „Cine dracu’ o sămănat pădurile istea între dealuri, pe

văile dintre dealuri, tată?”, își întreba un plod tatăl. „Omu’, măi tată! Omu’!. Dumnezeu numai i-o dat sămânța de stejar, ghinda și vântu…”

Soarele pălise luna cu o palmă peste fața ei nevăzută de pe pământ. Răsărea, mândru de isprava lui, pe suflări omenești nedormite. Hoffman, ca un neamț ordonat, iubitor de amănunte, se îngriji de drumul nemților vii. Puf sfârșise „bostana drumului” din muchia însorită a pădurii Gârboava. Își ascunse oamenii la capătul pădurii, departe de moartea armatei lui „înstejărite”. Îl văzu pe Ion Brânză și pe Hoffman cum tăiau podișul Târnâșoaiei spre cealaltă pădure. Știa drumul pe care mergeau ei. Era săpat de ploi, adânc în pământ, ca un canal de lut în pământ mă-nos, ca un rid pe o frunte prea ovală.

Îl văzu pe Râjală, acolo în marginea însorită și ea de uneltele morții, în marginea deluroasă a satului Odaia Manolache.

O salvă de rachete, și încă una, săpă mormintele soldaților vegetali, atavici. Puf zâmbi. Oamenii lui fugiseră în pădure. „Ăștia simt că se termină războiu’! De parcă armata îmbrăcată

adineauri de ei ar fi fost chiar cea nemțească şi chiar sfârşită de… ei!”

Îşi făcu drum şi el prin pădure. Doi hoți vorbeau în şoaptă: „Mă, în sat au venit comuniştii! În pădure vor veni trupe ruseşti. Eu nu mai hoțesc! Eu plec la război.” Era flăcăul lui Decuseară, în vorbe cu nepotu’ lui Halaşag. Irimia Decuseară şi Pamfil Halaşag.

Puf se simți trădat, înjosit. Îi aduse în pădure de mici, de acum trei ani. Când nu aveau nici de mâncare în casele lor de vădane.

Nu-şi închipuise că acum voiau să fie războinici. Prinse pistolul. Îl armă. Îi atacă pe la spate

- Mâinile sus!

- Flăcăii ridicară mâinile în aer cu cuțitele strălucind în vârful ciomegelor brațelor. Se răsuciră într-o fărâmă de secundă azvârlind tăişul lor spre cel ce-i somase. Omul țintit nu era acolo unde strigase la ei. Cuțitele s-au bolduit în țărâna urmelor rămase în țărână. O umbră mare le culegea cu răbdare de acolo.

- Şi zi, mă voluntirilor!, v-ați dat cu comuniştii sau n-am auzit eu ghini?

- Ei, nene Puf!, aşa se zvoneşte…

- Unde, mă, în pădure?

- Nu, în sat!

- Zvonurile din sat le lăsați în seama mea, mă! Voi vedeți de zvonul pădurii, auziți?

Nu le dădu cuțitele. Nici ei parcă nu mai aveau nevoie de ele. A lui Decuseară, Irimia, vorbi de parcă nimic nu se întâmplase. De parcă ordinul lui Puf cu zvonurile pădurii nu-i fusese hărăzit.

- Şi Radu lui Roşu şi Fotache a lui Paraschiv Lepădatu vor să fie voluntari. Am vorbit ieri seară la Bal la Vasile Mândru. „Ieri seară eu adunam nemți şi români din râpa lui Tuluc, adunați de Trei Caiele, de comunistu' ăla din Galați, care a ținut cu… nemții. Pe care „i-a omorât" azi. Ce trădători! Toți sunt nişte trădători! Ai cui, mă hoțule?", ascultă, îşi ascultă o altă conştiință din conştiința lui de la naştere, Puf. „A unui cuvânt dat. Păi! ne-au luat Ardealu' şi l-au dat lui Horty, ca să ne fure cuvântul de dat, cuvântul de jurat. Chestia aia cu „întregirea neamului" a fost o minciună, o gogoriță antonesc..."

Da! Aşa auzise el în crâşma lui Secărică, în Piața Moruzzi, colț cu Cereş, din gura unui țigan-românizat, unu Gheorghiu tot un comunist de la Depou, de pe Vezuviului.

Au înnebunit. Şi apoi, tare, strigă şi uită ce strigase:

- Ați înnebunit!

Flăcăii crescuți de el hoți destoinici, de cai, de arme, de nopți pline de licurici, dispăruseră.

Un miros de lemn ars şi de pucioasă arsă rămurea pădurea şi nările hoțului Puf.

Îi păru rău de flăcăii rătăciți. De flăcăii pe care îi învățase cum să supraviețuiască războiului.

Gândi cu judecată străină lui: „A dracului să fiu dacă ce ai e al tău şi ce creşti îți seamănă… Ce ai nu-i niciodată al tău! Ce creşti nu-ți seamănă nicicând! Poate numai chestia aia, a popii sau a învățătorului Cătană să fie adevărată: culegi ce semeni semeni din cât ți-a fost dat să culegi.”

Capitolul 23

Dă-le şi barca să… că pământul din deal ți l-au luat demult!

Pintilie nu avea poftă de pescuit. Guțu îl privea, din partea lui de barcă, ca pe un năvod uscat făcut grămadă într-un leagăn de copil.

- Zi, mă, şi tu, o vorbă!…

- Nu trage, nu vezi?

Undițau în Racului de pomană. Vintilele se legănau pline de ştiucă verde argintie, pline parcă de şerpi de prăsilă, buni de făcut saramură ori ciorbă la pomeni. Ştiucă şi lin. În setcă doar se zbăteau să scape de ochii împletiturii aței, câțiva caraşi neştiutori de moarte. Guțu ridică stâlpul setcii atins de barcă şi de parâma dreaptă, în silă, peste apă, şi eliberă „chiştocii” în apă.

Pintilie începu să fumeze țigara la care trudise cu tutun şi foaie de ziar tăiat, aseară, anume, în tabacherea lui de aluminiu, pentru o supărare neprevăzută, cea de azi. În sfârşit, după o gură de fum şi un plămân plin de fum, tuşi, se încruntă şi vorbi:

- Păi, dacă vin comuniştii, ne vor lua şi izmenele din cur…

- Ei, nici chiar aşa, aruncă şi Guțu o vorbă două, cu tot cu „gingirici” în apă.

- Vreau să spun, năvoadele istea şi… pescuitu' şi balta, şi…

- Lasă, mă!, că balta are peşte cât să hrănească toată Uniunea lor sovietică.

- Păi! Asta o să se întâmple. O să plătim de-o să ne ia dracu', ce le-au făcut, ce le-a făcut neamțu', cu noi, acolo în sărăcia lor. Că aud că-s săraci ca dracu',

de asta merg la Berlin să uite de foamea de acasă.

O împuşcătură de armă în sat zgâlțâi balta în cotloane, apoi încă una, încă o împuşcătură, pe grind, o aşeză nezgâlțâită în ochii pădurii de plopi.

Din împuşcătura grindului, veni spre cei doi pescari, prin mâlurile, prin smârcurile Rotundului, desculță, prin lişiță şi corcodani, vocea pufoasă, umedă, păien-jenoasă, a lui Paraschiv Lepădatu.

- Pintilie!, Pintiliee!…

Voce - strigăt de mânie - dar şi de ajutor. Cel strigat nu se uimi de strigăt. Înfipse țăruşul setcii cu răbdare, răbdat de legănarea bărcii, până icni, mulțumit de apăsare. Lăsă mânia celui ce strigase în jurul lui, să rabde şi ea aşteptarea unui răspuns.

- Ce vrei, mă văcaree?… strigă şi el, el cel hulit de ecoul bălții până atunci.

- Vin' la ma…! Vin-o gri… se repetă disperarea văcarului în apă, pe apă.

- Ce- fi vrând Paraschiv?…, de strigă în gura mare şi în gura puştii?, se minună Guțu învârtind în silă parâma peste nuferi şi pălămidă, peste lumânărele şi țipirig.

Reuşi să apuce în palma lopeții un ciot de apă, un ochi de apă curată, şi barca icni victorioasă din înțepenirea ei în ierbi,

alunecă glorioasă, dincolo de ierbi, în limpezimea lacului. Vintirele şi setcile rămă-seră în urmă, ca nişte viermi inelați uriaşi, ca nişte viermi plați cu burta la soare.

- Viu acu! Acuu… viuu…

Şi barca se călăuzi împinsă de ghionder şi de Guțu, care împingea la rândul lui ghionderul în lungul copaiei negre şi băloase şi țepene. Barca se strecură, în vorbele „viu” „acu”, ce tăiau păpurişul înaintea ei. Era, acolo înainte, un fir de apă strâmt, drept tăiat în verdeață, în sălcii pitice, înainte de a vedea barca, cu nările ei obraznice, era întregul înfățişării lui Paraschiv.

Picioarele lui crăpate şi crăcănate în grind şi fumul armei lui Bacalon şi umbra lui Bacalon în preajma înălțării sale într-un băț-sceptru, în sceptrul oaselor sale răspândite în cer.

- Aaa!… Eşti cu Guțu, cu moş Guțu?...

Pintilie îl lăsă pe văcar să vorbească de unu singur, să-şi primenească vederea cu vorbe de prisos. Îşi suflecă pantalonii, lungi ghionderul să se odihnească în barcă, cât voia barca să-l țină în crevace plictisite de alunecare, în nămol, în scoică şi lipitori.

- Ce-ți veni să-mi strici unditu', mă Paraschive?

Văcaru avea înălțimea unei statui de papură, unui hlujan de stuf rezemat în băț, în bățul unui ram de salcie încă vie.

Guțu se suflecă şi el. Barca era mai uşoară fără oameni în ea, dar grea la împins, în nămol fără apă. Paraschiv lăpăi din tălpile lui până la „botul" ei şi o smulse ca pe o surcică din împingerea celor doi pescari, alungați din adormirea pescuitului lor într-un grind pustiu.

- Stai mă, nebunule!

Paraschiv îi privi încă odată pe cei doi ce se adunau din smucitura bărcii: sărmană copaie de legănat plozi neştiutori de mamă.

Paraschiv Lepădatu şi Ion Bacalon erau, din nou, împreunați de tăcere. Văcaru, privindu-şi de sus în jos bâta. Vânătorul privind de jos în sus țeava puştii fumegânde.

Bacalon era paznicul bălții Brateşului, pe câtă margine avea ea în umbra de amurg a podişului Tuluceşti, în ochii unui pescar rătăcit în apele grindului Spiei, Butnarului, ori numai în gândurile lui la muierea lui din sat, la plozii lui din pat.

Şi tot Pintilie îndrăzni să le înfrunte amuțirea secetoasă:

- Ce-i? Şi s-o întâmplat, di?…

- O murit Gorea! O murit primaru', şî…

Pintilie îl privi întâi pe Guțu pe „moş Guțu lui Paraschiv". Apoi, ocolindu-l ca pe un bolovan se îndreptă cu ochii, cu cenuşa privirii lui, spre Bacalon. Paznicul clănțăni țeava în patul armei cu un „clinc-clonc", trosnit de inelele ei în ochii percutorului.

Bacalon se feri să răspundă întrebării ochilor lui Pintilie:

- Când o murit? întrebară ei, fără vorbe, ochii văcarului.

- Acu un şeas, răspunse cel întrebat cu ochii.

- Măi!, scăpă o vorbă beteagă Guțu

- Măi!, repetă aceeaşi vorbă, prietenul său de-o viață, Pintilie.

- Undi nişi nu-ți treşii prin cap…

- Undi?

- În gârla Potârnichea…

- Măi!

- Măi!

- De, aşa i-o fost soarta! Venea cu vaca la şireadă câ o uitat sâ-i dea drumu' la poartî dimineațâ.

Cei doi, chemați din baltă în grind pentru vestea asta, îşi sfârşiră curiozitatea.

- Apoi, Dumnezeu să-l ierte! Noi ne întoarcem la „caracudi”, cum ni-i „obişe-iul”…

- Da, da nu cred c-o sâ-l ierti…

- Ce?…, se încruntă Guțu.

- Cum?, se uimi Pintilie.

Străjerul grindului şi-al vacilor satului nu le dădu răspuns pe rând, ci la amândoi odată:

- Păi, prea s-o înhăitat cu „neamțu”! Ca şi Ion Mândru. Ca şi…

Era neclintit în astă ultimă judecată, judecăți, văcarul Paraschiv. Bacalon vânătorul, rupse din nou țeava puştii, smulse un cartuş din brâu, şi-l băgă pe țeavă.

O clipă i se păru lui Pintilie că omul ce se juca în ochii lor cu arma morții putea s-o folosească în omorârea lor. O clipă numai, fiindcă; „cum dracu’?, când dracu’?”, o rață căzu la picioarele lui. Din cer. Din cerul plin de fum şi miros de pucioasă şi alice, o alice nemernică într-o aripă de pasăre nevinovată…

Grindu Mare se umplu de oameni. Mergeau cu tarpanele pe umeri, cu coşnițele în coada lor, pe spate. În grupuri şi în coloane. Nimănui nu-i păsa de moartea unui primar, ori de moartea păsării din ochii lor. Vestea morții unui

om se stinge ca un foc de armă! Viața unei păsări se
stinge dintr-un sughiț, ca viața unui om!

„De ce grijania mă-ti, Bacaloane, ți-ai ales aşa ocupație? De ce nafura mă-ti omori peşti, Pintilie? Eu, omor peşti? Nu, mă peştii trec dintr-o apă în altă apă, din apă în apă, ca-n botezul lui Iisus, duhul reînvierii!"

- Eu cred că l-o înecat şineva. Nu cred că s-o înecat singur!..., îndrăzni să-l clintească Pintilie pe văcar, acolo în tronul nepăsării sale.

- Hă! Hă! Țî s-o ridicat soarili în cap, pi baltă, măi Pintilie.

- Aşa-i, îl susținu neaşteptat Guțu. Morții cu morții, vii cu vii!

- Păi, asta-i!... Vin comuniştii şi..., vorbi în răspăr, în doi peri, Lepădatu, stăpânul cirezii satului.

De parcă tot satul, de acum, de la această întâmplare cu „primaru' Gorea mort", avea să fie cireada lui, o altă cireadă, mai ascultătoare de bâtă şi de cartuş, de ghioagă şi de ghiogari.

Auzise Pintilie ceva, ceva despre vremea ce va să vie, dar nu-şi închipuise că aşa pe nepusă masă, pe prezicerea unui văcar a zilei de mâine.

„Comunism is not al right!”, îl auzea pe american, pescaru’ lui Cristos, Ion Pintilie, în gura nepotului Ştefănel, cea cunoscătoare de americănească de baltă. Auzi, bunicule!, John, spune: „Comunismul nu este din rai”.

- Ce-o hi, o hi!, se răsuci în Ochiul Racului pescarul Guțu.

- Şî, om videa!, îl susținu, să nu cadă în barcă, Pintilie.

Paraschiv Lepădatu îi împinse cu putere spre „şina veche” a bărcii, spre vâna de apă din stufăriş, în care barca îşi începu legănarea semeață sub oameni semeți şi îngânduraţi.

De departe, în urma lor, o altă veste, vestită de un om rău, se auzi răutăcioasă:

- Mă, Pintilie! Vezi că nepotu-tu s-o însurat cu a lu’ Cur din Sat’ Costi.

Vestea, auzul ei, îl făcu, îi făcu brațele de oțel în vâsle. Se odihni neliniştit, orb de mânie, cât Guțu adună peştele în barcă din vintire. „Ştiucă şi lin. Doamne! cât venin! Are numai şaisprezece ani şi fata, fata cât o avea?”

În mal, îl aştepta căruța lui Andoni Roşu prietenul lui căruțaş.

- Hai, mă Ioane! că s-o întors satu’ pi dos!

Părea să fi avut vorbele astea de mult în el, Pintilie. Andone i le trezise ca să vorbească, ca să întrebe:

- Ce dos, mă Roşule?

- Gorea, primaru’, a fugit din sat. l-o ales golănimea primar pe…

- Pi şine mă?, nu mă fierbe!

- Pi Paraschiv Lepădatu.

- Cum di?… Încercă să se odihnească, răsturnând ştiucă şi lin, din târna grea şi băloasă, din brațele lui, Guțu, în căruță.

- Păi, l-o ales satu cu râdicare de pumni în fața primăriei. Vădanili, muierile cu bărbații prizonieri la ruşi. Şică sâ li aducâ „tații” înapoi. A lu’ Surcică, a lu’ Drăguşan, a lu’ Istudor. Şi argatu’ Poale-lungi şi ajutorul de jandarm Bărzărică şî preotu Şiobanu… Moara mare şi moara mică, de făină, din sat şi de untdelemn, din marginea satului, morile lui Canamela sâ hie a satului.

- Măi!, măi! se îndepărtă de Andone cu un pas înapoi, ca să înțeleagă mai bine ce spunea căruțaşul prieten, Pintilie.

- Şi, tu?

- Eu, şi?

- Cu şini eşti?

- Cu moşieru’ Şiucă. L-am dus la Armean, la vaporu’ armeanului. Cu tot cu cucoană şî şaretă şî comoarâ. Toată

bogăția lui a încăput într-o ladă. Într-o ladă încapi şî omu'…

Căruța se umpluse. Ştiucă şi lin. Amurgul cădea pe sat cu repezeală. Umbra satului muşca din buzele umede ale lacului. Un vânt vânăt porni să bată dinspre Grindu' Mare, dinspre Basarabia.

Un strigăt de văcar cutremură balta. „Di, boală! Ni, boală!" Pintilie văzu fără să vadă văcarul, îl ştia numai în conştiința lui zdruncinată. Văzu bâta cum zbura în coarnele, în dişărturile vacilor, în şira spinării lor. „O cireadă e lumea toată!"- îşi spuse „Şi cei care o mână prin grinduri de nădejde în viață, e bâta unui văcar ales de oameni, primarul suferinței de a trăi." Nu, nu erau vorbele lui. Se afla la prohodul lui Gorea. Țulică, îi predica lui Alexandru Purcaru vorbele frumoase ce păreau scornite de mintea lui. Hoții lui Ion Brânză propovăduiau scriptura. Amuți. Întrebă:

- Da, Ion, haiducu'?…

- O plecat cu nemții, se opri din privit pe mort, Țulică.

- Fugi, mă!, că-i în pădurea…

- Da, Puf?

- La mânăstirea… cu Lica lu'…

Nu ştia cine îi răspunse la întrebările curajoase. Îi văzu cu ochii întregi pe Ion

Brânză la capul primarului, fostului primar, Gorea, şi pe locotenentul lui, Puf, la picioarele primarului.

Pintilie îşi făcu pe frunte o cruce mare cât casa în care cândva se plănuise apărarea satului de ruşi. Cu neamțul Kraus la masa pe care stătea acum în poziție de drepți, Gorea cel inimos, cu inimă veşnic nemişcată.

Ieşi din casa lui Gorea. Teteia plângea în ogradă stând de vorbă cu câinele.

Nu-şi aminti ulița care-l duse acasă. Cea de la Petrică Mândru ori cea de la Ciocănel.

La fântâna lui Codreanu, din care stând în roata ei vedeai casa lui Neghină, îl auzi pe Ştefănel.

- Bunicule, ea e Margareta, nevasta mea.

Nu vorbi. Pescaru trecu mai departe lăsându-i pe „nepoți" în urmă. Din fântâna memoriei sale, ori din nucul ogrăzii lui, auzi iar „băiatul fericit": „Şi ne-a cununat nenea Puf. La o biserică, în Va-du' Ungului, lângă parcul Carol,… după ce l-a omorât pe Râjală … Hă! Hă! Hă!"

Pescaru adormi în patul lui de salcie şi… nuc. Până peste multe zile de atunci.

Venise comunismul.

Peste sat, în fiecare noapte, se auzea strigătul lui Ion Pintilie:

- Mă, Guțule, dă-le şi barca!…, că pământul din deal ți l-au luat demult!

CUPRINS

Din **C. V**. –ul autorului:

Născut la 2 mai 1943, în comuna Tuluceşti, judeţul Galaţi. Părinţii: tatăl, Andone, mama, Elisabeta.

1950-1957, Şcoala elementară în Tuluceşti;

1958-1962, Liceul „Vasile. Alecsandri” Galaţi;

1962-1965, Institutul Pedagogic de 3 ani, Facultatea de matematică;

1968-1972,Facultatea de matematică-mecanică, Universitatea Bucureşti;

1965-1969, Profesor de matematică la Şcoala Frumuşiţa nr.3 şi director;

1969-1974, Profesor, director, la Şcoala nr.9, Galaţi;

1974-1980, inspector şcolar de matematică, la Î. Ş. J. Galaţi;

1980-1989, profesor la Liceul de Filologie Istorie, Galaţi;

1990-2007, profesor la Liceul economic VIRGIL MADGEARU, Galaţi.

Debut literar cu poezie, în 1972, în revista Pagini Dunărene.

În perioada 1996-2008, publică şase volume de poezie: SUME FINITE, SUME INFINITE, SUME ALGEBRICE, LACRIMA DIN PUNCT, ARLECHINUL DIN SUSPIN, POEMELE TĂCERILOR PREA PLINE.

Între 2000-2002, publică romanul trilogie: AMINTIRI LA CAPĂT DE VIS - cu subtitlurile: FANTANI IN ARHETIPURI, în 2000, CUMPENE PE IRIS, în 2001 şi CIUTURA DE CRISTAL în 2002, la Editura Alma, Galaţi

Ele reprezintă, în plan afectiv, evoluţia fiinţei în fiinţa amintirii, înnobilată de arhetipuri etnice şi ocupaţii sentiment, de judecăţi primare moştenite, iar în plan raţional, critica totalitarismului comunist: gregar, mitoman, utopic.

2002, romanul ÎNGERUL DE MARMURĂ, (sau moartea cu parole): drama adolescentină, suicidul,ca soluţie a destinului prea lucid implicat în existenţe crude, în conştiinţe fragede;

2003, romanul LIVADA DE OTEŢARI: satul Moldovei de Sud, ca început de lume şi păcat paradisiac, martor monografic al eternităţii...lacustre. Ed. SCORPION, Galaţi.

2004, romanul: LUNGA VAMĂ A TĂCERII, Ed Alma, Galaţi: o călătorie prin „vămile lagărului comunist", precum sufletul, dincolo de existenţa trupească ... ar călători în vămi arhontice.

2006, romanul: CASA FĂRĂ FERESTRE, Ed. Alma Print, Galaţi: dorinţa de evadare, de fugă din claustrofobia şi prismofobia criminală a conştiinţelor „ghetou-habitat", spre grădinile „mâinilor Maicii Domnului".

2007, publică romanul LUMINĂ CÂT SĂ VEZI: filozofie a revoltei şi... însingurării conştiinţei, la limita existenţei... trupeşti, pe fondul real al conştiinţelor exterioare în dispută, pe fondul ireal al interiorizării lor... a-perceptive, ante-perceptive.

Scrie cronică literară, exegeze la Centrul Cultural „Dunărea de Jos” Galaţi.

Astăzi dă „bun de tipar", romanul RĂZBOIUL LUI PUF, cu subtitlul VIN COMUNIŞTII!: întâmplări de război… şi supravieţuire în cataclismul lui, controversa dintre judecata etnică asupra morţi şi judecata universală de a muri pentru o... cauză; învingătoare fiind cea dintâi.

Mulțumesc celor care m-au sprijinit în tipărirea acestei cărți: doamnelor Cristina Humă și Viorica Miron, domnilor Zanfir Ilie, Adrian Comșa.

Autorul